Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Cursus studiorum monasticorum, sive series sublimium disciplinarium - Cod. Ettenheim-Münster 99-110

Thelogica universa - Ettenheim-Münster 107 - Tom. I

Cartier, Gallus

[S.l.], 1745

Sectio prima

urn:nbn:de:bsz:31-111007

Visual Library

Pars Secunda. 171 ~~173~~. ~~171~~ 161

De Singulis S. Scripturæ Libris.

Jam supra part. 1. c. 1. diximus S. Scripturæ libros alios esse Legales, Historicos alios, alios Sapientiales, denique Propheticos alios.

De his singulis eâ ratione agemus, ut ordine, quo in S. Scripturâ continentur, insuper habitô, Legales Legalibus, Historicos Historicis, Sapientiales Sapientialibus, et denique Propheticos Propheticis jungamus. Et quoniam horum Sacrorum Codicum alii sunt Veteris Testamenti, alii verò Novi, hinc, ut distinctim omnia fluant, partem hanc secundam in binas Sectiones distinguemus, in quarum primâ de Singulis Veteris Testamenti libris Tractabimus; in secundâ verò Novæ Legis libros expendemus. Sit igitur

Sectio Prima. 162

De Singulis Veteris Testamenti Libris.

Hujus Sectionis quatuor erunt Capita juxta jam assignatam librorum ipsorum varietatem.

Caput Primum.

De libris Legalibus Veteris Testamenti. ~~161~~

Libros Legales Veteris Testamenti, quibus videlicet divinæ leges comprehenduntur, esse quinque Moysis libros, genesim videlicet, Exodum, Leviticum, Numeros, et Deuteronomium, jam supra memoravimus*. Unicô nomine Pentateuchus nuncupantur, quod nomen è græcô latinè redditum quinque volumina sonat.

*part. 1. c. 1.

Horum Voluminum Auctorem ~~162~~.

e * part. 1. c. 2.

172 ~~176.~~ esse Moysem, jam alibi demonstravimus*, ubi de veritate, et integritate librorum sacrorum egimus.

Et profectò vel viderunt, omnium, quotquot post Moysem extiterunt Scriptorum autoritas, qui unanimi consensu illum horum librorum autorem esse deprædicant. Judæorum quoque Synagoga, Christus etiam et Apostoli, Universáque Christiana Ecclesia eosdem Moysi semper adscripserunt. Ergo non audiendi sunt illi, qui libros hos Moysis esse in dubium vocare velle videntur, sed potiùs, cùm demonstrativis, et evidentibus argumentis destituantur rejiciendi sunt, ut qui vanis, ac inanibus argumentationibus Moysem possessione trium millium, et quod excurrit, annorum deturbare conentur.

163. En tamen præcipua illorum argumenta, quibus singulis singulas atteximus responsiones.

~~163.~~ Ajunt ergo 1° ideò videri Pentateuchum Moysi falsò adscribi, quòd in eo multa contineantur, quæ Moysis temporibus fuêre posteriora: ut 1° mors ipsius, quæ legitur Deuter. Ult.

Resp. Verba hæc postmodùm addita fuisse ad complendam Moysis historiam vel à Josue, vel ab Esdra, prout contendit Bellarminus, cùm post reditum à Captivitate Babylonicâ sacros libros collegit, et descripsit.

164. 2° Genes. 12. v. 6. hæc habet textus: Chananæus autem tunc erat in terrâ, promissionis videlicet. At qui hoc dici non potuit nisi ab eo, qui Chananæos ex Palestinâ pulsos vidisset, quam expulsionem, ut potè Moysis

morte posteriorem, ipse videre non potuit. Ergo &c. 173.

Resp. neg. min. Id enim etiam ab eo dici potuit, quamvis Chananæos ex Palestinâ pulsos non viderit; sensus quippe est, jam tempore Abrahæ Chananæos habitasse terram promissionis, quod utique ipse scribere poterat.

3°. Genes. c. 36. v. 31. numerantur octo Reges, qui ab Esau regnarûnt in terrâ Edom, cùm tamen quatuor tantùm intercesserint generationes ab Esau usque ad Moysem. Adduntur insuper hæc verba: Antequam haberent Regem filii Israël. Atqui hæc affirmari non potuerunt, nisi ab eo, qui deinceps vidisset Reges Israël, at verò longô post Moysem tempore Israëlitæ primùm Reges habere coeperunt. Ergo &c. 165

Resp. Octo Reges, qui loc. cit. numerantur, paternâ successione non sibi fuisse substitutos, sed vel usurpatione, vel electione: ex ipsius quoque Moysis narratione constat, Duces, seu Reges Idumæorum non successivè, sed alios et alios diversis in locis simul regnasse; unde nihil officit, quominùs ab Esau usque ad Moysem quatuor tantùm fuerint generationes. 164.

Ad textum, qui subjungitur, respondent aliqui, Moysi per Dei revelationem innotuisse, Judæos habituros deinceps Reges, ut constat Deut. c. 17. v. 14. Alii verò ajunt, id postmodum ipsius libro majoris claritatis gratiâ deinceps fuisse additum, fortè ab Esdra, qui libros Moysis restauravit.

174. ~~178~~ 4.to Deut. 2. v. 14. dicuntur filii
166. Esau habitasse in Seir, expulsis, et deletis Horrhaeis, Sicut, inquit textus, fecit Israël in terrâ possessionis suae, quam dedit illi Dominus. Atqui verò filii Israël nonnisi post Moysis obitum habitare coeperunt terram possessionis suae. Ergo &c.

Resp. Deletionem illam populorum à filiis Israël factam vel intelligendam esse de populis trans Jordanem habitantibus, quorum regiones, illis deletis divisae ab ipso Moyse fuerunt Tribubus Ruben, et Gad. Vel si de omni terrâ possessionis ibi sermo est, id à Moyse propheticô Spiritu dictum, vel ab Esdrâ, qui libros Moysis restituit, hic additum fuisse.

167. 5.o Exodi 16. designatur tempus, quo filii Israël desierunt manducare Manna. Atqui id nonnisi post mortem Moysis factum est. Ergo &c.

Resp. Noverat Moyses filios Israël quadraginta annis in desertô peregrinaturos; potuit ergo manducationis mannae tempus designare. Dici etiam potest, hoc ab Esdrâ, vel alio claritatis gratiâ textui fuisse additum.

168. 6.o Deut. 1. Sic habet textus: Haec sunt verba, quae locutus est Moyses ad omnem Israël trans Jordanem. Atqui hoc falsum esse videtur; enimverò mortuô jam Moyse primùm Israëlitae Jordanem transierunt. Ergo &c.

Resp. Vocabulum Trans, ut ex hebraeô fonte Beheber perhibetur, hic tantùm significat in transitu; Sensus ergo est, Locutum fuisse Moysem verba haec ad

filios Israël, cùm essent brevi Jordanem 175.
~~179.~~
transituri, quod post unius circiter mensis spatium factum est: Unâ enim eâdemque voce Heber utuntur Hebræi ad significandum cis, et trans, eâque diversum illum situm exprimunt; unde videtur fortè hic error esse penes Interpretem, qui locò cis transtulit trans.

7º Deut. c. 3. Jaïr dicitur nomine 169.
suò insignivisse urbes sorte sibi concessas, additque textus: eas nomen idem servasse usque in præsentem diem. Atqui hoc innuere videtur longum post has urbium divisiones tempus, adeoque mortuò jam Moyse. Ergo &c.

Resp. vel verba hæc: usque in præsentem diem addita fuerunt textui, et à margine in eum transmissa; vel scribentus est Moyses, quia è ipsâ jam tempus aliquod effluxerat à divisione terræ ad illud, quo Moyses librum suum scripsit.

8vo Multa Urbes, et Regiones 170.
in libro Genesis iis nominibus appellantur, quæ ipsæ nonnisi post Moysis tempora adeptæ sunt: ut 1º Ninive Genes. c. 10. Cùm tamen primùm Deboræ temporibus dicatur vivisse Ninus, à quo ~~urbs~~ Urbs ista nomen suum accepit. 2º Ibid. c. 11. v. 28. et 31. Ur jam dicitur Chaldæorum, cùm tamen nomen istud nondum fuerit in usu tempore Abrahæ. 3º Ibid. c. 4. dicitur Abraham persecutus Reges debellatos usque Dan: at urbs ista primùm à Tribu Dan nomen hoc accepit, ut habetur Judic. 18. 4º Mons Moria, Dominus videt, jam c. 22. v. 14. nuncupatur, cùm tamen nomen istud non videatur accepisse, nisi post extructum in eo Templum, quod Moyse posterius fuit. 5º c. 34. v. 14. fit

Prima L. pag. 81

mentio Valles Hebron, quod nomen ab Hebrone Calebi filio primùm post Moysis obitum accepit. 6.° c. 40. v. 15. Joseph se de terra Hebræorum furtò sublatum dicit, cùm tamen eo tempore regio illa, è quâ sublatum sequeritur Joseph, terra Chanaan fuerit, quæ nonnisi postquam Hebræi Jordanem transivissent, adeoque post Moysis mortem, ad eos pervenerit. 7.° c. 35. v. 21. Turris Eder seu gregis commemoratur, cùm tamen primùm post ædificatam urbem Jerusalem ita fuerit munupata, cujus nempe porta erat.

Resp. 1.° vel falsum esse, Urbes, et Regiones illas, de quibus in libris Moysis fit mentio, ea nomina, quibus ibidem appellantur, primùm post ipsius tempora fuisse adeptas; neque hujus ratio sufficiens ab adversariis affari potest. Vel dicimus, ea nomina deinceps iis libris fuisse inserta locò veterum, quibus anteà vocabantur, ut videlicet clarior narrationis contextus evaderet: cùm enim ~~forsan~~ alia fortè, quàm prius haberent, nomina post Moysis tempora acepissent, non potuisset non obscurissima fieri historia, quæ antiqua et legentibus ignota referret urbium nomina. Nostrò igitur etiammum judiciò nonnulla in hisce Moysis libris occurrunt alienâ manu addita, quibus cùm apertior et clarior efficiatur sermo, neuon pristinus textus omnino servetur. Quis proindè hæc sufficere aperet, ut Pentateuchus Moysi abjudicetur?

Resp. 2.° ad singula. Ad 1.mum Incertum est, Nimrum vixisse primùm Deboræ temporibus; multi enim probabilius censent, eum Abrahæ contemporaneum fuisse: mirum igitur esse non debet, si Moyses nomen urbis proferat, quod eidem multò ante

sua tempora inditum fuerat, et quibus sub eô nomine hæc Urbs nota erat.

Ad 2dum Æquè istud, ac prius incertum manet, num videlicet adhuc tempore Abrahæ Chaldæorum nomen ignotum fuerit. Sed quidquid sit, illud certò constat, nomen hoc jam Moysis tempore usu receptum fuisse, quod et ipse adhibuit, ut nempè ipsius narratio facilius intelligeretur.

Ad 3tium falsum est, Nomen Dan fuisse tempore Moysis incognitum: ut enim auctor est S. Hieronymus, Jordanis ipse à vocibus Dan, et Jor dictus est.

Ad 4tum falsum quoque est, montem Moria sic dictum fuisse primùm post Templum extructum, sed ita appellatus fuit post responsum ab Abrahamô datum filio de victima holocausti quærenti; quod nomen usque ad Moysis ætatem perseveravit.

Ad 5tum dicimus, vel jam tempore Moysis extitisse urbem, quæ Hebron dicebatur, cùm priùs vocata fuisset Cariatharbe: vel nomen istud fuisse deinceps additum ad designandam urbem, quæ aliàs antiquô notata nomine suô haud satis dignosci potuisset.

Ad 6tum Per terram Hebræorum è qua sublatum se queritur Joseph, intelligitur regio, quam tunc Hebræi, Jacob scilicet, et filii ejus incolebant. 2da pag 82.

Ad 7mum Per turrim Eder hic non intelligitur porta aliqua Urbis Jerusalem, sed, prout observat S. Hieronymus, locus quidam propè Bethleem.

Ob. 9no In istis libris immodicæ in Moysem ipsum congeruntur laudes, ut qui dicatur mitissimus hominum, Num. 12. Homo Dei, Deut. 33. Quòd non surrexe- 171.

rit Propheta, ut Moyses in Israël, Ibid. c. ult. et alia hujusmodi; quæ Moyses, si eos libros scripsisset, de se ipso elocutus utique non fuisset. Ergo &c.

Resp. Modicas omninò esse laudes idas, quas sibi in suis libris tribuere videtur Moyses; nec etiam è contrariò veretur, sua enarrare vitia: cùm autem se ipsum leviter duntaxat commendare videtur, id ejus veracitati potiùs, et candido animo, peculiarique Spiritûs sancti afflatui, necnon speciali divino præcepto tribuendum est, quàm inani jactantiæ. Quod si hæc responsio Adversariis non sufficiat, dicemus, hæc pauca libris Moysis simul cum obitûs idius narratione fuisse adjecta in idius perpetuam laudem, et commendationem.

172. Objicit 10mo Richardus Simon*, hasce conjecturas*: quòd in Pentateuchô stylus sit varius; eadem frequentiùs repetantur; perturbata plerumque se prodat narratio orta fortè ex foliorum, quibus res gestæ exaratæ continebantur, inversô ordine. Ex quibus, ut et aliis, quas præmisimus, objectionibus concludit, hos quinque Moysis libros esse Notariorum publicorum Opus, qui omnia Hebræorum gesta primùm in Commentaria, ac deinde in librum justô compendiô exaratum redegerint; qui quidem Moysis Pentateuchus dicatur, quòd sub ejus regimine gesta idæ collecta fuerint.

F * Hist. critique du Vieux Testament. c. 1.

Resp. conjecturas idas non præponderare rationibus, et auctoritatibus, quibus alii eruditi demonstrant, hos libros Moysis Opus esse. Quòd styli diversitatem spectat, repeti idæ debet ex rerum et temporum, quibus Moyses scripsit, varietate. Repetitiones autem in idis fuerunt necessariæ ad pleniorem earum rerum, quas continebant, intedigentiam. Nec denique

inversum ordinem esse foliorum in Pentateuchô aliis bene multis visum est; frustra proinde conjicit Simonius, ex perturbatô foliorum, seu Schedularum ~~ordine~~, in quibus scriptitari solebat, ordine, ortas esse, quæ ipse in Pentateuchô deprehendere sibi videtur, transpositiones, et confusiones; nam antiqui Schedas, seu folia, in quibus scribebant, non seùs ac nos, in ordinem componebant, et extremâ sui parte altrinsecùs connebant, neuon in longum ita disponebant, ut in volumen contrahi possent; nec minor ab illis, quàm nunc à nobis fit, in suis scriptionibus ordinis ratio labebatur; et si fortè quædam in iis perturbatio accideret, tam facilè eas in ordinem reducebant, ac nunc fit, ubi nostri compinguntur libri. 179.

Sed esto, res in Pentateuchô sine ordine esse descriptas, quid mirum? cùm ab Autore simpliciter, et sine fucô, vel verborum ornatu res, prout gestæ sunt, narrentur. Quin potiùs exinde rectè ac cum veritate arguimus, Pentateuchum autorem habere ipsum Moysem, qui, utpotè vir simplicissimus, politiori stylô, et oratione se ipsum commendare haud gestierit. Dicendum ergo istud Simonii systema meris niti conjecturis, et possibilitatibus, quas fortè admittere possemus, si contrarium aliundè nobis non innotesceret.

Igitur Moyses filius Amrami, et Jacobed amborum ex Tribu Levi in Ægyptô anno mundi 2433. ante Christi æram vulgarem 1570. natus, Pentateuchum scripsit eâ quidem ætate, qua veri, et unius Dei nomen nonnisi solis fermè Judæis notum erat, dum cæteri mortales profundis Dei et veræ Religionis ignorantiæ tenebris, 173.

3tia pag. 83.

~~173.~~ necnon universali corruptione erant involuti.

Ipsimet Hebræi, quorum gratiâ Moyses Scribebat, rudes erant, et indociles, summáque ipsis ad idololatriam erat propensio. Diu quippe inter corrupta, et idololatra Nationis parietes enutriti, duris laboribus, longáque Servitute oppressi, ad ferarum pòrè conditionem redacti fuerant; Majorúmque Suorum Religionem fermè oblíti, eam sectabantur, quæ tum in Ægyptô dominabatur, atque corruptis hominum moribus magis accommodata videbatur. Hæc nobis attentè consideranda sunt, si probè Moysis mentem assequi cupiamus. Debuit ille populi hujus ruditati, et præjudiciis aliquantum deferre; quæ illius educationi deerant, supplere; factas Majoribus promissiones in mentem revocare; Avorum nobilitatem ob oculos ponere; improbum, ~~[illegible]~~ et ad malum proclivem illius genium refrenare: Ad Moysis consilium fuit, ad quod omnia referuntur, quæ in Pentateuchô leguntur. Modò singulos illius libros expendimus.

De Libro Genesis.

174. Liber iste à deductâ Patriarcharum ab Adam usque ad Jacobi nepotes Genealogiâ Genesis seu generationis nomen accepit. Hebræis inscribitur Bereschit, quod vocabulum istud in Hebræô textu sit primum.

175. Quinquaginta Capitibus 2369. annorum Historiam complectitur, ab exordiô scilicet mundi, usque ad Patriarchæ Josephi obitum; potérsque secundùm varias temporum, quæ percurrit, epochas in tres partes dividi; in quarum primâ à cap. 1. usque ad 7. ea continentur, quæ

in primâ mundi ætate contigerunt, ab Adamô videlicet usque ad Diluvium*; vt creatio mundi, et hominis sex diebus completa. Lapsus Protoparentum. Eorum pœna. Propagatio generis humani per Adam usque ad Noë. Malitia hominum velut causa diluvii. 181.

g * Prima mundi ætas ab Adamô usque ad Diluvium. ab an. mundi 1. ante Æram Christi vulgarem 4004. usque ad an. mundi 1656. ante Æram. 2347.

Secunda pars à cap. 7. usque ad 12. complectitur ea, quæ in secundâ mundi ætate, à Diluviô nempe usque ad Abrahamum evenerunt*: Extructio videlicet Arcæ à Noë facta. Diluvium, ejúsque cessatio. Pactum Deum inter et Patriarcham Noë. Genealogiâ hominum post Diluvium à filiis Noë, usque ad Abrahamum. Ædificatio turris Babel, et linguarum confusio. 176.

h * Secunda mundi ætas à Diluviô usque ad Abrahamum. ab an. m. 1657. ante Chr. æram, 2347. usque ad an. mundi 2083. ante Chr. 1917. ante Æram 1921.

In tertiâ verò parte à cap. videlicet 12. usque ad 50. comprehenduntur ea, quæ gesta fuerunt in tertiâ mundi ætate, ab Abrahamô nempè usque ad Moysem, seu exitum Israëlitarum ex ~~Ægypto~~ Ægyptô sub Patriarchis Abraham, Isaac, Jacob, et Joseph*; vt sunt divinæ promissiones Abrahæ factæ. Præceptum circumcisionis. Ortus Isaaci. Probatio fidei et obedientiæ Abrahæ in filii sui præceptâ immolatione. Gesta, et facta mysteriis plena Patriarcharum Isaac, Jacob, et Joseph. Genealogia filiorum Jacob, et Esau, p. 177.

i Tertia mundi ætas ab Abrahamô, ejúsque peregrinatione, seu vocatione usque ad Moysem, seu exitum Hebræorum ex Ægyptô; ab an. mun. 2083. ante Christ. 1917. ante Æram 1921. usque ad an. m. 2513. ante Christ. 1487. ante Æram 1491.

Occurrunt in hoc libro quædam, quæ ad imminuendam illius auctoritatem passim objici solent.

1°. Cap. 1. Lux dicitur creata à Deo die primô, et vib. primum quartô die Sol, qui tamen diem constituit, eique lucem præbet. Ergò ante Solem creatum nec lux, nec dies erat, p. 178.

182. ~~180.~~ Resp. neg. argumentum. Lux enim est speciale elementum à Deo statim post coelum, et terram, prout Scriptura exprimit, creatum; posteà etiam creatus est Sol, immensum corpus illud, qui suô motu ità luem premeret, ut apta esset ad hominum postmodùm creandorum oculos sic afficiendos, ut illam, diémque cernere possent; lux enim, nisi oculos feriat, videri haud potest, eos autem ferire non potest nisi ab alio subtili, et ignitô corpore moveatur.*

K * vide, quæ disserimus part. 1. Physicæ nostræ seu in Physicâ universali, c. 5. tit. de Lumine.

2°. Ib. c. 2. v. 2. Hæc leguntur: complevitque Deus die septimô opus suum, quod fecerat. Et tamen priùs, nempe c. 1. vers. ult. dicitur: quòd cùm omnia fecisset Deus, factum sit manè, et vesperè dies sextus. Hæc autem manifestam contradictionem involvunt. Ergo p.

179. Resp. 1.° c. 2. v. 2: locô complevit legendum esse compleverat, sic enim vox Hebræa verti potest.

Resp. 2.° Pentateuchum Samaritanorum, et Versionem Græcam textum idum Gen. 2. v. 2. sic habere: compleveritque Deus die sexto p. Emendandus ergo videtur Vulgata nostra Librariorum error ad normam Pentateuchi Samaritani, et græcæ Versionis.

180. 3°. Ibid. c. 4. v. 15. Cäino timenti, ne propter perpetratum fratricidium à primô occurrente occideretur, promittit Deus, nequaquam ita futurum. Et postea tamen à Lamechô occiditur ibid. v. 23. prout intelligunt Hieronymus, Anselmus, Rabanus, Strabus, Liranus, Petrus Comestor, et alii. Atqui hæc inter se aperte pugnant. Ergo alterutrum falsum est.

Resp. 1º Quidquid Hieronymus et alii dicant, minimè tamen certum est, Caïnum à Lamechô occisum fuisse. fatetur equidem Lamech, se occidisse virum, sed juvenem, at profectò tunc Caïn, utpotè Lamechi Avus, juvenis haud amplùs erat, ac proinde nec vir ille, quem Lamech se occidisse queritur. 183. 187.

Resp. 2º conc. maj. et neg. min. Quia Deus Caïno non prædixerat, eum absolutè, seu prorsùs non occidum ivi, sed solùm non esse futurum, ut occideretur eô modô, quo ipse timebat se occidendum fore, nimirùm à primô occurrente scienter, et ex intentione; et quamvis à Lamechô occisus fuerit, certè non ita occisus fuit, sed ab ipso non cogitante, et intervenandum feram quærente. Prohibuit ergo Deus tantùm, ne palam, et agnitus Caïn occideretur, non autem casu, et non cognitus, et ab eo, qui feram se occidere arbitrabatur.

4to Ibid. c. 4. v. 26. dicitur de Enos, quòd coeperit invocare nomen Domini; at prius, nempe v. 4. dictum est, quòd Abel Deo munera obtulerit, ac proinde ante Enos Deum invocaverit. 181.

Resp. Dum Enos Deum invocare coepisse dicitur, id ita intelligi debet, ut coeperit invocare nomen Domini, non quidem privatim, id enim jam ante ipsum præstiterat Abel, sed publicè, congregando scilicet piorum aliorum hominum coetus ad laudes, et gratiarum actiones Deo persolvendas, certosque præscribendo ritus, quibus religiosius, et solemnius, quàm antea, coleretur Deus.

184. ~~108~~ 5.to Ibid. c. 5. v. 27. Mathusala diu-
182 tur vixisse 969. annos, ac proindè ad finem usque diluvii, cùm tot prouisè effluxerint anni à natô Mathusalâ usque ad Diluvii finem. At postèa c. 6. dicitur in Arâ Noë octo duntaxat personas fuisse, Noë scilicet, Sem, Cham, et Japhet, cum suâ quemque uxore, de Mathusalâ autem omninò siletur.

Resp. Ultimum illius annum non fuisse completum, sed inchoatum duntaxat, atque, prout tradunt Hebraei, septimô ante diluvii initium die illum obiisse. Corrigenda est proinde Septuaginta Interpretum Versio, quæ Mathusalam quatuordecim adhuc post diluvium annis superfuisse perperam memorat, seu supponit.

183. 6.to Genes. 6. v. 3. dicit Deus: Erunt dies hominis 120. anni. Et tamen postèa fuerunt, qui ultra hos annos vitam protenderunt, quos passim Scriptura commemorat.

Resp. Textum non ita esse intelligendum, quasi postèa multi homines ultra 120. annos vitam protenderint; sed circa hoc tempus, nempe post 120. annos futurum esset diluvium, quo omnes submergendi erant et perituri, prout revera contigit. Poenitentiæ ergo spatium hominibus hic à Deô præfigitur, non vitæ terminus.

184. 7.mo Ibid. v. 6. dicitur de Deô eum poenituisse, quòd hominem fecisset in terrâ, cùm tamen, ut verè de eo dicitur 1. Reg. c. 15. v. 29. Homo non sit, ut agat poenitentiam.

Resp. Citatum Genes. c. 6. v. 6. textum, qui dicit Deum poenituisse &c. non

ad litteram, sed metaphoricè sumendum, 185. ~~189~~.
et intelligendum esse. Loquitur enim Scriptura more humanô, inquit S. Augustinus*; unde cùm Deum poenitere docet, non secundùm affectum, sed effectum intelligi debet; non enim more poenitentium, priorem revocat affectum, sed retractat ea, quæ fecit, et retractanda decreverat in tali temporis circumstantiâ.

* lib. 15. de civ. c. 7.

8vo Jb. c. 11. v. 26. dicitur Thare 70. annos natus genuisse Abrahamum, mortuusque esse annô ætatis Abrahami 75. totidem enim annorum erat Abraham, cùm mortuô patre de Haran egressus est, prout habetur Jb. c. 12. v. 4. quos si 70. illis, quos natus fuisse dicitur Thare, cùm Abrahamum genuit addamus, efficientur anni vitæ ipsius 145. tantùm. Attamen eodem c. 11. v. 32. dicitur idem Thare vixisse annos 205. 185

Resp. 1o. Thare Abrahamum genuisse non 70mô sed 130mô duntaxat vitæ suæ annô, ideoque, cùm citatô c. 11. v. 26. dicitur Thare annô ætatis suæ 70mô genuisse Abraham, Nachor, et Aran; id ita intelligi debet, ut quidem Thare annô ætatis suæ 70mô gignere coeperit, sed non primò Abrahamum, ~~sed~~ verùm alios ipsius fratres; quòd autem ipse cæteris præponatur, non arguitur per hoc ejus primogenitura, sed tantùm præ cæteris electio; neque enim rarum est in Scripturâ, ut juniores prioribus anteponantur. At quia fortè hæc responsio quibusdam minùs solida videri posset, hinc brevius

Resp. 2o. versum hunc 32. c. 11. Genesis, quo dicitur Thares vixisse 205. annos mendosum esse, atque emendari de-

186. ~~190~~ bere secundum textum Samaritanum, ubi
Genes. 11. v. 3. diserte hæc leguntur: Et fue-
runt dies Thare centum et quadraginta
quinque annorum, postea mortuus est Tha-
re in Haran. Quod vel ex eo colligitur,
quod cum isto Samaritano textu, vulgata
nostra huic versui 32. anteriores et poste-
riores textus, ex quibus patet, Thare 145.
annis duntaxat vixisse, optime congruant.

186. 9no Jb. c. 12. v. 19. Mentitus est
Abraham, dum interrogatus de Sara Uxore
sua, respondit, idam esse suam sororem:
atque etiam eam mentiri voluit v. 13.
dum illi dixit: Dic ergo, obsecro te, quod soror
mea sis. Iterum mentitus est, quan-
do Montem Moab cum filio suo Isaac ibi-
dem immolando conscensurus servis suis di-
xit c. 22. v. 5. Se, et filium suum, postquam
adorassent, ad ipsos esse reversuros.

Resp. 1o transeat, his locis menti-
tum fuisse Abrahamum; non tamen exin-
de sequitur S. Scripturam esse mendacem,
sed potius veracem, cum ea, quæ ad historiæ
veritatem pertinent, fideliter referat, non
quidem ut approbet, sed ut integram histo-
riæ veritatem declaret; verior enim per
hoc apparet sacra historia, quod non omit-
tat, nec taceat, sed sincere, et fideliter
referat tantorum virorum delicta, qua-
lia sunt ea, quæ de Loth, Samsone, Da-
vide, Salomone, et aliis interdum histori-
cè narrat.

Resp. 2o negamus Abrahamum
hic mentitum fuisse. Non, quando dixit
Saram Uxorem esse sororem suam; in hoc
enim veritatem celavit duntaxat, at nul-
lum protulit mendacium; erat quippe
Sara neptis Abrahæ, filia nempe Tha-

6. 86

fratris sui; usus autem invaluerat apud 187.
Hebraeos, ut neptes à patruis seu avunculis
dicerentur sorores, et nepotes fratres; undè
idem Abraham Loth fratris sui filium,
seu nepotem suum vocat fratrem, Genes. 13.
v. 8. Neque etiam idem Abraham
mentitus est, cùm dixit, se cum filio suo
ex monte reversurum, quia certò sibi per-
suasum habebat, aut saltem certò sperabat,
quòd Deus, aut non pateretur Isaacum occidi,
vel occisum, et immolatum suscitaturus esset.
Sciebat enim, Deum fallere non posse, nec
promissis deesse, qui promiserat, ex Isaacò
Christum nasciturum, et posteritatem ejus in-
numerabilem futuram sicut stellas coeli, et
pulverem terrae.

10mo Gen. c. 15. v. 3. praedicitur Abra- 187.
hamo, semen suum peregrinum futurum
in terrâ alienâ, et ibi subjiciendum, et affli-
gendum fore 400. annorum spatiò. At
Exodi c. 12. dicitur, quòd Israëlitae in Aegyp-
tò per 430. annos manserint.

Resp. Scripturam saepiùs minorem
numerum pro majori usurpare, quod et hic
fecit, adeoque prior Genesis textus ita in-
telligendus est, ut ad minimum 400. annis
filii Abrahami peregrini futuri sint in ter-
râ alienâ. Quidam 430. annorum
illorum, de quibus in Exodò fit mentio,
initium sumunt ab eo tempore, quo Abra-
ham 75 tum aetatis suae annum agebat; vo-
lunt autem 400. illos, qui Genes. c. 15. me-
morantur, annos incipiendos esse à natò
primùm Isaacò, cùm nempe Abraham Pa-
ter ejus jam centenarius erat; profectò enim
Isaac, quam primùm natus est, coepit esse
peregrinus in terrâ alienâ, de quo hic est
sermo; atque junta hunc computum

pauci residui erunt anni, quibus 430. anno-
rum illorum numerus compleatur; prout
passim in S. Scripturâ contingit.

188. ij mò Ibid c. 27. v. 19. Mentitus est
Jacob, dum bis interrogatus à Patre suo, num
esset Esau, respondit ita, se Esau esse.

Resp. 1º transeat, eum esse menti-
tum, quid tum? Ergo Sacra Scriptura, quæ
factum istud historicè tantùm memorat, men-
dax quoque est? minimè profectò. Vide que
ad object. 9nam pag. 174. primò loco respon-
dimus.

Resp. 2º neg. hic mentitum fuisse
Jacob, 1º quia duplici titulò primogenitus
dici poterat, jure scilicet emptionis, et
Decretò Dei matri Rebecæ significatò,
quando ei fuit revelatum, aliquando fu-
turum, ut major minori serviturus sit.
Et sic Jacob dicens, se esse Esau, non men-
tiebatur, quia se Esau non in persona, sed
in jure dicebat; sicut Joannes dicitur à
Christo Elias, non quidem in personâ, sed in
Spiritu. 2º Quia licet re ipsâ non
esset Esau, erat tamen, ut ajunt, repræ-
sentativè, enimverò ipsius personam ex-
hibebat, undè sine mendacio potuit di-
cere patri suo, se fuisse id, quod ei præce-
perat, quamvis ei nihil, sed Esau præce-
pisset, 3º.

189. iz mo Mentitus est pariter Jo-
seph, dum Genes. c. 42. v. 9. asserit, fra-
tres suos, quos tamen optimè noverat, esse
exploratores; et Benjamin Scyphum ar-
genteum furtò sustulisse, gen. c. 44 v. 4.

Resp. 1º Si mentitus est Joseph,
id non probat Scriptura, sed tantùm his-
toricè narrat. vid. ob. 9. pag. 174.

Resp. 2º. Hæc ab ipso dicta fuisse,
non juxta propriam, sed secundùm Regis
Ægypti Domesticorum suum degentium

7. 87

opinionem; vel interrogando duntaxat, non 189.
~~193.~~
asserendo, quod colligi posse videtur ex v. 15.
ubi ait ad illos, cur sic agere voluistis?

Respondent alii, Josephum hæc non
dixisse seriò, sed jocaliter, et simulatè: ve-
rùm sic à mendacio non absolvitur.

13tio Jb. c. 46. v. 26. dicitur, quòd 190.
cuncta anima, quæ ingressa sunt in Ægyp-
tum, fuerint sexaginta sex, et v. 27. di-
cuntur fuisse septuaginta. Imò act.
7. v. 14. septuaginta ~~[illegible]~~ quinque
fuisse asseruntur in Ægyptò.

Resp. hæc omnia vera esse. Nam
cùm v. 26. cuncta anima, quæ ingressa
sunt Ægyptum cum Jacob dicuntur fuisse
66. in hoc numerò non includuntur Jacob,
et Joseph, nec duo Josephi filii, nimirùm
Ephraïm, et Manasse, qui quatuor si pro-
fato addantur numerò, reperientur septua-
ginta, idest, tot, quot reperiuntur in-
gressa v. 27.mo sequenti; et si insuper
istis addantur quinque Joseph nepotes,
qui fuerunt etiam in Ægyptò, prout ipsi
à Septuaginta Interpretibus addunt,
reperientur septuaginta quinque fuis-
se in Ægyptò, qui est numerus Act. 7.
expressus.

De libro Exodi.

Exodus vox Græca egressum latinè 191.
significat, quo nomine Secundus Scrip-
turæ liber insignitur, quòd de egressu
Israëlitarum ex Ægyptò præcipuè agat.
Hebræi idem Veelle Schemoth nuncu-
pant, id ~~[illegible]~~ est, hæc sunt nomina; eo-
quòd ista sint prima totius libri vocabula.

Idius 40. numerantur Capita, qui-
bus ea, quæ quartâ Mundi ætate, à
morte Josephi videlicet, usque ad

erectionem Tabernaculi, quæ facta fuit die 1mâ mensis anni 2. ab egressu ex Ægyptô, contigêre describuntur*; ut Patriarcharum, seu filiorum Jacob mors. Secuta dura Hebræorum servitus, et oppressio. Variæ machinationes, quibus Pharao Rex Ægypti Israëlitarum propagationem cæde neonatorum masculorum, eorundémque submersione obstetricibus imperatâ conatus est impedire. Moysis ortus, educatio, fuga, Regúmque Ægypti in Hebræos iterata odia. Regressus Moysis è Madianitide, quò priùs confugerat. Plagæ Ægyptiis ab ipso inflictæ. Hebræorum ab Ægyptô egressus, ac transitus Maris rubri; Ægyptiorum ipsos persequentium in eodem submersio. Beneficia à Deo Israëlitis collata. Legis indictio. Hebræorum in Deum ingratitudo. Tabernaculi erectio.

* Quarta mundi ætas ab an. m. 2513. ant. Christ. 1487. ant. Ær. 1491. usque ad an. m. 2992. ant. Christ. 1008. ant. Ær. 1012. nempe usque ad jacta Templi per Salomonem fundamenta.

192. Quatuor præcipuè adversùs hujus libri auctoritatem objici solent. 1º Ibid. c. 14. v. 20. nubes, quæ Hebræos mare rubrum transeuntes ducebat, dicitur tenebrosa simul, et illuminans, quod apertè contradictionem involvit.

Resp. Hæc duo de nube illâ rectè dici sine ullâ contradictione; anteriore enim sui parte, qua Hebræos illuminabat, eisque lucem præbebat, illuminans erat, parte verò suâ posteriore, et Ægyptios respiciente erat tenebrosâ, adeoque simul illuminans, et tenebrosa respectu diversorum, quod nullam contradictionem involvit

2.do c. 20. v. 5. dicitur Deus visitare iniquitatem patrum in filios in tertiam, et quartam generationem: huic verò repugnat, quod dicitur Ezechiel. c. 18. v. 20. filius non portabit iniquitatem Patris. 191. ~~192.~~ 193.

Resp. priorem Exodi textum loqui de poenâ temporali, posteriorem verò de poenâ spirituali, privationis videlicet gratiæ, et damnationis æternæ; prior transit in filios, secùs posterior, exceptô peccatô Originali, de quo proin non est hîc quæstio. Vel, ut explicant alii, prior textus loquitur de filiis iniquorum parentum mores imitantibus, posterior verò de filiis iniquorum parentum vitia fugientibus. 8. 88

3.tio Ib. c. 31. v. 18. Dedit Dominus Moysi ..... duas tabulas testimonii lapideas, Scriptas digitô Dei. Et tamen c. 34. v. 28. Idæ testimonii tabulæ à Moyse Scriptæ dicuntur. 194.

Resp. Moysem, ob vituli adorationem à populô perpetratam indignabundum acceptas à Deô tabulas ipso Dei digitô Scriptas confregisse, et postmodum duas alias prioribus similes præcidisse, atque in eis, dictante Deô, foederis verba scripsisse, prout colligitur ex eodem c. 34. v. 1. Prior ergo textus intelligitur de prioribus tabulis à Moyse confractis, posterior verò de posterioribus à Moyse de novô præcisis, et Deô dictante, vel, ut alii volunt, ab ipso Deô iterùm conscriptis.

4.to Ib. c. 1 v. 20. et 21. obstetricibus Hebræis in Ægyptô Deus benefecisse dicitur, eisque domos ædificasse in præ- 195.

mium mendacii, quo Pharaonem decipientes Hebræorum pueros servarunt incolumes.

Resp. Deum mulieribus idis beneficisse, non propter mendacium, quo Pharaonem deceperunt, sed ob pium Dei timorem, et laudabilem in pueros misericordiam, eos servando incolumes: præmio igitur à Deo sunt donata non ob verbum mendacii, sed ob affectum obsequii.

De libro Levitici.

196. Hic liber nomen sortitus est à legibus et cæremoniis Sacerdotes, Levitas, et Sacrificia spectantibus, quæ res sunt potissimum libri argumentum; quare apud Hebræos Lex Sacerdotum appellatur. Vajicra etiam ipsum nuncupant, idest, Et vocavit, quæ prima sunt totius libri voces.

Viginti septem in eo numerantur Capita, quorum septem priora ritus pro holocaustis, oblationibus panis, simila oleo conspersa, sacrificiis pacificorum, sive devotionis, et gratiarum actionis, et denique pro victimis pro peccato completuntur. Inde cæremonia, et sacrificia pro initiandis Sacerdotibus succedunt: quâ occasione historia Nadab, et Abiu igne consumptorum, quòd thus profano igni imposuissent, refertur. Lex denique de luctu, viníque usu Sacerdotibus interdicto eo tempore, quo Deo ministrant.

Inde à c. 11. usque ad 15. Regula pro animalibus puris, et impuris; pro distinctione lepræ hominum, ædium, et vestium, ac tandem pro expiatione puerperarum, et gonorrhoea laborantium statuuntur.

Hinc sequuntur caeremoniae pro solemni expiatione; gradus cognationis, in quibus connubia interdiuntur; foedus etiam cum Chananaeis, Idololatria, furtum, perjurium, calumnia, odium, superstitiones, auguria, prostitutiones, et adulteria cavenda denuntiantur; hostiarum vitia luculentè recensentur. 193.

Cap. 23. ferta totius anni solemnissima, Paschatis nempè, Pentecostes, Tabernaculorum, Solemnis expiationis, Tubarum, sive exordii anni civilis.

Cap. 24. proscribitur ritus conimandarum lucernarum in tabernaculo foederis; panum propositionis; Statuitur etiam poena blasphemorum lapidibus obruendorum, quo in viro, qui blasphemaverat executioni mandatur; et poena talionis.

Cap. 26. Dei praecepta servantibus bona promittuntur, non servantibus verò plurima mala. Et denique cap. 27. Statutis votorum, et decimarum persolvendarum legibus liber finis imponitur.

Duo hic objiciuntur. 1.° c. 2. v. 1. praecipitur in sacrificio oleum fundi et thus imponi. at ibid. c. 5. v. 11. idipsum prohibetur. 197.

Resp. priori cap. agi de oblatione, seu sacrificio eucharistico ad gratiarum actiones pro beneficiis acceptis ordinato. Posteriori verò de expiatorio, seu satisfactorio pro peccato. In illo praecipitur oleum, et thus; in isto autem prohibetur; quia oleum et thus

194. ~~198.~~ sunt virtutis, et lætitiæ symbola, quæ in peccatis bonum non habent; imò quia oleum, et thus ad delicias, et jucunditatem conferunt, quæ à peccatore procul abesse debent.

198. 2°. c. 18. v. 16. dicitur: Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis. Et tamen oppositum præcipitur Deut. 25. v. 5. his verbis: fratris defuncti uxorem accipiet frater ejus, et suscitabit semen fratris sui.

Resp. Prior levitici textus prohibet solùm, ne quis fratris sui uxorem duat, ido adhuc vivente, vel etiam eo mortuô, si nempe liberos reliquerit; posterior verò Deut. jubet ducendam, si frater sine liberis obierit.

De Librô Numerorum.

199. Hic quartus Pentateuchi liber ab Hebræis vocatur Va jedabber, idest, Et locutus est, eo quòd his vocibus in Hebræô incipiat. Quidam illorum eum nuncupant Bemid debar, quod est, In deserto, quia in eo referuntur ea, quæ Israëlitis contigerunt in itinere 39. annorum spatiô per desertum.

Græci denum, ac deinde Latini eum idcirò Numeros appellarunt, quòd illius tria prima capita Hebræos, et Levitas enumerent post erectionem, et consecrationem tabernaculi separatim recensitos.

Igitur liber iste 36. capitibus historiam, ut dictum, 39. circiter annorum quartæ mundi ætatis complectitur, à secundô silicet mense secundi anni egressûs Hebræorum ex Ægyptô usque ad finem penè vitæ Moysis, sive

40. annorum peregrinationis Israëlitarum in deserto usque ad initium mensis undecimi anni 40. dicta peregrinationis, quo tandem in campestria Moab ultra Jordanem pervenere.

Tribus primis capitibus initur, ut dictum, numerus populi Israëlitici, Bellatorum scilicet, Primogenitorum, et Levitarum. Deinde texitur historia peregrinationis Israëlitarum ex Egypto per Desertum in Canaan tendentium. Commemorantur multiplices eorundem contra Moysem, et Aaronem murmurationes, illarumque poenae. Recensetur etiam exploratio terra promissa facta per Josue, et Caleb, aliosque exploratores, nemon ejus situs juxta diversas plagas describitur: quibus hinc inde plura praecepta judicialia, et caeremonialia immiscentur.

Ob. c. 14. v. 29. dicitur, quod omnes à viginti annis, et supra, qui murmuraverant contra Dominum, non essent intraturi terram promissionis praeter Caleb filium Jephone, et Josue filium Nun. Et tamen, ut habetur Josue c. 14. v. 1. Summus Sacerdos Eleazar, licet tunc, cum maledictum illud pronuntiatum fuit, viginti annis major esset, cam ingressus est.

Resp. comminatoria illa Moysis verba solum ad illos Hebraeos dirigebantur, qui ad reditum Terra promissae exploratorum illorum, qui eidem falsò detrahebant, murmuraverunt contra Moysem; quorum murmuris, et rebellionis cum conscius non fuerit Eleazar Sacerdos, sic nec eadem cum illis poenâ

~~200. 201.~~ debuit puniri, atque Terrâ promissionis privari.

201. De Libro Deuteronomii.

Deuteronomium quinque Moysis Librorum postremus, in quo veluti Summa colligitur omnium, quæ Moyses in aliis præcedentibus libris fecerat, et constituerat: unde et Deuteronomium, idest, Secunda lex, seu potiùs Summa legis dictus est.

Titulus ejus apud Hebræos ex verbis in exordiô libri occurrentibus, Elle haddebarim repetitur. Ex Rabbinis tamen aliqui eum Misna, quod idem est, ac Secunda lex; alii Reprehensionum librum vocant ob redargutiones in Israëlitas c. 1. 8. 9. 30. et 42. insertas.

Triginta quatuor Capitibus constat, historiamque complectitur sex circiter hebdomadum, quantum scilicet temporis intercessit ab exordiô mensis undecimi usque ad septimum duodecimi mensis diem anni quadragesimi ab exitu Israëlitarum ex Ægyptô.

In eo Moyses c. 1. 2. et 3. populum alloquens totam ab egressu Ægypti usque dum in planitiem Moab venissent, historiam recenset. Deinde à c. 5. usque ad 27. secundâ illos oratione Leges Dei in monte Sinâ acceptas explicationibus, novisque ~~[illegible]~~ additionibus illustrat.

Inde à c. 28. usque ad 30. populum vehementer adhortatur, ut divinis legibus obtemperet. Subindè Successorem suum in populi Regimine à Deô destinatum esse Josue declarat c. 31. v. 9. 10. et 14. Tandem, post ea omnia scriptis exarata, librum Senioribus populi com-

mittit, etiam atque etiam eos obtestans, ut 197. ~~[illegible]~~ ~~201~~
illum singulis septenniis in coetu populi festô Tabernaculorum die illum prælegerent.

Post paucos dein dies canticum vehementissimum coram populô recitavit, in quo violandam à Judæis fidem non obscurè significabat, p. Illud verò Canticum à singulis exscribendum præcepit, ut ad debitam Deo præstandam fidelitatem ejus lectione excitarentur. Tandem eâ die jussus à Deô montem Nebo ascendere, ut diem claudaret, convocatô priùs adhuc populô, singulis Tribubus benedictionem impertivit, et quæ eventura erant, prædixit; inde montem ascendens vitâ functus est, cùm vixisset annos centum viginti.

Ob. c. 15. v. 6. et c. 23. v. 19. permittitur Hebræis fœneratio cum alienis. At contrà Psal. 14. v. 5. dicitur, quòd ille duntaxat habitaturus sit in Tabernaculô Dei, qui non dederit pecuniam suam ad usuram. Et Luc. c. 6. v. 35. ait textus: Mutuum date nihil inde sperantes. 202.

Resp. Usuram jure naturali, divinô, et humanô vetitam Judæis ad dicritiam cordis eorum in Deuteronomiô à Moyse ab alienis duntaxat exigi fuisse pemissam, idque ad majus malum vitandum, ne scilicet à fratribus suis Hebræis usuras exigerent, et extorquerent, eósque sic gravarent, et opprimerent. At quia ipsis permissum erat alienos, ut Amalecitas, Amorrhæos, p. sine crimine occidere, utique etiam licitum ipsis erat, eorum bona rapere, vel apertè, vel occultè, et dolo-

~~202.~~ sè, ac per usuram, idque meritò eis ad duritiem cordis ipsorum permittere potuit Deus, utpotè rerum omnium Dominus, quemadmodùm iisdem permisit Ægyptios spoliare, libellum repudii dare, et plures uxores habere, quamvis vetita hæc omnia. Verùm cùm hæc concessio jam dudum cessaverit, cùm cessaverint omnia Synagogæ privilegia, finierit et ipsa Synagoga, omnibus, etiam Judæis, vetita remanet usura, atque supra adeto Domini præcepto Luc. c. 6. v. 35. obsequendum, nempe dandum mutuum, nec quidquam inde sperandum, aut accipiendum; at eheu, quàm pauci huic præcepto, vel, si velis monitio duntaxat, obediunt!

91 3

Caput Secundum.

3/91

203. De libris Historicis Veteris Testamenti.

Septemdecim, ut alibi à nobis dictum*, numerantur Veteris Testamenti libri Historici, Josue scilicet, Judicum, Ruth, Quatuor Regum, Duo Paralipomenon, Duo Esdræ, Tobiæ, Judith, Esther, Job, et Duo Machabæorum. De singulis his libris præsenti capite nobis tractandum est.

* part. 1. c. 1.

204. De librô Josue.

Fuit Josue filius Nun à græcis Jesus filius Navæ dictus, ex Tribu Ephraim natus annô mundi 2460. ante Christ. 1540. et ante Æram 1544. prout vult Calmet.*

* Dict. Bib. v. Josue

Moysis servitio libens addictus à Scripturâ passim Moysis famulus appellatur*, eóque defunctô Israëlitarum regimen, ad quod paulò ante Moysis obitum à Deô electus fuerat, cepit

* Exod. c. 24. v. 13. et c. 33. v. 11. Item Deut. c. 1. v. 38.

an. mundi 2552. ~~ante Chr.~~ ante Aer. 1451. 199. ~~202.~~ ~~203.~~
Dei opem in omnibus præstò sentiens.
Primum illius nomen Osee fuit, id est,
Servator*, cui Moyses Dei nomen ad-
dens, eum Josue, id est, Dei Salutem,
sive Ipse Salvabit, nuncupasse narratur.

* Num. c. 13. v. 9. et 7. M 17. miss 7.

Quando autem nomen istud Josue
obtinere coeperit, disputatur. Alii
post profligatos Amalecitas, aliis post
exploratam Chanaanitidem volunt.
Græci pro Osee legunt Ausem.

Liber, qui ipsius nomine ins- 205.
cribitur, 24. capita continet, in
quibus ipsemet Josue historiam quar-
tæ mundi ætatis prosequitur, atque
transitum filiorum Israël per Jorda-
nem, eversionem civitatum Jericho,
et Haï; Subversionem plurimorum
Regnorum, oppugnationem triginta
et unius Regum; divisionem terræ
promissæ; exhortationem, quâ
Ipsemet filios Israël ad Servanda
Dei mandata, et cavendam Societa-
tem cum gentilibus est adhortatus,
commemorat, aliaque multa facta
commendabilia, quæ à morte Moysis
usque ad suam mortem tempore 17.
annorum gesta fuêre, ab an. m. vi-
delicet 2553. ante Chr. 1447. ante
Aer. 1451. usque ad an. m. 2570. an-
te Chr. 1430. ante Aer. 1434. quo ipse
Josue annos natus 110. obiit. Illum
an. m. 2560. obiisse, quidam Chro-
nographi Sacri asserunt, alii an.

200.

~~204.~~ m. 2561. Cum tamen rebus Israëlitarum 17. circiter annis praefuisse omnes consentiunt.

206. Hujus libri Autorem esse Josue ipsum, manifestè probatur 1.° Quia omnia exemplaria sive Hebraïca, sive Graeca, sive denique Latina Josue tanquam illius Autorem praefe-runt. 2.° Quia illum tum Synagoga, tum Ecclesia ipsi Josue tanquam illius Autori semper tribuerunt, atque velut Canonicum agnoverunt. 3.° Quia alii Sacrorum librorum Scriptores illum eidem Josue adscripserunt, ut 1.° Ecclesiasticus qui c. 46. v. 1. ait, Josue successit Moysi in Prophetiae ministerio, idest, prout exponunt Interpretes, in munere habendi historiam populi Dei, et componendi Sacros libros. 2.° Autor libri 3tii Regum ex volumine isto integram periodum exhibit c. 16. v. 34. atque subjungit juxta Verbum Domini, quod loutus fuerat in manu Josue, filii Nun*. Ergo liber Josue antiquior est libris Regum, atque ab antiquioris aetatis Autore conscriptus, nempè ab ipso Josue, cùm nullus alius libri istius Scriptor assignari valeat. 3.° Ipsius libri Josue cap. ult. v. 26. haec leguntur: Scripsit quoque Josue omnia verba haec in volumine legis, idest, Beatenucho adjunxit. Ergo vel hoc ipso libro teste Illius Autor est Josue.

Quod si dicas, haec de isto ult. cap. duntaxat intelligi oportere, non

(c) * Josue c6. v. 26.

492

autem de toto libro: Respondemus, quod si caput istud Josue tribuatur, meritò etiam totus liber ei tribui debeat; præsertim cùm argumenta, quæ in contrarium afferri solent, evanida sint, nullíusque ponderis, prout mox ostendemus. 201.

Prob. etiam ratione Theologicâ. Nudi alteri Scriptori liber iste potiùs convenire, et adscribi potest, quàm Josue. Ergo p. Pb. Ant. Nudus in eodem libro exarata melius nosse poterat, adeoque ad eum conscribendum magis idoneus, et comparatus erat, quàm ipse Josue, utpotè omnium eorum testis oculatus non modò sed et Autor, ac Dux. Ergo p.

Solvuntur Objectiones. 204.

Ob. 1º. In hoc libro frequenter repetuntur hæc verba: Usque in præsentem diem*. Atqui hæc denotare videntur tempus Josue ipso longè posterius. Ergo p.

Resp. neg. min. Josue multis annis præfuit Israëlitis partim solus, partim sub Moyse, ac librum suum in summâ senectute scripsit; benè ergo ea, quæ pridem facta fuerant, usque in præsentem diem, seu illud, quo scribebat, tempore perseverasse, potuit scribere. Moyses ipse in Deuteronomio, cùm de rebus à se pridem gestis loquitur, hujusmodi dictionem etiam usurpat: Reversus, inquit c. 10. v. 5. de monte descendi, et posui tabulas

*c. 4. 5. etc.

~~206.~~ in Arcam, quam fecoram, quæ hucusque ibi sunt. Matthæus item c. 27. v. 8. Propter hoc, inquit, vocatus est ager ille Haceldama, hoc est, ager sanguinis, usque in hodiernum diem. Et c. 28. v. 15. Divulgatum est, inquit, verbum istud apud Judæos usque in hodiernum diem.

208. Ob. 2do. Sub finem cap. 6ti. fama Josue per omnem terram vulgata dicitur. Et c. 8. v. 11. omnia præstitisse scribitur Josue, quæcunque præceperat Moyses. Atqui hæc, ut potè haud modicam jactantiam præ se ferentia, indigna videntur Josue modestiâ. Ergo alii, quàm ipsi, adscribendus videtur ipsius liber.

Resp. Huic objectioni jam supra nos satisfecisse*, ubi de libris Moysis egimus, atque eadem adversùs illius Pentateuchum proposita fuit. Profectò, si liber iste, ex eô, quòd nonnihil bene gestorum Josue commemoret, ipsi est abjudicandus, S. Paulô itidem abjudicandæ erunt aliquot Epistolæ, quòd in illis pietatem suam, et benefacta, necnon eximias dotes suas commendet. Sed Scripturæ mos est, inquit S. Gregorius*, ut ipsi, qui scribunt, sic de se in illâ, quasi de aliis loquantur; hinc est enim, quòd Moyses ait, erat Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra. Hinc Joannes dicit, Discipulus ille, quem diligebat Jesus. Hinc Lucas ait, quòd ambularent duo ex Discipulis in via Cleophas et alius. Scriptores igitur sacri Eloquii, qui impulsu Spiritûs Sancti agitantur, sic de se in illo testimonium quasi de aliis proferunt.

* pag. 166.

* Præfat. in Job.

Ob. 3tio c. 10. v. 13. citatur Liber Justorum. Atqui liber hic ipso Josue est recentior, aut saltem ei coævus, quippe qui pugnæ Gabaonitarum, et Stationis Solis meminit. Ergo etiam liber, qui Josue nomen præfert, ipso Josue est recentior, adeoque minimè ab eo conscriptus. 203. ~~207.~~ 209.

Resp. neg. 1mum membrum minoris. Josue Seniô jam confectus, prout jam annotavimus, librum suum exaravit, proinde mirum non est, quòd mentionem faciat libri Justorum, qui liber nihil aliud erat, quàm carmen Epinicium, quod statim post reportatam de hostibus Gabaonitarum insignem victoriam illam editum est, atque inter Hebræos divulgatum. sta sag 93

Ob. 4to Eodem loco legitur, Solem stetisse in mediô coeli, et non festinasse occumbere spatiô unius diei: nec fuisse anteà, et posteà q: una enim dies, ut dicitur Eccli. c. 46. v. 5. facta est, quasi duæ. Atqui 1o id præter veritatem dictum videtur; enimverò Isaiæ c. 38. v. 8. dicitur, quòd tempore Ezechiæ, Sol reversus sit decem lineis per gradus, quos descenderat, sicque ter percurrerit idem decem linearum spatium, atque triginta duarum circiter horarum diem fecerit, qui adeoque profectò longior fuit, quàm ille, de quo apud Josue cap. 10. v. 13. fit mentio.* 2o Id, etsi ita factum fuisset, tamen Josue dicere non poterat; qua enim ratione ipse de futurô etiamnum post ipsum tempore cavere poterat? Ergo ex duplici hâc ratione liber iste Josue adscribi non potest. 210. ~~5~~ q tam longā diem

Resp. neg. min. Ad 1mum Respondet Liranus, tempore Josue Stationem

* videtur quòd tunc Sol momentô decem solaris horologii lineis reversus sit adeoque diem viginti duntaxat duarum horarum fecerit.

~~208~~ Solis contigisse in Solstitiô æstivô; tempore Ezechiæ autem ipsius reversionem in Solstitio hiemali accidisse; et ideò Solem diutiùs supra hemisphærium nostrum stetisse sub Josue, quàm sub Ezechiâ, cùm dies duplicata in æstate correspondeat quadruplicatæ hiemali. 2°. Resp. cum communi: In Josue librô sermonem esse de longitudine diei respectu Palestinæ in qua tam longa dies nunquam visa fuerat.

Ad 2dum Eidem jam satisfecimus in responsionibus ad 3tiam et 1mam objectiones. Diu nempe post hoc prodigium Josue librum suum scripsit. *Stetit itaque Sol in mediô coeli, et non festinavit occumbere spatiô unius diei; non fuit anteà nec posteà, idest, toto reliquô Josue vitæ tempore, ~~[illegible]~~ seu usque ad tempus, quo hæc scripsit ~~[illegible]~~, tam longa dies. Nec enim pridie, aut nudiustertiùs evenerat hoc prodigium, sed ante multos annos, quàm hæc ab ipso scripta fuerint.

*Josue c. 10. v. 13. et 14.

211. Ob. 5to Historia Calebi, quæ narratur hujus libri c. 15. v. 13. et seq. post obitum Josue primum evenisse dicitur c. 1. lib. Judic. Ergo p.

Resp. Hæc Calebi historia addita fuit capiti 15. Josue ab alio, majoris eorum, ~~[illegible]~~ quæ ibidem de sorte Tribûs Judæ narrantur, claritatis gratiâ, ut pote in cujus sortis mediô Moyses Calebo partem dederat, Cariath Arbe scilicet, seu Hebron, quam deinde armis sibi subegit, ut et Cariath Sepher, quam cepit Othoniel nepos ipsius, unde et illius filiam Axam accepit in uxorem. Hæc inquam ex libro Judicum huc translata fuêre, ut totus historiæ contextus simul haberetur.

Ob. 6.to Cap. 19. v. 2. mentio fit terræ Cabul. Atqui hæc terra primùm nomen istud accepit ab Hiramô Salomonis coætaneô, ut habetur lib. 3. Reg. c. 9. v. 13. Ergo p. 209. 212.

Resp. neg. min. lib. 3. Regum c. 9. Sermo est de regiunculâ viginti oppidorum, quam Salomon Hieramo Regi Tyri dederat. At Josue cap. 19. v. 2. agitur de vicô aliquô in terra Tribûs Asser, et confiniis Ptolomaïdis sitô.

Ob. 7mo Sub finem cap. 16. de Chananæis Gazeritanis referuntur ea, quæ cap. 1. Judicum recitantur, tanquam defunctô jam Josue acta. Ergo p. 213.

Resp. Cap. 1. Judicum ea repetuntur, quæ cap. 16. libri Josue asserta fuêre. memoratô enim c. 1. Judic. v. 27. refertur, quod Manasses non deleverit Chananæos Bethsanitas, Thanacitas, p. ad exemplum videlicet filiorum Ephraim, de quibus, ex iis, quæ memorata sunt c. 16. Josue, constaret, ab ipsis nec Chananæos Gazeritanos fuisse interfectos. Exinde autem non sequitur, librum hunc Josue recentiorem esse, vel tempore Josue Israëlitas nondum occupasse terram Gazeritarum; verùm id duntaxat eruitur, Auctorem videlicet cap. 1. Judicum, cum sua scriberet, præ manibus habuisse Josue librum. 6ta pag 921

Ob. 8vo In historiâ, quæ c. 22. v. 10. et seq. narratur de ingenti strâ illâ à Rubenitis, Gaditis, et dimidiâ Manassæorum parte extructâ nulla fit mentio de Josue. Ergo hæc historia est ideo recentior; si enim suô tempore evenisset hæc decem Tribuum adversùs fratres suos conjuratio, utique eidem interfuisset Josue p. 214.

Resp. neg. cons. nam ibidem apertis verbis habetur, Rubenitas, Gaditas, et dimidiam Manassæorum partem in proprias Sedes à Josue dimissos fuisse; et cùm ad tumulos Jordanis pervenissent, antequam disjungerentur, immanem aram illam molitos esse quæ reliquos Israëlitas concitavit. Hæc ergo Josue tempore evenerunt; nisi eum statim ac memoratas Tribus dimisit, mortuum velis, quod tamen apertè falsum esse subsequentia demonstrant Capita.

215. Ob. 9.no In fine libri hujus mors Josue, et res post ejus obitum gestæ narrantur. Ergo &c.

Resp. Ea, quæ cap. ult. de obitu Josue, atque post ejus mortem gesta esse narrantur, addita fuerunt libro huic vel à Samuele, vel ab Esdra, vel ab aliquo alio. Id autem minimè obest, quin reliquus liber ipsius sit.

216. Ob. 10.mo Si Josue liber Jeroboami, qui auctor fuit defectionis decem Tribuum Israel à Roboamô Salomonis filiô, dissidiô fuisset antiquior, utique illum admisissent Samaritani. Atqui hi solum et unicum Pentateuchum recipiunt. Ergo indicium est, solum hunc Pentateuchi librum ante defectionem Roboami vulgò apud Hebræos extitisse, nec Josue librum adhuc fuisse conscriptum.

Resp. Samaritanos* non modò canonicum Josue librum, sed et alios ab Hæbræis ante ipsorum in terram Israël adventum communiter probatos, et pro sacris habitos neglexisse, quippe qui, ut habetur lib. 4. Reg. c. 17. v. 33. et 34. Cùm Dominum colerent, Diis quoque suis serviebant, juxta consuetudinem gentium, de quibus transla-

* Samaritani juxta stylum sacrorum Scriptorum sunt populi, quos è remotissimis Transeuphratæis, seu trans Euphratem sitis regionibus Reges Assiriæ ad incolendam Samariæ regionem deduxerunt, de-

ti fuerant in Samariam: usque in præsentem diem morem sequuntur antiquum: non timent Dominum, neque custodiunt cæremonias ejus, et judicia, et legem, et mandatum, quod præceperat Dominus filiis Jacob, quem cognominavit Israël.

207. cem Tribuum Israëlitis priùs eam incolentibus ab iisdem Regibus aliò translatis. Eorum igitur Epocha ad annum Captæ Urbis per Salmanasarem annô M. 3283. constituitur.

Imò Samaritani Josue librum legunt, summóque honore servant, ex quo argumenta pro suô adversùs Judæos dissidiô tuendô deducunt; etsi plurimùm distet ab eo, quem Synagoga, et Ecclesia pro Canonicô agnosunt, nihilque aliud esse videatur, quàm Chronicon, seu historia sat malè digesta eorum, quæ acciderunt à morte Moysis usque ad Adriani Imperatoris tempora*.

* Calmet Dict. Bib. Verb. Josue.

De Libro Judicum.

217. Post mortem Josue, quæ contigit an. m. 2570. ant. Chr. 1430. ant. Æram 1434. qui deinceps usque ad Saulem primum Hebræorum Regem Israëlitis præfuêre, Judices sunt appellati. Eorum dignitas, quamvis ad mortem usque permaneret, non tamen jure hæreditariô ad Successores devolvebatur; siquidem quandoque eorum intermissa fuit continuatio. Interfuêre enim interdum Anarchiæ, quibus intervallis Princeps nullus, nullus Judex Rempublicam gerebat. Interdum etiam Hebræi servitute oppressi exteris parere coacti sunt; tunc proinde aut nullos Judices habebant, aut eorundem tenuis admodùm erat auctoritas.

7tima pag. 95

218. Quamvis ut plurimùm Deus per semetipsum, seu per apertum voluntatis suæ indicium Israëlitarum Judices excitaret, nihilominùs aliquando populus haud ex-

~~212.~~ jectatâ Dei revelatione, cum sibi Judicem deligebat, quem avertendis calamitatibus aptiorem censebat. Sic, qui ultra Jordanem erant Israëlitæ Jephte, ut bellum contra Ammonitas gereret, sibi ducem propriô judiciô assumpserunt. Quando autem calamitates, quæ Judæos ad Judicum perfugium compellebant, non ad omnes undique regiones extendebantur, tùm neque selecti Judices toti Israëli imperabant, sed ùs tantùm, quos periculô liberassent. Sic nec Jephte ultra, nec Baruch ultra Jordanem judicabant.

219. Porrò Judicum autoritas Regum imperio haud impar erat; res quippe belli æquè ac pacis moderabantur; lites supremâ et Monarchicâ autoritate dirimebant. Novas tamen leges condere, et populis nova onera imponere prohibebantur. Leges et religionem tuebantur; et in crimina, præsertim idololatriam, animadvertebant. Cæterùm sine pompâ, sine satellitiô, sine comitatu incedebant, nullis vectigalibus, quibus parem dignitati famulatum alerent, donabantur. Solis quippe muneribus sponte oblatis contenti, nec certos redditus, nec ullas populi collationes congerebant.

Eorum imperium trecentis triginta novem annis, ab obitu videlicet Josue, usque ad initium Regni Saulis, perduravit.

220 Liber eorum nomine inscriptus 21. capitibus continet historiam 339. annorum, et ideo Judicum nomine insignitus est, quòd gesta complectatur Judicum, et Principum Israël, qui videlicet populo post mortem Josue, fere usque ad initium Regni Hebræorum, seu electionem Saulis primi eorum Regis, pafuerunt. Varia igitur in eo librô commemorantur afflictiones, servitutes, et oppressiones, quas sub Judicum regimine diversis

temporibus passi sunt Israëlita à Moabitis, Philistaeis, Ammonitis, Madianitis, p. sumpta deinde de inimicis ultio, et ab iis liberatio. Ipsorumque Judicum gesta ab Othoniel usque ad Heli, et Samuel ultimos Israëlitarum Judices, quorum in j.mo libro Regum primum fit mentio. En Iorum Judicum Chronologia. 209. ~~213.~~

Anni Mundi. 221.

2570. Mors Josue.

2585. Quindecim circiter annis Seniorum administratio.

2592. Anarchia circiter per septennium usque ad an. 2592. Hoc intervallo contigit Michae historia. Oppugnatio item Urbis Laïs facta à 600. viris ex tribu Dan. Necnon Undecim Tribuum bellum adversus Tribum Benjamin.

2591. Prima servitus sub Chusan Rasathaim Mesopotamia Rege ab an. 2591. usque ad annum 2599.

2599. Othoniel anno post pacem à Josue terrae allatam 40.mo Israëlem liberat.

2662. A liberatione per Othonielem an. 2599. facta pax continuata fuit 62. annis usque ad an. videlicet 2662, quo incidit secunda servitus sub Eglone Moabitarum Rege, cui Hebraei 18. annis paruere.

2679. Aod Israëlem liberat; post quem judicavit Samgar, et à primâ per Othonielem liberatione pax perstitit octoginta annis.

2699. Tertia sub Chananaeis servitus per annos 20. ab an. 2699. nempe usque ad an. 2719.

210.
~~214.~~ 2719. Debora, et Barac Israelem liberant. À liberatione per Aod usque ad finem Deborae, et Barac 40. anni interfuêre.

8va

pag 96

2752. Quarta sub Madianitis servitus per septennium, ab an. 2752. usque ad an. 2759.

2759. Gedeon Israëlitas libertati restituit. À liberatione per Deboram, et Barac usque ad praedictam Gedeonis liberationem demò 40. anni interfluerunt.

2768. Abimelech ~~[illegible]~~ filius spurius Gedeonis à Sichimitis Dux salutatus, et 70. fratribus suis interfectis, imperavit tribus annis ab an. 2768. usque ad an. 2771. quo in obsidione Thebes Palestinae urbis jactô à muliere quâdam in ipsum mola fragmine cerebrum ipsius confractum est.

2772. Thola tribus et viginti post Abimelech annis judicavit Israel ab an. videlicet 2772. usque ad an. 2795.

2795. Jairus post Tholam praefuit annis 22. ab an. 2795. usque ad an. 2816.

2799. Quinta sub Philistaeis servitus per annos 18. ab an. 2799. usque ad an. 2817.

2817. Mors Jairi. Eodem annô Jephte Israelitarum ultra Jordanem Princeps eligitur. Ammonitas, à quibus Hebraei opprimebantur, evertit. Sex annis judicavit, ab an. 2817. usque ad an. 2823.

2823. Moritur Jephte. Abesan septem annis judicat, ab an. 2823. usque ad an. 2830.

2830. Ahialon post Abesan imperat usque ad an. 2840.

2840. Abdon octo annis judicavit usque ad an. 2848. quo incidit sexta sub Philistæis servitus per annos 40. ab an. 2848. usque ad an. 2888. 211.

2848. Heli Pontifex ex progenie Ithamari totâ servitutis sub Philistæis tempore per annos 40. Judicavit Israël.

2849. Samson nascitur, qui Philistæis multa mala intulit.

2887. Moritur Samson p.

2888. Mors Heli, eidem successit Samuel.

2909. Electio, et unctio Saulis primi Hebræorum Regis.

Libri Judicum Autor non satis notus est. A quibusdam Phinees; ab aliis verò Esdra, aut Ezechia; ab aliis denique Samueli tribuitur; ab aliis verò omnibus et singulis Judicibus, quorum quisque Regni sui seu Magistratûs historiam exaraverit. 222.

Nos abuno eodémque tantùm Auctore, qui post Judices vixerit, confectum arbitramur, cui sententiæ perplurimum id favere videtur, quòd c. 2. v. 10. et seq. totius libri summa, et idea exhibeatur.

Probabilius autem nobis videtur, illum à Samuele conscriptum esse, 1º Quia illius Autor eo tempore, quo Jebusæi Jerosolymæ imperabant, ac proinde ante Davidem superstes fuit, Judic. c. 1. v. 21.

2º. Quia, cùm Opus istud exaratum est, jam à Regibus Respublica Hebræorum geri videbatur, eo quòd Autor, florentibus Judicibus, nullum Israëli Regem imperasse pluries memoret, quod Samuelis ætati omninò convenit, qui, cùm sub Saulis imperiò viveret, notare voluisse videtur discrimen regiminis sui temporis ab illo, quo Judices imperabant.

212.
~~216.~~
223. Ob. 1º Hæc opinio non videtur stare posse, nisi huic libro quædam deinceps addita fuisse dicantur, ut illud, quod c. 18. v. 30. dicitur, scilicet, Viros Dan posuisse sibi sculptile, et Jonatham filium Gersam filii Moysis, ac filios ejus Sacerdotes fuisse in Tribu Dan usque ad diem captivitatis suæ; mansisseque idolum Michæ apud eos omni tempore quo fuit Domus Dei in Silo. Atqui nulla videtur adstrui posse captivitas Tribûs Dan, præter eam, quæ sub Teglathphalassare Assyriorum Rege pluribus post Samuelem sæculis contigit. Ergo p.

Resp. neg. maj. Hæc, de quâ hûc fit mentio, captivitas contigit, antequam Israëlitis Reges imperarent. Subdit enim Auctor, v. 31. In diebus illis non erat Rex in Israël. Ait ergo, tum Michæ idolum periisse, quando de Silo ablata est Arca, ut in Prælium adversus Philistæos produceretur: Sublatô autem idolô, una sublatus fuit Sacerdos bellique jure captus unacum magnâ Israëlitarum multitudine, prout memorat Psalmista Psal. 77. v. 60. et 61.

Prima N. pag 97

224. Ob. 2do In eodem librô persæpè occurrit mentio urbis Jerusalem. Atqui nomen hoc urbi isti primum post Samuelis tempora inditum fuit. Ergo p.

Resp. neg. min. Certum namque est, hanc ipsam esse civitatem, quæ temporum initiô Salem nominabatur, et in quâ Melchisedeci Regia fuit. Psaltes enim juxta hebraïcum exemplar psl. 75. v. 3. ait: Et factus est in Salem locus ejus p. Communis etiam fert opinio, dictionem hanc Jerusalem ex vocibus Jeru, et Salem sumptô priori vocabulô ex nomine, quod Moriæ monti, qui in eodem locô situs erat, fecit Abraham cùm dixit: Dominus videbit. Quandonam autem hæ duæ dictiones

in unam fuerint conflatæ, ac ex iis Jerusalem primùm dici coeperit hæc civitas, obscurum est, et incertum. Probabiliter censendum videtur, Israëlitas, ipsúmque Josue, postquam vicina loca insederunt, memores dicti Abrahamici, et impositi loco huic nominis, novum nomen urbi finxisse ex veteri isto Salem, quod à Jebusæis, finitimisque populis habebat, et altero, quod ab Abrahamô habûerat. His autem recentior fuit libri Josue, et libri Judicum lucubratio; unde objectio nihil evincit. 213. ~~217~~

De libro Ruth.

225

Fuit Ruth foemina Moabitis, quam Chelion filius Ebimelech in Moabitidem secedens ibidem duxerat uxorem. Liber, qui illius nomen præfert, est veluti appendix ad librum Judicum, et initium, seu introductio ad libros Regum.

Veteres Judæi ipsum libro Judicum adjecerunt, quòd historiam exhibeat, quæ ipsorum tempore contigit*. Multi quoque antiqui Patres, cùm S. Scripturæ libros recensent, septimô locô ponunt librum Judicum simul, et librum Ruth, ita ut sub uno eodémque volumine uterque comprehendatur. Verùm tùm illius materia, tùm ipse titulus exposcunt, ut velut separatus et distinctus liber sive à Judicum, sive à primô Regum volumine habeatur, quamvis ad utrumque pertinere videatur, quippe cum præcedente continuatur, ac subsequentis primi Regum libri est exordium.

* Ruth c. 1. v. 1

Recentiores Judæi, mutatâ veteri librorum sacrorum dispositione, statim post Pentateuchum, quinque libros, quos Magiloth vocant, subjungunt: nempe Cantica, Ruth, Lamentationes Jeremiæ, Ecclesiastem, et Esther; interdum Esther inter

~~213.~~ kos libros primum, interdum secundum, et aliquando quintum locum obtinet.

226. Liber Ruth quatuor duntaxat capitibus concluditur, in quibus eximiæ pietatis, et divinæ providentiæ singulare exemplum exhibetur, multáque mirabilia, magnísque mysteriis referta de Ruth narrantur, quæ Socrum suam Noëmi è Moabitide in patriam revertentem piè subsecuta, et Boozo prædiviti secundis nuptiis juncta, ei peperit Obed Davidis avum, unde Christus Dominus secundum carnem traxit originem.

227. Quando autem liber iste, et à quo scriptus fuerit, certò definiri haud potest. Id apertum est, ea videlicet, quæ in eo narrantur, sub unius Judicis regimine contigisse.

228. Samuelem illius Auctorem esse plerique censent. Profectò si verum est, Samuelem scripsisse primum Regum librum, et partem secundi, quibus gesta Davidis continentur, quasi pro certò inferri posset, eum etiam hunc librum scripsisse. Nam 1º Scopus hujus libri Auctoris est, Davidis indicare genealogiam; cùm enim eam in libris Regum texere haud posset, nisi narrationis suæ filum interrumperet, atque Saulis, et Davidis gesta omninò inter se connexa separaret, hinc exile opus istud separatim edidisse videtur velut supplementum eorum, quæ deesse videbantur iis, quæ in primô Regum librô de Regali Davidis familiâ recenset.

2da
fraj
2
9B

2º. Liber iste dictionem in librô primô Regum usurpatam refert, et geminæ phrases in eo occurrunt, quæ nonnisi in libris Regum inveniuntur: ut, Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, hîc cap. 1. v. 17.

Et 1. Reg. c. 3. v. 9. et v. 35. Item c. 19. v. 13. 16. ab 215.
tera, Ego tibi revelavi aurem, idest, Ego
dixi tibi, hû c. 4. v. 4. Et 1. Reg. c. 20. v. 2.
Item 2. Reg. c. 7. v. 27.

De quatuor Regum libris. 229.

Libri Regum quatuor inscribuntur, quamquàm olim in Biblijs Hebraïcis in duos tantùm divisi fuerint, quorum primus Samuelis nomine signabatur; secundus verò liber Regum nuncupabatur. Nostræ ætatis exemplaria omnia Hebraica, Græca, et Latina quatuor libros præ se ferunt. Duo priores in Hebræo Samuelis, duo autem posteriores Regum nomen præfixum habent. Græci omnes quatuor libros Regnorum, Latini verò libros Regum eos nuncupant.

Primus igitur Regum liber 31. capitibus completur ea, quæ gesta fuêre sub Judiibus Heli, et Samuele, necnon sub imperiô Saulis usque ad ipsius mortem; ab annô M. videlicet 2849. usque ad an. 2949. Centum videlicet annorum historiam. 230.

A cap. 1. usque ad 10. describuntur ea, quæ 60. circiter annorum spatiô contigerunt, ab an: videlicet M. 2849. usque ad an. 2909. sub Heli, et Samuele: nempe nativitas Samuelis; redarguitio Heli propter iniquos et impios filios suos; bellum Philistinorum adversus Israelitas; isti ab illis cæduntur, atque capitur Arca Dei; ob retentam Arcam afflignntur Philistæi à Deo, eámque remittunt; Bellum innovatur adversùm Philistæos, atque ab Israëlitis vincuntur oante pro ipsis Samuele. Filijs Samuelis, quos ipse senex jam, et decrepitus Judices populi constitue-

rat, ad avaritiam delinantibus, petit populus sibi Regem; Samuel igitur praecipiente Dominô ungit Saulem in Regem; et postmodùm convocatô populô ad Dominum in Maspha, missisque sortibus, in Saulem cecidit sors, atque ibidem in Regem consecratus est, cap. 10.

Reliquis Capitibus gesta Saulis, et Davidis per 40. annos usque ad Saulis interitum narrantur, ab an. m. scilicet 2909. usque ad an. 2949. nimirùm Saulis à Regnô amotio; electio Davidis in Regem; victoria ipsius de Goliath reportata; insidiae Saulis in Davidem; variae afflictiones, et persecutiones, quas David à Saule perpessus est, usque ad hujus obitum et necem.

231. Libri 2di Regum 24. sunt Capita, quibus ea referuntur, quae à morte Saulis usque ad finem Regni Davidis 39. annorum spatiô ab an. m. 2949. usque ad an. 2988. facta fuêre; unctio scilicet Davidis in Regem; bella contra hostes ab ipsô prosperè gesta; misericordia, quam exhibuit Jonathae posteris; ultio injuriae ab Ammonitis illatae; duplex Davidis peccatum, adulterii nempe, et homicidii; ob quae à Nathan Prophetâ reprehenditur; rebellio Absaloni adversus patrem suum Davidem ipsiusque interitus; gravis Dei offensio, quam David populi enumeratione incurrit; sceleris hujus expiatio facta per extructionem altaris, et oblationem holocaustorum; &c.

232. Liber Tertius Regum 22. capitibus absolvitur, et 126. annorum historiam complectitur, quae ab inunctô in Regem Salomone, et à Patre in Regni Societa

tem accitô usque ad obitum Josaphat Regis deducta est, ab an. m. videlicet 2989. usque ad an. 3115. 217. ~~221~~

Prioribus undecim capitibus Salomonis gesta usque ad ejus obitum commemorantur; ut, ipsius in Regem an. m. 2989. substitutio, et unctio, præcipiente David patre suô jam jam deficiente, qui et subsequenti annô, mundi 2990. annos natus 70. cum dimidiô mortuus est; Sapientiæ Salomoni à Deô inspirata; Templi Domini, Regiique Palatii magnificentissima structura, eorúmque pretiosissima utensilia. Templi fundamenta jacere coepit Salomon annô 480. ab exitu Israël de Ægyptô an. 4to Regni sui mundi 2992. quo initium datum fuit Quintæ Mundi Ætati, quæ protenditur usque ad finem captivitatis Babylonicæ, scilicet usque ad annum m. 3469.* Sequitur introductio Arcæ in Templum, hujúsque consecratio; multáque alia memorabilia Salomonis gesta. Ejus demum deploranda per concubinas depravatio, et denique obitus c. 11. qui accidit an. m. 3029. ætatis circiter 58vô Regni 40mô.

Reliquis capitibus commemoratur Regni divisio, et defectio decem Tribuum ad Jeroboamum, cujus ipse Roboam Salomonis filius, Israëlitarum animis, datô ipsis inconsultô responsô, à se abalienatis, Auctor fuit, saltem in speciem, et secundum rerum humanarum cursum; enimverò jam longè priùs Jeroboamo decem Tribuum imperium à Deô per prophetam Ahiam assertum fuerat.* Describitur

233.

* Quinta mundi ætas à jactis Templi fundamentis usque ad finem Captivitatis Babylonicæ: ab an. m. 2992. ~~[illegible]~~ ante Christ. 1008. ante Æram 1012. usque ad an. m. 3469. ante Christum 531. ante Æram Christianam vulgarem 535. quo annô sexta mundi ætas sumit initium.

* 3. Reg. c. 11. v. 31.

218. ~~222.~~ Jeroboami Regis Israël impietas in erigendis vitulis aureis. Gesta Succedentium Regum Juda et Israël narrantur, ut Abiæ, Asa, et Josaphat, Regum Juda: Nadab, Baasam, Elam, Zambri, Amri, Thebni, Achab, quem excepit Ochozias ejus filius, Regum Israël. Eliæ quoque Prophetæ memorabilia gesta adnotantur.

234. Liber 4tus Regum 25. Capitibus 227. annorum gesta, et historiam refert, tam in Regnô Juda, quàm Israël, ab an. M. 3108. usque ad an. 3442.

Primus ergo inter Reges Israël occurrit Ochozias filius Achab, qui Beel-Zebub* Deum Accaron super ægritudine suâ consuluit; unde et Elias ob id scelestum facinus ei mortem prædicit. Succedit ei Joram frater ejus. Elias igneô curru rapitur in coelum, præsente, et vidente Elisæô individuô idius comite, super quem et Spiritus Eliæ requievit. Joram à Jehu occiditur, atque universa Domûs Achab deletur, ut et Sacerdotes Baal. Jehu Succedit Joachaz, qui impia Jeroboami filii Nabath vestigia terens, multis sceleribus inquinatus est; quamobrem furor Domini in Israëlem exarsit, atque populum hunc toto impii Regis hujus imperiô Hazaëlis Regis Syriæ, et Benadad filii ejus arbitrio reliquit; Sed idem Joachaz tandem ad Dominum conversus liberatur; cui mortuo Succedit filius Joas, qui juxta Elisæi morienti vaticinium Syros ter devicit. * Mortui autem Elisæi Sepulchro injectum mortui viri cadaver; tactis ipsius ossibus, ad vitam mortuus suscitatur, c. 8. v. 21. Joas etiam

* Beel-Zebul, sive Beel-Zebul, sive Beel-Zebut sonat idem ac Deus musca Accaronitarum idolum. In Novô Testamentô Beel-Zebub sæpè Princeps Dæmonum appellatur. Accaronitæ autem dicti sunt ab Urbe Accaron in Palæstinâ olim Philistinorum. Hodie nonnisi pagus est.

235. * Argumentum pro Catholicis contra Acatholicos pro Sanctorum reliquiarum veneratione.

patris iniquitatem, et impietatem secutus à Deô defecit instar Jeroboami filii Nabath, qui Israëlem ad peccatum induxerat; Insigni tamen victoriâ Amasiam Regem Judæ prostravit. Ei succedit filius Jeroboam nomine secundus, atque Israëlem ab angustiis liberat; cui succedit filius Zacharias, hic sex tantùm mensibus imperavit, et quemadmodùm Pater, mala coram Dominô operatus est, atque à Sellum filiô Jabes proditione sublatus est; hic regnum mense unô duntaxat obtinuit à Manahem filiô Gadi in Samariâ occisus, qui cùm exercitui Zachariæ præesset, auditâ ejusdem nece, Thersâ movens Samariam obsedit, in qua Sellum, post à se trucidatum Regem Zachariam, imperabat; recepta urbe Manahem Sellum trucidavit, regnúmque occupavit, ~~[illegible]~~ atque decenniô ~~[illegible]~~ tenuit Jeroboami filii Nabat primi Israëlis Regis non tam Regni, quàm scelerum hæres. Succedit Phaceia filius ejus, qui per biennium duntaxat regno præfuit, impius et ipse conjuratione Phacee filii Romeliæ in regiô Palatiô oppressus est; Phacee igitur Phaceiæ copiarum Dux, versis in Dominum suum armis in Regiæ Domûs turri clausum obsedit, captóque munimentô Regem occidit, ac imperium occupavit; pravum etiam Jeroboami filii Nabat exemplum secutus est. Eo regnante Teglathphalasar Rex Assyriorum ditionem Israëlis invadens, Aion, Abelmaacha, Jonoe, Cedes, Asor, Ga-

NB

4.100.

~~224. 224~~ laad, totáque regione Nephtali occupatis, incolas in Assyriam traduxit. Phacee autem initâ ab Osee filiô Ela conspiratione tandem sublatus est. Osee ultimus Rex Israëlis, interfectô per insidias Phacee, regnô potitus est. Hic quamvis scelestus, suorum tamen Majorum impietatem non æquavit, quippe subditis suis non interdixit, quominùs Jerosolymam pergerent ad cultum Domino exhibendum. Cùm ab Assiriæ Rege Salmanassar deficere attentasset, hic comparatô exercitu Samariam obsedit, eámque triennio post, Regni Osee scilicet annô nonô, mundi 3283. occupavit, necnon tantâ in illam crudelitate sæviit, ut mulieres gravidas disciderit, earum parvulos eliserit, ipsámque urbem in acervum lapidum converterit, decémque Tribuum Israëlitas, quos Teglathphalassar iniis regionibus adhuc reliquerat, ultra Euphratem transtulit; eisque suffecit Cuthæos populos Assyriæ, qui in hanc usque diem Samaritani appellantur.*

Is regni Israëlitici post 254. annorum spatium exitus.

236. Sub his Israëlis Regibus plures extitêre in Regnô decem Tribuum istarum insignes Prophetæ, Addo, Odeb, Ahias, Elias, Elisæus, Osee, Amos, Jonas, aliique.

237. In Regnô Judæ inter quamplurimos impios, paucos Religiosos Principes commemorat hic Quartus Regum liber. Primus occurrit Josaphat filius Asæ; hic regnum 25. annis obti-

* vid. Not. supra pag. 194.

221.

nuit, Deo semper acceptus, excelsa, et lucos, in quibus infanda exercebantur, evertit; nec tamen efficere potuit, ut populus se ad Deum penitùs, et omninò converteret. Joram filius ipsius triennio post Patrem solus imperavit; ab Athaliâ Achabi Regis Israël filiâ quam duxerat uxorem, ad idololatriam, aliáque flagitia abductus regnum suum plurimis calamitatibus opplevit; Alvi languore correptus, postquam eô morbô per biennium laborasset, tandem interiit.

Ochozias post patrem Joram regni gubernacula annô ætatis 22. arripuit, et unicô annô tenuit. Pessima Achabi vestigia cujus consanguineus erat, relegit. À Jehu, qui in Joram Regem Israëlis conjuraverat, unacum eo, quem inviserat, occisus est. Athalia, cùm audisset, Ochoziam filium suum, et 42. regii sanguinis Principes à Jehu neci traditos fuisse, reliquos è stirpe regiâ deleri curavit, ut, sic cæteris, qui residui remanserant, sublatis, ipsa vacuum regnum occuparet. Verùm Jotabâ filia Regis Joram, et Regis Ochoziæ soror, cùm filii Regis cæderentur, Joas Ochoziæ filium unàcum eius nutrice clam subtraxit, atque in Templô nutriendum summo Sacerdoti Jojadæ tradidit. Post sex annos Jojada, convocatis Sacerdotibus, et Levitis, eisdem consilium suum aperuit, regni scilicet ad legitimum Regem Joas revocandi, qui, cùm præstò se ad id esse significarent, nullâ morâ interpositâ Joas, multitudine acclamante, Rex salutatus est. Athalia eo clamore excitata ad Templum cucurrit, novúmque

238

5.101

~~[illegible]~~ Regem intuita, discissis vestibus, proditionem clamavit; at à Levitis, annuente Jojadâ Summô Sacerdote extrâ Templum rapta, atque usque ad portam equorum tracta, ibidem jugulata est annô usurpati ab ipsâ Regni septimô.

239. Joas igitur ab usurpatâ, ut mox dictum, per Athaliam regiâ potestate annô septimô in Templô Rex acclamatus, annis 40. Regnum Jerosolymis tenuit. Quamdiu Jojada Summus Sacerdos vixit, æquissimè imperavit, quarvis excelsa non auferret; at eô mortuô ad idola deflexit, Zachariámque Pontificem Jojadæ filium multis adhortationibus ipsum ab impietate avertere conantem, immemor beneficiorum à patre illius acceptorum, occidit. Inde variis calamitatibus, atque à Syris penè oppressum servi, Zachariæ sanguinem ulturi, in lectulô suô trucidarûnt.

240. Amasias patre occisô 25. annos natus regnum capessivit, atque 29. annis Jerosolymis obtinuit. Quod bonum erat coram Dominô egit, at non corde perfectô. Victis Idumæis Deos eorum coluit, victus ipse postmodùm à Rege Israëlis. Tandem conjuratione suorum occubuit an. m. 3194.

241. Ozias ejus filius, aliô nomine Azarias dictus à 16. ætatis suæ annô spatiô 52. annorum Regno præfuit; Legem Dei sanctè servavit. De Philistæis, Ammonitis, Arabibus triumphavit. Jerosolymæ munitiones auxit. Exercitum 307500. virorum habuit.

Agriculturâ delectatus plurimos agricolas 223. in arvis, vinearum custodes in collibus, pastores in vallibus destinavit. Cum denique in Templô Sacerdotale offerendi incensi munus usurpasset, continuò leprâ percussus est, quare, ab hominum consortiô segregatus, privatam vitam extra Urbem egit usque ad mortem suam, quæ contigit an. m. 3246. ante Chr. 754. ante Er. 758.

Joathan, patre leprâ percussô, 242. regni suscepit habenas quidem, sed primùm post annos 25. nempe post mortem patris, Regis nomen accepit, solùsque imperavit. Domino adhæsit, excelsa tamen non delevit, in quibus adhuc populus imolabat. Ammonitas defectionem tentantes profligavit, ac denuò vectigales fecit. Obiit an. m. 3262. ante Chr. 738. ante Er. 742. Paulò ante ipsius mortem, Rasin, et Phacee ille Syriæ, iste Israëlis Reges adversùs eum moverunt, de quo bellô certè nihil constat, nisi, quòd initiô regni Achaz filii, et successoris ipsius Judæ regiones maximis calamitatibus laborasse, Isaïas commemoret*.

Achaz impietate celeberrimus, gentium numina coluit, atque Idolo Moloch* filium suum igne consecravit. Variis bellis à Razin Syriæ Rege, et Phacee Rege Israëlis penè oppressus, ab Assyriorum Rege adversùs eos suppetias petiit, missóque ad ipsum quidquid auri, et argenti templum habebat, in suas partes eum traxit.

* c. iv. i. p.

243.

* Moloch, sive Melchom Deus Ammonitarum. Moloch Regem sonat, et Melchom, Eorum Regem. Eo Solem, sive coeli Regem exprimebant.

224. ~~218. 219.~~ Amotô etiam è Templô Altari Aneô, illius locô profanum collocavit. Obiit Jerosolymis an. m. 3278. ant. Chr. 722. ant. Ar. 726.

244 Ezechias annos natus 20. patri successit, regnúmque 28. annis tenuit. Bius, et Religiosus, omni idolorum cultu exterminatô, verum ac uni Deo debitum restituit. À Babô, quod ei Sennacherib Assyriorum Rex intulerat, per miraculum liberatus est. Agrotans ad mortem, sanitatem, et 15. adhuc annorum vitam à Deo impetravit. Tandem post comparatas ingentes divitias obiit an. m. 3306. ant. Chr. 694. ant. Ar. 698.

245. Manasses duodennis rerum potitus 55. annis post patrem regnavit. Scelera sectatus, idola nationum, eorumdémque impium cultum à patre deletum restituit. Filium suum in honorem Moloch per ignem tradunit. Hisce aliis criminibus ultimam veluti manum sævities imposuit; siquidem innocentum sanguine à se impiè effusô tota urbs Jerosolyma exundavit. Isaiam extrema quaque ipsi, nisi resipiscret, prædicentem in carcerem conjecit, ac tandem serrâ ligneâ medium scindi jussit. Demum impietatis suæ pœnas daturus ab Assyriæ Rege bebô petitus, ac captus, Babylonem perductus est; ibi in vinculis detentus multis lacrymis, et gemitibus à Deo scelorum veniam postulans, libertatem, et reditum in Jerusalem impetravit; regnóque restitutus nihil habuit antiquius, quàm ut collapsam disciplinam restauraret, atque subditis suis colendi, quærendíque Dei au-

6.102

tor esset. Diem clausit Jerosolymis an. m. ~~215. 229.~~ 225.
3361. ant. Chr. 639. ant. Ær. 643.

Amon Manassis filius duobus tantùm annis regnum habuit. Cultui veri Dei idola substituit Princeps scelestissimus. Domesticorum conjuratione oppressus est. 246.

Josias Amonis filius octo natus annos regnum assumpsit. Ætatis suæ 20mô Regni vero 12mô annô, excelsa, lucos, simulacra, et sculptilia omnia Judæ, et Jerosolymæ penitùs evertit. Pseudo Sacerdotum ossa in altaribus Idolorum combussit, necnon Ephraïm, Manassis, Simeonis, et Nephtali Tribuum peragratis urbibus, omnia idololatriæ monumenta ubique delevit, ac demùm Jerosolymam regressus est. Templi restaurationi sedulò incubuit. Moysis volumen, in quo lex Dei conscripta erat, in Templô repertum coram populô legit, omnésque ad præcepta Domini servanda Sacramentô adstrinxit. Tandem post res optimè gestas, cum Pharaone Nechaô Ægypti Rege propè Mageddo ad montis Carmeli radices prælio congressus, lethali vulnere, telô in illum jactô, confossus est, atque Jerosolymam deportatus ibidem obiit an. m. 3394. ant. Chr. 606. ant. Ær. 610. 247.

Joachaz, aliàs Sellum, Josiæ filius annos 23. natus populi favore ad regnum evehitur; sed post tres menses à Nechaô Ægypti Rege imperiô spoliatus, atque catenis vinctus in Ægyptum amandatus est, ubi et decessit è vitâ. 248.

Eliacim, sive Joakim Joachazi frater à Nechaô Judæ regno præficitur 249.

2 226.
~~230.~~ ~~214~~. 25. annos natus, quod et 11. annis tenuit. Multa scelera in Deum patravit, subditos iniquè oppressit, servos mercede fraudavit, avarus, et inhumanus, ad omnia flagitiorum genera deflexit. À Nabuchodonosore Babyloniorum seu Chaldæorum Rege, qui Nechaum Ægypti Regem dejecerat, quartô regni sui annô captus, ac in vincula conjectus, imò, prout alii referunt, Babylonem deductus est, sed posteà libertati restitutus. Cùm verò postmodùm illius imperium denuò detrectaret, tum Nabuchodonosor immissis in Judæam copiis, totâ regione devastatâ, Judæisque ter mille viginti tribus Babylonem abstractis, ipsemet Joakim captus, cæsus, ac in cloacam abjectus est, an. m. 3405. ant. Chr. 595. ant. Ær. 599.

250. Jechonias, sive Joachim filius Joakim attritum patrium regnum, ~~quod vero eum patre per decem jam annos administrato~~ patre mortuô tribus tantùm mensibus habuit, duodeviginti annos natus. Scelestissimus Princeps captivus Babylonem abductus, ibidem obiit, verùm non sine præmissâ, uti creditur, pœnitentiâ, quâ Dei misericordiam ante mortem promeruit. Id saltem legimus, Evilmerodach scilicet Nabuchodonosoris successorem, illum è carcere eductum magnô in honore habuisse, necnon Principem inter cæteros Aulæ suæ Proceres locum eidem concessisse*.

7

103

g * 4. Reg. c. 25. v. 27.

251 Sedecias alio nomine Matthanias Jechoniæ patruus Rex Judæ à Nabuchodonosore annos natus 21. constitutus est, atque regno 11. annis præfuit. Princeps sanè irreligiosus, qui, contemptis Jeremiæ Prophetæ minis, Deo surdas semper exhibuit aures. Regni sui annô nonô Nabuchodonosoris jugum excussit; at Na-

buchodonosor, expugnatis Judaeae munitio- 227. ~~[illegible]~~ 231
nibus, tandem Jerosolymam ipsam subegit, Templum succendit, captumque Sedeciam luminibus orbavit, atque catenis onustum Babylonem unacum populô abduxit an. m. 3416. ante Chr. 584. ant. Er. 588. ubi et interiit. Godoliam verò filium Achicam filii Saphan reliquiis populi in Judaeâ relictis praefecit.

Is fuit exitûs Regni Juda post 468. annorum spatium, quot videlicet ab initô à Davide regnô numerantur; seu post 388. à divisione Regni Juda, et Regni Israël, seu decem Tribuum. Hicque sumunt initium 70. captivitatis anni usque ad annum m. videlicet 3487. ant. Chr. 513. ant. Er. 517. M

Sub his Regibus frequentes in Judâ 252.
fuerunt Prophetae, Addo, Ahias, Semeias, Hanani, Azarias, Jehu, Isaias, Jeremias, Sophonias, Holda, Michaas, Joël, aliique, quorum gesta, ut et insignium Regum in hoc librô exactè describuntur. Et haec est quatuor Regum librorum epitome.

De Scriptore, vel potiùs Scriptori- 253.
bus horum librorum non convenit inter Doctos. Quidam priores duos Samueli tribuunt; sanè hi bini libri in Originali Hebraeô illius nomen praefixum habent. Ei tamen Thalmudistae*, et Rabbi Kimchi nonnisi 27. capita primi libri assignant; in quibus nempe res ab eo, et à Saule, necnon Davide gestae, ipso adhuc in vivis agente, describuntur. Caetera verò Gad, et Nathano deputant, juxta illud 1 Paralip. c. 29. v. 29. Gesta autem Davidis priora et novissima

* Thalmudii Sectatores et expositores, ut sup. num. 96. jam notavimus. Talmud autem, ut ibidem diximus, est Corpus totius juris sacri et moralis Judaeorum. In duas partes distribuitur, quarum una Misna,

~~232. 216.~~ Scripta sunt in libro Samuelis Videntis, et in librô Nathan Prophetæ, et in libro Gad Videntis.

altera Gemarra nuncupatur. Prima secundam legem sonat, continetque traditiones Doctorum Judæorum. Gemarra autem idem est, ac complementum, quâ scilicet ultima manus Mishnæ est imposita. utraque absurdis fabulis abundat.

At contrâ hanc opinionem facere videntur plura, quæ in his duobus primis Regum libris occurrunt, atque Samuele, Gad, et Nathanô recentiorem ætatem denotant. 1.º Samuelis ætate sermo Domini erat pretiosus, id est, rarus, 1. Reg. c. 3. v. 1. Quæ verba Auctorem produnt Samuele recentiorem, et cujus ævô frequentiores erant Prophetæ, quàm sub Samuele. 2.º Ib. c. 13. v. 5. prodit idem Auctor, urbem Bethel suâ ætate Bethaven, id est, domum iniquitatis appellatam esse. Atqui invisum nomen istud urbs ista primùm accepit, postquam in ea Jeroboam suos vitulos aureos collocavit; quod longè post horum Prophetarum tempora factum fuit.

3.º 1. Reg. c. 27. v. 8. Davidis excursiones in regiones Gessur, et Gersæ commemorans Auctor, simul notat, eandem regionem olim, id est, tempore Davidis, à Sur usque ad Ægyptum frequentibus incolis cultam fuisse; quo innuere videtur, suâ ætate hanc regionem, et quidem à longô jam tempore desertam, et devastatam jacere. 4.to Ib. c. 9. v. 9. ait Auctor, eos viros, qui olim Videntes appellabantur /: appellatos autem fuisse Samuele in vivis agente constat :/ suâ ætate Nabi, id est, Prophetas dictos fuisse. Ergo hic Auctor videtur Samuele recentior. 5.º Ibid. c. 27. v. 6. ait, Urbem Siceleg ad Reges Juda pertinere ab eo tempore, quo David illius possessionem ab Achis obtinuit; quod prodere videtur, eum primùm post divisionem Regnorum Juda et Israël Robo-

8. 104

229 ~~229. 233.~~

annum ~~inter~~ filium Salomonis inter, et Jerobo-
amum Regem Israël floruisse; eóque tem-
pore, quo quamvis Tribus Simeon subjecta
esset Regibus Israël, urbs tamen Siceleg in
hâc Tribu sita Regibus Juda parebat.

6°. Ibid. c. 30. v. 4. et 25. testatur,
Legem, quam David tulerat in milites,
ut scilicet præda æquali sorte dividereturur
inter eos, qui ad prælium descendissent, et
illos, qui ad Sarcinas remansissent, hâ ad-
huc ætate vigere: factum est hoc ex illâ die,
et deinceps.... quasi lex in Israël, usque in
diem hunc. Atqui hoc nec Samuelí, qui
eo tempore jam vitâ functus erat, nec Na-
thano, nec Gad, qui ipsâ Davidis ætate vi-
vebant, convenire videtur. 7mo

254.

Jb. c. 5. v. 5. memorat, Sacerdotes Dagon*
in memoriam eorum, quæ huic suo idolo
ad præsentiam Arcæ Domini humi dejecto,
manibus pedibúsque à trunco avulsis in Tem-
pli vestibulo jacentibus, acciderant, non cal-
care pedibus limen Templi sui usque in ho-
diernum diem; quæ verba satis remotum
tempus indicant.

* Dagon erat Philistæorum Numen mulierem referens, seu mulieris figuram. Ajunt fuisse Deum, vel Deam frumenti.

Hæc tamen, et alia plura, quæ pas-
sim in his duobus prioribus Regum libris
ad idem argumentum comparata occurrunt,
minimè officere videntur, quin eos partim
Samuel, partim Gad, et partim Nathan scrip-
sisse dicantur; quorum Scriptiones, seu
potiùs monumenta postmodum quidam
recentioris ævi Scriptor compilarit, atque di-
gesserit, neinon majoris nitoris, et claritatis
gratiâ eorumdem periodos, et dictiones quas-
dam ad suam ætatem, additis etiam, quæ
sensum illarum illustrarent, vocabulis, accom-
modaverit. Quare si Esdram divinò
sanè Spiritu afflatum hos libros recensuisse

B. O. 105

230.
~~234.~~ ~~218.~~ dixerimus, quidpiam rationi summâ conveniens proferre nos arbitrabimur. Id persuadere videntur tum horum librorum idea, et ratio, tum mirus ubique gestorum, animadversionum, narrationumque consensus, tum denique Stylus æquabilis, atque perpetuus narrationis contextus.

255. Tertii porrò et Quarti Regum Libri Auctorem, atque etiam ætatem definire, paris operæ negotium est.

Duobus Scriptorum seu Auctorum generibus libri Regum adscribendi videntur, 1º illis nempe, qui Annales, et Commentarios rerum suâ ætate gestarum descripserunt, utpotè ad quos Scriptores, seu commentarios, et Annales in his libris Lector frequentissimè revocentur, et remittantur, præcipue autem in Paralipomenis.* 2º Scriptoribus recentioris ævi, qui ex his annalibus, et Commentariis historiam suam digesserunt.

Vetera monumenta illa nusquam extant amplius, extitisse tamen olim, vel ex eo constat, quòd in memoratis Regum libris eorundem frequens occurrat mentio.

Hasce historias è veteribus monumentis illis digessisse, neuon horum binorum posteriorum de Regibus librorum Auctorem esse, seu potiùs compilatorem Esdram, communis est opinio. Patet illos esse unius Auctoris opus, 1º ob Styli æqualitatem, dictorumque, et gestorum connexionem. 2º Auctor illorum ex antiquis, quæ pones se habebat, monumentis historiam suam compilavit, quippe ad quæ Lectorem frequenter remittat. 3º Scribebat, aut ipso Captivitatis Babylonicæ tempore, aut post illam, ut qui de illâ

* 1 Paralip. c. 29. v. 29. remittitur lector ad libros Samuelis, Nathan, et Gad. 2. Paral. c. 9. v. 29. ad lib. Ahiæ, et Addo Propket. c. 12. v. 15. ad libros Semeiæ, et Addo. c. 13. v. 22. ad librum Addo Videntis. c. 16. v. 11. ad librum Regum Juda. c. 20. v. 34. ad verba Jehu filii Hanani, quæ digessit in libros Regum Israël. c. 25. v. 26. ad libros Regum Juda et Israël. c. 26. v. 22. ad Scriptiones Isaiæ filii Amos Prophetæ. c. 27. v. 7. ad librum Regum Israel et Juda. c. 28. v. 26. ad eundem lib. c. 32. v. 32. ad visionem Isaiæ Prophetæ, et librum Regum Juda et Israël. c. 33. v. 18. ad Sermones Regum Israël. c. 35. v. 26. et 27. ad librum Regum

231.

jam quasi per triginta annos durante mentionem facere videatur lib. 4. Reg. c. ult. Scribátque c. 17. v. 23. Decem tribus suâ adhuc ætate Assyriorum premi servitute, ob crimina sua nempè, secundùm Prophetarum prædictiones. 4°. Animadversiones, et recapitulationes, quas subinde texit, probant, eum iis, quæ scribit, non fuisse contemporaneum, verùm quòd sub fide monumentorum quæ penes se habet, scribat*. 5°. omninò verisimile est, eum fuisse Sacerdotem; totus enim est in describendis iis, quæ Templum, Religionem, Cæremonias, Festa, cultum Divinum, Principum pietatem, Prophetarum constantiam, Criminum punitionem, Dei in impios vindictam, et in justos pietatem respiciunt. Magnam præterèa in Davidis familiam propensionem prodit; de Regibus Israël autem nonnisi perfunctoriè, et quasi per transennam duntaxat loquitur, totus in recensendis Regum Juda gestis.

Juda et Israel. c. 36. v. 8. ad eundem librum.

* lib. 4. Reg. c. 20. et seq. usque ad c. 24.

Quæ omnia cùm Esdræ apprimè conveniant, valdè probabile est, eum horum librorum Autorem, aut, si mavis, Compilatorem esse.

Verùm, ne quidquam hic nos omisisse videamur, referenda etiam nobis sunt ea, quæ in iis libris reperiuntur Esdræ ætati non satis, prout aliquibus videtur, convenientia. 1°. cùm idorum Autor scribit, Arcam hâ adhuc ætate in Templo servari, 3. Reg. c. 8. v. 8. 2°. Regna Judæ et Israël etiamnum existere, Ib. c. 12. v. 19. 3°. Mensium Dio, et Bul nomina commemorat, Ib. c. 6. v. 1. et 38. quæ tamen nec Hebraïca sunt,

256.

236. 232. nec Chaldaica, atque ætate Esdræ prorsus in oblivionem abierant. 4.to Ubique fermè loquitur, tanquam rebus, quas narrat, contemporaneus, quamvis Esdras iis rebus, et gestis longè posterior fuerit.

237. At hæc omnia facilè cum nostrâ sententiâ conciliari possunt: Dicimus enim, Esdram ea antiqua, quæ penes se habebat, Annalistarum, et Prophetarum monumenta ita compilasse, ut ferè semper illa de verbo ad verbum reddiderit; quo candor, et veritas hæ narrationis apprimè commendatur; utpotè, qui Religioni duxerit, vel in minimô monumentorum horum sensum aut verba immutare.

238. Superest hîc modô, ut etiam iis respondeamus, quæ contra veritatem, et autoritatem horum Quatuor de Regibus librorum objici solent, atque quidam illorum textus, qui difficultatem aliquam parere videntur, à nobis exponantur. Igitur

Ob. 1.o 1. Reg. c. 13. v. 13. ait Samuel ad Saulem, quòd, si ipse illa, quæ Deus ei præceperat, custodivisset, jam nunc Dominus præparasset Regnum ipsius super Israël in sempiternum. Atqui longè jam antèa Regnum istud Tribui Judæ fuerat promissum, ut constat Gen. c. 49. v. 10. ubi Jacob Patriarcha sic vaticinatur: Non auferetur sceptrum de domô Juda, nec dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est.

Resp. adduti textus non eodem modô Regnum Israël Saulî, et Juda promittunt et prædicent. prior enim conditionatè tantum promittit idem Saulî; posterior verò absolutè illud Judæ promittit: hoc est, Saulî promittitur sub

conditione, seu ex hypothesi, quòd fideliter 233.
Dei mandata servaret; et quia longè antèa praeviderat Deus, Saulem à tali conditione deflexurum, et mandata ha fideliter non servaturum; ideò etiam longè antèa Patriarcha Jacobi ore absolutè praedicere potuit, Sceptrum illud in Domò Judâ permansurum usque ad Messiae adventum.

Ob. 2.do 2. Reg. c. 8. v. ult. Dicitur 259.
filii autem David Sacerdotes erant; et tamen David non erat de Tribu Levi, sed de Tribu Juda, in qua Tribu nihil de Sacerdotibus Moyses locutus est, inquit Apostolus, Heb. 7. v. 14.

Resp: vox Hebraea Choken, quamvis significat Sacerdotem propriè dictum, tamen interdum usurpari ad designandum Principem, Magnatem, Praesidem, vel populi Ducem, qui omnes, quia apud Regem ita familiares sunt, ac Sacerdotes apud Deum; ideò per Catachresim, seu vocabuli abusionem familiares, seu Magnates, et primi apud Regem vocantur interdum Sacerdotes; si ergo etiam filii David, quia primi ad ipsius manum erant, ut habetur 1. Paralip. c. 18. v. 17. Sacerdotes hoc loco nuncupantur.

Ob. 3.tio Lib. 3. Reg. c. 6. v. 1. Dicitur 260.
Salomon aedificare coepisse Templum Domini annò quadringentesimo octuagesimo post egressum filiorum Israël ex Aegyptò. Atqui ex libris Josue, et Judicum habemus, longè plures annos abisto egressu effluxisse usque ad coeptum à Salomone Templi hujus aedificium. Ergo.

Ad hanc objectionem varii varia respondent. 1.o Quidam ajunt, locum hunc esse vitiatum, et locò Quadringen-

~~238.~~ 234. ~~[illegible]~~ tesimô legendum esse Quingentesimô.

2°. Alii dicunt, citatô locô intelligi tantùm annos illos, quibus Israelitæ ab egressu suô ex Ægyptô Judices habuêre, non verò illos, quibus Judicibus destituti, in servitute, et oppressi fuerunt. 3°. Volunt alii, annos illos, quibus dicuntur Hebræi fuisse oppressi, sub illis annis contineri debere, quibus Judices habuisse dicuntur, ita ut e. g. anni Judicis alicujus, qui antequam demùm opprimerentur, et in servitutem redigerentur Hebræi, rebus illorum præfuit, toto illius oppressionis tempore adhuc numerari intelligantur. 4to. Alii censent, Judices illos non fuisse universales, et successivos, adeo ut varii in variis Hebræorum partibus simul rexerint; nec etiam pariter ~~[illegible]~~ invasiones hostium fuisse universales, et successivas, sed simul quandoque in variis locis accidisse. 5°. Alii communi consensu tuentur, verè spatium illud ab egressu filiorum Israel usque ad ædificationem templi, quæ contigit an. m. 2993. an. 4to. regni Salomonis mense 2. die 2. fuisse 480. annorum, nam Egressi sunt Israëlitæ ab Ægyptô an. mundi 2513. Templi autem fundamenta à Salomone jacta sunt an. m. 2993. ut dictum nempe illius anni mense 2. die 2. Quod si annorum, qui inter illud spatium effluxerunt, computus ducatur, tunc invenietur, illos numerum 480. annorum numerum æquare. Unde subinde in libro Judicum, ubi ponitur numerus cardinalis annorum, intelligi oportet numerus ordinalis; sic, cùm e. g. Judicum c. 3. v. 11. dicitur quievisse terra

quadraginta annis, idem sit, ac si diceretur 235 ~~[illegible]~~ ~~239~~.
quievisse quadragesimô annô post quietem
scilicet in eâ à Josue primùm constitutam.
Quæ opinio eo potissimùm firmatur, quòd,
dum hîc, et alibi in librô Judicum Vul-
gatæ nostræ editionis legitur quadra-
ginta, vel octuaginta annis, vox hæc
annis in Hebræô legatur in singulari
numerô Schanah, non verò in plurali
Schanim.

Ob. 4.to Eodem c. 6. v. 38. ejusdem 261.
libri tertii Regum Templum Jerosolymi-
tanum à Salomone ædificatum, dici-
tur coeptum, et perfectum intra septem
annos, fuit enim coeptum anno 4.to Regni
Salomonis, et perfectum annô ejusdem
undecimô. Atqui Joan. c. 2. v. 20.
dicitur non fuisse ædificatum nisi 40.
annorum spatiô. Ergo ꝑ.

3. 107

Resp. Apud Joannem Sermo non
est de Templô à Salomone ædificatô, sed
de illo, quod ædificavit Herodes, aut saltem
ædificare coepit, et quod 46. annorum spa-
tiô duntaxat perfectum est.

Ob. 5.to Jb. c. 15. v. 14. dicitur de 262.
Rege Asâ, quòd excelsa non abstulerit;
et tamen 2. Paralip. c. 14. v. 2. contra-
rium de eo asseritur. Ergo ꝑ.

Resp. fuêre apud Judæos duplicis
generis excelsa, hoc est, altaria, templá-
que in altioribus locis erecta, videlicet
alia, quæ erant falsis numinibus dicata,
alia autem, quæ vero Deo sacra erant.
priora abstulit, et evertit Asa, ut habe-
tur 2. Paralip. posteriora verò non abs-
tulit, ut dicitur loc. cit. 3. Reg.

236. ~~240.~~ ~~227.~~ C

263. Ob. 6.to Ibid. c. 22. v. 15. Mentitus videtur Michaeas Propheta, dum interrogatus ab Achab, an ire deberet ad praeliandum, necne? respondit, Ascende, et vade prosperè, et tradet Dominus in manus ~~Prosp.~~ Regis &c.

Resp. Michaeam ibi non ex suâ, sed Regis Achab, falsorúmque Prophetarum ipsius mente loqui, et ironicè duntaxat, ut sic per ironiam loquendo, Regem ipsum à falsis suis Prophetis deceptum ostendat, prout subsequentes citati Cap. textus manifestè declarant.

264. Ob. 7.mo Lib. 4. Reg. c. 8. v. 26. dicitur Ochozias viginti duorum annorum fuisse, cùm regnare coepit; et contrà 2. Paralip. c. 22. v. 2. dicitur fuisse tunc quadraginta duorum annorum. Ergo &c.

Resp. Mendosum ac vitiatum esse illum Parilip. c. 22. v. 2. textum, et ibi ponendum ac legendum esse viginti duorum, ut 4. Reg. c. 8. legitur, non verò quadraginta duorum. Ratio est, 1.o Quia tam in Syriacô, quàm in Arabicô textu, et etiam in versione Septuaginta Interpretum jussu Sixti V. Papae à Cardinali Caraffa Romae an. 1587. editâ legitur cit. cap. Paralip. viginti duorum, et non quadraginta duorum. 2.o quia aliàs sequeretur, Ochoziam suô patre Joram bienniô seniorem fuisse; nam Ochozias statim, et immediatè post Patrem suum Joram coepit regnare; vixit autem Joram pater quadraginta duntaxat annos; ergo si Ochozias fuisset quadraginta duorum annorum, cùm regnare coepit, sequeretur evidenter,

dicendum fore, quod Ochozias patre suo Jo- 237 ~~241~~.
ram biennio senior fuisset, quod plusquam
absurdum est.

De libris Paralipomenon. 265.

Paralipomena nomen Græcum sonat idem ac Prætermissa, quo duos historicos Sacræ Scripturæ libros ideo intelligimus, qui libris Regum Supplementi loco adjecti sunt, quibus nempe res in illis prætermissæ, vel per compendium duntaxat narratæ, exhibentur. Hebræi ideo Dibrejamim, id est, verba dierum, seu Ephemerides nuncupant, alii Chronica eos appellant.

Primus Paralipomenon liber compendio repetit, ac enarrat propagationem gentis Israëlitarum ab Adamo usque ad Salomonem, et veluti methodo Chronologica breviter partim ea perstringit, quæ in Pentateucho, libris Josue, Judicum, et Regum duobus prioribus jam recensita fuere; et partim, quæ ibidem prætermissa fuerant supplet.

Secundus à Salomone incipit, neque ea describit, quæ evenerunt ab unctione Salomonis in Regem usque ad liberationem populi Judaici à captivitate Babylonica, seu usque ad tempus illud, quo Cyrus Persarum Rex Judæis ad propria remeandi facultatem dedit, usque ad finem scilicet Sextæ mundi ætatis, et initium Septimæ*, quod incidit in an. m. 3469. ant. Chr. 531. ant. Dr. 535. Qua sexta mundi ætas protenditur usque ad Adventum Christi, qui incidit in an. m. 4000. quo Septima mundi ætas incipit, usque ad finem illius duratura.

in 2ta 108

* Sexta mundi ætas à liberatione populi Israëlitici à captivitate Babylonica usque ad adventum Christi. ab an. m. videlicet 3469. ant. Chr. 531. ante Dr. 535. usque ad an. m. 4000. ante

aram Chr. 4. quo Septima mundi ætas inierit duratura usque ad finem mundi; nisi, quod nemo sit, nova quædam et prodigiosa Epocha addat octavam; et alia alias. 288.

Multa in hoc secundo Paralipomenon libro repetuntur, necnon clarius et fusius pertractantur, quæ in duobus Regum posterioribus strictim, et obscurius adnotata jam fuerant.

Horum binorum librorum Auctor etiamnum latet. Vulgo Esdræ adtribuntur, ex ratione, quòd primùm post Captivitatem Babylonicam exarati fuerint. Id probare videtur 1º. Styli similitudo, atque annotationes post deductam interdum longam eventum seriem adjectæ. 2º. Quòd Auctor post Captivitatem illam floruerit, constat ex relato ibidem c. ult.* Cyri pro Judæorum libertate decreto; prout etiam ex genealogiâ Davidis usque ad Zorobabelem deductâ, qui Judæos è captivitate reduxit. 3º. denique ex phrasibus Esdræ ætate peculiariter usitatis.

* Lib. 2. paralip. c. ult.

Verùm his conjecturis officere videntur sequentia: 1º. genealogia Zorobabelis, quæ ad duodecimam usque generationem deducitur. Atqui Esdras non potuit supparis sibi viri generationes videre. Ergo &c. 2º. Sæpè Auctor eundem rerum statum suâ ætate manifestè innuit, quo e.g. sub Salomone, et ante captivitatem fuerat*. Atqui hoc de suâ ætate Esdras affirmare non potuit, cùm tunc rerum Judaicarum status longè diversus esset ab eo, qui fuerat Salomonis, et ante captivitatem tempore. Ergo &c.

* 1. paralip. c. 4. v. 41. et c. 5. v. 22. et 26. Item 2. paralip. c. 5. v. 9. et c. 8. v. 8. ac denique c. 21. v. 10.

Responderi potest, ad 1mum Hanc Zorobabelis genealogiam deinceps his libris fuisse additam.

Responsio autem ad 2dum ex iis habetur, quæ supra diseruimus, ubi Esdram autorem, seu potiùs compilatorem librorum Regum constituimus, nempè quòd Esdras ex antiquis et authentiis monumentis historiam hanc compilaverit, et adornaverit, quæ nihil immutata, ut candorem, et hæ narrationis veritatem eò magis palam faceret, de verbò ad verbum ferè semper reddiderit; undè factum, ut in iisdem libris eadem monumenta sæpiùs laudari, ex scribi aliquando, et non raro compendiò referri contingat. Quidquòd longâ interdum fragmenta ex illis exscripta recitentur, ne verbò quidem mutatò, imò nec discrepantibus inter se testimoniis conciliatis. Hinc pluries ejusdem viri genealogiam ibidem deductam invenies. 239.

Occurrit 1. paralip. c. 2. v. 15 textus, qui difficultatem aliquam habere videtur. Dicitur siquidem ibidem, quòd David fuerit septimus, et ultimus Isai filius. Et tamen 1. Reg. c. 16. v. 11. fit mentio octo filiorum ejusdem. 268.

Resp. Verè septimum, et ultimum Isai filium fuisse David; sed præter septem à se genitos, alium adhuc habebat filium Isai, adoptivum nempe, Jonathan videlicet filium Samaa, seu nepotem ex tertiò filiò suò Samaa, qui adductò 1. Regum c. 16. inter ipsius reliquos filios collocatus est.

240.
~~244.~~ ~~228.~~
259.

De libris Esdræ.

Quatuor libri Esdræ nomine insigniti ~~aperantur~~ circum feruntur, quorum duo priores in Canone Ecclesiæ Latinæ recensentur, duo posteriores verò velut Apocryphi* ab eâ rejiciuntur. Duo priores apud Hebræos in unum librum coalescunt.

Auctorem primi Esdram ipsum esse, res est aperta, ut qui in eo à se propriorum oculorum suorum testimoniò probatas historias recensens, in primâ personâ loquatur.

Nihilominus arbitratur Huetius* Scriptorem sex priorum hujus libri capitum alium esse ab Esdrâ, ex his verbis, unde Caput septimum sumit initium: Post hæc autem verba, in regno Artaxerxis Regis Persarum, ipse Esdras ascendit de Babylone. Nam, inquit laudatus Huetius, cum Jerosolymæ fuerit tempore Darii Hystaspis Scriptor priorum sex capitum, Esdras autem primum Jerosolymam venerit regnante Artaxerxe, qui post Darium tenuit imperium, sequitur, alium esse sex priorum capitum Scriptorem, quàm Esdram.

270. Sed hæc non obstant, quominus totum librum scripsisse dicatur Esdras. Enimverò certum non est, sed mera conjectura est Esdram non fuisse Hierosolymæ tempore Darii Hystaspis. Et quamvis ponatur, quòd ibidem tunc nondum fuerit, cùm ea, quæ ~~ibidem~~ facta esse narrantur sex illis prioribus capitibus, evenerunt, nec fuerit unus ex Judæis respondentibus Thatkanai Duci, et Stharbuzanai, eorúmque Consiliariis,

* Apocryphus vox græca rem occultam, et abscónditam significat. Stylo Ecclesiastico nomen istud illis libris tribuitur, quorum Auctores non modò sunt ignoti, sed etiam nullius aut saltem dubiæ fidei.

* Demonst. Evang. propositi. 4. de lib. Esdræ pag. mihi 356.

sta 109

cùm hi ab eis quærerent*, quisnam ipsis facultatem tribuisset Templum reædificandi, quod tamen valdè probabile est; hæc tamen postmodùm ex illorum, qui tum erant Jerosolymæ, relatione, ubi ipse illuc advenit, utique rescire potuit, iisque, quorum ipse oculatus testis fuit, illa attexere. Non ergo necessum videtur, ut Opus istud ita dividatur, quò alicui alteri sex ista priora capita tribuantur, quàm ipsi Esdræ.

241 * 1. Esdræ c. 5. v. 3. et seq.

Secundus Liber Esdræ, quamvis ipsius nomine sit inscriptus, Nehemiæ tamen vulgò tribuitur, quòd ea contineat, quæ simul ab Esdrâ et Nehemiâ gesta fuerunt. Olim tam apud Hebræos, quàm apud Græcos bini hi libri, prout jam de Hebræis à nobis dictum, unô volumine continebantur. 271.

Leviora huic libro addita videntur, quæ Nehemiæ ætati non satis conveniunt, aut saltem non satis convenire videntur; ut quando ibidem fit mentio Summi Sacerdotis Jeddoæ, seu Gaddi, et Regis Darii*; quorum prior Jaddus est, qui occurisse dicitur Alexandro Magno Jerosolymam venienti an. m. 3672. Darius autem Codomannus ab Alexandrô Magnô an. m. 3674. regnô privatus est, et vitâ. Nehemias verò mortuus esse perhibetur an. m. 3580.

* 2. Esdræ c. 17. v. 27.

Tertius Esdræ liber apud Græcos velut Canonicus suscipitur. Non differt à primô; variis tamen additamentis interpolatus est, quale inter alia est historia trium Corporis Darii Custodum, inter quos 272.

242.
~~246.~~ ~~250.~~ recensetur Zorobabel, qui cùm de re fortissimâ propositam à Rege quæstionem solvere aggressi essent, ipse Zorobabel omnium assensu, quòd definiisset, rerum omnium fortissimam esse veritatem, probabiliora dixisse visus, facultatem redeundi Jerosolymam, illúcque sacra vasa à Nabuchodonosore anteà asportata referendi, Templúmque instaurandi obtinuit in præmium. Sed hunc librum, ut diximus, Ecclesia Latina inter Apocryphos, ob illa nempe additamenta, rejecit.

273. Quartus equidem Esdræ nomen præ se fert, sed immeritò; utpotè, qui miris fabulis, et paradoxis abundet. Diem enim Judicii proximum esse, omnésque tum bonorum tum impiorum exindè adducendas ab inferis esse animas docet. Tradit insuper duo monstra jam à mundi exordio esse creata, quibus opiparum convivium Deus electis post resurrectionem instruet. Decem Tribus ad incolendam regionem Arseret transmigrasse. De Jesu Christô, ac de Apostolis non minùs clarè, quàm ipsum Evangelium loquitur. et cùm olim Alcoranum Mohométis legerimus, subit mentem dubitatio, num Mahometes ad hujus libri exemplum Alcoranum suum non effinxerit, similia enim paradoxa in eo deprehendere est.

Ecclesiarum Græcæ et Latinæ quin et ipsius Judæorum Synagogæ! Sententiâ inter apocryphos rejectus

6ta
pag 110

est, quamquam interdum ab aliquibus 243. ~~131~~. ~~247~~.
Patribus laudetur, et Ecclesia Latina
ex eo sententias aliquas in suum offi-
cium transtulerit. Textus idius
Græcus intercidit; Hebræus nusquam
extitit; Latinus plerúmque in nos-
tris Bibliis ad calcem imprimitur.
verùm dimissis apocryphis his duobus
libris, ad binos priores authenticos
et Canonicos redimus.

Igitur liber primus Esdræ decem 274.
Capitibus absolvitur, et solutam Israëlita-
rum captivitatem, restitutámque liber-
tatem describit sub Cyrô Persarum Rege;
numerum etiam init eorum, qui cum Zo-
robabele in patriam reversi sunt. fun-
dationem Templi, insidias hostium Tem-
pli et Urbis instaurationem impedire co-
nantium, idiúsque interruptionem
usque ad 2dum regni Darii annum,
mundi 3485. ant. Chr. 515. ant. Er. 519.
quo Judæi opus istud denuò aggressi sunt,
commemorat; ut et, quòd, expletô Tem-
pli ædificiô, Judæi uxores alienigenas
dimiserint. Nonaginta quatuor cir-
citer annorum historiam liber iste com-
plectitur, ab an. m. videlicet 3457. an-
te Christ. 543. ante Er. 547. quo Cyrus
Judæos omnes manumisit, atque libe-
ram in patriam suam redeundi ipsis po-
testatem fecit; qui annus in Scriptu-
râ primus ipsius nuncupatur, quòd
eo primùm imperium suum in uni-
versum Orientem prorogaverit, usque
ad an. m. 3551. ant. Chr. 449. ante Er.

~~248.~~ 453.tium qui fuit vigesimus Artaxerxis Persarum Regis, quo nempe Israëlitæ tandem, prout dictum, alienigenas uxores suas dimiserunt*.

* 1. Esd. c. ult.

275. Secundus Esdræ nomine inscriptus liber, qui aliàs Nehemiæ dicitur, 13. Capitibus absolvitur. Agit, sicut primus, de instauratione Templi; murorum Urbis Jerusalem extructione; de numerô populi à captivitate in patriam redeuntis; de divinô cultu à Levitis instauratô, p. Cap. 13. addit aliqua, quæ gesta fuêre ab an. 20. Artaxerxis, usque ad an. 32. imperii ipsius p.

276. Fuit autem Esdras è Sacerdotali genere, et justa aliquos Summi Sacerdotis Seraiæ à Nabuchodonosore, post captam Jerosolymam, in Reblatha occisi filius, probabilius alii censent, eum illius fuisse nepotem, vel etiam abnepotem. Babylone Jerosolymam, Cyrô regnante, an. m. 3468. ant. Chr. 532. ant. Dr. 536. primò rediisse vulgò creditur. Babylonem regressus sub Artaxerxis Longimani Persarum Regis imperiô, faultatem ab eo impetravit urbem Jerosolymam reædificandi. Jam enim sub Dariô Hystaspis filiô, qui Cyri de reædificandô Templô edictum confirmaverat, Templi Structuram, quæ priùs intermissa fuerat, perfecerant Judæi.

277. Nehemias verò libri 2di Esdræ Auctor, quique lib. 1. Esd. c. 2. v. 63. et lib. 2. c. 7. v. 65. vocatur Atherseta, id est, Pincerna Artaxerxis Longimani, nobili prosapiâ Judæorum oriundus, Haliâ, seu Chiliâ patre, tempore Cap-

tivitatis Babylonica Babylone natus, juntà quosdam è Sacerdotum genere, juntà alios verò Regiò sanguine, ex Tribu Judà ortum duxit. Sub Artaxerxe Longimanò Jerosolymam regressus una cum Esdrâ Urbem demùm ædificavit, p. 245.

De Libro Tobiæ. 278.

Liber hic utriusque Tobiæ Patris nempè è Tribu Nephtali in Cades ejusdem Tribûs Metropoli nati an. m. 3262. ant. Chr. 738. ant. Cr. 742. et filii, qui natus perhibetur circa an. m. 3280. ant. Christ. 720. ant. Cr. 724. quatuordecim Capitibus historiam complectitur et gesta; ac præcipuè in eo ostenditur, quanta sit orationis virtus, qualisque debeat esse usus, et finis conjugii, conjugatorúmque vita. In eo etiam referuntur calamitates, quas cum omni familiâ suâ Tobias in Ninive, quò à Salmanasare Assiriorum Rege expugnatâ post triennalem obsidionem Samariâ captivus unacum uxore, et filiò, ei circa an. m. 3281. natò, deportatus fuerat an. m. 3283. ant. Chr. 717. ant. Cr. 721. tempore Sennacherib, qui Salmanasari successerat repertus est. Obiit Tobias Pater an. m. 3363. ant. Chr. 637. ant. Cr. 641. in Ninive. filius ejus verò Tobias junior diem clausit Ecbatanis an. m. 3380. ant. Chr. 620. ant. Cr. 624.

Ab ipsis Patre, et filiò liber hic 279.
exaratus, vel saltem ex ipsorum Commentariis conscriptus fertur. Id non obscurè innuitur c. 12. v. 20. ubi; Narrate, inquit ad ipsos Angelus Raphaël, om-

Ztima pag 112

~~250. 234.~~ nia mirabilia ejus /: Dei nempè :/ Græcus verò textus sic habet: Scribite in librô, quæcunque evenerunt. Complura etiam in eo exarata leguntur, quæ nulli alteri, quàm ipsis innotescere potuerunt.

Nonnulla tamen ab incertô auctore aliquo fortè ex Tobiæ Nepotibus, esse adjecta consentit Senior pars Interpretum. Et capita quidem duodecim priora à Tobiâ Patre, à Tobiâ filiô autem decimum tertium, et pars decimi quarti, ubi Senioris Tobiæ narratur obitus usque ad postremos duos versus, hos verò, quibus nempè Tobiæ junioris mors continetur, ab incertô Auctore esse tradita videntur.

280. Chaldaïcè, quæ lingua Hebræis communis tum temporis erat, atque in illis partibus, ubi Tobias morabatur, in usu erat, Scriptum constat, ex cujus fideli Hebraïcô apographô Hieronymus Latinam suam versionem adornavit, quam Ecclesia Catholica suscepit.

Huëtius tamen* omnium Libri hujus interpretationum antiquissimam, et proinde purissimam, necnon exemplari similimam esse. Græcam ait, quâ, ut et veteri Latinâ ad illam accuratâ, usos esse Auctorem Constitutionum Apostolicarum, quæ Clementi S. Petri Discipulo adscribuntur, Polycarpum, Clementem Alexandrinum, aliosque Patres Græcos et Latinos Hieronymô vetustiores tuetur.

Librum hunc Canonicum et divinæ auctoritatis esse tenet universa Ecclesia Catholica post Concilium Tridentinum Sess. 4. Ob id eandem temeritatis arguunt Acatholici, sed immeritò. Contra quos proindè ponitur

* Demonst. Evang. prop. 4. pag. 362. edit. Lips. 1694.

Conclusio. 247. ~~255.~~ ~~251.~~

Ecclesia Catholica meritò Librum Tobiæ Canonicis et divinæ Auctoritatis libris adnumerat. 281.

Pb. Conclusio 1.° iisdem argumentis quibus supra part. 1. c. 5. à num. 56. probavimus, ad solam Catholicam Ecclesiam pertinere Scripturarum Sacrarum Canonis determinationem, et definitionem, quæ vide ibidem.

Pb. 2.° auctoritate Scripturæ Sacræ. 282.

1.° Ex ipso Tobiæ libro. Ibid. c. 12. v. 20. Deus utrique Tobiæ per Angelum præcipit, ut historiam suam narrarent, atque, prout textus græcus habet, scriptò memoriæ mandarent. Atqui evidens esse videtur, quòd, qui eis præcipit, ut quæ sibi ipsos evenerant, scriberent, etiam ipsis adfuerit, eósque illustrârit, dum ea scribebant, p. Ergo liber iste est à Deo inspiratus, divinâque auctoritatis, adeoque meritò ab Ecclesiâ inter Canonicos relatus.

2.° Sequentium ætatum Scriptores Sacri quasdam hujus libri sententias usurpavêre, ut 1.° Ecclesiasticus tam Tobiæ c. 4. v. 11. expressam sententiam: Eleemosyna ab omni peccatò, et à morte liberat, et non patietur animam ire in tenebras, sic cap. 29. v. 15. repræsentat: Conclude Eleemosynam in corde pauperis, et hæc pro te exorabit ab omni malò. 2.° In eodem Tobiæ cap. v. 16. legitur hæc sententia: Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias, quam protulit Christus ipse Matth. c. 7. v. 12. et Luæ c. 6. v. 31.

~~282.~~ his verbis: omnia quæcunque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis. Matth. 7. v. 12. Item, Prout vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis similiter. Luc. 6. v. 31. 3°. Scripsit Tobias c. 13. v. 20. et seq. Beatus ero, si fuerint reliquiæ seminis mei ad videndam claritatem Jerusalem. Portæ Jerusalem ex Saphiro, et Smaragdo ædificabuntur, et ex lapide pretioso omnis circuitus murorum ejus: ex lapide candido, et mundo omnes plateæ ejus sternentur. Atqui talis fuit propemodum ista Jerusalem, quam Joannis ostendit Angelus in Apocalypsi c. 21. v. 18. et seq. ut ea, quæ ibi enarentur, legenti patet; hæcque conveniunt doctrinæ vetustiorum Prophetarum, qui Jerosolymæ, ac montis Sion, et civitatis Dei symbolo ac nomine Ecclesiam Christi præsignificare solebant. Ergo Liber Tobiæ meritò censendus est à Deo inspiratus fuisse æquè ac libri Sacri illi, qui descriptas ex eo sententias referunt. p.

283. Pb. 3°. Conclusio ex Traditione Judæorum, qui, prout testantur Origenes, Epist. ad Africanum, Hieronymus, præfat. in Tobiam, et Judith. Sixtus Senensis, lib. 8. Bib. Sac. Et Grotius, præfat. in Tobiam, librum hunc non modò legebant, sed et in summo pretio habebant, necnon divinis, et sacris, seu Agiographis, idest, sanctis Scriptis adnumerabant. Ergo et Canonicum censuerunt.

284. Pb. 4.to Ex Traditione Christiana Ecclesiæ. Non secus ac cæteris libris Canonicis eo utuntur S. Polycarpus, in suâ Epistolâ. S. Clemens Alexandrinus, in lib. Hypotyp. Origenes, lib. 3. cont. Cels. Auctor Constitut. Apost. quæ Clementi Papæ I. ad-

scribuntur, lib. 1. c. 1. et lib. 3. c. 15. S. Basilius, orat. de avaritiâ. S. Ambrosius, lib. de Tob. c. 1. S. Hieronymus, Præfat. in Job. S. Augustinus, In Psal. et lib. 2. de Doct. Chr. 249. ~~247.~~ 293.

Illum etiam tanquam Scripturam divinam laudat S. Cyprianus, lib. 3. testim. et lib. de opere et Eleemosinâ. Inter libros Deutero-Canonicos numeratur ab Isidoro, lib. 6. Etymolog. c. 1. à Cassiodoro lib. 1. divin. lect. à Rabanô Mauro lib. 2. de Inst. Cleric.

Recensetur etiam in Catalogô Librorum Sacrorum à Concilio Hipponensi an. 393. celebratô can. 98. à Concilio III. Carthaginensi an. 397. can. 47. à Concilio Romanô sub Gelasio I. Papâ, an. 494. celebratô. à Concilio Florentinô sub Eugenio Papâ IV. an. 1438. in Decretô Unionis Latinos inter et Græcos. Et denique à Concilio Tridentinô an. 1548. inchoatô, et an. 1563. finitô, Sess. 4. Jam pridem annô scilicet 400. Innocentius Papa I. idem velut divinæ auctoritatis habendum esse definiverat, Epist. ad Exuperium. Quibus testimoniis Ecclesia Traditionem circa libri Tobiæ divinitatem satis superque fundatam esse censemus. Ergo etiam meritô velut Deutero-Canonicus suscipitur ab Ecclesiâ.

Ob. denique 5.to Rationibus Theologicis. 1.o Ut ab auctoritatem habente liber aliquis tanquam Canonicus, et divinus agnoscatur, et declaretur, hæc tria servare debet. 1.o ut habeat Veterum circa idius divinitatem testimonia. 2.o ut idem ad alios Canonicos libros comparatum iisdem similem, et conformem reperiat. 285.

Prima P. pag 113.

3.º denique, ut accedat communis populi Christiani sensus, et sententia illum velut divinum ultrò suscipientis. Atqui hæc tria observavit Ecclesia circa librum Tobiæ. Ergo meritò illum Canonicum et divinâ auctoritate præditum declaravit.

Maj. à nemine, nisi qui communem sensum exuerit, negari potest, quippe cùm omnes consentiant, hæc tria esse veros divinitatis libri alicujus caracteres.

Min. verò patet, et quidem quantùm ad 1.num ex primùm adductis veterum Patrum, Romanorum Pontificum, et Conciliorum testimoniis, quæ apertè innuunt, librum hunc, quamvis à magnâ illâ Judæorum Synagogâ tempore Esdræ celebratâ, adeoque ab Esdrinô Canone testimonium non habeat, illud tamen accipere ab Ecclesiâ Apostolicâ, seu Apostolis ipsis, quod utique sufficit. Apostoli enim poterant sine aliis testimoniis declarare, librum hunc esse Canonicum. Atqui hoc illos fecisse produnt adducta priori argumentô tum Patrum, tum Conciliorum, tum Romanorum Pontificum testimonia; secùs enim hi SS. Patres et Concilia, necnon Romani Pontifices non tam constanter asseruissent, illum esse divinum, nisi ut talem eum ab ipsis accepissent Apostolis. Ergo &c.

Quantùm ad 2.dum verò, illud patet ex ipsâ hujus Tobiæ libri cum aliis Scripturæ Sacræ Codicibus collatione, ut qui, quemadmodùm et illi, nihil nisi divinum spiret; et eò fortiùs, quòd, prout 1.º argumentô ostendimus, alii recentioris ævi

Sacræ Scripturæ libri ex eo mutuatas, et ex Scriptas Sententias contineant. Ergo &c. 251. ~~[illegible]~~. ~~255~~.

Quoad 3tium nemo negare potest, hunc librum paulatim, et jam ante Ecclesiæ definitionem ab omnibus Christianis pro Canonicô, et divinô receptum fuisse; quod adducta priori argumentô testimonia manifestè evincunt; ad quæ utique etiam respexit Ecclesia, cùm illum Canonicum declaravit.

Ob. 2°. Ex eo, quòd Ecclesiæ Christianæ ad mininum eadem auctoritas tribui debeat, ac olim Synagogæ data fuit. Atqui Synagoga habuit auctoritatem definiendi, quinam libri pro Canonicis essent recipiendi, prout omnes concedunt. Ergo à fortiori eadem Auctoritas Ecclesiæ Christianæ concedi debet. vide ea quæ part. 1. c. 5. à pag. 86. disputavimus.

Solvuntur Objectiones. 286.

Vetus Ecclesia seu Synagoga librum Tobiæ non agnovit tanquam Canonicum. Ergo nec Nova, seu Christi Ecclesia illum pro Canonicô agnoscere potuit. Ant. est certum, eoquòd in Esdrinô Canone, qui editus est auctoritate Synagogæ magnæ, minimè contineatur. Cons. prob. Præcipua divinitatis libri alicujus ratio ex Traditione repetitur. Atqui illam circa librum Tobiæ non habet Ecclesia. Ergo &c. Min. prob. Si eam habet, tum vel maximè à Synagogâ. Atqui ab hôc illam non habet, quippe quæ librum istum in Canonem suum non retulit, ac proinde nec pro divinô habuit. Ergo &c.

Resp. neg. cons. primi argum. et min. secundi. Ad 3tium Dist. maj: si eam habuit, tunc vel maximè à Synagoga, si per Synagogam universa Judæorum Ecclesia intelligatur. conc. si solummodò magnum illud Synedrion tempore Esdræ celebratum intelligatur, neg. maj. Equidem Synedrium istud, seu Synagoga magna librum Tobiæ in Canonem suum non retulit; cùm enim eo tempore maximis rerum difficultatibus gens Iraëlitica, quamvis jam patriæ, et libertati reddita, premeretur, Esdras, quantumlibet studiosus et diligens, nondum omnes gentis suæ historias et veteris memoriæ monumenta à popularibus suis scripta colligere potuerat. Quæ postmodùm jam Canone clausô et obsignatô ab aliis primùm reperta, in eo locum non habuerunt; eoquòd, ut ait Josephus*, jam tum temporis defecerat series Prophetarum, quorum auctoritate libri in Sacrum Canonem referebantur. Id autem non obfuit, quominus Esdrinô Canone posteriores Judæi hujusmodi historias, et monumenta, atque etiamnum librum Tobiæ legerint, et tanquam veram historiam non modò habuerint, sed et velut divinum et Sacrum suspexerint; prout argumentô 3.tiô demonstravimus. Hæc autem Judæorum Traditio Ecclesiæ Catholicæ sufficit, ut quod Synagoga magna, seu Esdras ex ignorantiâ omiserat, suppleret, atque librum istum in Canonem Sacrorum voluminum referret, necnon divinum declararet.

287. Inst. Si aliqua esset hujus libri Sanctitatis, et veritatis traditio Judæorum, tunc utique illius mentionem

2da
1824

X * lib. 1. cont. Appion.

fuisset Josephus Hebræus ipse, et diligens re- 253.
rum Hebraicarum Scriptor in suis, quas
edidit, antiquitatibus Judaicis. Atqui
in iis nullam hujus libri mentionem fe-
cit. Ergo p.

Resp. neg. Maj. Ad probandam
de libri Tobiæ veritate et sanctitate Ju-
daeorum traditionem nobis sufficiunt ad-
huc veterum Ecclesiæ nostræ Patrum
et aliorum Doctorum testimonia, qui uti-
que optimè noverant, quid apud Hebræos
sanctitatum fuisset, et adhuc hâ ætate
sanctitaretur. Hujus libri autem non
meminit Josephus 1.° quia Historia To-
biæ clam veluti gesta, et intra unius
familiæ terminos domesticos clausa non
pertinebat ad publicam Gentis Judaicæ
historiam, ~~cuius~~ duntaxat litteris con-
signandæ provinciam in se Josephus suc-
cepérat: hâ ipsâ etiam ratione idem Jo-
sephus in cit. lib. de Antiquit. Judaic. To-
bi historiam omninò prætermisisse vi-
detur, quia nempe ad gentis hæ gesta
minime pertinebat. 2.° Cùm
Josephus Judæorum historiam ex monu-
mentis Hebraicè scriptis duntaxat colle-
gerit, ac concinnaverit, Tobiæ librum
prætermisit, quia non Hebraicè, sed
Chaldaicè, ut suprà annotavimus, erat
conscriptus. 3.° Denique, Libri
Tobiæ Josephus non meminit, quia
liber iste non extabat in Canone Esdri-
nô, seu primariô Judæorum, p. 4.°
multa alia ad Judaicæ gentis historiam
pertinentia in suis libris antiquitatum
etiam prætermisit Josephus, quæ tamen
non minus vera sunt p.

Ob. 2.do Non potuit, nec debuit Ecclesia in Sacrorum librorum censum referre volumen, nisi veteris Ecclesiæ certâ Traditione fulta esset. Atqui Ecclesia circa Tobiæ librum Veteris Ecclesiæ certâ traditione minimè fulta fuit. Ergo p.

Maj. est evidens, nisi quis dicere malit, Ecclesiam ex revelatione divinâ habuisse, librum hunc esse divinum, et Canonicum; quod velut absurdissimum jam alibi explosum est. Min. prob. In veteri Ecclesiâ de hoc librô dubitatum fuit. Ergo illius Traditione fulciri non potuit Ecclesia. Ant. prob. Auctoritate Origenis, Melitonis Sardensis, Athanasii, Gregorii Nazianzeni, Auctoris Synopseos, Cyrilli Jerosolymitani, Hilarii, Amphilochii, Epiphanii, Hieronymi, Joannis Damasceni, Leontii, et aliorum quamplurimorum, qui hunc librum in Canone non posuerunt, necnon apertè asseruerunt, semper de hoc librô quæstionem inter Doctos fuisse.

Resp. ad 1. Arg. neg. Min. ad illius probat. 1.o Retorq. arg. In veteri, et primitivâ Ecclesiâ dubitatum fuit de Epistolis Jacobi, et Judæ, de Apocalypsi, de Ep. 2. Petri, de 2. et 3. Joannis, de Ep. Pauli ad Hebræos. Ergo horum librorum traditione fulciri non potuit Ecclesia, atque adeò in Canonem eos recipere, contraquàm tamen sentiant Acatholici Calvinistæ, qui hos omnes libros tanquam Canonicos recipiunt, et Lutherani Magdeburgenses*, quantùm ad Apocalypsim.

Resp. 2.do Dist. Ant. in Veteri

3. 115

2) * Centur. 1. lib. 2. c. 4. col. 56.

Ecclesiâ de hoc librô dubitatum fuit, ita, ut 255. ~~[illegible]~~. ~~259~~.
nulli Patres, et Doctores ævi illius inventi
fuerint, qui assererent, hunc librum divi-
nô afflatû conscriptum fuisse. neg. ant.
Ut plerique et præcipui, quibusdam, et
paucis tantùm de eo dubitantibus, id asse-
rerent. conc. Ant. et neg. cons. Quo-
rumdam Patrum, ~~dubitatio~~ quibus in me-
re positum erat, non alios Veteris Testa-
menti libros, quamvis tanquam Sacros,
et Agiographos ab ipsis agnitos in Cano-
nem referre, quàm quos Esdrinus Canon
continebat, tum, et primis Ecclesiæ tem-
poribus dubitatio minimè obesse potuit,
quin postmodùm Summus Pontifex,
seu Ecclesia libratis aliorum longè
plurium Ecclesiæ Patrum et Doctorum
circâ hunc librum testimoniis, illóque
ad alios S. Scripturæ Canonicos libros
comparatô, necnon totius Christiani po-
puli sensu, et consensu unanimi expen-
sô, auctoritate sibi divinitùs traditâ
illum Canonicum, et divinum Solem-
niter declarare, et definire valuerit;
post quam definitionem, et declaratio-
nem ampliùs licitum non sit, hâc de re
vel minimùm dubitare, quamvis olim
quidam Patres hæsitasse visi sint. Quem-
admodum, proscriptô ab Ecclesiâ Mille-
nariorum e. g. errore, nefas est, eum
postliminio revocare, etsi constet, quos-
dam antiquos Patres, et Scriptores Eccle-
siasticos eidem doctrinæ etiam citrâ
ullam erroris notam adstipulatos fuisse.
Ob. 3.tiò Hujus libri c. 3. v. 7. di- 289.
citur Sara, quam in Uxorem habitu-

~~260.~~ ~~244~~ rus erat Tobias junior, habitasse in Rages civitate Medorum, ut et Gabelus c. 4. v. 21. Posteà tamen c. 9. v. 3. dicitur Tobias, cùm pervenisset ad locum idum, ubi Sara erat, indè misisse Angelum ad Gabelum in Rages. Ergò falsum est Domum Saræ fuisse in Rages; adeoque hic aperta est antilogia, seu contradictio. Ergo &c.

Resp. 1.º Verisimile esse, quòd duæ civitates extiterint ejusdem nominis Rages cum aliquâ vocum distinctione, quæ in Versionibus negligentiâ Librariorum sensim intercidit. 2.º Dici potest, Gabelum, et Raguelem cives quidem fuisse ejusdem urbis Rages, sed Raguelem cum filiâ suâ Sarâ, ac totâ familiâ mansisse in Rurali vidulâ ab urbe Rages aliquot milliariis distante; Gabelum verò habitasse in ipsa Urbe Rages. 3.º denique, in Textu Hebræô, et in versione Græcâ cit. cap. 3. lib. Tob. legitur, Raguelem cum filiâ suâ Sarâ mansisse in Ecbatanis Medorum Metropoli; unde librariorum errore in versione Latinâ loco Ecbatanis positum est Rages, quod proindè apertè mendosum est, atque ad textus Hæbræum, et Græcum emendandum omninò videtur.

290. Ob. 4.tò Eodem librô c. 5. v. 7. Interrogatus Angelus Raphael, unde esset, respondit, se esse ex filiis Israël, quod utique falsum erat, ne dicam, apertum mendacium. Ergo &c.

Resp. Potuit verè, et sine mendaciô Raphaël dicere, se esse ex filiis Israël 1.º quia Israël idem significat ac videns Deum; Angeli autem, adeoque et Raphaël semper vident Deum; unde

videtur, Interpretem hic debuisse vertere, 257. ~~261.~~
Ex filiis videntium Deum. 2º Quia justorum gens Israelitica censetur; ipse autem de justorum numerò erat. 3º Quia ad Israëlitarum custodiam, maximè tribus Nephtali specialiter deputatus erat Raphaël. unde neg. seq. ant.

4·116

Ob. 5.to Ibid. v. 8. Dixit idem Angelus Raphael, Gabelum esse fratrem suum, mansi apud Gabelum fratrem nostrum. 291.
Atqui hoc iterum falsum est. Ergo p. min. habetur ex eo, quia Angeli fratres non habent hic in terris.

Resp. neg. min. Cùm omnes, tam Angeli, quàm homines eundem Patrem, Deum scilicet, habeant, et naturæ spiritualis similitudine, et gratiæ sanctificantis adoptione, et divinæ, æternæque hereditatis possessione, potuit Raphaël Gabelum sine mendacio fratrem suum vocare; nam, ut ait S. Gregorius Nyssenus*, frater quodammodò hominis est Angelus, ob intellectualium connexionem. (7) * De vitâ Moysis.

Ob. 6.to Ibid. v. 18. Dixit idem Angelus, se esse Azariam Ananiæ magni filium. Atqui hoc demùm falsum est. Ergo p. 292.

Resp. neg. min. 1º enim, quia Raphael præferebat formam, et similitudinem Azariæ, hinc verè dicere potuit se esse Azariam; sicut Genes. c. 31. v. 13. et alibi, Angelus, qui Dei personam pro se ferebat, severè, et sine mendacio Deum esse dicebat; sicut et imago v. 9. S. Petri à nobis vulgò Sanctus Petrus vocari solet. 2º Cùm soleant Angeli ex suo, quo funguntur

numere, sua nomina Sortori, unde Angelus ide, qui à Deo Tobiæ coeco medicinam tulit, dictus est Raphaël, id est Medicina Dei, ita et idem ipse Angelus, quia Dei auxilium eidem Tobiæ diu jam coeco, necnon filio ipsius iter agenti tulit, se Azariam, id est, auxilium Dei verè dicere potuit, quia re ipsa auxilium Dei ipsis fuit. Et cùm Ananias significet Gratiam Dei, rectè pariter, et verè se Ananiæ, id est, gratiæ Dei filium esse dixit, sunt enim omnes Angeli filii Dei per gratiam.

293. Ob. 7.mo Ibid. c. 7. v. 3. ait idem Raphaël, se, ut et Tobiam esse ex Tribu Nephtali. Atqui hoc iterùm esse falsum videtur. Ergo &c.

Resp. neg. min. 1.o enim, verè pro se ipso, et Tobiâ dixit, quòd sint ex Tribu Nephtali, Tobias quidem genere, ipse verò protectione, et præsidiô; ide per naturæ generationem, ipse autem per Specialem Dei deputationem, quâ deputatus erat ad Tribus Nephtali custodiam, et protectionem. 2.o quando Raphaël ait, se, et Tobiam ex Tribu Nephtali esse, verum dixit: nam re verâ Tobias de Tribu Nephtali erat; Raphael autem talis apparebat, cùm esset cum Tobiâ juniore, ejusque ductor, et comes: in Scripturâ autem res tales dici solent, quales apparent: Sic Archangelus Gabriel apparens Danieli, et loquens ei sub viri alicujus Specie, vir vocatur, Dan. c. 9. v. 21. ab ipso Daniele: Sic Strenui Bellatores Tyri Pygmæi vocantur apud Ezechielem c. 27. v. 11. quia velut Pygmæi apparebant è sublimibus turribus &c.

De Libro Judith.

259. ~~247.~~ ~~268.~~ 294.

Fuit Judith ex Tribu Simeonis* Merari filia, vidua Manassis civis Bethuliæ, ob liberatam hanc civitatem, quam Holofernes obsidebat, celeberrima.

Liber ipsius nomine inscriptus egregium ejusdem facinus sexdecim Capitibus describit; et quâ ratione ipsa, fugatô Nabuchodonosoris exercitu Bethuliam ab imminenti discrimine liberarît; nimiam inprimis istius Assyriorum Regis regnandi cupidinem commemorat, qui comparatô ingenti exercitu, cui Holofernem præfecit, omnem terram suo imperio subjicere attentarît.

Holofernes ergo, devictis variis provinciis, multisque urbibus deditione receptis, tandem Bethuliam, aliâs Bethul, aut Bethuel, vel etiam Betheliam in Tribu Simeonis sitam urbem obsidione cingit. Cives gravi metu perculsi, jejuniis, et orationibus à Deô auxilium implorant; vacillantes dein atque deditionem jamjam meditantes Judith increpat, quasi metam et modum divinæ miserationi ponere vellent. Illa interim ciliciô induta, ac cinere conspersô capite vehementer Deum pro civium liberatione, et salute precatur. Aptissimè dein ornata urbem egreditur, ac veluti fugâ dilapsa esset ad Holofernem se recepit. Hic illius mirâ pulchritudine captus benignè eam habet, atque in suos amores trahere conatur; illa verò ei morem gerere se

* c. 9. v. 2. Mendosum ergo est, quod c. 8. v. 1. in vulgatâ nostrâ legitur, nempe, ipsam fuisse ex Tribu Ruben, cujus nominis locô poni debet juxta textum græcum Israël, id est, Jacob. Neque enim Ruben habuit filiam, qui vocaretur Simeon, ut Exod. 16. v. 14. et 1. Paralip. c. 5. v. 3. patet. Sed Simeon fuit filius Israël seu Jacob; ex cujus Simeonis posteris nata dicitur Judith, hic c. 9. v. 2.

295.

S. 117

~~264.~~ 260. vede simulans, noctu dormienti ebris caput abscindit, illúdque Bethuliam defert. Hinc Assyrii, fraude detectâ, et Duce amissô in fugam acti. Cives ob egregium facinus, liberatámque Urbem Judithæ ponunt elogium. Ipsa autem Deo canticum canit. Hæc libri Judith epitome.

296. Hujus libri Scriptor latet. Hieronymus ab ipsâ fortè Judith confectum putat*, suam tamen sententiam non satis explicat. Sunt, qui, ex levibus conjecturis, Pontificem Joachimum, seu Eliacimum, cujus in hoc libró fit mentio, illius autorem constituunt. Sed magis probatur nobis conjectura Huëtii, qui existimat*, illum fuisse conscriptum tempore captivitatis Babylonicæ ad leniendam hujus exilii ægritudinem, et ad spe arrigendos captivorum Judæorum animos; maximè, cùm liber iste Chaldaïcâ linguâ, quæ tunc Judæis in captivitate Babylonicâ degentibus familiaris erat, exaratus fuerit, teste S. Hieronymo*, qui Latinè illum reddidit, sic tamen, ut fateatur, se magis sensum è sensu, quàm ex verbô verbum transtulisse.

297. Aliæ adhuc præter latinam S. Hieronymi extant hujus libri versiones, ut jo. Græca, quæ vetustissima ab omnibus agnoscitur; eam aliqui Theodotiôni Sub Commodô Romanorum Imperatore, cujus Imperii initium ad an. Chr. 180. Ora 184. collocatur, florenti tribuunt. Sed eam vetustiorem esse, ex eo intelligitur, quòd Clemens Romanus

b * In Aggæi c. iv. 6.

c * Demonst. Evang. prop. 4. de lib. Judith, pag. 364. edit. Lips.

g * Præfat. in lib. Judith.

S. Petri Discipulus, atque in Romanâ Sede 261. ~~[illegible]~~ ~~269~~.
Successor, in Suâ ad Corinthios Epistolâ centum viginti ante Theodotionem annis Scriptâ, ex hoc græcâ versione testimonia laudet; unde probabiliùs censetur eam ex Chaldaïcô exemplari à Judæis Hellenistis fuisse expressam. 2°. Syriaca, quæ etiam vetustissima ab omnibus reputatur, eámque è Græcâ magis defoecatâ, quàm quæ nostrâ ætate superest, in re tamen haud diversam esse expressam nemo ambigit. 3°. denique, Versio Latina Itala, seu Vetus vulgata, quæ pariter è Græcô adonata est, sed mendis referta. Igitur vulgatam S. Hieronymi Ecclesia Canonicam agnovit, et declaravit.

Quo verò potissimùm tempore 298.
hæc Bethuliæ obsidio, ac Judithæ facinus contigerit, incertum quoque esse videtur. Huetius*, Calmet**, et Graveson*, post Bedarminum, Serarium, Petavium, &c. eam factam esse ajunt ante Captivitatem Babylonicam sub Manasse Rege Juda, vel post ipsius captivitatem vel cùm Babylone captivus adhuc detineretur, post medium videlicet quintæ mundi ætatis, quæ, prout alibi dictum, initium habuit an. m. 2992. finem verò an. m. 3468. Quorum opinionem ut potè quæ nobis probabilior, necnon historiæ et Chronoligiæ legibus magis consentanea videatur, quamvis etiam suis non careat difficultatibus, lubenter amplectimur. Enimverò regnante Manasse Rege Juda, Medis imperabat

* loc. cit. ** Dict. Bibl. V. Judith. * Hist. Eccles. Vet. Test. tom. 3. colloq. 2. in Judith. pag. 51. et seq.

6 118

Dejoces ab Herodoto gentili Scriptore tantopere celebratus, quique urbem Ebactanis condidit, in quâ et regiam Sedem suam habuit, vel saltem ejus filius Phraortes, atque alio nomine in historiâ Judith nominatur Arphaxad, quod nomen ab Arbace qui rebellando contra Assyriorum Regem Medorum Monarchiam instituit, ductum usurparunt Reges Medorum: Arbaces siquidem aliâ vocis inflexione Arpaxad, tum pinguiori sonô Arphaxad dicebatur. Nabuchodonosor verò Assyriorum Rex, cujus historia Judith meminit, tempore Manassis regnabat in Ninive, erátque Saousdrichinus ille gentilium, ac præcipuè Ptolomei historiâ celebratus. Nec ista horum Principum nomenclatura varietas quemquam movere debet; præterquàm enim, quòd Veterum Assyriorum Regum nomina, sicut et regni ipsorum tempora confusa admodùm sint, et incerta, prout facilè colligitur ex illarum Nationum historiis, quas scripsere Berosus, Manetho, Ctesias, Diodorus, et Herodotus; assuevimus jam in historiarum Orientalium lectione ipsum eundem Principem variis designatum nominibus agnoscere, tam apud Sacros Auctores, quam profanos Scriptores Græcos, Hebræos, et Latinos. Saousdrichinus igitur, seu Nabuchodonosor Rex Assyriorum, qui regnabat in Ninive, Dejocem, seu Arphaxad debellavit vel initiò Regni Manassis, qui duodecimo regnum Juda capessivit, vel dum ipse Babylone captivus adhuc detineretur, vel statim postquam regno restitutus fuerat; atque altero post hanc victoriam annô Holofernem Bellicum suum cum in-

genti exercitu misit Bethuliam, ut eam obsideret, p. Quæ omnia, sicut et tota Judith historia cum Chronologiæ et Historiæ legibus componi possunt; prout ex objectionum Solutione magis patebit. 263. ~~264~~ 267.

Porrò librum hunc Canonicum et divinæ auctoritatis esse tenet universa Ecclesia contra Acatholicos. Unde sit

Conclusio.

Liber Judith meritò ab Ecclesiâ Canonicus censetur, et divinæ auctoritatis. 299.

Pb. Conclusio 1.º Ex S. Scripturâ. Novi Testamenti Scriptores sacri plures sententias ex hoc librô transcripsisse videntur, ut est 1.º Sententia Elisabeth ad Mariam Christi Matrem Luc. 1. v. 42. Benedicta tu inter mulieres, quæ desumpta videtur ex c. 13. Judith v. 23. ubi Ozias Bethuliæ Princeps hisce Juditham adoquitur: Benedicta es tu filia à Dominô Deô excelsô præ omnibus mulieribus super terram. 2.º Neque tentemus Christum, inquit S. Paulus 1. Cor. 10. v. 9. et 10. Sicut quidam eorum tentaverunt, et à serpentibus perierunt: neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore. At hæc manifestè videntur provenire ex Libro Judith, cujus hæc sunt verba c. 8. v. 24. et 25. Illi autem, qui tentationes non susceperunt cum timore Domini, et impatientiam suam, et improperium murmurationis suæ contrâ Dominum protulerunt, exterminati sunt ab exterminatore,

264.
~~268.~~ et à serpentibus perière. Atqui optimè arbitramur, quòd nec Lucas Evangelista, aut si mavis, S. Elisabeth, nec Apostolus Paulus ex eo libro sententias tam manifestò exscripsissent, nisique illum evolvissent, atque velut Sacrum, et à Deo inspiratum agnovissent. Ergo &c.

300. Pb. 2do Traditione Judæorum, qui, teste S. Hieronymo*, illum inter libros agiographos, et sanctos collocabant, atque velut talem legebant.

j h * Præfat. in Tob. et Judith.

301. Pb. 3tio auctoritate Conciliorum, 1o Concilii Nicæni, quod teste eodem S. Hieronymo*, illum in numero Sacrarum Scripturarum legitur computasse. 2o Concilii Carthaginensis III. an. 397. celebrati Can. 47. 3o Concilii Romani sub Gelasio Papa I. an. 494. habiti. 4o Concilii Tridentini Sess. 4. Hæc Concilia hunc librum tanquam Canonicum, et divinum agnoverunt, et declararunt.

7. 119

g 2 * Præfat. in Judith.

303. Pb. 4to auctoritate SS. Patrum, S. Clementis Romani Pontificis, Ep. 1. ad Corinth. S. Clementis, Alexandrini lib. 4. Strom. Origenis, Hom. 19. in Jerem. et Tom. 3. in Joan. Tertulliani, de Monogamia c. 17. S. Ambrosii, lib. 3. de officiis, et lib. 3. de Viduit. S. Hieronymi, Ep. ad Fur. S. Augustini, lib. 2. de Doct. Christ. S. Fulgentii, Ep. ad Gallam. Duorum Veterum Scriptorum, quorum Sermones in Appendice tom. 5. Operum S. Augustini leguntur. Denique Innocentii

Papæ I. Ep. ad Exuperium Tolosanum Episcopum. Qui omnes librum Judith laudant, et velut divinum agnoscunt. Hæ auctoritates utique sufficiunt, ut illum Canonicum statuamus; etiamsi omnes circa eundem excitatas difficultates solvere non valeremus. 265. ~~269~~.

Adde hic ea argumenta à ratione supra pro libro Tobiæ adducta. 304.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1.º aliqui SS. Patres, et quidem ii ipsi, qui supra adversus Tobiæ librum adducti fuerunt. 305.

Verùm ad illorum auctoritatem ea respondemus, quæ supra pro Tobiæ libro attexuimus.

Ob. 2.º Traditio Judæorum, qui librum Judith tanquam Canonicum non habuerunt. 306.

Sed vide responsionem supra, ubi de Libro Tobiæ &c.

Ob. 3.tio Hæc historia Judith videtur esse figmentum aliquod duntaxat, vel saltem parabola quædam ad pietatem, et mysterium aliquod significandum conficta, eâ quidem ratione ut Judith nomen significet Nationem Judaïcam, quæ tunc temporis cùm desolata, et omni ope divinâ destituta esset, rectè per foeminam Judith, quæ vidua supponitur, designatur. Nabuchodonosor verò, cujus in hoc libro fit mentio, sit figura Diaboli populum Dei affligentis. Holofernes è Chaldaïco latinè redditus, idem est ac lictor serpentis. Joachim seu Eliacim idem sonat ac Deus sur- 307.

gens, qui votis, ac precibus populi Judaici oppressi exoratus surgat ad liberandum populum suum. Bethulia idem significat ac Domus Dei, idest, cultus religiosus, quem Diabolus, et Ministri ejus oppugnant. p. Ergo minus recte liber iste Sacris, et Canonicis Scripturæ voluminibus tanquam vera historia adnumeratur.

Resp. neg. ant. 1.º quia Judæi, Concilia, Patres, et Interpretes librum Judith, tanquam veram historiam agnoverunt. 2.º quia personarum genealogia, quæ in eo tenuntur, rérque ab iis gestæ iis characteribus designantur, qui fabulosam, aut parabolicam narrationem minimè redolent, sed veracem historiam exhibent. 3.º quia ad calcem libri istius testatur Scriptor, specialem à Judæis festivitatem fuisse institutam ad conservandam memoriam victoriæ illius, quam de Holoferne Judith reportavit. Porrò si hæc Judithæ historia vera non esset, sane illius libri autor non historicus duntaxat, sed insignis impostor audire, et haberi deberet, ut qui falsas personarum genealogias, res nunquam gestas, et spuria monumenta pro veris obtrusisset; quod post tot et tanta antiquitatis testimonia asserere omninò temerarium est, et infamum.

6. 120

308 Ob. 4.to Nemo hactenus clarè potuit explicare, quis fuerit Trphaxad, quis Nabuchodonosor, quæ illa Bethulia civitas ab Holoferne obsessa, et quis denique Joachim ille, qui eo tem-

pore fuit Summus Sacerdos, de quibus omnibus tamen in memorato Judith libro fit mentio. Ergò vacillat hujus historiæ veritas, imò merum figmentum esse videtur. 267. 269.

Resp. neg. ant. nam, ut supra jam annotavimus ex Herodoto et Ptolemæo, Arpharad fuit Dejoces, vel ejus filius Phraortes. Nabuchodonosor autem fuit Saousdichinus, qui post Assaradonem Regem Assyriæ pariter Assyriorum, et Chaldæorum rexit Imperium. Bethulia est illa civitas, Bethul seu Bethuel alionomine dicta, de qua meminit Josue c. 19. v. 4. in Tribu Simeon sita; et facilè eadem est, ac Bethelia illa, quam memorat Sozomenus Hist. Eccl. lib. 5. c. 15. et quam Hieronymus quinque brevium dierum itinere à Pelusio distitam ait, in vita S. Hilarionis. Joachim verò Summus Sacerdos, qui et in Scripturâ passim Eliacim nuncupatur, fuit filius Helciæ ipsiusque in Summo Sacerdotio Successor, cum prius sub Ezechia Rege et Manasse Patre fuisset Præpositus Domus, id est, Templi*; nam antonomastiè Templum non raro Domus appellabatur; atque in hoc ministerio Sobna suffectus fuisset, prout colligitur ex Isaiâ c. 22. v. 15. et 20. * 4. Reg. c. 18. v. 18.

Ob. 5ta Hæc historia minimè conciliari potest cum historiâ Judæorum, et Regum Assyriorum, ac Medorum. Ergò vera esse non videtur. 309.

Ob. Ant. Non potest explicari, quo tempore hæc historia evenerit, an ante Captivitatem Babylonicam, an verò primùm illâ fi-

nitâ. Primum alii, alii secundum hujus libri auctoritate evincere conantur Interpretes, qui in idam commentati sunt adeò contraria continet liber iste. Ergò p.

Ob. ant. 1º Dii non potest, hanc historiam evenisse ante captivitatem Babylonicam, id est, sub Manasse Rege Juda 1º quia ibidem nulla fit mentio Regis Manassis, prout tamen fieri debuisset, si sub Regnô ipsius hac historia evenisset. 2º. Regnante Manasse Israëlitæ urbem Bethuliam non incolebant, quippe qui à Salmanassare Assyriorum Rege jam priùs fuerant in Assyriam deportati, anno m. 3283. videlicet, Ezechiâ Manassis Patre in Judæâ regnante, et sub Osee ultimô Rege Israëlis. Sed urbs ista tum temporis incolebatur à Cuthæis, et Babyloniis, qui à Salmanassare huc translati fuerant.

3º c. 5. v. 3. et 4. Holofernes quærit à suis Beliduibus, quænam sit gens Israëlitica p. velut hoc ipsi penitus ignota fuisset, cùm tamen tempore Manassis Israëlitarum natio Assyriis probè nota esse debuit, utpotè quorum regionem frequenter jam invaserant, eósque sub Salmanassare Assyriorum Rege captivos in transeuphratea loca abduxerant.

4º. Ib. v. 22. et seq. Achior Dux Ammonitarum respondet Holoferni, Israëlitas ante annos ob neglectum Dei sui cultum exterminatos fuisse prælis à multis nationibus, plurimósque eorum captivos fuisse abductos in terram alienam; imò prout legitur in textu Græcô v. 18. Templum solo æquatum ac penitus diutum fuisse; ipsos vero tandem

à suâ dispersione nuper reductos fuisse, et ~~[illegible]~~ 273.
iterum possidere Jerusalem, ubi sunt Sancta
Sanctorum. Atqui ante Manassis ætatem nec Israëlitæ abducti fuerunt in captivitatem, nec Templum Jerosolymitanum unquam dirutum, aut solo æquatum fuit; hæc enim Templi urbisque Jerosolymæ desolatio, et eversio primùm diu post, nempe annô m. 3416. undecimô scilicet Sedeciæ Regum Juda ultimi annô, hoc est annô itidem undecimô post jam inchoatam captivitatem Babylonicam, de qua hic intelligi debet, quod Achior asserit, et ex quâ nuper reversos esse dicit, nempe Cyrô totius Orientis Monarchiam tenente an. m. scilicet 3469. 5.to Ejusdem libri c. 16. v. 28. et 30. Hæc de Judith enuntiantur: Mansit in domô viri sui annos centum quinque, et defuncta est ac sepulta cum virô suô in Bethulia ..... In omni autem spatiô vitæ ejus non fuit, qui perturbaret Israël, et post mortem ejus annis multis. Atqui constat, Israëlitas tempore Manassis Regis Juda per tot annos pace potitos haud fuisse, quamvis etiamnum diceretur Judith nonnisi 25. annos nata fuisse, quando Holofernem adivit. Nam ipse Rex Manasses fuit ab Assyriis in captivitatem abductus, quæ captivitas sine aliquâ pacis perturbatione accidere non potuit. Præterea ab illâ captivitate Manassis usque ad bellum Ægyptiacum, in quo Josias Rex Juda Manassis nepos interemptus est, tot, quot citato capite recensentur, anni pacis haud effluxêre; id enim bellum an. m. 3394. accidisse

1= 121

~~274.~~ 270. referunt Chronologi Sacri. Ergo p.

2°. Sed nec dici potest hæc historia evenisse post Captivitatem Babylonicam, prout ex iis, quæ nos ipsi supra adduximus constare videtur. Ergo non satis explicari potest, quo tempore hæc historia contigerit, adeóque conficta videtur p.

310. Resp. 1° neg. cons. primi argumenti. Quamvis enim hæc historia non satis conciliari posse videretur cum Judæorum, Assyriorum, et Medorum historiis, et Chronologiis, quas præ manibus habemus, quæque confusæ sunt admodùm ac obstrusæ, et nonnisi veluti temporum ~~[illegible]~~ conjecturas referunt, utpotè quarum accurati commentarii temporum injuriâ vel deperditi, vel neglecti, vel à variarum nationum, et linguarum Scriptoribus diversâ temporum, et annorum computatione, personarúmque nomenclaturâ commutati fuerunt: non tamen minùs vera est censenda, quippe quæ tùm antiquiorum, tùm recentiorum Scriptorum Hebræorum, tùm veterum Ecclesiæ Patrum, Conciliorum, aliorúmque testimonia sibi asciscat.

311. Resp. 2do neg. ant. primi argumenti. ad illius probationem neg. ant. et dicimus, quòd probabilius sit, eam accidisse ante captivitatem Babylonicam, et Manassis Regis Judæ ætate. Etsi nihil illius veritati detrahatur, sive ante, sive post Captivitatem illam accidisse dicatur, cùm perinde de illius veritate constet; unde meritò ad singula, quæ in argumenti hujus

probationem adducuntur, respondere possemus supersedere, quippe quæ historiæ hujus veritatem minimè infirment. Attamen, ne quidquam hic omisisse videamur, quo sententia nostra magis roborari possit, singula expendimus. Igitur, 271 ~~[illegible]~~ ~~275~~.

Ad 1mum Resp. In Judith historiâ nulla fit mentio Manassis Regis, tum quia hæc historia non contigit in Regnô Juda, cui præerat Manasses, duntaxat, ad quem proinde non pertinebant, qua extra regnum et ditionem suam gerebantur, sed in regnô Israël, nempe in Tribu Simeonis, è qua Judith oriunda erat, quæque Regi Juda non parebat. Tum quia hæc historia contigit vel sub initium Regni Manassis, cùm vix adhuc ex ephebis esset egressus, ut potè duodennis tantùm, et regno administrando impar; vel cùm Babylone adhuc detineretur captivus, quo casu nulla hic ipsius fieri potuit mentio; vel statim ac è captivitate solutus est, ubi non ausus fuit apertè hostilia in Chaldæos exercere, quorum furorem anteà expertus fuerat, atque sic neutri parti favere è re suâ duxit; Vel denique, quia, omnibus regni curis in Joachim, seu Eliacim summum Sacerdotem remissis, totum se poenitentiæ addixit; cujus proinde summi Sacerdotis Joachim meminit liber Judith c. 15. v. 9. 312.

Ad 2dum Resp. Id non obesse, quin plures Israëlitæ in patriô solô remanserint; imò permulti non multô 313.

2 122

post captivitatem illam Assyriacam illuc reversi sunt, qui plurimas civitates, præsertim eas, quæ in montanis sitæ erant, occuparunt; atque etiam multi Israëlitæ in urbe Samariâ, et aliis finitimis civitatibus una cum Cuthæis, et Babyloniis, quos illuc miserat Salmanassar Assyriorum Rex habitabant, atque cum illis, quos legem Moysis edoceverant, verum Deum Israël colebant. Quid ergo mirum, si Israëlitæ, et Cuthæi urbis Bethuliæ incolæ veri Dei cultum contrà Nabuchodonosorem, qui solus tanquam Deus abyssis coli pertendebat*, defendere volentes, Holoferni ejus Bellidui urbem hanc obsidenti, et veram religionem exterminare totis viribus molienti strenuè et animosè restiterint?

* Judith. c. 3. v. 13. et c. 9. v. 29.

314. Ad 3tium Quamvis Holofernes regnante Manasse plura fortè de Israëlitis audire potuerat, verisimile tamen est, illum eorumdem statum necdum penitus penetrasse, unde meritò quærit, quænam gens ista sit, nempè quinam illius status.

315. Ad 4tum Hæc, quæ sibi Holoferni respondet de variis populi Israëlitici afflictionibus, intelligenda non sunt de captivitate Babylonicâ, sed de variis vexationibus, quæ eam diu ante præcesserant. Nam si ipsi sermo fuisset de captivitate Babylonicâ, non dixisset, In-

Dæos exterminatos fuisse à multis nationibus, sed ab unâ, Chaldæorum nempè; nec dixisset, plurimos captivos abductos fuisse, sed omnes; fuit enim generalis Babylonica captivitas, paucissimi enim remanserunt à Nabuchodonosore relicti, idique paulopost ipsimet in Ægyptum fugerunt*. Itaque hæc dispersio, et desolatio fuit plenissima; unde sermo Achiori hic est de variis populi Israelitici afflictionibus, quas variis temporibus à diversis nationibus passus est: pluries siquidem Israëlitæ traditi fuerunt in manus gentium, videlicet Ægyptiorum, Moabitarum, Ammonitarum; at ex idis captivitatibus, quæ universales non fuerunt, jam tempore Manassis Regis Juda in patriam redierant.

273. ~~[illegible]~~ ~~277~~.

* 4. Reg. c. 25. v. 26.

Quòd autem quidam è græcô textu eruere velint*, Achiorem dixisse, Templum Jerosolymitanum fuisse solô æquatum, ac penitus dirutum, id minimè textum græcum significare asserit Huetius*; sed Templum duntaxat fuisse conculcatum, et pedibus protritum, prout solum proteri solet. Ergo, etiam juxta versionem græcam hujus libri, Achior asserit, Templum Jerosolymitanum à Nationibus fuisse profanatum duntaxat, non verò destructum, et solo æquatum; idque manifestum est ex cap. 4. v. 2. hujus libri, ubi Tremor, et horror, inquit textus noster, invasit sensus eorum, ne

316.

* græca versio c. 5. v. 22.

* loc. cit. in lib. Judith.

/: Holofernes: / hoc faceret in Jerusalem /: ne videlicet cultum veri Dei ibidem abrogaret :/ et Templo Domini, quod fecerat cæteris civitatibus, et Templis earum. Quibus addit Græcus textus: Recens enim ascenderant è captivitate, et nuper totus populus congregatus fuerat ex Judæâ, vasaque, et altare, et Domus ipsa à profanatione fuerant Sanctificata. Quæ, præterquam quòd de reditu ex Captivitate Babylonicâ minimè intelligi possint, apertè innuunt, Templum à profanatione duntaxat Sanctificatum fuisse, non verò de novo extructum, &c.

3 123

317. Ad 5tum Sive historia Judith contigerit Subinitium Regni Manassis, Sive dum adhuc captivus Babylone detineretur, Sive denique /: quod plerique censent, et apertè innuere videtur Græcus textus primùm à nobis adductus :/ Statim post ipsius à captivitate Solutionem; facile est ostendere, toto reliquô, post liberatam ab Holofernis obsidione Bethuliam, Judithæ tempore, et pluribus adhuc post ipsius mortem annis pacem fuisse in Israël, et à nemine perturbatum fuisse populum istum. Nam Judith vitam protraxit usque ad ætatis suæ centesimum quintum annum, ita enim intelligi debent; quæ hac de re vulgata nostra c. 16. v. 28. exprimit, scilicet: Mansit autem /: Judith :/ in domô viri sui annos centum quinque, prout clarè habet Græcus textus, et

clarius adhuc Syriacus*. ex quibus annis detrahendi sunt illi, quos vixit ante occisionem Holofernis, quósque supponimus fuisse circiter quadraginta; enimverò certò definiri non possunt, cùm nullus Auctor de iis quidquam certi memoret, aliis illam 25. annorum, aliis 30. aliis 38. et aliis denique 50. omninò annorum fuisse supponentibus; Nos mediam viam hic sequimur, atque iis, qui eam 40. annorum fuisse asserunt, tutò nos adstipulari posse arbitramur. Jam ergo, si ex annis 105. quos eam vixisse asserit Scriptura, detrahantur 40. illi, quos eam attigisse, cùm Holofernem occidit, supponimus, supererunt 65. anni continuæ pacis usque ad mortem Judith, quibus addimus omnes annos illos, qui post mortem Judithæ usque ad captivitatem Joachim Regis Juda, quam Chronologi sacri ad an. m. 3406. rejiciunt, effluxêre, sicque verum erit, quòd eodem c. 16. v. 30. libri Judith additur, post mortem ejus, videlicet, multis annis non fuisse, qui perturbaret Israël.

Anno quippe mundi 3306. Manasses duodennis Regnum iniisse dicitur à Sacris Chronologis. Quòd si eodem annô Bethulia ab obsidione liberata est, prout sat benè multi contendunt, tuncque Judith jam quadragesimum ætatis suæ annum attigisse ponatur, obitus illius incidet in annum m. 3371. Octavo Josiæ, qui Ammoni Manassis filio, cujus imperium duorum duntaxat fuit annorum,

275.
~~[illegible]~~. ~~279~~.
* Græcus textus sic habet: Et senuit in domo viri sui annos centum quinque. Syriacus verò: Et consenuit in domo Manassis viri sui, factáque centum et quinque annorum mortua est, &c. Ex quo patet, lapsum esse Philonem, cùm in volumine Chronographiæ suæ ait, Juditham vixisse centum viginti quinque annos.

318.

an. m. 3363. in regnô Juda successerat, atque post eum 31. annis imperavit, usque ad an. m. 3394. videlicet, quo adversùs Nechao Regem Ægypti pugnans lethali vulnere ictus obiit.

319. Nec huic paci, quâ toto illo tempore fruitus fuisse dicitur populus Israëliticus, obfuisse videtur Manassis captivitas, quæ juxta hanc opinionem post liberatam jam Bethuliam facta deducitur; nam, ajunt hujus opinionis patroni, illa solam Manassis personam, non verò Reipublicæ Judaïcæ statum respexisse videtur: Manasses quippe non in bellô, sed fraude, et dolô ab Assyriis captus est, et non multò post liber dimissus, prout refert Josephus*; quò fit, ut in captivitate Regis Manassis nullum extiterit bellum, quod pacem in Israël conturbaret.

* lib. 10. Antiq. c. 4.

320. Verùm omnis, quæ hîc occurrere posset, tollitur difficultas, si relictâ hac opinione, dicamus Bethuliæ liberationem primùm factam fuisse, vel dum Manasses in captivitate adhuc detinebatur, vel etiam statim ac abeâ solutus regiam suam repetit, neuon abjectis rei politicæ curis, et in summum Sacerdotem Joachim seu Eliacim translatis, pœnitentiæ, et saluti suæ unicè intendit.

321. Non est hîc, quòd argumentis, quæ evinere videntur, Bethuliæ liberationem, et Juditha facinus evenisse tempore captivitatis hujus Principis, immoremur; satis enim erit, si ostendamus, illud de diutur-

nâ pace in Israël c. 16. v. 30. hujus libri Judith 279. ~~281.~~
assertum nihilominus esse verum, etsi dicatur, memoratum Juditha fuisse primùm postquam Manasses libertati restitutus fuit, audisse.

Conamur igitur, Manassem 322.
an. regni sui 16.to circiter, idest, circa annum M. 3322. libertati fuisse restitutum. Tantùm abest, ut id veritati repugnare videatur, quin potiùs multum hû dare nos manifestum est. ex Josephô namque constat*, Manassem * cit. loc. c. 5.
initiô jam regni sui fuisse in captivitatem abductum; nec diu, sed exiguô duntaxat tempore in illâ fuisse ~~dete~~ detentum inde colligitur, quòd, nullâ habitâ ratione captivitatis istius, eum 55. annis in Jerusalem regnasse asserat Auctor libri 2. Paralip. c. 33. v. 1. Multùm, inquam, ergò dare videmur, si dicamus, eum primùm annô regni sui 16.tô libertate donatum fuisse.

Dicendum quoque erit, Juditham 323.
jam tunc quadragenariam vitam protraxisse usque ad annum M. 3387. adeoque ab an. m. 3322. quo quadragesimum ætatis suæ annum agebat, adhuc sexaginta ~~quinque~~ annis superfuisse, sicque etiam verum erit non modò toto reliquô vitæ illius spatiô, sed multis quoque post mortem ipsius annis, non fuisse, qui perturbaret Israël: nam ab istô m. annô 3387. usque ad an. m. 3406. quo à Nabuchodonosore Urbs Jerusalem

capta est, ipsêque Joacim seu Joakim Rex una cum multis aliis captivus ductus est in Babylonem 19. anni effluxisse perhibentur, qui utique multi sunt anni post mortem Juditha.

324 Nec nos movere debet bellum adversùs Necchao Regem Ægypti an. mundi 3394. à Josiâ Rege Juda susceptum, in quo ipsemet interiit: nam per illud pax in Israële perturbata fuisse non videtur, quia non intra Regnum Israëlis, sed extra illud gestum fuit; eminverò tunc demum, ut jam diximus, pax in Israël perturbata fuit, cùm Joachim Josiæ in Regno Juda successor annô undecimô Regni sui, Mundi verò 3406. unacum primoribus populi in captivitatem abductus est Babyloniam.

325. Et verò, quamvis daretur, dictô an. m. 3394. pacem in Israël jam turbatam fuisse, tamen à morte Juditha usque ad hunc mundi annum 3394. septem adhuc residui videntur anni, quibus pax in Israël fuisse perhibetur, scilicet ab an. m. 3387. quo Judith mortem apetiit; qui utique sufficiunt, ut textui capitis 16. libri Judith veritas sua asserta maneat.

326. Ob. 6.to De festivô die, qui c. 16. v. 31. in memoriam hujus victoriæ, et Juditha facinoris quotannis à Judæis celebrari dicitur, nulla in

Hebræorum libris occurrit mentio, ~~267~~ 279. ~~283~~.
neque etiam de eo quidquam meminit Græcus Interpres. Ergo fictitium quid esse videtur.

5. 125

Resp. 1º neg. 1mum membrum ant. Eodem enim die festum istud ab Hebræis celebrari videtur, quo Dedicationis, seu expiati Templi à profanatione Antiochi Epiphanis festum, quod etiam festum Encæniorum dicitur, et alio nomine festum luminum; quòd Hebræis tunc sub Machabæis repentina veluti lux post obscuram calamitatis noctem affulsisset. Cæterùm parùm refert, quòd in Græcô textu versus ille, qui festum in vulgatâ nostrâ commemorat, prætermissus sit.*

* vid. Calmet Dict. Bib. verb. Judith, et Verb. festum Dedicationis Templi.

Resp. 2do trans. ant. neg. cons. Quamvis enim nulla nunc festivitatis olim ob Judithæ facinus institutæ occurrat in Hebræorum libris memoria, non sequitur, eandem non fuisse institutam, sed tantùm quòd successu temporis fuerit abrogata.

Ob. 7mo Mentita est Judith 327.
Holoferni Assyriorum militiæ Principi, dum idi dixit, c. 11. v. 15. Ego adducam te per mediam Jerusalem, quem tamen venerat occisura. Ergo ꝛc.

Resp. 1º Quòd ipsa Holofernem verè per mediam Jerusalem duxerit, non triumphantem quidem, et victorem, ut Holofernes putaverat,

Sed victum et capite cæsum, prout Judith intelligebat.

Resp. 2°. Datô, quòd mentita fuerit Judith, non tamen sequitur, eam propter mendacium fuisse in Scripturâ laudatam, sed propter laudabilem affectum, quem habuit pro salute populi sui. vid. quæ hac de re alibi passim jam respondimus.

328 Ob. 8vò Si hæc Judith historia vera esset, idius utpote tam memorabilis, utique meminisset Josephus in suis Antiq. Judaïc. Atqui id ab ipso minimè præstitum est. Ergo p.

Resp. neg. seq. Maj. ratio patet ex iis, quæ suprà ad 1mam object. adversùs librum Tobiæ num. 2°. et 3°. pag. ~~241~~ respondimus. Josephus in describendis Antiquitatibus Judaicis sibi proposuerat, ea tantùm litteris mandare, quæ in libris Canonicis Hebræorum continebantur, prout ipsemet profitetur*. Cùm igitur propter rationes suprà in responsione ad object. 1mam adversùs librum Tobiæ memoratas liber Judith Esdrino Hebræorum Canoni insertus non fuisset, neque hebraïcè, sed Chaldaïcè conscriptus esset, mirum non est, quòd Josephus in describendis Judæorum antiquitatibus de eo siluerit p.

/52.

* Proëm. totius operis, et lib. 10. c. 11.

281.
~~269.~~ ~~285.~~
329.

De Librô Esther.

Fuit Esther seu Edissa filia Abihail, è Tribu Benjámin nata in Captivitate, et postmodum parentibus orbata à patruô suô Mardochæô, qui à Nabuchodonosore Babyloniorum Rege quinquennis, ut quidam ajunt, captivus Babylonem an. m. 3416. abductus fuerat, educata floruit Susis Regiâ Persarum urbe circâ initium, seu primos restitutæ Judæis libertatis annos*. Annô m. circiter 3485. à Dariô Hystaspis filiô Persarum Rege in uxorem eligitur, repudiatâ Vasthi Reginâ conjuge suâ.

Liber ipsius nomine inscriptus 16. capitibus concluditur. Argumentum illius est humiliatio superborum, Vasthi Reginæ scilicet, et Aman supremi Principis apud Darium seu Assuerum, vel Artaxerxem, prout eum liber iste nuncupat, non quidem personæ, sed regiæ dignitatis nominibus; et exaltatio humilium, Estheris videlicet, et Mardochæi patrui ipsius.

Assuerus Vasthi conjugem suam, quòd ad convivium invitata venire recusasset, repudiat, Estherémque sibi in uxorem deligit. Aman in Mardochæum, quòd eum, juxta morem Persarum, adorare renueret, irâ commotus, illi, totique Hebræorum genti interitum machinatur; hanc in rem decretum à Rege obtinet; sed Esther pro populi sui salute Regem deprecante, ipse decretum revocat, Amánque in eodem quinquaginta cubitorum altitudi-

* anni 70. captivitatis Babylonicæ initium sumpserunt an. m. 3416. atque clausi fuêre juxta Jeremiæ prædictionem an. m. 3487. cum jam annô m. 3469. Cyrus Persarum Rex Judæis in patriam redeundi potestatem fecisset. Quoetiam annô incepta est sexta mundi ætas, quæ duravit usque ad Christi adventum, annum m. scilicet 4000. quo septima denique ætas sumpsit initium ad finem mundi duraturas.

330.

6ta
126

~~286.~~ ~~[illegible]~~ nis patibulô, quod Mardochæo paraverat, Rege jubente suspenditur, universáque ipsius familia, omnésque Judæorum hostes neci ab ipsis Judæis traduntur. Mardochæus verò à Rege extollitur, atque honoribus cumulatur.

331 In perpetuam autem hujus ab excidiô, quod Aman decreverat, populi Judaïci liberationis memoriam dies festus singulis annis peragendus decimâ quintâ mensis Adar, qui cadit in partem mensium nostrorum februarii, et Martii, constituitur à Mardochæô, et Esthere; húncque diem appellarûnt Phurim, seu Sortium quòd idem Dies ab Aman per sortem electus fuisset ad occidendos Hebræos. Hæc libri hujus epitome.

332. Quis autem hunc librum scripserit, non ita certum est. Illum Esdræ adscribunt Epiphanius, de pond. et mens. c. 4. Augustinus, de civ. lib. 18. c. 36. et Isidorus, Orig. lib. 6. c. 2. Fortè illius restaurator fuit.

Clemens Alexandrinus autem, quem nonnulli Rabbini, multíque recentiores Interpretes sequuntur, eum Mardochæo tribuit, quippe qui, ut ibid. c. 9. v. 20. 25. et 26. Item c. 12. v. 4. legitur, omnia hæc scripserit, et litteris comprehensa ad Judæos miserit: hi verò in solemnem ritum cuncta susceperint... quæ à Mardochæô ~~[illegible]~~ litteris præscripta ac fieri mandata fuerant.

Gerarius verò Mardochæum et Estherem operas suas ad libelli hujus scriptionem simul contulisse colligit

ex textu Septuaginta Interpretum c. 9. 283. ~~271. 287.~~
ubi dicitur, quod Esther, et Mardochæus scripserint, quæ fecerunt. At vulgata nostra eodem cap. v. 29. nonnisi de secundâ Epistolâ loquitur, quam hi ambo scripserunt, ut solemnitas ida Sortium sanciretur.

At tractatus satis probabiliter putat, librum hunc, quem Mardochæus scripsisse dicitur, nihil aliud esse, quàm Epistolam ad Judæos missam, et eo fine scriptam, ut Judæi Sortium festivitatem singulis annis statâ die celebrarent, ut habetur ex secundâ Epistolâ ipsius, et Estheris, de quâ fit mentio c. 9. v. 29. et ex initio capitis 10mi. quo opus claditur, atque narratur, quantò in honore tum apud Persas, tum apud Judæos habitus sit Mardochæus. Nec enim, inquit, scribere potuit Mardochæus, se misisse librum ad Hebræos, et ipsos ea, quæ in illo mandabantur suscepisse et observasse: prius namque isti librum accepisse debuerunt, antequam illa, quæ eo continebantur, susciperent, et observarent.

* Demonst. Evang. propos. 4. de lib. Esther. pag. 371. edit. Lips. 1694.

At responderi posset, librum suum scripsisse Mardochæum primùm postquam accepisset, Judæos ea omnia, quæ mandaverat suscepisse, et observare. 333.
Vel hæc deinceps libro huic addita fuisse ab Esdrâ, qui librorum Canonicorum fecit collectionem.

Dicendum ergo videtur, Esdram, 334.
seu Synagogam magnam, idest, generalem illam Judæorum Synodum post

~~288.~~ ~~217.~~ reditum à captivitate Babylonicâ celebratam libri hujus editionem ex Mardochæi et Estheris Epistolis ac monumentis adornasse, neuron posteris transmisisse.

Librum hunc Sacrum esse, et Canonicum tenet Ecclesia. Anabaptistæ verò et ~~non~~ multi Lutherani, quibus adstipulatur Auctor placitorum quorumdam Hollandiæ Theologorum Ep. 8. et 11. commentitium, et confictum eum esse arbitrantur.

Plura 127

Quidam verò Ecclesiæ Patres, et Doctores Septem postrema illius capita duntaxat velut apocrypha autumant esse rejicienda: in quâ sententiâ fuisse S. Hieronymum ex ejus præfatione colligi videtur. Secuti sunt eum non modò ante Concilium Tridentinum Lyranus, Dionysius Carthusianus, Hugo, et Thomas de Vio Cardinales*; sed etiam post dictum Concilium Sixtus Senensis*. Verùm contra hos omnes pugnatur

1 * In comment. in lib. Esther.

2 * Bib. Sanct. lib. 1. et 8.

Conclusio.

335. Liber Esther est Divinæ auctoritatis, et Canonicus, non modò quantùm ad novem priora capita, sed etiam quoad septem posteriora.

Prob. 1.a pars Conclusionis 1.o Ex S. Scripturâ. 2.o Ex ipsomet hoc libro. Liber iste nihil nisi divinum spirat, ut pote, qui miraculosam prorsùs populi Israëlitici ab imminente exidio factam à Deo liberationem enarret. Atqui dubium non est, quin Deus, qui prodigium hoc pro majori gloriæ suæ apud homines augmento, et ad ipsius cultum et fiduciam apud fideles magis promovendam posteris scripto commendari

voluit, in illô conscribendô Mardochæo, et 285. ~~[illegible]~~ ~~289~~.
Estheri, vel Esdræ, vel Synagogæ magnæ,
vel alii cuicunque demum illius Auctori
specialiter adstiterit, &c. Ergo &c.

2°. Ex lib. 2. Machab. c. 15. v. 37. ubi
fit mentio festivitatis à Mardochæô ins-
titutæ, à Synagogâ magnâ susceptæ, et
ab Hebræis servatæ in memoriam eorum,
quæ per Dei auxilium gesta fuisse in librô
Esther narrantur, quemadmodum et Sor-
tium ipsa festivitas ibidem exprimitur.
Atqui hujus festivitatis mentionem non
fecisset auctor iste, nisi compertum ha-
buisset, librum, quo hujus celebritatis ins-
titutio continetur, Canonicum, adeoque
divinæ auctoritatis fuisse. Ergo &c.

Pb. 2.dô Ex Traditione Judæorum. 336.
1°. Quia ex omnium tum Hebræorum tum
Christianorum Scriptorum Sententiâ, si
Melitonem, apud Euseb. lib. 4. Hist. c. 26.
Pseudo-Athanasium, in Synopsi. Et Gre-
gorium Nazianzenum, Carmine de gemi-
nis Scripturis, excipias, relatus est ab
Esdrâ et Synagogâ magnâ in Canonem
Sacrorum Librorum. 2°. Quia à Sep-
tuaginta Interpretibus, seu Hellenis-
tis, qui illos Sacros libros duntaxat sunt
interpretati, quos Hebræi in suô Canone
collocabant, suæ versioni est insertus.

3°. Quia Josephus, qui ea tantùm
litteris se mandare testatur, quæ in libris
Canonicis Hebræorum continebantur*,
Hanc historiam ex libro Esther fusè
narrat*.

* Proëm. in lib. de Antiq. et ibid. lib. 10. c. 11.
* Ibid. lib. 11. c. 6.

Pb. 3.tio Ex Traditione Ecclesiæ 337.
Christianæ 1°. Ex Conciliis supra, ubi de
libro Tobiæ egimus, adductis. Item ex
Conciliô Laodicenô c. 59. 2°. Ex

~~190. 191.~~ Sanctis Patribus tam Græcis, quàm Latinis ibidem citatis, ut sunt Origenes, in Psal. 1. Eusebius, lib. 3. hist. c. 25. Cyrillus, Catech. 4. Damascenus, lib. 4. c. 18. Chrysostomus, Hom. 3. ad populum Antiochenum. Hilarius, in Psal. 1. Innocentius I. Papa, Epist. 3. Ruffinus, in Symbolo. Hieronymus, in hunc librum. Augustinus, lib. 2. de Doct. Chr. et alii quamplures, qui librum Esther inter sacra volumina recensent.

338. Adde hîc omnia ea argumenta, quæ supra pro divinâ librorum Tobiæ, et Judith auctoritate adduximus.

339. Prob. 2da pars Conclusionis 1o. Ex Traditione Judæorum. 1o. Ex Versione Septuagintà Interpretum, in quâ hæc septem postrema capita ex Hebræo translata continentur. Atqui hi Septuaginta Interpretes seu Græca hujus interpretationis Autores ista septem postrema libri Esther capita operi suo non inserissent, nisi ea velut Canonica agnovissent. Ergò non aliunde ea transtulerunt, quàm ex Hebræo Estheris libro Canonico et sacro. Ergò et ipsa sunt Canonica.

Ova pag. 128.

340. 2o. Josephus, ubi historiam hanc recenset, orationem Mardochæi ex c. 13. et Epistolas Assueri ex eodem c. 13. et ex c. 16. libri Esther refert, velut ex libro Canonico excerptas. Ergo et hæc capita, quibus ipsa continentur, canonica censuit, si ea Ivo, tum etiam cætera. Atqui id nonnisi ex traditione ipsi innotescere potuit. Ergò sacra horum capitum auctoritas Judæorum Traditione firmatur.

Prob. 2.do eadem pars ex Traditione Ecclesiæ .. Vetera Concilia, et omnes Sancti Patres cùm Græci tùm Latini, quos primùm protulimus, quique librum Esther Sacræ Scripturæ Canoni accensuerunt, de eo librô loquuntur, quo universa Ecclesia tam Græca, quàm Latina illo ipsorum ævô utebatur. Atqui certum est, Ecclesiam universam idorum Patrum ævô usam fuisse in legendis libris Sacris Veteris Testamenti editione Italâ, quam S. Hieronymus passim appellat vulgatam, quæ Græcorum linguâ, et litteris continetur. Ergo de eo librô loquuntur prout in editione Italâ ad Græcum textum, quo Patres Græci utebantur, expressâ continebatur. 287. ~~291~~. 341.

Subsum. Atqui in illâ editione Italâ Septem hæc postrema Capita continebantur, ut pote ad Græcum textum et Septuaginta Interpretum versionem expressâ, quod et ipse Hieronymus testatur*. Ergò memorata Concilia, et SS: Patres de eo librô loquuntur tanquam Canonicô, prout etiam Septem illa postrema Capita continet. * c. 10. Esther, et seq.

Confirm. SS: Patres, ut Chrysostomus, Hom. 3. ad popul. Antiochen. et S. Augustinus, Epist. olim 199. ad Ediciam, ex postremis his Septem Capitibus testimonia petunt: atque Origenes ipse, Epist. ad Jul. Afric. ea Sacra, et Canonica esse demonstrat. Imò Ecclesia ipsa ex illis capitibus quædam in suum Officium transtulit. Nam feriâ 4.tâ post Dominicam 2.dam Quadragesimæ inter Sacrorum Solemnia legit Caput 13. sicut 342.

288.
~~292. 290.~~ et in Missâ, quæ adversus Paganos dici solet. Item Dominicâ 22dâ post Pentecostem Evangeliô decantatô Orationem Esther ex ejusdem c. 14. recitat. Ergò &c.

343. Prob. denique ex Conciliô Tridentinô, quod Sess. 4. Omnes S. Scripturæ libros paulò ante ab ipso enumeratos, inter quos et Liber Esther recensetur, cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesiâ legi consueverunt, et in vulgatâ editione continentur, velut Sacros, et Canonicos suscipiendos esse sanxit. Atqui septem postrema libri Esther capita, hujus libri partes constituunt, et in Ecclesiâ legi consueverunt, necnon in Vulgatâ editione continentur. Ergò etiam illa tanquam Canonica, et divinæ auctoritatis suscipienda decrevit Concilium Tridentinum.

Solvuntur Objectiones.

344. Ob. 1º contra primam partem Conclusionis. Historia Esther videtur omninò conficta, et mera Tragicomœdia esse. Ergo et liber, qui illam continet, adeoque minimè Canonicus reputari debet.

Resp. neg. ant. Illius falsitas vel ex eo patet, quòd Septuaginta Interpretes librum hunc, adeoque et historiam illo contentam velut omninò veram Versioni suæ inseruerint, eámque Josephus ~~[illegible]~~ tanquam verè factam referat*. Et, cùm solemnitatem Phurim, seu Sortium à Mardochæô ibidem præscriptam, et à Judæis susceptam, ipsi tamdiu servaverint ac celebraverint, prout habetur ex lib. 2. Machab. c. 15. v. 37. Ex Josepho*, atque etiam ex Codice Theodosianô*. Ne-

* loc. sup. cit.

* loc. cit. c. 6.
* leg. Judæos tit. de Judæis.

Prima R
pag 129

mo sana mentis, et nisi planè ceritus et ve- 289.
cors opinari poterit, ex figmentô aut Tragi-
comediâ religionem festi hujus diei, et
aniversariam celebritatem profluxisse.

Ob. 2do Non potest satis explicari, 345.
quo tempore hac historia evenerit, et quis
sit ille Rex Assuerus, seu Artaxerxes. Ergo.

Resp. neg. ant. Jam suprà insinuavimus, historiam hanc evenisse circa initium sexta mundi ætatis, et annum M. 3485. quo Esther, seu Edissa in uxorem ab Assuerô assumpta fuit.

Assuerus verò, qui et Artaxerxes Regia dignitatis nomine appellabatur, non fuit alius, quàm Darius Hystaspis filius. Assuerus enim ille Persarum Rex, sub quo hac historia contigit, quique maritus fuit ~~Esther~~ Estheris, regnavit, prout cap. 10. libri hujus legitur, super centum viginti septem provincias, et tertiô annô imperii sui fecit grande convivium cunctis Principibus, et Pueris suis fortissimis Persarum, et Medorum inclytis, et Præfectis provinciarum coram se. At id apprimè convenit Dario Hystaspis filiô, qui, ut ait Herodotus*, Indos subegit; et qui, prout legitur in librô 3tiô Esdræ*, fecit cœnam magnam omnibus vernaculis suis, et omnibus Magistratibus Media, et Persidis, et omnibus Purpuratis et Satrapis, et Consulibus, et Præfectis subido ab India usque Æthiopiam, centum viginti septem provinciis. Iste liber, quamvis Canonicam non habeat autoritatem, æquali tamen potet autoritate ac alii libri ab Historicis pro-

* lib. 4. c. 44.
* c. 3. v. 1. 2. et 3.

~~294.~~ ~~278.~~ fanis editi, ubi videlicet S. Scripturæ non repugnat.

Quòd si hæc responsio Adversariis ad palatum non sit, quamvis nihil verisimile eidem apponi posse arbitremur, dicemus, quòd, etsi certò definiri non posset, quo tempore hæc historia acciderit, et quis sit ille Assuerus Persarum Rex, non minùs tamen ipsa sit vera, cùm innumeræ penè aliæ historiæ Sacrâ Scripturâ contineantur, quarum ætas, et tempus certò definiri non possit, quamvis tanquam veræ ab omnibus habeantur. Unde responderi potest ad objectionem concessô, seu transmissô Ant. neg. cons.

346. Ob. 3tio contra 2dam partem Conclusionis. Hæc septem postrema Capita in Hebræô, quo sermone liber hic Scriptus fuisse dignoscitur, desiderantur. Ergo videntur supposititia esse.

Resp. trans. ant. neg. cons. Jam suprà ostendimus, Septuaginta Interpretes illa septem postrema Capita ex Hebræô in Græcum translata suæ Versioni inseruisse, ad quam vetus vulgata Latina versio communi sermone Itala dicta efformata fuit. Ergo, etsi nunc in Hebræô desiderentur hæc septem postrema capita, atque etiam jam tempore S. Hieronymi in eo desiderata fuerint, tamen antiquitùs in Hebræô legebantur, eáque, prout testatur Origenes*, ex Hebraïcis exemplaribus fideliter in suis Versionibus Græcis Septuaginta Interpretes, et Theodotion expresserunt.

Profectò Josephus etiam, ubi historiam Esther recenset, scilicet lib. 11. antiq. c. 6. duas Epistolas Assueri, quæ in vulgatâ nostrâ c. 13. et 16. leguntur,

* Epist. ad Julium Afric. et Tom. 2. in Joan. ubi ex 14to hujus libri cap. nonnulla proferens, ait: In Libro Esther, qui est juxta Septuaginta.

et orationem Mardochaei c. 13. expressam 291. ~~299~~. ~~299~~.
refert, quae tamen nunc in Hebraeis Codicibus
desiderantur. Fortè qui primus Estheris historiam suscepit scribendam, illius
tantùm summam conscripsit, quam subindè alius magis fusè exaravit, atque septem his capitibus, quae in nostrâ vulgatâ
postremô locô posita sunt à S. Hieronymô,
exornavit.

Ob. 4to. Haec septem postrema Capita cum novem prioribus non cohaerent. 347
Ergo sunt fictitia. Ob. ant. Prioribus
Capitibus narrantur insidiae duorum Eunuchorum factae annô septimô Assueri,
additúrque, Mardochaeum, qui eas detexerat, nihil pro tantô officiô mercedis
accepisse. At c. 11. et 12. dicuntur hae
insidiae factae annô secundô Assueri datis
Mardochaeo pro delatione muneribus.
Atqui haec apertè sibi invicem sunt contraria. Ergo &c.

Resp. neg. ant. 1mi Arg. Ad illius
probationem, neg. Maj. Illa Capita, quae
in Vulgatâ nostrâ tanquam postrema
leguntur, reverâ non sunt postrema,
sed quaedam eorum pertinent ad libri initium; ut sunt ea, quae referuntur de
Somniô Mardochaei, et insidiis Eunuchorum. Quaedam ad medium; ut Epistola Artaxerxis, c. 13. Oratio Estheris, c. 14.
Ejusdem ad regem accessus c. 15. Et Altera
Artaxerxis Epistola c. 16. Quaedam autem ad finem, ut Somnii Mardochaei declaratio, c. 10. &c.

Hujus fidem faciunt Graeci Codices, in quibus omnia suô ordine collocata leguntur; ipsaeque eâ de re S. Hiero-

~~296.~~ nymi annotationes c. 10. 11. et seq. in vulgatâ nostrâ insertæ. Ea autem capita ad finem Libri, ubi eadem collocavit Hieronymus, Ecclesia reliquit, ut intelligamus, quid ad integritatem hujus libri pertineat, quidque in Hebræorum Codicibus non inveniatur.

Insidiæ autem factæ sunt annô septimô Assueri, non verò secundô, neque hæc cap. 11. verba, Annô secundô ꝑ debent extendi usque ad narrationem insidiarum, quæ habetur c. 12. Sed solùm ad ea, quæ dicuntur ipso cap. 11.mô id est, ad Somnium, quod habuit Mardochæus, antequam Esther Assuero nuberet. Nec etiam adhuc Mardochæus delationis mercedem receperat, cùm Rex Annales sibi relegi jussit; tamen posteà recepit amplissimam, quæ c. 6. v. 3. atque demum c. 12. v. 5. denuò indicatur per hæc verba; Datis pro delatione muneribus.

348. Ob. 5.to Cap. 9. v. 6. dicitur Aman Agagita, seu oriundus ex Stirpe Agag Regis Amalecitarum, vel genere Amalecita. At cap. 16. in Epistolâ Assueri idem Aman dicitur gente et animô fuisse Macedo, Persarúmque Regnum ad Macedones transferre voluisse. Atqui, prout historiæ memoriâ proditum est, Macedonum regnum tempore Artaxerxis, seu Assueri nostri adhuc fuit obscurissimum, et penè ignotum, nec proinde timere potuit Rex iste, ne Persarum regnum ad Macedones transferretur. Ergo ꝑ.

Resp. 1º. Aman dici posse ex paternô genere duxisse Originem ex Stirpe Agag Regis Amalecitarum illius, quem

Samuel in frusta comidit*, adeoque Amaleuitam fuisse, sed ex materno genere fuisse Macedonem. 2°. dici potest, quod Aman patriâ quidem Macedo fuerit, Græcus nempè, sed origine prodierit ex stirpe Agag Amaleuitarum Regis, et hoc sensu dictus sit Amaleuita; credibile quippe est, aliquos ex profligatis Amaleuitis ad Græcorum partes profugisse, et ex illis ortum Aman potuisse gente Græcum, seu Macedonem appellari à Græco libri hujus Interprete, quia hujus ipsius Interpretis ævo Macedonum nomine comprehendebantur cæteri alii Græci, utpotè quòd Macedonia esset pars Græciæ potior, et nobilior. Unde ait Huetius*, hic Græcum Epistolæ Phurim Interpretem, quem Lysimachum illum fuisse, de quo fit mentio cap. ii. v. i. lib. Esther, et cujus Versionem Septuaginta Interpretes magnâ ex parte conservarunt*, in vertendo libro hoc intemperanter luxuriasse, atque pro eâ, quam sibi sumpserat, libertate pro Agagitâ, quod nomen caput 9. refert, reddidisse Macedonem, nullâ habitâ ratione temporis, quo vel hæc facta sint, vel scripta; sed solùm illius temporis, quo ipse ea interpretabatur, ùm nempe Ptolemæus Philadelphus regnaret, vel paulò priùs; quâ tempestate Persarum animis vehemens insidebat adversùs Macedones odium, vel Regum horum desiderio, quos divinis prosequebantur honoribus, vel pudore subacto abiens armis florentissima gentis hæc, vel Macedonum impotenter dominantium impatientiâ.

293. ~~297~~. * 1 Reg. c. 15. v. 33.

k loc. cit. pag. 374. edit. Lips. an. 1694.

l Graveson. Hist. Eul. Tom. 3. Colloq. 2. De lib. et Hist. Esther. pag. 132. edit August. an. 1728.

Stea 131

~~298.~~ ~~[illegible]~~

m
*c. 9.

3.º Dici potest, hunc Agag, ex quo dicitur* Aman originem traxisse, non fuisse illum Amalecitarum Regem à Samuel olim occisum, sed Græcum quemdam virum, seu Macedonem nomine Agag. Et hinc est, quòd nec textus Hebraïcus, nec ulla libri Esther versio hunc Agag, ex cujus stirpe ortus est Aman, appellet Amalecitam. 4.to dici potest, quòd fortè Interpres historiæ parùm peritus, cùm magna Græcos inter et Persas bella olim gesta, et multis demùm cladibus accisas penitùs horum res et contusas à Macedonibus fuisse audivisset, istos cùm Græcis confuderit, partem scilicet cum toto, ea, quæ ab his antiquis Persarum hostibus jam olim gesta fuerant, novitiis illis Macedonibus adscribens, et Macedonis nomen pro Græci nomine usurpans; præsertim cùm, prout jam insinuavimus, credibile sit, post debellatos Persas totam Græcorum gentem apud peregrinos potissimùm, Macedonum nobilioris videlicet Græciæ partis, nomine venisse. Itaque cùm in hâc interpretatione Macedonis nomen occurrit, Græcum intelligi debere videtur. 5.to denique paucis hæc difficultas levatur dicendo, cap. 16.to mendum Versioni irrepsisse vel Interpretis, vel librariorum oscitantiâ, aut ignorantiâ, atque locô Macedonis ponendum esse Agagitam prout habetur cap. 9. v. 6.

349. Ob. 6.to Veteres Patres, ut Melito, Pseudo-Athanasius, et Gregorius Nazianzenus supra adducti, quos quantùm

295. ~~299~~.

ad Septem postrema hujus libri Capita secuti sunt recentiores Interpretes Lyranus, Hugo, et Thomas de Vio Cardinales; recentissimè verò Sixtus Senensis post Concilium Tridentinum scilicet, hanc historiam velut apocrypham rejecerunt; in quâ sententiâ, quoad septem postrema illius Capita nempe, etiam fuisse videtur S. Hieronymus. Ergo &c.

Resp. conc. ant. neg. cons. Erronea paucorum Veterum horum Patrum et quorumdam aliorum Interpretum opinio nihil officere potest veritati, et auctoritati hujus historiæ, atque libri ipsius, quo illa continetur, utpotè quæ unanimi tùm Synagogæ, tùm Ecclesiæ consensu perpetuâ temporum serie firmata sit, et stabilita. Equidem, quia hæc Capita è variis hinc indè locis sunt excerpta, sequi videtur, interpolatum esse librum, atque discerptum, necnon aliquâ sui parte mulctatum; et fortassis hanc ob causam à Melitone Asianô, Pseudo-Athanasiô, et Gregoriô Nazianzenô è Sacrô Canone expunctum. Atque ob eandem rationem à quibusdam recentioribus Interpretibus septem postrema illius capita reiecta fuerunt.

Objicit 7mo Sixtus Senensis*, Si septem hæc postrema Capita velut Canonicæ Auctoritatis suscipi deberent, tum vel maximè, quia id Concilium Tridentinum à nobis paulò superiùs adductum apertè definire videtur. Atqui hoc est falsum. Ergo &c. Pb. min. Concilium istud solùm de veris, et germanis Sacrorum librorum partibus loquitur, non verò de

350. n

* lib. 1. Bib. Sanct. lib. Esther. append. pag. 33. edit. Colon. an. 1576.

M Idam ~~300.~~ ~~[illegible]~~ 296. laceris quibus appendicibus, et pannosis additamentis, à quovis incognitò Auctore temerè appositis, et utcunque insutis. Atqui hujusmodi sunt septem postrema libri hujus Capita. Ergo &c.

Resp. ad 1mum arg. neg. min. ad idius probat. neg. etiam. min. Si Sixti argumentum verum esset, multæ aliæ aliorum Sacrorum Librorum partes, ut Danielis, Marci, Lucæ, Joannis, quæ non secùs ac ista postrema Libri Esther Capita inversò quodam rerum ordine positæ videntur, etiam rejici, aut in discrimen vocari possent, atque dici posset, Concilium de veris partibus esse locutum, ea verò esse additamenta, non partes. Deinde Concilium definit, omnes, quos enumerat libros, adeoque et Librum Esther, cum omnibus suis partibus esse suscipiendos velut Canonicos, Quorsùm autem hoc, nisi ut omnes intelligant, eas etiam partes, de quibus aliquando erat controversia, ad Sacrorum librorum Canonem pertinere?

Sed Sixto os penitùs occludere debent hæc, quæ statim de Sacris libris in Canonem recipiendis Concilium subjungit verba: Prout in Ecclesiâ legi consueverunt. Atqui hæc septem postrema libri hujus Capita in Ecclesiâ semper legi consueverunt, atque, prout supra ostendimus, multa ex idis in suum Officium transtulit eadem Ecclesia. Ergò &c.

De Libro Job.

351. Job, aliàs Jobad in Scripturâ dictus*, ut et à Septuaginta Interpreti-

* Genes. 36. v. 31. 32. et 33. Item 1 Paralip. c. 1. v. 43.

bus in eâ clausulâ, quam ipsius libro at- 297. ~~[illegible]~~. ~~301~~.
texuerunt, quæque reperitur in omnibus
Græcis Codicibus, vir fuit virtute, patien-
tiâ, et pietate insignis; filius Zare, et pro-
nepos Esau, Principatum, seu potiùs
Regiam dignitatem in terrâ Edom, sive
Idumæâ obtinuit post Belam filium
Beor, prout legitur apud Moysem*, et
apud Septuaginta*; fuitque secundus
Rex Idumæorum, necnon terram Hus,
seu Ausitidem in Orientali Idumæâ
in Bozræ, et Arabiæ desertæ finibus
sitam incoluit.

* Genes. 36. v. 31. p.
* Ad calcem lib. Job.

Tertiâ mundi ætate jam jam 352.
ad finem vergente, circa an. m. 2427.
scilicet floruisse perhibetur. Danè, in-
quit Graveson*, eum ante Moysem vi-
xisse, vel saltem ei coævum fuisse coli-
gitur ex ipsius historiâ in librô, qui idem
nomen præfert, conscriptâ; quippe in
quâ ne minima quidem fit mentio de
lege Mosaycâ, et Prophetis; aut de ad-
mirabilibus, sive in longô in terram
Chanaan itinere, sive in Ægyptô, sive
in Desertô, Dei operibus. Quod qui-
dem argumento esse videtur, Jobum,
et ejus amicos, qui idem consolaturi
accesserant, ante Moysis tempora vixisse;
vix enim credi potest, Jobum et ejus
amicos, si Moyse posteriores fuissent, hæc
omnia miranda tam altô premere silen-
tiô voluisse, prout tamen ab ipsis fac-
tum.

* Tom. 2. Hist. Eccles.
q Colloq. 3. de Jobo

Præterea in eodem libro legitur 353.
Jobum solitum fuisse sacrificia offerre,
quod certè licitum duntaxat fuit ante
Legem Mosaycam; nam post legis Mo-

~~302~~ ~~286~~. Saicæ promulgationem Solis Sacerdotibus Aaronicis, sive idis, qui erant è Tribu Levi Sacrificia in Templo fas erat offerre.

Verùm, inquit Calmet*, de Israëlitarum ex Ægyptô egressu locutus videtur Job. c. 26. v. 12. his verbis: In fortitudine idius repentè maria congregata sunt, et prudentia ejus percussit superbum. Ex quo habetur, idum Moysis coævum, ejusque Ærumnas annis aliquot ab Israëlitarum ex Ægyptô egressu statui oportere.

* Dict. Bib. Verb. Job.

354. At citatô capite per totum Job Dei incomprehensibilem potentiam ex ejus operibus tantùm demonstrat, atque potiùs alludere videtur ad modum, quo Deus mundum creavit, atque aquas congregavit, quas maria appellavit; ita ut de egressu Israëlitarum ex Ægyptô ne cogitaverit quidem, aliàs utique etiam cætera, quæ tum temporis in Israëlitarum gratiam perpetravit Deus, mirabilia tam commodâ ad id occasione, non prætermisisset.

355. Ad Græcorum, et Arabum Jobi exemplarium calcem, necnon in veteribus vulgatis Latinis Bibliis, hæc, ut ajunt, è Syriacô deprompta leguntur: Hic in terra quidem Ausitide redditur habitans in finibus Idumææ, et Arabiæ, et erat ei nomen Jobab. cùm autem accepisset uxorem Arabissam, generat filium, cui nomen Emmon: erat autem ipse ex Patre quidem Zare de filiis Esau filius, matris autem Bosorræ; ita ut ipse sit quintus ab Abraham. Et hi sunt Reges, qui regnaverunt in Edom, cujus regionis etiam ipse Domi-

sta
133

natus est; primus Balac filius Beor, et nomen civitatis ejus Dennaba; post Balac autem Jobab, qui vocatur Job; post hunc autem Asom, qui erat Dux ex regione Thamanitide; post hunc autem Adad filius Barad, qui exuit Madian in campo Moab, et nomen civitatis ejus Gethem; amici autem, qui ad eum venerunt, Eliphaz de filiis Esau Themanorum Rex, Baldad Tyrannus Sauchaorum, Sophar Rex Minaeorum. 299. ~~284~~. ~~305~~.

Hanc vetustissimam Jobi genealogiam probant Aristaeas, Philo, Polyhistor apud Eusebium*; eamque citant Graeci et Latini Patres, atque sua Graeca versioni inseruit Theodotion; quam proinde cum à vetustis Patribus comprobetur, et à Judaeis ad nos pervenisse videatur, rejiciendam non censemus, praesertim cum lib. i. Paralip. c. i. v. 35. 37. et 44. eam expressam legamus. Invenimus praeterea, Jobum in aequali consanguinitatis gradu cum Moyse fuisse. Utriusque genealogiae Schema subjicimus. 356.

* lib. 9. praepar. Evang. c. 25.

Abraham

Isaac

Jacob	Esau*
Levi	Rahuel
Amram	Zare
Moyses	Jobab, seu Job.

* i. Paralip. c. i. v. 35. 37. et 44.

Porro Liber Jobi nomine inscriptus eximia patientiae exemplum exhibet, atque 42. capitibus describit prosperam, et adversam Principis hu- 357.

jus fortunam, lamenta, et lamentorum causas, tædium vitæ, mortis votum. Illum in fletus effusum, vehementérque de suis erumnis dolentem, et conqueentem tres amici ipsius, qui eum consolaturi accesserant, nequitiæ insimulant, hortantúrque, ut pœnitentiâ ad Deum reversus divinam agnoscat justitiam, quæ de ejus flagitiis vindictam sumpturæ, tot calamitatibus in eum animadverterat.

Job verò innocentiæ suæ sibi conscius, gravioribus, quàm mereretur, se pœnis affectum asserit; justósque, vel tantùm ad eorum constantiæ experimentum, vel etiam ad perfectionis incrementum, vel denique ob Dei judicia hominibus omninò impervia ab eo quandoque pleni ostendit.

Ejus amici nihilominùs in aliam prorsùs sententiam abibant. Quod discrimen solaturus è turbine Dominus eos alloquens pro Jobô decrevit; quin tamen quædam temerè ab eo prolata, quæ doloris vehementia, et disputationis ardor veluti per vim ab illo extorserant, comprobaret. Quare Job errorem fassus veniam à Deô postulavit, et impetravit. Dominus verò increpatis Jobi amicis, quòd adeò temerè illum condemnassent, imperat, ut sacrificiis ab ipso Jobô offerendis peccata sua expiarent: Dæmonéque interdictô, ne ei amplùs noceret, geminatis faultatibus, plurimâ prole adauctum, felicissimô tandem obitu è vivis demigrantem sinus Abraha ex-

cepit. Hæc Jobi historiæ Synopsis. 301. ~~[illegible]~~. ~~305~~.

Quisnam Libri ipsius Auctor sit, 358.
seu Scriptor disceptatur. Quidam ab ipso Jobô Syrorum, seu Arabum idiomate primùm exaratum volunt ex c. 19. v. 23. ubi ipsemet ait: Quis mihi tribuat, ut scribantur sermones mei, &c. quem posteà Moyses, vel aliquis alius Israëlita in hebræum sermonem verterit.

6.34

At ex his Jobi verbis nihil aliud coëligi videtur, quàm vehemens desiderium, quo optabat, ut historia sua, et sermones conscriberentur.

Quidam idem Salomoni, vel Isaïæ, vel denique recentiori cuidam Auctori tribuunt.

Fridericus Spanhemius, qui Jobi historiam accuratè, et eruditè prosecutus est, à Jobô quidem, aut Jobi amicis res in adversaria primùm fuisse linguâ patriâ, Arabicâ nimirùm, seu Syriacâ veteri relatas existimat*, et ex iis demùm circa Davidis, aut Salomonis tempora ab homine Hebræô conflatam fuisse eam, quam habemus, historiam.

*Hist. Job. c. 13.

Huëtius tuetur*, librum hunc à Moyse scriptum fuisse, cùm apud Jethro Socerum suum ex Ægyptô fugâ dilapsus degeret, ad solatium gentis suæ tum temporis Ægyptiorum tyrannide pressæ. In Arabiâ quippe tunc commorans, casus in ejus finibus toleratos vel ex vulgi sermone discere potuit: hàncque suam opi-

*Loc. cit. in Job.

nionem multis argumentis, et conjecturis roborat. Hæc quoque sententia fuit Thalmudistarum*, quam amplexus est Auctor posterioris Commentarii in Job, qui Origenis nomen præfert. Eandem sectati sunt Methodius apud Photium*, Polychronius, et Julianus Halicarnasseus, apud Nicetam*, necnon recentiores benè multi. Idipsum etiam censuisse videtur S. Hieronymus; Sacros enim libros recensens*, Pentateucho librum Job statim subjicit, posthabitô etiamnum Josue librô, quo significare videtur, Moysis, et Jobi libros ejusdem esse auctoris, et ætatis.

359. Licèt autem liber iste nihil, quo ejus Auctor clarè dignoscatur, præ se ferat, idum tamen religione Judæum, et Jobô posteriorem fuisse vult Calmet*. Idius autographum Hebraïcô quidem, sed pluribus Arabum, et Chaldæorum phrasibus et periodis apud Hebræos minimè usitatis refertô idiomate conscriptum fuit; et partim solutâ, quantùm ad ea scilicet, quæ vitam, mores, calamitatem, et prosperitatem Jobi spectant, oratione; ipsius verba autem, amicorum interlocutiones, ejusdémque responsiones quod spectat, metricis numeris illigatum esse.

360. Undè facile est conjicere, opus istud compilatum fuisse ex Jobi ipsius, aut amicorum suorum adversariis, seu monumentis Arabicô sermone primùm exaratis, quod interdum, ob sententiarum eo contentarum

y * In Babathra. c. i.

z * Cod. 225.

a * In catenâ in Job.

b * Ep. ad Paulin.

* loc. cit.

Dignitatem poëticô sermone velut ele- 303.
gantiori stylô Autor Hebræus exornârit.
Hinc quamvis historiam hanc, ejúsque circumstantias à veritate minimè abesse, atque simul colloquentium sententias integrâ fide ab Autore referri tueamur; dictionum tamen, et phrasium sonum Poëtæ, seu Autori tribuendum esse censemus. Quis enim sanæ mentis arbitretur, Jobum in summis corporis, et animi doloribus carmina ad uxorem, et amicos fudisse.

Liber hic Canonicus, et divinô afflatu conscriptus semper habitus est. Quæ de re ponitur.

Conclusio.

Liber Jobi nomine inscriptus 361.
est Canonicus, et divinæ auctoritatis.

Prob. Conclusio 1º ex S. Scripturâ, ac inprimis ex ipso Jobi librô, ut quinihil nisi sanctum, et divinum spiret, imò magna Dei miracula contineat, vel potiùs nonnisi unicum ingens sit miraculum.

2º. Ex librô Tobiæ, ubi c. 2. v. 12. et 15. hæc leguntur: Hanc autem tentationem /: cæcitatis :/ ideo permisit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientiæ ipsius, sicut et sancti Job ..... Nam sicut beato Job insultabant Reges, ita isti /: Tobiæ :/ parentes, et cognati ejus irridebant vitam ejus. ℟.

3º. Ex Ezechielis c. 14. v. 14. ubi etiam hæc leguntur. Etsi fuerint tres

7. th 1351

~~308.~~ ~~292~~ viri isti in medio ejus /: id est terræ :/ Noë, Daniel, et Job, ipsi justitiâ suâ liberabunt animas suas, ait Dominus exercituum.

4.to Plurima ex eo librô transumpta cæteri Scriptores Sacri in sua volumina transtulerunt. Ut Jerem. c. 20. v. 14. ex Job, c. 3. v. 2. Psalm. 8. v. 5. ex Job, c. 7. v. 19. Psalm. 143. v. 4. Ex Job, c. 15. v. 9. Thren. 3. v. 8. et 9. ex Job, c. 19. v. 7. et 8. Psalm. 31. v. 12. et 13. ex Job. c. 19. v. 13. 14. et 18. Psalm. 107. v. 42. ex Job, 22. v. 19. Jerem. 12. v. 1. et seq. ex Job, 21. v. 7. et seq. Sapient. 7. v. 9. et seq. ex Job. 28. v. 15. et seq. Psalm. 110. v. 10. Prov. c. 1. v. 7. et c. 9. v. 10. ex Job, c. 28. v. 28. Sap. 6. v. 8. ex Job. c. 34. v. 19. Prov. 8. v. 29. ex Job, 38. v. 10. et 11. Psal. 146. v. 9. ex Job. c. 38. v. 41.

5.o Testimonium libri Job tanquam Sancti, et Canonici adducit Paulus Apostolus Scribens ad Corinthios ubi, Sapientia, inquit*, hujus mundi Stultitia est apud Deum, Scriptum est enim: Comprehendam Sapientes in astutia eorum. Atqui hoc Scriptum invenitur Jobi c. 5. v. 13. ubi ipse hæc de Deô eloquitur: Qui apprehendit Sapientes in astutiâ eorum.

* 1 cor. c. 3. v. 19.

6.o S. Jacobus in suâ catholicâ Epistolâ c. 5. v. 11. ex Jobi librô petit exemplum his verbis: Sufferentiam Job audistis, et finem Domini vidistis, quoniam misericors Dominus, et miserator.

Atqui hi Sacri Scriptores omnes Jobi tanquam viri Sancti non meminissent, nec ex librô, qui nomen illius præfert, Sententias in suas Scriptiones

transtulissent, nec illum velut divinum citassent, nec denique testimonia, et eximia pietatis et patientiæ, deique miserationis exempla ex ido petivissent, nisi ipsius historiam veram, proindéque librum, quo ipsa continetur, sanctum, et canonicum reputassent. Ergo p. 305. ~~293~~ 304.

Ob. 2do ex Traditione Judæorum. 362.

1o certum est, librum hunc Esdrino canoni insertum fuisse, idque etiamnum testantur omnes Scriptores tam Hebræi, quàm Christiani. 2o. Aristæas, qui tempore Ptolemæi Philadelphi Regis Ægypti Scripsisse fertur, in suô de Judæis commentariô* hujus libri tanquam sancti meminit. * apud Euseb. lib. 9. c. 25. præparat. Evang.

3o. Septuaginta Interpretes illum Græco suæ Versioni velut sacrum, et Canonicum intexuêre. 4o. Josephus eum etiam inter libros Canonicos recenset*. Ergo p. * lib. 1. cont. Appion.

Ob. 3tio ex Traditione Ecclesiæ, 363.

Ab Apostolis, ut primùm vidimus, tanquam divinus additur, eâque, quam de Jobô continet, historia velut sancta laudatur. Post ipsos librum hunc SS: Patres, et Concilia, quorum testimonia suprà ad libros Tobiæ, Judith, et Esther retulimus, tanquam sanctum et Canonicum celebrant, p.

Solvuntur objectiones. 364.

Ob. 1o Josephus in Antiquitatibus Judæorum versatissimus, eandem referens, Jobi historiam altô prætermittit silentiô. Atqui utique illam non prætermisisset, si veram arbitratus

8.136 ~~310.~~ 306. fuisset. Ergo vera non est, sed tanquam fabulosa est rejicienda.

Resp. Etsi Josephus lib. de antiq. Judaïc. Jobi historiæ, ut et libri ipsius non meminerit, meminit tamen lib. cont. Appion. ubi illum inter libros Canonicos Veteris Testamenti collocat; quod sufficit, ut ipse dicatur illius meminisse. Certè constat, eundem Josephum in suô de Antiquit. Jud. librô multa ad historiam sacram spectantia aut de industriâ omisisse, aut interpolasse, prout Demonstrat Dandillius.* Et sanè, cùm Josephus in hoc opere gentis suæ duntaxat historiam concinnandi provinciam susceperit, ad quam hæc Jobi, utpotè extranei, et gentilis, historia nihil conferre poterat; mirum non est, quòd de eâ ibidem siluerit.

h

* D'andilli in suâ gallicâ Operum Josephi versione.

364. Ob. 2do. Liber iste videtur esse Tragicomædia aliqua Hebræorum, hoc est, fabula partim secundùm comædiæ, partim secundùm Tragediæ leges conficta, 1o. Quia in principiô ipsius historiæ cædes filiorum, ac filiarum Jobi, quod in Tragediis usu venit, referuntur, in fine verò, quod comediæ proprium est, felices Jobi eventus ponuntur. 2o. Quia nec de personis, nec de locô, nec de tempore, nec de auctore hujus historiæ quidquam certi haberi potest, dissidentibus inter se non minùs Hebræis, quàm Græcis, et Latinis Scriptoribus. 3o. In eodem librô fit mentio Concilii Angelorum, cui ipsemet Deus præfuit; colloquii Sathanæ cum Deo; variarum quæstionum diabolo factarum à Deô,

responsionum Diaboli p. quæ omnia 304. ~~295.~~ ~~311.~~
apertè fabulam redolent. 4.° Hujus historiæ Autor in ipso narrationis contextu à sibi propositô argumenti scopô multum aberrare videtur; cùm enim instituisset effingere personam hominis perfecti, ac inprimis tolerantissimi quem nec secunda, et prospera in superbiam everterent, nec adversa, et calamitosa in desperationem deprimerent: tamen in ipso narrationis cursu, contrâ instituti sui ordinem, et contrâ omnes patientiæ leges, patientissimum virum illum in crimen impatientiæ, et blasphemiæ, atque etiamnum desperationis sæpiùs trahit. Ergo.

Resp. 1.° Hæc omnia veritatem historiæ Jobi ejúsque existentiæ neutiquam infirmare posse; ut quæ omnium ætatum Autorum, imò ipsorum Sacrorum Scriptorum testimoniô tam apertè firmata sit. Unde negatur ant.

Resp. 2.do ad singula. Ad 1.um Ex eo duntaxat eruitur, historiam hanc quidem materiam subministrare præstanti cuidam tragicomediæ exhibendæ, non verò eandem esse meram fabulam.

Ad 2.dum neg. propositionem. Nam 1.° de personâ Jobi, et locô, ubi habitavit, atque universim de ipsius historiâ certum habemus ex ipsamet Jobi librô, et ex omnium ætatum tam sacris, quàm profanis Scriptoribus tes-

timonium; quamvis de ætate, qua vixerit, ob veteris Chronologiæ confusionem, et obscuritatem non satis apertè constet; tamen præstantiores S. Scripturæ Interpretes, et Chronologi probabilius illum paulò ante egressum filiorum Israël ex Ægyptò floruisse censent, atque Moysi fuisse coævum.

Ad 3tium neg. hæc fabulam redolere. Advertendum quippe est, in historiâ Jobi, non omnia in sensu litterali esse accipienda, sed quædam etiamnum in sensu figuratè, qualia sunt ea, quæ de Comiliò Angelorum, &c. ibidem memorantur: hujusmodi autem sensum sæpiùs alii Scripturæ sacræ libri usurpant, ut eos evolventi patet, nec tamen propterèa in fabularum censum venire possunt.

P. S. 137

C Ad 4tum Quæ fortè paulò durius à Jobò prolata in ejus librò leguntur, optimam semper patiuntur interpretationem, eâque sunt admodum pauca, necnon dolorisvi expressa, quæ, ut supra animadvertimus, nec Deus ipse probavit. Cæterùm ubique summæ patientiæ, pietatis, Spei, et resignationis in Deum monumenta prodit Job; prout ipsa libri lectio declarat.

366. Ob. 3tio Job à nobis dicitur fuisse genere Idumæus. Atqui Idumæi Ethnicorum religioni semper addicti fuerunt usque ad tempora Joannis Hircani Judæorum Pontificis,

et Regis, qui primùm circa annum M. 3871. Judæis imperare coepit, atque circa an. m. 3875. Idumæos devicit, necnon circumcisionem suscipere coëgit. Job autem fuit vir timens Deum, prout ipse illius liber loquitur. Ergo pd. 309. ~~297~~. ~~313~~.

Resp. neg. min. nam Idumæi, qui ab Esau Patriarchæ Isaac primogenitô originem ducunt, per certum aliquod tempus sincerum, et verum Dei cultum retinuerunt, et eo adhuc tempore, quo in Idumæâ ortus est Job. Nec enim credibile est, Idumæos, qui veram Dei religionem ab Esau acceperant, tam citò ab eâ defecisse, ut sub Jobô ipsius pronepote jam idola coluerint. Idumæi ergo tunc verum Deum colebant.

Ob. 4.to Libri hujus c. 7. v. 20. Job dicit: Peccavi, quid faciam tibi ô custos hominum? Et tamen c. 27. v. 6. ait: Neque enim reprehendit me cor meum in omni vitâ meâ. Atqui hæc sunt contradictoria. Ergò saltem liber iste non est divinæ auctoritatis. 367.

Resp. neg. min. Nam cùm priori locô Job dicit, Peccavi, loquitur de levi aliquo peccatô ante calamitatem suam commissô; at contrà quando dicit, Neque reprehendit me cor meum in omni vitâ meâ, loquitur de gravibus illis peccatis sibi ab amicis suis obiectis, seu de gravibus illis peccatis, quæ conscientiam stimulant pd.

310.
~~314.~~ ~~[illegible]~~ 368. Ob. 5tò. Ibid. c. 40. v. 14. dicitur, Ipse Elephas est principium viarum Dei. Atqui Genesis c. 1. multa alia recensentur ante Elephantem, cæteraque animalia à Deo producta. Ergo p.

Resp. cùm cit. c. 40. dicitur Elephas principium viarum Dei, id in eo sensu intelligendum non est, quasi Elephas esset prima creatura à Deo producta, sed solùm quòd sit præcipuum omnium operum, animali ~~[illegible]~~ úmque terrestrium, tum ratione magnitudinis, tum ratione fortitudinis, tum ratione docilitatis, et quasi prudentiæ naturalis, quâ et sui heri, ac rectoris linguam intelligit, et plura alia ferè incredibilia præstat. De animalibus ergò hîc loquitur duntaxat Job, atque inter illa præcipuum esse Elephantem arbitratur.

369. De libris Machabæorum.

Variæ apud Sacræ Scripturæ Tractatores sunt hujus nominis Machabæus Etymologiæ; communiter tamen autumant, viros quosdam Judæos hoc nomine fuisse insignitos, quòd avitæ in Deum religionis indiciô in suis insignibus has quatuor hebraïcas litteras inscriptas habuerint, Mem, Caph, Beth, Jod, quibus hæc sententia per compendium exprimitur: Mi Camoca BeElohim, Jehova, idest, Quis similis tui in Diis Domine? quod ab Exodô desumptum est*: Quo etiam artificiô Romani litteras S.P.

* Exod. c. 12. v. 11.

Q. R. in insignibus suis inscribebant, quibus 311. ~~299. 315.~~
hæc sententia exprimebatur: Senatus, Populúsque, Romanus.

Verùm quæcunque demum sit hujus 370.
nominis etymologia, profectò constat, nomen hoc Assamonæis, ac primùm Judæ filio Mattathiæ, cujus proavus, vel pater teste Josephô*, Assamonæus vocabatur, inditum fuisse, à quo in fratres suos Simonem, et Jonatham, qui sub finem sextæ mundi ætatis pro tuendâ, et recuperandâ populi Judaïci libertate strenuam navarûnt operam contra Ægypti et Syriæ Reges, quibus famosi hi Judæorum Duces, divinæ legis fervore accensi, arreptis armis constanter restiterunt, bella feliciter confecerunt, hisque Regibus iterum iterúmque devictis, ac profligatis, populum Judaïcum in libertatem vindicarûnt.

* Antiq. l. 12. c. 8.

2

2138

Porrò nomen istud in illos omnes etiam derivatum est, qui sui in Legem Studii, suæque, in defendendâ patriâ, et avitâ Religione servandâ sub Antiochô Epiphane, virtutis præclara reliquêre monumenta. Hinc septem fratres, qui unacum matre suâ pro defensione legis martyrium sub impiô Rege istô fortiter subiêre, eo nomine donati sunt. 371.

Eodem quoque nomine libri illi inscribuntur, qui illorum temporum historiam complectuntur; prout et ille, in quo Ptolemæi Philopatoris in Judæos 371.

312.
~~316.~~ Ægyptios diu ante Antiochum Epiphanem Syriæ Regem persecutio describitur. Enimverò persecutio Ptolemæi coepit an. m. 3787. ante Chr. 213. ant. Ær. 217. Antiochi autem Epiphanis an. m. 3839. ant. Chr. 131. ante Ær. 135. adeo ut inter hanc et illam 50. circiter effluxerint anni.

372. Quatuor circumferuntur hujus nominis libri, ex quibus duo priores Canonici, posteriores verò duo apocryphi habentur ab Ecclesiâ catholicâ.

Si chronologiæ ordo servetur, Tertius Machabæorum liber ante Primum, Primus post Secundum recenseri debent.

373. Primum Hebraïcâ, seu Syriacâ, aut Jerosolymitanâ linguâ, eâ nempe, quæ illis temporibus inter Judæos patrium solum incolentes jam indè à solutâ captivitate Babylonicâ in usu erat, scriptum testatur Hieronymus*; habeturque ex titulô olim huic libro præpositô, quem refert Origenes his verbis*: Sarbet Sar-bane el; nempe Sceptrum Principis filiorum Dei, sive rebellantium in Deum. Machabæi enim Sceptrum Domini in Israël contra adversarios sustinuerunt.

A pluribus tamen jam sæculis Hebraïcus hic textus excidit, undè illius locô Græca versio pro originali habetur, ex quâ etiam latina decretô Concilii Tridentini probata versio adornata est.

374. Eius Auctor latet; oportet tamen, ut post Joannem Hircanum Summum Sacerdotem scripserit, quippè cujus exarata monumenta laudat, et ad quæ lectorem suum remittit*; unde ex iis collectus liber hic videtur.

l
* In Prolog. galeat.

m
* Apud Euseb. lib. 6. Hist. c. ult.

n
* 1. Machab. 16. v. ult.

Historiam 40. annorum 16. Capitibus complectitur, à regno scilicet Antiochi Epiphanis, usque ad Simonis Sacerdotis obitum, ab an. m. videlicet 3829. ante Chr. 171. usque ad an. m. 3869. ant. Chr. 131. ante Er. 135. atque varias hujus Regis persecutiones, egregiáque Machabæorum gesta recenset; foedus ab ipsis cum Romanis initum, &c. 313. ~~311.~~ ~~317.~~ 375

Supputationes item annorum à Mense Nisan, qui primus anni Sacri mensis est, atque Martio nostro respondet, juxta Hebræorum morem exorditur; cùm tamen Syri seu Græci in Syriâ regnantes nonnisi post sex à mense Nisan menses, nempe circà Octobris initium annum auspicentur.

Secundus Machabæorum Liber majoris Operis à Jasone quodam Græcô de Epiphanis, et Eupatoris in Hebræos persecutione scripti, quod nostrâ ætate intercidit, summa est, et epitome ab ignotô etiam Græcô Auctore compilata*. Unde non mirum, quòd, contrà quàm faciat primi Machabæorum libri Auctor, iste annorum supputationem Syrorum, seu Græcorum in Syriâ regnantium more circa octobrem exordiatur. 376.

* 2. Machab. c. 2. v. 20.

3 139

Seleucidarum quoque supputationem uterque liber sequitur, nempe juxta annos Græcorum, quibus in Syriâ regnare coeperunt, atque non quidem ab Alexandrô magnô, sed à Seleucô, qui primùm post illum in Syriâ imperium tenuit, annos numerare incipiunt. 377.

Duo postrema illius capita stylô

~~318.~~ ~~302~~ planè à cæteris diversô exarata, adeòut alium Auctorem præ se ferre videantur, gesta sub Demetriô Soterô Eupatoris successore complectuntur.

Totum opus 15. Capitibus totidem annorum historiam prosequitur, quot nimirùm à tentatâ per Heliodorum jussu Seleuci primi post Alexandrum Magnum Syriæ Regis expilatione sacri Ærarii usque ad Nicanorem à Juda Machabæô devictum intercessêre, id est, ab an. m. 3828. ant. Chr. 162. ant. Ær. 166. usque ad an. m. 3843. ant. Chr. 157. ante Ær. 161.

378. Tertius Machabæorum nomine temerè inscriptus liber est, quòd nec ad Judam, et fratres ejus Machabæos, neque ad Epiphanis persecutionem spectet; quin potiùs historiam persecutionis 50. ante annis adversùs Judæos Ægyptios à Ptolemæô Philopatore Rege Ægypti motæ describit, ac prosequitur, usque ad illius finem, qui incidit in an. m. 3787. ant. Chr. 213. ante Ær. 217. At Epiphanis edictum adversùs Judæos datum est primùm an. m. 3837. ante Chr. 153. ante Ær. 157. Sed fortè Machabæorum nomine etiam, ut diximus, insignitus est, ob similitudinem nempè studii in legem, et avitam religionem, quod Judæi Ægyptii non secùs ac Jerosolymitani diversis locorum, temporúmque circumstantiis exhibuerunt. Tertium eum dici autumat Grotius, quòd primùm post duos priores scriptus fuerit, quamvis anteriora gesta contineat.

Quartus Machabæorum nomine 315.
insignitus liber in eo totus versatur, ut quæ 379.
in secundo c. 6. v. 7. de Eleazari primum,
deinde de septem fratrum martyrio per
compendium referuntur, prolixius exhi-
beat. Pluribus scatet erroribus, atque
inter Opera Josephi Historici, cujus nomen
præfert, cum in pluribus Manuscriptis,
tum in nonnullis impressis exemplaribus,
recenseri solet, quanquam à ipsius Sty-
lo, et historiâ plurimum discrepare vide-
atur.

Hos duos posteriores Machabæorum 380.
libros Ecclesia Catholica velut apocryphos
rejicit, quanquam olim quidam Patres
Græci Tertium velut Scripturam Sacram
habuerint. Theodoretus*, Pseudo-Atha- * In Daniel. c. ii. v. 7.
nasius*, necnon Nicephorus in calce suæ * In Synopsi
Chronologiæ illum unacum prioribus
duobus inter eos Scripturæ libros, quibus
nonnulli refragantur, enumerant.

Duos verò priores, ut jam diximus,
inter Canonicos Sacræ Scripturæ libros re-
censet Ecclesia Catholica. Obnituntur
Acatholici, eósque unacum duobus pos-
terioribus velut Apocryphos rejiciunt:
contra quos proindè ponitur

Conclusio. 381.

Duo priores Machabæorum libri
meritò ab Ecclesiâ Catholicâ inter Canoni-
cos, et divinos recensentur.

Prob. Conclusio 1.º ex S. Scripturâ.
1.º Quia in his libris completa ~~videntur~~
exhibentur ea, quæ longè prius à Prophe-
tis prædicta fuerunt: ut, quod Daniel
c. 9. de abominatione in Templo futurâ pra-
vidit, hi libri indicant in Antiochô fuisse

4 * 140

completum, qui abominandum idolum desolationis, nempe propriam Statuam suam posuit super altare Dei in Templo, et libros legis combussit, aliaque indigna perpetravit quæ in præsenti historiâ commemorantur.

* Hieronym. in c. 9. Daniel.

Item, quod Deus per Zachariam prædixit visitaturum se super hircos, et ex Israele egressuros, qui exigerent, ac debellarent hircos illos in gloriâ magnâ. Hieronymus Hebræorum non improbans sententiam in Machabæis completum exponit, qui contra Hircos, hoc est, contra Antiochum, Demetrium, Gorgiam, et Nicanorem, qui per hircos à Zachariâ in regno Græcorum designantur, fortiter prævaluerunt. Ergò congruum est, ut hi libri, quippè qui Prophetiarum complementa continent, eandem ac volumina illa, in quibus ea Prophetiæ exaratæ sunt, sortiantur auctoritatem, scilicet divinam. Ejusdem enim rationis sunt Prophetia, et illius complementum, et qui prioris est Auctor, etiam posterius Sacro Scriptori ditatæ censendus est.

* Zachar. 10. v. 3. 4. et 5.

* In c. 24. Matth.

2°. Joannis c. 10. v. 22. Testimonium indicitur de festo Encæniorum, idest, renovationis Templi. Atqui idem desumptum est ex 1mo et 2do Machabæorum libris, utpote in quibus de hujus festi institutione primum agitur. Ergo et jam tunc libri isti ab ipso Joanne Evangelistâ velut sacri habiti fuerunt, imò jam prius ab Hebræis, ut qui festum Encæniorum in iis libris institutum singulis semper annis celebrârint.

* 1. Machab. c. 4. v. 56. et 59. 2. Machab. c. 1. v. 18. et c. 10. v. 3. 5. et 8.

3°. Paulus ad Hebræos scribens in hæc verba: Alii autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem. Septem fratres Machabæos illos, quorum martyrium

* Heb. 11. v. 35.

narratur lib. 2. Machab. c. 7.* clarè videtur in- 317. ~~305. 321~~
tellexisse, quemadmodum gravissimi Auctores cum Theodoretô Cyrensi Episcopô tuentur: hæc enim verba nemini magis conveniunt, quàm septem illis fratribus absque ullâ poenarum remissione per omnia tormentorum genera distractis. Ergo et Paulus Apostolus libros hos divinos reputavit; ut qui ex iis veræ fidei tuendæ exempla proferat.

Pb. 2.do Conclusio ex Traditione, et 382.
praxi Ecclesiæ, quæ, quamvis multi fuerint in Veteri Testamentô justi, singulari tamen privilegiô quodam, ut ait S. Bernardus*, his solis ex omnibus antiquis justis annuam solemnitatem decrevit. Atque etiam ex antiquissimâ consuetudine in sacris mysteriis, quæ pro mortuis aguntur, historiam Judæ Machabæi donaria pro peccatis mortuorum offerentis ex 2.dô Machabæorum librô desumptam* recitat. Ergò ex antiquâ Ecclesiæ traditione et praxi hi libri pro Canonicis habentur.

* Epist. 313.

* 2. Machab. c. 12.

Prob. 3.tio Ex Conciliis. Carthaginensi III. Can. 47. Romanô 70. Episcoporum sub Gelasiô I. Florentinô sub Eugenio IV. ac denique Tridentinô, quæ hos duos priores libros et Canonicos, et divinos esse declarant, et statuunt. 383.

Pb. 4.to Ex SS. Patribus Ex Innocentiô I. Papâ Ep. ad Exuperium, ubi eos sacris, et Canonicis libris adnumerat. Ex Origene, in c. 5. Ep. ad Rom. Ex Eusebiô Cæsariensi, lib. 12. Præpar. Evang. qui ambo horum librorum auctoritate utuntur ad confutandos hæreticos. Ex S. Cyprianô, lib. de exhort. Martyrii c. 11. Et lib. 1. Ep. 3. ad Cornelium. 384.

318.
~~322. 306.~~ Ex S. Gregoriô Nazianzenô, in Oratione de Machabæis. Ex S. Ambrosiô, lib. 1. Offic. et lib. 2. de Jacob. c. 10. 11. et 12. Ex S. Augustinô, lib. 18. de civit. c. 36. et lib. 2. cont. Epist. Gaudentii c. 23. Ex S. Hieronymô sup. citatô. Ex S. Isidorô lib. 6. etymolog. Qui omnes libros hos et divinos, et Canonicos declarant, ac tuentur.

385. Ob. 5to ratione Theologicâ. 1o. Quia hi libri sunt vehementer utiles, imò necessarii ad confutandas nostrorum præcipuè temporum hæreses. 2o. Quia ad pietatem, et ad omnes virtutes plurimùm conferunt, nósque provocant ad fortitudinem, patientiam, ac spem in afflictionibus, et ad mortem, si opus fuerit, pro pietate sustinendam. 3o. Certitudinem, et confirmationem faciunt multarum rerum, quæ in aliis Sacræ Scripturæ libris leguntur. Permulta enim, prout supra argumentô primô indicavimus, anteà à Prophetis fuerunt prædicta, quæ in his libris verissimè completa narrantur. Meritò ergò Sacris Scripturæ libris ab Ecclesiâ adnumerantur.

S. 141

386. Solvuntur Objectiones.

Ob. 1o contra 1mum Machabæorum librum. Hujus lib. c. 1. v. 1. dicitur Alexander Magnus primus regnasse in Græciâ, cùm tamen ante idum multi fuerint in eâ Regione Reges; ut Lacedemoniorum, Macedonum, Corinthiorum, Atheniensium, &c. Ergò &c.

4b * apud Euseb. in Chron.

Resp. quòd, cùm ibidem dicitur Alexander in Græciâ primus regnasse, non de regnô quocunque, sed de Monarchiâ Græcorum in Asiâ sit sermo, quam primus obtinuit Alexander.

Ob. 2.do Ibid. v. 7. dicitur Alexander 319. ~~[illegible]~~
Regnum suum, dum adhuc viveret, divisisse 387.
inter familiares suos. At Cornelius Nepos hanc divisionem primùm post ejus mortem factam fuisse testatur. Ergò ꝑ.

Resp. Alexandrum Regnum suum non divisisse in Principatus absolutos, sed Satrapias tantùm: vel sub conditione duntaxat, si nempè liberos non esset relicturus. Prævia ergo tantùm fuit hæc Alexandri divisio, non absoluta; quæ demum post ipsius mortem, atque sine liberis obitum, effectum suum est sortita.

Ob. 3.tiò Ibid. v. 9. Hi Alexandri 388.
familiares dicuntur sibi post mortem ipsius omnes imposuisse diademata. At id longè post ipsius obitum factum fuisse idem Cornelius Nepos testatur. Ergò ꝑ.

Resp. Quòd ibi non dicatur, quasi statim post mortem Alexandri memorati Principes sibi diademata imposuerint, sed simpliciter, post ipsius mortem, quod longô post ab eâ tempore fieri potuit.

Ob. 4.to Ibid. v. 11. Antiochus Illustris regnasse dicitur annô Græcorum Regni 137.mô cùm tamen constet ex Eusebiô*, Antiochum primùm an. 156. regnasse: tot enim effluxêre anni à primô Monarchiæ Græcorum annô, usque ad Antiochum. 389

* Loc. cit.

Resp. Ibi non numerari annos ab Alexandrô, qui primus in tota Asiâ, adeoque et Syriâ, quæ pars Asiæ est, regnavit, sed à Seleucô, qui primus duntaxat post Alexandrum in Syriâ regnavit, prout monet Eusebius*. Cùm enim Judæa esset pars Syriæ, Judæi à primô Syriæ Rege annos numerabant. à Seleucô autem, qui primus

* In Chron.

320.
~~324.~~ [redacted]. post Alexandrum Soli Syriæ imperavit, usque ad Antiochum numerantur anni 137. quibus si addas annos novemdecim, qui sunt ab Alexandrô ad Seleucum, habebuntur anni 156. Unde nec Auctor libri 1. Machab. nec Eusebius falsum proferunt, sed tantùm varium supputationis annorum sumunt initium; hic ab Alexandrô Magnô, ille verò Judæorum more à Seleucô.

390. Ob. 5.tò Ib. c. 8. v. 7. dicitur Antiochus à Romanis captus, quod tamen est contrâ omnium historicorum fidem. Ergò p.

Resp. Hoc non absolutè de captivitate propriè dictâ intelligendum esse, sed tantùm, quòd Romanorum jugum suscipere coactus fuerit, quod verum est.

391 Ob. 6.tò Ib. v. 8. dicitur, quòd Romani Indiam, et Mediam Eumeni tradiderint; at certum est, has provincias nec sub potestate Romanorum, nec ab Eumene gubernatas fuisse. Ergò p.

Resp. Hic esse errorem librariorum, ac pro Indiâ Myndiam, et pro Mediâ Mysiam substitui debere. Sicque tollitur difficultas.

392. Ob. 7.mo Eodem c. 8. v. 15. memorantur 320. viri, quos quotidie Romani consulebant p. cùm tamen Romæ nunquam ultra 300. Senatores fuerint.

6.142

Resp. 1.º ab aliis numerum rotundum fuisse observatum, adeoque in Vulgatâ nostrâ locô 320. legendum esse 300. Resp. 2.dò Cùm 320. viri illi, quos quotidie consuluisse Romani ab Auctore lib. 1. Machab. memorantur, non dicantur ab eo fuisse Senatores, alii præter Senatores è Magistratu etiam ad consilium vocati fuisse dici possunt.

Ob. 8vo Ibid. v. 16. Romani dicuntur singulis annis committere uni viro Magistratum suum, et omnes uni obedire; cùm tamen certum sit, tùm temporis ab iis duos fuisse creatos Consules. Ergò p. 321. ~~[illegible]~~. ~~[illegible]~~. 393.

Resp. Etsi tunc temporis duo crearentur Consules, non simul tamen, sed alternis diebus hi imperabant. Hujus rei testimonium fuit infelix pugna Cannensis exitus, cujus causa fuit alterius Consulis, penes quem eo die imperium erat, temeritas. Itaque licèt duo Consules essent, unus tamen tantùm imperabat, ne videlicet, inquit Titus Livius*, si duo simul imperarent Consules, regibus exactis, non remotus, sed duplicatus terror videretur. * lib. 2.

Ob. 9no Ibid. c. 10. v. 1. Alexander dicitur Antiochi filius, quod apertè falsum est. Ergo p. 394.

Resp. Alexander ille, de quo hic fit mentio, cognomento Balas, homo fuit ignotus, et incertæ stirpis teste Liviò*, Antiochi se esse filium falsò dititans, ut ait Sulpitius Severus. Quia ergo se ipsum Antiochi filium dicebat, hæque esset vulgi opinio, meritò illum etiam ita nuncupat Auctor lib. 1. Machab. * Epitom.

Ob. 10mo Ib. c. 12. v. 7. Darius dicitur Lacedemoniorum, seu Spartiatarum Rex; quod falsum est. Ergò p. 395.

Resp. Hic librariorum errorem irrepsisse, et pro Dario ponendum esse Arium, prout legitur c. 1. et 20. ac non alibi p. Verùm post Romanam correctionem hoc loco Darius expunctus est, et ejus locò positus Arius.

Ob. 11mo Contra 2dum Machabæorum librum. Hujus lib. c. 1. v. 16. Dicitur An- 396.

Antiochus Illustris, seu Epiphanes, in Templo Nanea cum multis ex suis membratim casus fuisse. At contra prius, nempe lib. 1. c. 6. v. 16. dicitur mortuus Babylone in lecto suo pra animi dolore. Imo eodem lib. 2. c. 9. v. 5. 7. et 28. dicitur idem Antiochus à Deo percussus insanabili, et invisibili plagâ, ac tum dire viscerum dolore, tum quia de curru initinere cadens gravi corporis collisione membra ipsius vexata fuerunt, miserabili obitu defunctus esse. Ergo &c.

Resp. Ubique esse eundem Antiochum Epiphanem, seu Illustrem: potuit enim corripi viscerum dolore, et insuper cadere ex curru, atque sic aegre deferri Babylonem, atque ibi, addito animi moerore ex allato rei malè à suis in Judaea gesta nuntio contabuisse. Et quamvis c. 1. hujus libri 2. dicatur cecidisse in Templo Nanea, atque fuisse percussus, necnon multi ex suis membratim casi fuerint, non tamen sequitur, quod ibi membratim casus interierit, neque id de eo asserit sacer textus, sed de suis ipsius tantum; casus quidem, ac membratim casi ipsius socii, ipsique cecidisse dici potest, quod una cum iis, quorum nuntii occisi sunt, fusus, fugatusque fuerit; quemadmodum Scriptura Genes. 14. narrat Regem Sodomorum in praelio cecidisse, quem tamen paulo post viventem, et Abrahae occurrentem introduxit. Itaque Antiochus in eo sensu cecidisse dicitur, quoniam ipsius milites casi, et percussi fuerunt, ipsique tuopi fugâ elapsus, fortè etiam vulneratus, in ipso iti-

nere è curru cecidit, et paulo post mortuus est. Profectò quod dicitur hoc libro 2. c. 9. v. 1. et 2. de eodem Antiochô, quòd nempe in Perside Templum spoliare voluerit, ac turpiter fugatus sit, omninò convenit cum iis, quæ ejusdem libri c. 1. v. 16. de illo narrantur, quòd videlicet in Templô Naneæ ceciderit, et percussus fuerit, ac quòd multi ex ipsius militibus membratim cæsi fuerint. 323. ~~311. 329~~. 7tima 243

Ob. 12mò Ib. c. 1. v. 10. Judas scripsisse epistolam dicitur an. 188. cùm tamen priùs nempe lib. 1. c. 9. v. 3. et 8. dictus fuerit obiisse in prælio contrâ Bachidem an. 152. Ergò p. 397.

Resp. Verba hæc: Annô centesimô octogesimô octavô, quæ habentur lib. 2. c. 1. v. 10. non esse principium Epistolæ sequentis à Judâ et Sociis scriptæ, quæ ab auctore libri 1mi prætermissa duntaxat, hic inseritur, sed finem præcedentis, quæ scripta fuit à totô Judæorum populô duce Joanne Hircanô. Id apertè indicant Græci codices, qui post adducta verba Anno p. distinctionem constituunt. Et profectiò id exigere videtur ipsa ratio, ut quia verba hæc posita sunt inter initium unius Epistolæ, et finem alterius, numerúsque annorum potiùs in fine, quàm in principiô Epistolæ alicujus poni soleat, ea verba ad præcedentem potiùs quàm subsequentem Epistolam referantur.

Alii dicunt, Judam, qui initiô Epistolæ ad Aristobulum et Judæos in Ægyptô commorantes scriptæ, necnon c. 1. lib. 2. Machab. recensitæ memoratur, non esse Judam Machabæum jam antequam hæc epistola scriberetur, spatiô 36. annorum

vitâ functum; Sed Judam illum Essenum, quem Antigoni cædem prædixisse, neque in Vaticiniis suis falsi unquam solitum fuisse refert Josephus. Hâc ratione difficultas momentô solvitur.

398. Ob. 13tiò Ibid. v. 19. dicuntur Israëlitæ in Persidem captivi fuisse abducti; at certum est non in Persidem sed Babylonem abductos eos fuisse abductos. Ergo ꝑ.

Resp. Hujus libri Auctor Persidem vocat non solùm eam regionem, quæ propriè Persis dicitur, sed etiam alias finitimas, prout patet ex lib. 1. Machab. c. 6. v. 5. ubi nuntius, qui venit Babylonem ad Antiochum, dicitur venisse ad eum in Persidem. Unde etiam S. Chrysostomus Judæos ex captivitate Persicâ liberatos fuisse dicit*. Persis enim tunc celeberrima erat, Chaldæa verò satis obscura.

* Hom. 6. in Matth.

399. Ob. 14to Eodem lib. c. 2. v. 5. et 7. dicitur, quòd Jeremias, dum spoliaretur et incenderetur à Chaldæis Urbs Jerusalem, et Templum ejus, absconderit Tabernaculum, et Arcam foederis in speluncâ quadam montis Nebo, et dixerit locum illum fore occultum, donec Deus iterum congreget populum suum. At 1º Jeremias, antequam Urbs ista à Chaldæis caperetur, semper fuit in carcere, atque in Jerusalem penè omnibus erat invisus*. Captâ autem urbe Chaldæi omnia diripuêre†, nec quidquam remansisse videtur, quod Jeremias absconderet. 2º falsum est, quòd iterum revertentes à captivitate essent Arcam, et Tabernaculum habituri; neque enim posteà unquam habuerunt. Ergò ꝑ.

† * Jerem. c. 37. v. 38.

‡ * 4. Reg. c. ult.

Resp. ad 1mum quòd Nabuchodonosor ter in Judæam venerit, 1º tem-

pore quidem Eliacim aliàs, Joachim*, 2°. sub Joachim rege*, et 3tiò tempore Sedeciæ*. Jeremias sub Sedeciâ quidem semper fuit in carcere, at sub Joachim liber erat, ac in magnâ auctoritate; adeoque tunc potuit et Tabernaculum, et Arcam asportare; potuit et id captâ jam civitate, ut potè qui apud Nabuchodonosorem multùm valebat*. et certè cùm Jeremias ipse omnia enumerat, quæ ex Templô Domini Chaldæi abstulerunt, omninò de Arcâ et tabernaculô silet*.

Ad 2dum concedimus, Judæos non ampliùs recepisse Arcam; neque enim cit. c. 2. v. 7. et 8. locutus fuisse dicitur Jeremias de idâ reversione, seu congregatione populi, quæ contigit tempore Cyri; sed vel de tempore novissimô, quod proximè extremi judicii diem præcedet, ut vult Epiphanius*; vel mysticè id intelligendum est, Arcam videlicet apparituram, nempe Christum in carne venturum in novâ populi congregatione, ut exponit Rupertus*. Hæc omninò ita intelligi debere vel ipse textus innuit, sic enim habet*. Et accesserunt quidam simul, qui sequebantur, ut notarent sibi locum: et non potuerunt invenire. Ut autem cognovit Jeremias, culpans illos dixit, quòd ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, et propitius fiat: et tunc Dominus ostendet hæc, et apparebit Majestas Domini &c.

Ob. 15to Jb. c. 10. v. 3. dicitur Judas purgasse Templum biennio post mortem

325
~~323~~. ~~324~~.
* 2. Paralip. c. ult.
* 4. Reg. c. 24.
* ib. c. 25.
* Jerem. c. 39.
* Ibid. c. 52.
* In vitâ Jerem.
* lib. de vict. verb. c. 21.
* lib. 2. Machab. c. 2. v. 7. et 8.
400.

~~330.~~ ~~314.~~ Antiochi. At lib. 1. c. 4. v. 43. legitur, quòd Judas illud purgaverit an. 148. idest, uno annô ante obitum Antiochi, qui obiit an. 149.* Ergò ꝑ.

* lib. 1. Machab. c. 16.

Resp. cit. lib. 2. c. 10. narrari quidem post mortem Antiochi repurgationem Templi factam esse, at non asseritur, eam factam esse post illius obitum; voluit enim Auctor absolvere ea, quæ de Antiochô dicturus erat, et tum redire ad Judam, et Templi purgationem. Cùm autem hæc post biennium facta dicitur, non significatur post biennium à morte Antiochi, sed post biennium à profanatione hujus Templi. Nam profanatum fuit Templum an. 145. ut dicitur lib. 1. c. 4. Unde rectè Eusebius in Chronicô post Josephum*, Templum repurgatum fuisse tertiô à profanatione annô, idest, post biennium exactum, ait.

* lib. 12. Antiq. c. 10.

Quidam volunt, hanc Templi repurgationem non post biennium ab ipsius profanatione factam fuisse, sed bienniô postquam Judas patri suô Mathatiæ in Principatu ~~successit~~ successerat. Nam Templum jam ante justum triennium profanatum fuisse, atque in eo à gentibus sacrificari coeptum tuentur, cùm jam sex mensibus ante hoc triennium etiam sancta violassent, quæ à Judæis mundata dicuntur lib. 1. c. 4. v. 43.

401. Ob. 16tò. Jb. c. 12. v. 43. dicitur Judas pro mortuis sacrificium offerri jussisse. atqui præposterus est Zelus iste et superstitiosus. Ergò ꝑ.

Resp. neg. min. Nam orare pro mortuis, quos in coelô esse certum non est, pium et religiosum esse tuemur, idque suô locô demonstrabimus. Interim Adver-

Sariis hic sufficiat auctoritas S. Augustini, qui ex adductô 2. Machab. c. 12. textu probat pium esse orare pro mortuis*. 327 ~~331~~.

u

*Epist. ad Dulcitium. Item lib. 1. de moribus Eccles. Et lib. decurâ pro mortuis c. 1.

Inst. Sed illi, pro quibus Judas orare jussit, decesserant lethali crimine obligati. Atqui pro talibus orare non licet. Ergò ꝑ. 402.

Resp. Judas piè existimavit, eos in articulô mortis dolorem de peccatô suô coram Deô concepisse, et misericordiam apud Deum invenisse, quod hæc verba ibidem subjuncta significare videntur*: Quia considerabat /: Judas :/ quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam.

x

* 2. Machab. c. 12. v. 45.

Ob. 17.mo Hujus libri Auctor c. ult. v. 39. veniam petit erratorum. Atqui id nullus Sacer Scriptor dicere potest; nisi quis dicere malit, Spiritum Sanctum errori esse obnoxium; eo enim inspirante, et dictante scripserunt Sacri Auctores. Ergò ꝑ. 403.

Resp. neg. min. Ratio habetur ex dictis supra part. 1. c. 4. à pag. 51. ubi demonstravimus, quosdam Sacros Scriptores, etsi quoad res ipsas, illarúmque sensum à Deô fuerint inspirati, tamen quantùm ad verborum compositionem, et stylum sibi ipsis interdum fuisse relictos, prout sibi ipsi hoc sensu et ratione relictus fuit Auctor libri hujus; ergo quantùm spectat ad verborum compositionem, et orationis suæ stylum veniam rogat, si quidminùs concinnè locutus fuit; non verò quantùm ad sententias, seu res, ipsarúmque sensum quæ omnia ex Spiritûs S. speciali assistentiâ, et inspiratione exaravit. prima T. 145

Ob. 18.vo Hi duo priores Machabæorum libri in Canone Hebræorum desideran- 404.

tur. Ergò nec nos in Canonem Scripturarum Sacrarum illos referre possumus, aut debemus.

Resp. neg. cons. Huic objectioni jam alibi passim, ubi nobis sermo fuit de Sacra Scriptura libris illis, quos Adversarii è Canone excludendos esse arbitrantur, satisfecimus. Cùm hi duo libri tum primùm Scripti fuerint, ubi Hebræorum Canon jam diu antè clausus fuerat, mirum non est, quòd in eum relati non fuerint; quo etiam factum, ut Veteres quidam, qui Sacrorum librorum Canonem ad normam Canonis Hebræorum duxerunt, illos etiam omiserint; quin tamen inde sequatur, quasi illos tanquam sacros non habuerint, præsertim cùm apud cæteros Veteres Patres veluti sacri, et divini haberentur. Et profectò Judæi ipsi, quanquam ex allatâ ratione Canoni ipsorum adscripti non essent, illos tanquam sacros legerunt, p.

Caput Tertium
De libris Sapientialibus Veteris Testamenti.

Libri Sapientiales, seu Morales Veteris Testamenti, prout suprà part. 1. c. 1. dictum, quinque numerantur: scilicet Proverbia, Ecclesiastes, Cantica, Sapientia, et Ecclesiasticus. De quibus singulis breviter agendum.

De Libro Proverbiorum.

Proverbiorum nomen apud Hebræos parabola, similitudines, sententiæ morales, axiomata, comparationes, ænigmata poëticô stylô, brevi, figuratô, et gravi proposita censentur.

Liber, qui in Sacra Scripturâ co no-

mine venit, cujuscunque conditionis homini- 229. ~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~.
bus instituendis regulas aptissimas præscribit;
Regibus scilicet, Aulicis, rebus gerendis impli-
citis viris, Heris, Servis, parentibus, et fi-
liis. Dignus proinde, qui ab omnibus dili-
genter, et frequenter evolvatur. Triginta
et unum sunt idius capita.

An solum Salomonem habuerit Aucto- 407.
rem aliqui dubitarûnt, ut Grotius, sed
contrâ omnium Patrum sententiam.
fatendum tamen, varium stylum, vari-
ámque methodum in hoc Opere reperiri:
Novem enim priora idius capita, quorum
fronti inscriptus legitur hic titulus, Para-
bolæ Salomonis, continenti stylô descrip-
ta, totius libri præfationem constituunt.
Caput 10^num^ novô titulô instituitur,
sed etiam sub Salomonis nomine, cujus et
subsequentium capitum usque ad 24. v. 32.
etiam alius est stylus brevioribus sententiis
vix mutuò cohærentibus, et per antitheses
ferè dispositis intercisus. Novus inde ti-
tulus: Hæc quoque Sapientibus, idest,
En alias Sapientum sententias, novus-
que stylus concisus, et gravis. Iterum
initiô capitis 25. hæc habentur: Hæ quo-
que parabolæ Salomonis, quas transtule-
runt viri Ezechiæ Regis Juda. Rur-
sùs initiô cap. 30. Verba Agur filii Jake,
prout habet textus Hebraicus, quod Lati-
nus Interpres vertit: Verba congregantis
filii vomentis. Tandem cap. 31. om-
nium postremus inscribitur titulus: Ver-
ba Lamuelis Regis; quod ita ex hebraïcô
latinè reddi potest: Verba ejus, qui Dei est,
vel qui à Deô possidetur. Videtur idem

esse Salomon, idque nomen illi à matre inditum, ut illum Deo à se dicatum significaret.

Ex his omnibus non obscurè tenemus, huic Operi, quale nunc extat, adornando variis collectis Salomonis parabolis plures Scriptores Operam contulisse. Ex quo tamen nullâ ratione inferri potest, Salomonis Opus non esse. Cùm enim Princeps iste divinô Spiritu sapiens 3000. parabolarum dictasse dicatur*, fieri utique potuit, ut ex illis quædam excerptæ fuerint à nonnullis, putà ab Ezechiâ*, ab Agur, (nisi nomen istud symbolicè ipsum Salomonem denotet:) ab Isaia, ab Esdra, &c. atque ita excerptæ librum tandem conficerent. Nullibi sanè Liber iste, prout nunc extat, à Salomone scriptus fuisse proditur, titulúsque Parabolæ Salomonis Auctorem potiùs, seu prolatorem, quàm Collectorem indicat.

Vulgò docent Rabbini*, Regem Ezechiam, ut populum Salomonis Operibus, iis maximè, quæ de plantis, et secretis naturæ scripsit, abutentem averteret, pluribus illius suppressis scriptionibus, eas tantùm reliquisse, atque litteris commendasse, aut commendari curasse, quæ adhuc supersunt.

408. Hic Proverbiorum liber velut Canonicus ab omnibus semper habitus est, si ex Veteribus Theodorum Mopsuestenum excipias*. Ex recentioribus verò Auctorem Epistolæ insertæ collectioni de placitis quorumdam Hollandiæ Theologorum, qui Salomonem humanô fretum ingeniô Opus istud dictasse

2da 146

ij * 3. Reg. c. 4. v. 32.

2 * Prov. 25.

a * apud Calmet Dict. Bib. Verb. Proverbia

6 * Conc. Constantinop. IV. Collat. 4. art. 63.

autumat. At horum duorum duntaxat 331.
autoritas tanta apud nos esse non debet, ut ejus gratiâ omnium aliorum Auctorum et Ecclesiarum sententiam deserere possimus, vel audeamus.

Unicum hic objicitur. C. 26. v. 4. 409.
Dicitur: Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. Et v. 5. immediatè sequenti contrà dicitur: Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur. Atqui hæc sunt apertè contradictoria. Ergo &c.

Resp. Docent quidem hi duo textus stulto respondendum esse, et non respondendum, sed non in eodem sensu, iisdémque circumstantiis; prior enim sic intelligendus est, ut doceat, non imprudenter respondendum esse stulto, verbis silicet reiprovis, hoc est, spurca, et probrosa abido prolata verba in ipsum regerendo; quia id frustrà fieret, idque esset eum imitari eique similem fieri. Posterior verò docet, stulto interdum tamen esse respondendum, maximè quando ejus stultitia vergit in Dei offensam, non quidem verbis, sed locò verborum reponendo verbera, puniendo silicet, et corrigendo eum, non zelò vindictæ, sed justitiæ, vel charitatis; ne si fortè impunitus abeat, deterior, et petulantior evadat.

De libro Ecclesiastis. 410.

Liber hi in Hebræò inscribitur Coheleth, fœmini generis nomen, significans idam, quæ publicè verba fait,

332.
~~336.~~ ~~[illegible]~~. seu quæ coetum indicit. A Græcis, et Latinis neglectô fœmininô genere Ecclesiastes, idest, Concionator dictus est.

411. Duodecim capitibus liber absolvitur, quibus ea argumenta, quæ postmodum Saducæi, et Epicurei protulerunt per antecessum sedulò proponuntur, et dissolvuntur. Rerum hujus mundi vanitas, humanorum negotiorum futilitas, atque Scientiarum incertitudo detegitur. Objectionum adversùs animæ immortalitatem vis exponitur, ac diluitur. Demum disputationem suam hisce claudit Auctor: finem loquendi pariter omnes audiamus: Deum time, et mandata ejus observa. Hæc quippe est munerum hominis summa, et unica ad felicitatem via.

412. Salomoni etiam Opus istud tribuitur; nec immeritò, se ipsum quippe statim libri initiô prodere videtur his verbis*: Verba Coheleth, seu Ecclesiastæ filii David Regis Israël. Deinde ibid. v. 42. ait se fuisse Regem in Israël, et v. 16. se omnium prædecessorum suorum, qui Jerosolymæ regnarunt, sapientissimum ac felicissimum fuisse. c. 2. v. 4. p. opera sua, divitias, et delicias suas commemorat. tum c. 12. v. 9. Parabolas quas composuit p. Quæ omnia nonnisi Salomoni ipsi convenire possunt.

Nonnulli tamen viri eruditi opus istud Salomoni abjudicarûnt. Grotius* diu post Salomonem concinnatum putat à Zorobabele, cùm in gratiam filii sui Abiud, tùm ut æternum

C * c. 1. v. 1.

Elia 147

* Præfat. in Eccles. et c. 12. v. 11. et 12.

poenitentiæ Salomonis monumentum exta- 333. ~~321~~ ~~337~~.
ret.

Auctor placitorum quorundam Hol- 413.
landiæ Theologorum autumat, librum
istum esse Dialogum inter virum Religio-
sum, et impium Saducæum*: In eo siqui-
dem plura invicem repugnantia, quæ
uni eidémque personæ convenire non
possint, sibi visus est animadvertisse.

Verùm nec de Zorobabele ulla
est probabilis conjectura, nec Dialogi
alicujus vestigium quoddam in hoc librô
deprehendimus; repugnantes quippe inter
se se propositiones, et sententiæ ejusdem
sunt Salomonis, qui de rebus in utram-
que partem disputat, atque Saducæorum
argumenta dissolvit.

Verùm objici potest, quòd c. 2. 414.
v. 8. de se ipso dicat Auctor: Ego os
Regis observo. quod de se Salomon pro-
ferre non potuit, quippe qui ipsemet
Rex fuit, nec ullum Regem observan-
dum habuit. Ergo non videtur liber
iste esse Salomonis Opus.

Respondet S. Hieronymus, hîc
non alium Regem, quàm Deum ipsum
significari.

Sed dicimus nos, sententiam
hanc in Vulgatâ nostrâ esse mendosam,
legendúmque esse, Os Regis observa, in
imperativô, prout legunt Septuagin-
ta Interpretes, Targum, Textus Syrus,
et Arabs.

Dum hæc scriberet Salomon resipuis- 415.
se jam, atque pristinos errores suos, rerúmque
terrenarum fucum, labente jam ætate,
in eo librô deflevisse, S. Hieronymus, plu-

* Saducæi à Sadoc Magistrô suô, qui in sextâ mundi ætate circa an. m. 3740. ant. Chr. 260. ante Er. 264. vixit, sic dicti, eam apud Hebræos sectam constituerunt, ut negarent animæ immortalitatem, et nihil proinde præmii, aut poenæ in alterâ vitâ esse expectandum, ut quæ nulla sit, &c.

~~338.~~ rimique Commentatores cum Judæis asserunt; ejusdémque resipiscentiæ non obscura indicia in ipso opere exhiberi: fatetur enim, se nihil eorum, quæ sensibus adblandiuntur, inexpertum reliquisse, nihil tamen unquam invenisse, in quo non fucus magis, quàm veritas inesset. Hæ tamen rationes tanti roboris non sunt, ut Salomonis salutem extra omnem controversiam ponant; quâ de re adhuc in utramque partem disceptatur.

416. Qui Scripturarum Canonem post Captivitatem Babylonicam confecerunt, testantibus Rabbinis, et S. Hieronymô, diu multúmque de Ecclesiaste hæsitarûnt, num in idum esset referendus. Res enim plena periculi videbatur, si legendus liber trâderetur, in quo plures periculosæ sententiæ, phrasésque de animæ immortalitate scrupulum injicientes occurrunt. Cùm igitur eâ de re deliberarent, tandem animadversis iis, quæ de timore Dei, atque Legis custodiâ Auctor in eo disserit*, ad idum probandum inclinarûnt: ad quam sententiam Judæi omnes et Christiani accessêre, uno tamen exceptô Theodorô Mopsuestenô*, qui Salomonem nullô Dei Spiritu afflatum hæc scripsisse ausus est asserere.

417. Fuêre etiam Hæretici apud Philastrium*, qui idem Opus velut Epicureis* favens rejiciebant, qui ob id ab Ecclesiâ damnati fuerunt.

Ob. Ecclesiastis c. 3. v. 19. dicitur: Unus interitus est hominis et jumentorum, et æqua utriusque conditio: sicut mori-

f *c. 12.

g *Conc. Const. V. act. 4.

h *In Catalog. Hær. c. 132.

i *Epicurei ab Epicurô Philosophô sic dicti, summam beatitudinem in corporis volup-

tur homo, sicut illa moriuntur: Similiter spirant omnia, et nihil habet homo jumento amplius .... Quis novit, si Spiritus filiorum Adam ascendat sursum, et si Spiritus jumentorum descendat deorsum? Et tamen ibid. c. 12. v. 7. dicitur: Revertatur pulvis in terram suam unde erat, et Spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.

335. ~~323. 339.~~ tatibus collocasse dicuntur.

Resp. Scripturam in priori textu loqui in personâ, et sententiâ hominum impiorum, qui putant, non aliam post mortem superesse vitam, moriqúe homines sicut bruta etiam quoad animam. In posteriori verò loqui in personâ, atque sententiâ hominum verè fidelium, piéque ac verè de animæ immortalitate et de alterâ post mortem futurâ vitâ sentientium, sicque perfectè conciliantur hi duo textus. Et eadem ratione respondetur ad hujusmodi contrarios textus frequenter in librô hoc occurrentes. nam plerumque in eo primùm impiorum hominum argumenta proponuntur, quæ posteà gravi et concisâ oratione solvuntur.

De libro Canticorum. 418.

Ex 5000. Canticis, quæ Salomon dictasse dicitur*, solùm superest liber Cantici Canticorum, sic per excellentiam nuncupatus, Hebræis Schir Aschirim dictus, id est, Excellentissimum Canticum.

* 3. Reg. c. 4. v. 32.

Compositum à Salomone creditur, in suis cum filiâ Regis Ægypti nuptiis. Est enim, ait Origenes*, Epitalamium, seu nuptiale carmen in

* Comment. in Cant. Cant.

~~340. 341.~~ modum dramatis conscriptum. Octo sunt illius capita, in quibus septem dierum, et totidem noctium fit mentio, quod ex more Hebræorum nuptias per septem dies celebrandi desumptum est*.

m * genes. 29. v. 22. Judic. 14. v. 12. 15. et 17. Tob. 8. v. 23.

Ea, quæ his septem nuptiarum diebus contigerunt, stylô adeò florenti et ab historicô ita discrepante conscriptâ sunt, ut Hebræi, veriti, ne nimis ad litteram intelligerentur, libri hujus lectionem ante annum ætatis trigesimum prohibuerint*; quod et Christiani servarûnt, inter quos plerique laud contemnendi nominis Expositores existimarûnt, explanationem illius in juventute et iamnum non esse attingendam, sed in solatium Christianæ senectutis, ac sanctæ migrationis viaticum reservandam exemplô sanctorum virorum Bernardi Clarevallensis, Gilberti Hollandi, Thomæ Aquinatis, et Gersonii, quibus in meditatione, et expositione hujus operis mortalitatem feliciter exuere contigit.

n * Origen. et Theodort. in Cant. Hieronym. Præfat. in Ezechiel.

o * R. P. Germanus Cartier hujus Professus an. ætatis suæ 52. opus istud per modum meditationum satis feliciter exposuit. extant adhuc Mss.

Certè hominibus carnalia tantùm sapientibus liber iste nonnumquam esse potest, ut quibus de contemnendis sacræ Scripturæ libris, ne quid amplius dicamus, cogitationem injicere possit.

420. Non ergo ad litteram, seu carnem, et sanguinem, sed secundùm Spiritum hujus libri mysteria sunt rimanda. Id ipsa illius verba demonstrant, quæ se juxta litteram exponi non patiuntur; similitudines enim, quibus adamatam sponsam illam describunt, secundùm exteriorem vocis sonum intellecta, magis eam deformant ac deturpant,

quàm illustrent, et exornent. Quid enim 337. ~~325~~. ~~341~~.
ineptius dici aut fingi potest, quàm quæ
hic de Sponsâ referuntur? videlicet, quòd
habeat amplum caput instar montis Carmeli;
oculos ~~[illegible]~~ similes piscinis magnis, quæ
sunt in Esebon; nasum magnitudine suâ
præ se ferentem turrim, quæ respicit con-
tra Damascum; dentes sicut greges ovi-
um; collum sicut arcem Sion, ex quâ mil-
le pendent clypei; manus tanquam sphæ-
ras aureas; crura sicut columnas marmo-
reas supra bases aureas erectas; quòd sit ~~Prima~~ sta
decora sicut Jerusalem; terribilis ut
castrorum acies ordinata; &c. Quæ om-
nia nimis rudia, agrestia, et incondita
sunt, quàm ut de filia Regis Ægypti,
vel Sulamite intelligi possint, aut debeant.

Oportet igitur, si Salomonem 421.
omnium hominum sapientissimum,
ut par est, ineptiæ notâ liberare veli-
mus, verba Cantici hujus à carnali ad
spiritualem, ad mysticum sensum, et
intelligentiam revocare, ac in eo castas
mystici Sponsi Christi ac Sponsæ ejus
Ecclesiæ, vel animæ nuptias à Salomo-
ne, Deô inspirante, hoc volumine,
velut Epitalamiô, adumbratas, et decan-
tatas intelligere. Epitalamium libel-
lus iste videtur, inquit Origenes*, à
Salomone conscriptus, quem cecinit
instar nubentis Sponsæ, et erga Spon-
sum suum, qui est sermo Dei cælesti
amore flagrantis. Adamavit enim
eum, sive anima, quæ ad ejus imagi-
nem facta est, sive Ecclesia. Sed et

* In cant. Cant.

magnificus hic ipse, atque perfectus Sponsus, quibus verbis usus sit ad conjunctam sibi animam, vel Ecclesiam, hæc ipsa Scriptura nos docet. Sodales quoque Sponsæ adolescentulæ cum ipsa Sponsâ positæ, quæ dixerint, quâque etiam amici ac Sodales Sponsi ex eodem libro, qui Canticum Canticorum adtitulatur cognoscimus. Hæc Origenes; ex quibus evidentissimum est, per unicam Salomonis amicam, Sponsam, et Columbam, significari Ecclesiam, quæ Christi Sponsa est; et per Reginas, et Concubinas, sanctas animas Christo per charitatem conjunctas, siant per Salomonem, hoc est, pacificum; sic enim nomen istud interpretatur; Christus verè pacificus designatur.

422. Ut ergo verum hujus libri sensum, et mysteria assequamur, non ad carnem, et sanguinem, ut jam diximus, sed ad Christi cum humanâ naturâ, cum Ecclesiâ, et cum animâ Justi nuptias spirituales omnia sunt referenda; hæ veluti clavi ea, quæ in hoc libro dicta videntur de nuptiis humanis, de supernaturali, et divino connubio dicta esse intelligemus.

423. Librum hunc cum Synagoga, tum Ecclesia inter Canonicos Sacræ Scripturæ codices semper habuêre. Ex antiquis solus Theodorus Mopsuestenus, et fortè quidam Anonymi apud Philastrium illum rejecerunt. Nonnulli en Rabbinis de ejus inspiratione divinâ dubitare visi sunt; Anabaptista verò tanquam perniciosum librum eum repudiant, quos sequi videtur Castalio, dum ait*, Canticum istud esse colo-

* In annot. ad hunc lib.

quium Salomonis cum amicâ suâ quâdam Sulamite, ad cujus porrò Aulicas foeminas Salomon etiam interdùm sermonem dirigit, et ipsæ quoque vicissim ad illum, et illam. 339. ~~344~~. ~~343~~.

Lutherus verò paulò mitiùs de eo loquitur, ait enim*, Libellum hunc esse familiare colloquium Salomonem inter et Rempublicam Judæorum invitantem Salomonem dilectum suum ad regnandum super eam.

* In annot. ad Cant. Cant.

Sed his omnibus prævalere debet Ecclesiæ, et Synagogæ auctoritas pro spirituali et mysticô illius sensu, et inspiratione divinâ testimonium unanime ferentium.

Ob. quidem 1.° Liber hic nihil divinum præ se fert, sed est obscoena impudici amoris cantilena, seu garritus conjugum inter se, seu inter Salomonem, et filiam Regis Ægypti, quam uxorem duxerat. Ergò nullô pactô inter Divinos, et Canonicos libros recenseri potest, aut debet; quin potiùs ab illius libri lectione omnes arceantur, necesse est, ne inter legendum illum ad amorem profanum alliciantur. 424.

Resp. neg. ant. Primùm exposuimus, quonam sensu sententiæ et verba libri hujus etiamnum ab ipso Salomone fuerint intellecta, non carnali videlicet, sed spirituali. Secùs enim nec Synagoga, omnésque Judæi, nec ipsa Ecclesia, omnésque Sancti Patres, et Sacræ Scripturæ Interpretes illum tanquam divinô afflatu conscriptum, et canonicum ~~[illegible]~~ suspexissent. Canticum ergo istud non est colloquium Salomonis cum filiâ Pharaonis aut Sulamite aliquâ, sed Christi, quod vel cum Ecclesiâ, quam acquisivit sanguine suô, quámque sibi, mediâ Incarna-

6. 150

340.
~~344.~~ tione suâ, desponsavit; vel cum animâ, quam per fidem sibi copulatam imbuit sanctitatis doctrinâ, et vitæ spiritualis perfectione, per Methaphoras, Similitudines, et parabolas instituit.

425 Ob. 2do Librum hunc nec Christus, nec Apostoli unquam laudarunt; nec etiam in eo vel semel tantum fit de Deô mentio. Ergo nec divinus est censendus.

Resp. neg. cons. Multi sunt alii S. Scripturæ libri, quos nec Christus, nec Apostoli laudarunt, qui nihilominus sacri sunt et divini. Quòd autem in eo nulla fiat de Deo mentio, ~~non~~ in causâ est, quia ipsemet Dei filius sub Sponsi allegoriâ in eo induitur; debuit proinde juxtà allegoriæ leges ejus nomen silere, et Sponsum induere. Certè etiam in librô Esther nulla fit de Deô mentio; idum tamen velut Spiritûs sancti opus omnes cùm Judæi, tùm Christiani venerantur.

De Librô Sapientiæ.

426 Liber Sapientiæ, seu juxta Græcos, Sapientia Salomonis, apud quondam veteres Panaretos, id est, collectio omnis virtutis, sive institutionis ad virtutem dictus est.

Noverndum sunt illius capita, in quibus Auctor Regibus, Principibus, et Judicibus instituendis potissimum versatur: ilos enim alloquens c. 6. omnes has sententias ad hunc locum dirigit. Vias ad veram sapientiam indicat, easque planiores, et minus arduas esse, quàm vulgi ferat opinio, demonstrat. Judiciorum Dei metu iniquos urget, qui etiam visô justorum in alterâ vitâ præmiô miserè invidiâ disem

liabuntur. Sapientia autem inter homines 341.
commoda, et utilitates exaggerat; tùm
hujus hominum Sapientiæ virtutem, sicut
et æternam Sapientiam præclaris elogiis pro-
sequitur. Nullus quoque in S. Scripturâ
liber invenitur, in quo Numinis Supremi
idea magnificentiùs exprimatur.

Græcum, quem habemus, hujus libri 427.
textum, et ex quo Latina Versio prodiit,
ex Hebraïcô archetypô vel conversum, vel
collectum vult Huetius*; quòd in eo Hebraïs- * Propos. 4. de lib.
mi occurrant. Carmine illum fuisse ad- Sapient. n. 2.
strictum, perinde ac reliquos Salomonis
libros, et Jobum, necnon Psalmos, non-
nulli è Veteribus memoriæ prodiderunt.

Ab aliis tamen Originalis ejus tex-
tus Græcus creditur; neque enim, contrà
quàm sentiat Huetius, Hebraïsmos, aut bar-
barismos ullos in eo deprehendi ajunt.
Profectò idius Scriptor multisfariô stylô u-
titur, nec tantùm à limine Platonis et
Græcorum Poëtarum Opera salutasse vi-
detur; cùm ex eisdem Poëtis phrases sæpè
mutuari ~~videat~~ eum non obscurè appareat,
ut quando Ambrosiam, quod Vulgata ba-
nameam vertit*, amnem oblivionis*, Re- * c. 19. v. 20. * c. 7. v. 13.
gnum Plutonis, sive Aidou, quod Vulga-
ta Regnum inferorum interpretatur*, et * c. iv. 14.
alia plura commemorat. Epithetis
autem refertus, rotundus quidem, tumèns-
que, sed turbidus ac poeticus fluit.
Judaïs Auctoribus etiam ignotus non fuit;
ex ido quippe non semel adduunt testimo-
nia, ex Græcô tantùm tamen semper depromptâ.

Latina hujus libri Versio non est 428
Sancti Hieronymi, quod ipsemet fatetur*, * Praef. in libros Salom.

7. 151

342.
~~346. 330.~~ Sed ex Vulgatâ Veteris Ecclesiæ Scripturâ juxtâ Græcum ante Hieronymum adornatâ superest. Huius Latinæ versionis Vetustissimus Auctor textui constanter adhæret, qui licet aureis Latinæ linguæ temporibus floruerit, vocibus tamen minùs selectis quandoque utitur; v.g. pro divitiis habet honestatem; pro locupleta honestum; Dei in impios animadversionem designat nomine respectûs, Visitationis; Gloriolæ fucus, et jactantia, supervacuitas ab ipso dicitur; animalia noxia, et perniciosa vocat animalia supervacua.

429. Quis autem Libri istius Auctor sit inter eruditos lis est. S. Hieronymus ait*, nonnullos veteres Scriptores librum hunc Philoni Judæo tribuisse. Tres porrò fuêre Philones, quorum apud Scriptores frequentior fit mentio. Primus sub Ptolemæô Philadelphô floruisse dicitur, vel potiùs fingitur, de quo tamen apud veteres nihil. Alter, Philo Biblicus, hic fuit Ethnicus, eúmque Josephus, et Eusebius laudant. Tertius denique fuit Philo Judæus, qui sub Cajô Imperatore, Christi sæculô 1.º floruit.

* In Prolog. Galeat.

Sed neque primus, utpotè facilè supposititius, et de quo, ut dictum, nihil apud veteres; neque secundus, utpotè Religione Ethnicus; sed et nec tertius, licèt omnium notissimus, libri Sapientiæ Auctor constitui potest; cùm inter Sacros Scriptores nunquam reputatus fuerit, quippe qui à verâ Religione alienus fuerit, nempe Christianâ, quæ illius ætate jam latè diffusa erat, atque etiamnum ab ipso laudata fuit; nec liber iste hujus Philonis stylum referat; neque ullus sive ante,

sive post S. Hieronymum Scriptor, neque ipse Hieronymus hunc Philonem Libri Sapientiæ Auctorem esse prodat. 343. ~~331. 347.~~

Grotius Judæo Scriptori vernaculô Sermone Scribenti post Esdram, et ante Summum Pontificem Simonem, qui in Sexta mundi ætate circa an. m. 3785. floruit, hunc librum adscribit; hinc eum Ecclesiastici Librum ordine præcedere ait; necnon ejusdem operis versionem adornatam fuisse ab Auctore quodam Christianô Græcis litteris excultissimô, qui sanè in eo vertendô quandoque latiùs sit expatiatus, nec originalem litteram semper secutus fuerit; quin et nonnulla è mediô fidei Christianæ deprompta adjecerit, eâque deduxerit, quæ ad Judicium generale, Justorum felicitatem, impiorum poenas apertiùs, quàm in cæteris veteribus Hebræorum libris, spectant. Hæc Grotius, qui tamen suæ opinionis argumenta, rationesve ullas haud affert, ut proinde ipsius solius testimoniô in singulari hujusmodi sententiâ standum esse non videatur. 430

Plerique librum istum à Salomone Hebraicè primùm scriptum fuisse tuentur, ex quo Versio Græca adornata, intercidente interim Originali textu, manserit; idque multa suadere ajunt, 1º Ipse Libri titulus, qui in Græcâ, Syriacâ, et Arabicâ interpretatione Salomonis nomen præfert, his verbis: Sapientia Salomonis. 431.

2º Magna Christianorum Scriptorum pars, inter quos facilè præcipui sunt, Irenæus, Egesippus, apud Eusebium lib. 4. Hist. c. 22. Tertullianus, de Præscript. Cyprianus, de Mortalit. Hilarius, in Psal. 129. Ambrosius, Serm: 8. in Psal. Basilius, lib. 5.

cont. Eunom. Epiphanius, Hæres Amonæor. p. necnon aliquot Rabbini, qui hujus libri Auctorem Salomonem appellant. 3.º Quòd apertis verbis Salomon ipse se hujus libri Auctorem esse prodat his verbis*: Tu elegisti me Regem populo tuo, et Judicem filiorum tuorum, et filiarum, et dixisti me ædificare Templum in monte Sancto tuo, et in civitate habitationis tuæ altare, similitudinem Tabernaculi Sancti tui, quod præparasti ab initio. Et iterum*: Disponam populos, et nationes mihi erunt subditæ: timebunt me audientes Reges horrendi. Tum*: Puer autem eram ingeniosus, et sortitus sum animam bonam. Deinde*: Adii Dominum, et deprecatus sum illum ..... Deus Patrum meorum ..... Da mihi sedium tuarum assistricem Sapientiam. Denique*, Disponam populum tuum justè, et ero dignus sedium patris mei. Quæ omnia Salomoni, et nulli alii conveniunt; et sane Opus istud Sapientissimo Principe, qualis utique fuit Salomon, non indignum est.

Z *c. 9. v. 7. et 8.

8. 152

a *c. 8. v. 14. et 15.

b *c. 8. v. 19.

c *Ib. v. 21. et c. 9. v. 1. et 4.

d *c. 9. v. 12.

432. Hæc sententia nobis probabilior videtur; eam tamen sic limitari posse arbitramur, ut Sapientiæ Salomonis liber iste, prout nunc extat, à quodam Scriptore Spiritu Dei afflatò, putà ab Esdra, vel aliò aliquô ex variis Salomonis sententiis hàc illàcque forsitan dispersis collectus, conflatus, ac compilatus fuisse dicatur.

Illum extra Sacrarum Scripturarum Canonem esse volunt Acatholici, vanisquibusdam, et futilibus ad id inducti rationibus, contrâ quos proinde ponitur

433. Conclusio.

Liber Sapientiæ meritò ab Ecclesiâ inter Canonicos, et divinos Sacræ Scripturæ libros recensetur.

Pb. Conclusio 1º Auctoritate S. Scripturæ. Et quidem Sanctitatem suam liber hic ipsemet prodit, quippe qui nonnisi Sacra, et divina, atque ad Deum, necnon æternam felicitatem ducentia tractet; prout suprà declaravimus. Insuper apertum de Christi Passione vaticinium continet his verbis* in Judæorum personâ prolatis*: Circumveniamus justum, quoniam contrarius est operibus nostris, et improperat nobis peccata legis, et diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. Promittit, se Scientiam Dei habere, et filium Dei se nominat ..... Videamus ergo, si sermones illius veri sunt, et tentemus, quæ ventura sunt illi, et sciemus, quæ erunt novissima illius. Si enim est verus filius Dei, suscipiet eum, et liberabit eum de manibus contrariorum. Contumeliâ, et tormentô interrogemus eum .... Morte turpissimâ condemnemus eum. Quæ omnia impleta et à Judæis in Christum perpetrata fuisse narrant Evangelistæ, præsertim Matthæus*.

Adde, quòd Sacri Scriptores Salomone posteriores ex hoc librô varias sententias in suos transtulerint: ut illud Isaiæ 56. v. 4. ex Sap. 2. v. 6. Ibid. c. 40. v. 13. ex Sap. 9. v. 13. Non aliter etiam idolorum fabricationem et cultum derident Isaias c. 44. v. 13. et seq. et Jeremias c. 10. v. 3. ac derisum viderant Sap. c. 13. v. 10. et seq. item c. 14. v. 11. Illud Tobiæ 13. v. 1. et 2. ex Sap. 16. v. 13. Illud Ecclesiastici c. 17. v. 1. ex Sap. 2. v. 23.

Et ut etiam ad Sacros Novi Testamenti Scriptores transeamus; Illud Matth. 13. v. 43. ex Sap. 3. v. 7. Illud 1. Cor. 6. v. 2. ex Sap. 3. v. 8. mutuatus est Paulus, ut et illud Heb. 11. v. 5. ex Sap. 4. v. 10. Illud autem Ephes. 6. v. 17. ex Sap. 5. v. 19. Illud quoque, ut cætera

345. ~~335~~ ~~344~~.

* c. 2. v. 12. et seq.

* c. 27.

~~350.~~ ~~[illegible]~~ 346. quamplurima omittamus, Rom. 9. v. 21. Ex Sap. 15. v. 7. Atqui liber, qui Sancta, et divina, qui vaticinia, et prophetias eventu suô comprobatas continet, et denique ex quo alii Scriptores Sacri sententias suas mutuarunt, et transcripserunt, meritò sacer, et inspiratus, adeoque Canonicus reputatur. Ergò liber Sapientiæ ut talis meritò censetur.

Q. V. 153

434. Prob. 2do auctoritate, et Traditione Ecclesiæ, et veterum Patrum. 1o Auctor Epistolæ, quæ Barnabæ Apostolo tribuitur, hanc è librô Sapientiæ c. 2. v. 12. affert sententiam, Væ animæ iniquorum, qui dicunt inter se: circumveniamus justum, quia insuavis est nobis. 2o Clemens Papa I. Ep. ad Corinth. hæc ex librô Sapientiæ c. 11. v. 22. deprompta scribit: Quis dicet, quid fecisti? aut quis resistet robori potentiæ ipsius? In Constitutionibus quoque Apostolorum, ejusdem Clementis nomine inscriptis, lib. 6. c. 30. hæc sententia ex librô Sapientiæ c. 3. v. 1. exscripta legitur: Justorum animæ in manu Dei. 3o S. ~~Dion~~ Dionysius, vulgò Areopagita dictus, lib. de divin. nomin. 1. part. c. 4. ex librô Sapientiæ testimonium profert dicens: in primis Scripturarum sacrarum institutionibus, quemdam de Divinâ Sapientiâ dixisse copiosiùs: Amator factus sum formæ illius.* 4o Egesippus, et Irenæus, et omnis antiquorum chorus librum qui adtitulatur Sapientia, Salomonis esse dixerunt, inquit Eusebius, lib. 4. Hist. c. 22. 5o Epiphanius lib. de pond. et mensur. librum Sapientiæ, Panareton, ab omni virtute, quæ in eo continetur, appellatum Salomoni tribuit, atque inter Sacros et divinos libros recenset. 6o S. Joannes Damascenus, librum istum omni virtutum doctrinâ refertum esse

g * Sap. 8. v. 2.

347.

ait, lib. 4. c. 8. Et lib. 4. de fide, illum virtuosum, et bonum esse, atque inter fideles maximo autoritatis haberi, asserit. 7º S. Ambrosius idem etiam Salomoni tribuit, lib. 4. de difficil. quæst. 8º S. Augustinus lib. 2. retract. c. 4. et lib. 2. de Doct. Chr. ait, librum Sapientiæ inter libros Propheticos esse numerandum. Et lib. 1. de prædest. Sanct. c. 14. asserit, egregios tractatores Apostolorum temporibus proximos, qui librum hunc testem adhibuerunt, nihil se adhibere, nisi divinum testimonium credidisse, idcirco proinde non debere repudiari sententiam, ut qui meruit in Ecclesiâ Christi tam longâ annositate recitari, et ab omnibus Christianis, ab Episcopis usque ad extremos laïcos, cum veneratione divinæ autoritatis audiri. 9º Melito Asianus, Ep. ad Onesim. eum in Catalogô sacrarum Scripturarum collocat. 10º S. Cyprianus idem divinam Scripturam nuncupat, lib. de habit. Virg. 11º Idem præstat Cyrillus, lib. 2. in Julian. ultra medium. 12º Innocentius I. Ep. ad Emeritum librum istum sacris et Canonicis Scripturæ libris adnumerat. 13º Concilia Sardicens. Epist. ad omnes Episcopos*, ex c. 4. hujus libri probat filium Dei esse rerum omnium effectorem. Toletanum II. Cap. 1. Carthaginense III. Concilium Magnum Lateranense. Concilium Romanum sub Gelasiô I. Papâ, in Catalogô Sac. libror. Florentinum sub Eugeniô IV. Et denique Tridentinum, librum hunc in Canonem sacrarum Scripturarum referunt. Ipsa quoque Ecclesia Catholica quotannis feriâ 4tâ Pentecostes in sacrosanctis mysteriis primam hujus libri sententiam decantat, di-

k

* apud Theodoret. lib. 2. hist. c. 8.

~~332.~~ ~~336.~~ cens: Dixit Salomon filiis suis: diligite justitiam, qui judicatis terram.

Cum igitur et Salomoni ab his omnibus ipsâque Ecclesiâ tribuatur, atque inter Sacros, et Canonicos Scripturæ libros recensetur, immeritò, et sine ratione ullâ ab Catholicis repudiatur.

438. Solvuntur Objectiones.

Ob. 1.º Liber Sapientiæ à Synagogâ magnâ, seu ab Esdrâ in Sacrorum Voluminum Canonem relatus non est. Ergò nec Canonicus dici debet, nec Salomoni tanquam Autori tribui potest. Si enim librum hunc illius esse censuisset Esdras, aut Synagoga magna, utique illum à Canone non exclusisset.

2-154

Respondet Rabbi Azarias*, Librum hunc quidem non reperiri in Canone Hebræorum, quòd Sententiarum, quibus totus constat, compilationes, et collectiones, etsi è geminis Salomonis Scriptionibus provenirent, totâque Salomonius Seminibus contexta essent, non tamen ut mera Salomonis Scriptiones haberentur, ut potè quas privati homines pro arbitrio, et captu digessissent. Ut ergo hominum illorum haud quaquam par erat autoritas, ita nec eadem fuerit collectionum harum existimatio: imò aliquarum etiam potuerint ignorari concinnatores, propterèque ut dubiæ, et incerto fidei repudiari. Notari præterea vult, persuasum esse Judæis, admissos ad Esdrâ, et Synagogâ in Canonem eos tantùm libros, qui compositi essent per hujusmodi afflatum, quem Spiritum Sanctum appellabant; cujus generis tum temporis ab illis non reputatus fuerit liber Sapientiæ, unde nec ab eis in Canonem relatus.

* Apud Huet. loc. cit. de lib. Sap.

Respondemus Nos. Post obsignatum 349. ~~[illegible]~~ ~~353~~.
jam, et clausum à Synagogâ Magnâ Canonem
repertæ fortassis primùm fuerunt aliquæ,
quas diximus, ex Salomonicis compilationibus,
ac idcirco ab eo exclusæ; unde tamen se-
quenti ævô nonnullæ emerserint, quæ et
auctoritatem apud Hellenistas, ac locum in
Canone tandem adeptæ sint, inter quas, et
ea, quæ Sapientia inscribitur, et quæ
primùm celebrari coepisse videtur, post-
quam Græcè exposita est.

Ob. 2do. Augustinus, lib. 2. de Doct. 436.
Chr. c. 8. et lib. 17. de Civ. c. 20. Et S. Hiero-
nymus, In prolog. galeat. Et in prolog. in lib.
Salomon. Librum hunc Salomoni abjudi-
cant, hic verò, nec Canonicum esse testa-
tur. Idem ait Epiphanius, lib. de pond.
et mens. Neque etiam Gregorius
cognomentô Theologus, neque Origenes,
neque Eusebius, neque ullus Veterum, il-
lum in Catalogô divinorum Voluminum
recensent. Ergo &c.

Resp. neg. cons. S. Augustinus opi-
nionem suam retractavit, lib. 2. retract. c. 4.
S. Hieronymus verò hunc librum Salomo-
nis non esse haud asserit, sed Veterum ali-
quorum opinionem, illum Philoni cuidam
tribuentium refert duntaxat. Quòd autem
dicat, cum in Canone ab Ecclesiâ non recipi,
de Ecclesiâ sui temporis id intellexit, cui cùm
nondum satis apertè constaret de hujus libri
auctoritate, noluit eum ad dogmatum pro-
bationem in Canonem recipere; At paulò
post plenius à Spiritu Sanctô edocta, in
Conciliô Carthaginensi an. 397. celebratô
illum recepit, ac deinceps subsecuta Concilia
in Sacrorum librorum Catalogis eum numerant.

350.
~~354.~~ ~~355.~~ Quòd si etiam Origenes, necnon alii quidam è veteribus hunc librum è Canone excluserunt, non inde tamen sequitur, eum nullô modô esse Canonicum, sed non esse de numerô Scripturarum duntaxat, quæ ad primum Canonis Ordinem pertinent, seu Protocanonicæ sunt, et de quibus à nemine unquam dubitatum fuit. Nec id nos inficiamur, ut qui librum hunc ad secundum Canonis ordinem collocamus, atque Deuterocanonicum vocamus, quòd primùm temporum serie auctoritatem obtinuerit, postquam nempè Ecclesia illum tanquam divinum suscepit, &c.

Præterea videntur hi veteres de sententiâ Judæorum duntaxat loqui, non Christianorum, &c.

437. De Libro Ecclesiastici.

Liber hic Latinè Ecclesiasticus inscribitur, sive ut ab Ecclesiaste discernatur, sive quia non seùs ac ille præcepta et monita ad virtutem et sapientiam tradit. Græcè inscribitur Sapientia, seu Panaretos Jesu filii Syrach, quod ut supra de librô Sapientiæ dictum est, omnium virtutum cumulum significat; quippe in quo omnium ætatum, et generum hominibus ad benè vivendum regulæ præscribantur. 51. illius numerantur Capita.

3. 155

438. Auctor illius esse dignoscitur Jesus filius Syrach, cujus nomen, ut mox dictum, Græcum exemplar præfert, qui eum ex variis Salomonis sententiis ab ipsius Operibus excerptis, et in ordine digestis, concinnavit. Quamplurimas enim Salomonis Sententias ex libris Proverbiorum, Ecclesiastis, et Sapientiæ in istum librum translatas fuisse luculenter demonstrant Drusius lib. 1. observat. et

Huetius, Demonst. Evang. propos. 4. de lib. Euli. 351.
unde factum, ut, quemadmodum notat S. Augustinus*, apud plerosque veteres Salomonis appellatione vocaretur, nempe quia ex ipsius sententiis collectus esset, vel saltem ipso non videretur indignus. K * de civit.

At illum non esse Salomonis, vel ex eo 439.
constat, quòd plurium, qui post Salomonem vixerunt, mentionem faciat. Imò Autor ipse se nomine prodit his verbis*: Doctrinam Sapientiæ, et disciplinæ scripsit in codice iste Jesus filius Syrach Jerosolymita. Et initiò cap. 51mi hæc leguntur: Oratio Jesu filii Syrach. Neque sententiis Salomonis in suum librum transcriptis suas quoque eum adjecisse testatur Græcus illius Interpres in Prologo hujus libri his verbis: Avus meus Jesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis Legis, et Prophetarum, et aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt, voluit et ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam, et Sapientiam pertinent, ut desiderantes discere, et illorum periti facti magis magisque attendant animo, et confirmentur ad legitimam vitam. Addit præterea eundem Avum suum Opus istud Hebraeo sermone exarasse. * c. 50. v. 29.

Hujus Autoris ætas certò definiri 440.
non potest. Quamvis enim Simonis Summi Pontificis velut jam defuncti elogium texere videatur, c. 50. attamen inter plures hujus nominis Sacerdotes, quisnam Simon iste fuerit, est incertum. Verisimile est, hoc loco agi de Simone secundo Onia secundi filio, qui Judæorum rebus præfuit ab an. m. 3785. ant. Christ. 218. ant. Cr. 219. usque ad an. m. 3805. ant. Chr. 198. ant. Cr. 199. post cujus obitum ex cala-

mitates Judaos oppresserunt, quas Auctor innere videtur c. 36. v. 50.

441 Istius libri Interpres verò annô ætatis suæ 38.vô sub regnô Ptolemæi Evergetis circa an. m. 3873. ant. Chr. 131. ant. Ar. 139. in Ægyptum venit, prout ipsemet in præfatione testatur. Latinam interpretationem, satisque rudem eandem habemus, quam Veteres Patres usurparunt; neque enim S. Hieronymus quidquam ad illam contulit.

Acatholici, quamvis non habeant, quod cum judicio et ratione contra illum moveant tamen extra Canonem esse eum volunt. Contrà quos proindè ponitur

Conclusio.

442. Liber Ecclesiastici non secùs ac cæteri qui Salomoni adscribuntur, Libri, meritò ab Ecclesiâ inter Sacros, et Canonicos recensetur.

Prob. Conclusio 1.o Ex S. Scripturâ. 1.o Quia nihil nisi Sanctum spirat liber iste atque omnium ætatum, et conditionum hominibus regulas piè, et sanctè vivendi prescribit. 2.o Quia, ut jam supra annotavimus, continet sententias plerumque ex libris Salomonis, qui veluti Sacri, et Canonici ab omnibus habentur, excerptas, prout libri hujus Interpres à nobis supra relatus, non obscurè innuit; unde Auctor Synopsis, quæ Athanasio vulgò tribuitur, illius Scriptorem Salomonis ascelam appellat. 3.o Quia utque Apostolus Petrus, et Jacobus c. 1. suarum Epistolarum, hi v. 10. ille autem v. 24. ex c. 18. v. 10. libri hujus testimonia proferunt.

Ergò cùm nihil nisi Sanctum, et ad mores piè conformandos, non secùs ac cæteri libri Morales Canonici, contineat. Cùm plerumque

183
4·156

ex transcriptis aliorum Sacrorum librorum Sen- 353.
tentiis compilatus sit. Et cùm denique ab Apos-
tolis ipsis laudetur, ut qui ex ipso testimonia
repetunt; meritò etiam ab Ecclesiâ inter
Sacros et canonicos libros recensetur.

Ob. 2do Ex Traditione Judæorum, 443.
qui idem, quamvis in Esdrinô Canone non
recenseatur, quòd illo jam clausô primùm
prodierit, in summô semper pretiô habue-
runt, ac velut sanctum suspexerunt, pro-
ut passim apud Hebræos Autores videre est.

Ob. 3tio Ex Traditione, et Autori- 444.
tate Veterum Ecclesiæ Patrum, et Conciliorum,
qui librum hunc et divinum, et canonicum
declarant, et definiunt. Ut Clemens Alexan-
drinus, lib. 7. Strom. Cyprianus, lib. 3. Ep.
9. Epiphanius, in hæres. Amonæor.
Ambrosius, lib. 4. de fide c. 4. Et in c. 7. 1.
ad Cor. Joannes Damascenus, lib. 4.
de fide. Augustinus, lib. ad Oros. cont.
Priscillianist. Item lib. 2. de Doct. Christ.
c. 8. Denique, ut plures alios pre-
temittamus, testatur S. Athanasius, in
Epistolâ festali, libros Sapientiæ, et Ec-
clesiastici fuisse in antiquâ Ecclesiâ Ca-
theumenis præ cæteris aliis Scripturæ sa-
cræ libris prælectos, utpotè faciliores, et efform-
andis moribus magis idoneos.

Concilia item Laodicenum, Cartha-
ginense III. Romanum sub Gelasiô I. Ma-
gnum Lateranense, et Tridentinum.
Atque Innocentius I. Ep. ad Exuperium,
illum inter Sacros, et Canonicos Scripturæ
libros numerant. Ergò et Canonicus meri-
tò censendus est, et ab iis duntaxat rejicitur,
quos odium, et livor dementavit, vel
saltem contradictionis duntaxat spiritu aguntur.

~~388.~~ ~~392.~~ 354.
445.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1.º Hujus libri c. 40. v. 29. dicitur: Tili in tempore vitæ tuæ ne indigeas: melius est enim mori, quàm indigere. Atqui hic textus apertè pugnat cum isto Christi apud Matth. c. 19. v. 21. dicentis: Si vis perfectus esse, vade, et vende omnia quæ habes, et da pauperibus. Ergò &c.

Resp. priori Libri Ecclesiastici textu solam damnari otiosi hominis inertiam, quo illum ad egestatem, et mendicitatem redigat, non autem Evangelicam paupertatem, quam Christus in posteriori textu hominibus ad perfectionem aspirantibus suadet, et inspirat.

446 Ob. 2.º Jb. c. 49. v. 5. dicitur: Præter David, et Ezechiam, et Josiam omnes peccatum commiserunt. Atqui constat, Davidem et adulterium, et homicidium perpetrasse. Ergò &c.

Resp. Hic per antonomasiam* Scriptoris Sacro sermonem esse de peccatò idololatriæ, et fœderis cum Idololatris, à quo tres isti duntaxat Reges Juda fuerunt immunes, non de alio quocunque peccato.

447. Inst. Atqui Asa, et Josaphat Reges Juda etiam ab Idololatria peccatò fuerunt immunes, prout ipsa Scriptura testatur. Ergò.

Resp. Id quidem absolutè verum esse, sed tamen utrumque peccasse peccatò idololatriæ ammenò, et vicinò, quia patienter tulerunt, seu non abstulerunt Cœlsa, hoc est, Templa, et Altaria in excelsis locis, vel montibus erecta, et à Deò vetita; atque insuper cum Regis Israël Achab, Ochoziâ, et Joram idololatris amicitias, et fœdera junxerunt, sicque idorum idololatriam indirectè saltem foverunt, et roboraverunt, quod utique etiam fuit peccatum.

m * Antonomasia figura Rethoricæ, qua nomen appellativum pro proprio ponitur.

355.
~~343~~. ~~359~~.
448

Caput Quartum.
De Libris Propheticis Veteris Testamenti.

Octodecim numerari libros Propheticos Veteris Testamenti supra part. 1. c. 1. jam indicavimus, videlicet, Psalterium Davidis nomine inscriptum, Isaiam, Jeremiam cum Baruch, Ezechielem, Danielem, et alios duodecim Prophetas Minores; nimirum Osée, Joël, Amos, Abdiam, Jonam, Michaeam, Nahum, Habacuc, Sophoniam, Aggaeum, Zachariam, et Malachiam. De quibus singulis praesenti capite agemus. ~~448~~.

5
~~4~~ 157

De Psalterio.

449.

Liber Psalmorum hebraïcè Sepher Tehillim, idest, Liber Hymnorum veluti totius Scripturae sacrae epitome habetur; omnia quippe in caeteris illius libris latè deducta velut compendiò exhibet. Psalmorum liber, inquit S. Augustinus*, quaecunque utilia sunt, ex omnibus continet. Historia sacra, ait etiam S. Ambrosius*, nos instruit, Prophetia de futuris praemonet; minae impios coercent; moralis suadet; omnia aequè in Psalmis praestantur.

* Praefat. in Psal.

* Praefat. in Psal.

450.

Totum Psalterium Hebraei in quinque libros dispescunt; quam divisionem plures Patres, vetustissimam rati, sequuntur. Eam tamen velut Novi Testamenti Scripturae contrariam improbavêre Hilarius Praefat. in Psal. Hieronymus, Praef. in Psal. et Augustinus, In Psal. 150.

451.

Quidam Commentatores collectionis, et divisionis Psalmorum eosdem fuisse Auctores arbitrantur; alii verò recentiori manu post Apostolorum aetatem hanc divisionem fuisse invectam contendunt. Eam tamen vetustissimam, et à pristinis Psal-

morum collectoribus factam persuaderi videtur ex eo, quod in fine cujusque libri eadem verba legantur, quo quidem ab Esdra, sive ab iis, qui post captivitatem Babylonicam Bibliorum collectioni adlaborarunt, adjecta creduntur. Attamen certissimum est, in recensione S. Scriptura librorum Psalterium apud Hebraeos, et Christianos unius libri locô semper habitum fuisse.

432. Primus Psalterii liber apud Hebraeos Psalmô apud nos 40.mô claditur; Secundus 70.mô Tertius 80.mô Quartus 105.tô Quintus denique Psalmo 150.mô Quatuor priores libros hae voces in Hebraeô finiunt, Amen, Amen; in Latinô autem, Fiat, Fiat. Quintum in Hebraeô, et Latinô terminat, Alleluja.

433. Numerus Psalmorum Canonicorum apud Judaeos, et Christianos certus semper, fixusque fuit, nempe 150. Psalmorum. Psalmus ille, qui in Graecô superadditur, extra Canonem semper fuit.

434. Eorum divisio non eadem apud omnes servatur. Novus Psalmus apud Judaeos versu 21.mô absolvitur; reliqui versus Psalmum 10.mum constituunt à versu Ut quid Domine recessisti longe? usque ad versum, Judicare pupillo, et humili p. Indeque usque ad Psalmum 113.tium — Psalmi apud illos nostris et Graecorum Psalmis unô procurrunt. Psalmum 113.tium In exitu Israel p. in duos distribuunt, ita ut Psalmus 114.tus apud illos incipiat à versu Non nobis Domine p. atque cum eo, qui apud nos est 113.tius claudatur; sicque à nostrô et Graecorum ordine duplici Psalmô recedunt, adquem junctis duobus Psal-

mis 114tô videlicet Dilexi quoniam &c. et 115tô 357. ~~345. 361.~~
nempe Credidi propter quod &c. unô propiùs
accedunt, donec Psalmos 146tum Laudate
Dominum quoniam bonus &c. et 147mum
Lauda Jerusalem &c. denuò simul jungentes
demùm quoad reliquorum ordinem nobis- Otw pag 158
cum conveniant.

Protestantes, ne vel etiam in mi- 455.
nutiis nobis consentire videantur, Hebræo-
rum divisionem circa Psalmos sequuntur.

Discrepant etiam nonnihil vetera 456.
Græcorum, et Latinorum exemplaria in
primi, et secundi Psalmi divisione: in qui-
busdam enim distinguuntur, in aliis jun-
guntur. Illud planè constat, non adeò
antiquam esse Psalmorum divisionem,
soepeque, ut Psalmis suus constet sensus,
alterum alteri jungendum, vel eundem
in duas partes distinguendum esse.

S. Hilarii ætate Psalmorum divi- 457.
sio apud Hebræos necdum certa, et firma
habebatur; alii enim aliam probabant*. * Hilar. prolog. in Psalter.
Idem testatur Origenes*, aitque, Psalmos * In Psal. 2.
ab Hebræis nullis præscriptis numeris, qui-
bus in certô constituantur locô, legi. Id
ipsum adhuc sæculô 12mô servabant, pro-
ut produnt Genebrardus, In Psal. 9. v. 23.
seu Psal. 10. in Hebræô; et Rabbi Kimchi.

Receptâ apud Hebræos, et Christianos 458.
Traditione vulgatum est, Psalmorum col-
lectionem, quam habemus, Esdræ tri-
buendam esse. Ab ipso factam tradunt
Eusebius, Hilarius, Theodoretus, Auctor
Synopsis, Beda, et alii. Philastrius ait* * Hæres. 77.
Judæorum eruditissimos collectionem

Psalmorum adornasse, et eodem ordine, quem à priscis, qui Psalmos de manibus hostium vindicaverant, acceperunt, singulos recensuisse.

459. Porrò Psalmorum illorum, qui sunt Davidis, collectionem Ezechiâ Rege Judæ antiquiorem fuisse, inde apertum videtur, quòd ipse pristinum Dei cultum restituens, Psalmos David in Templô decantari jusserit, prout legitur 2. Paralip. c. 19. v. 25. p.

460 Qui speculationibus delectantur, in ipso Psalmorum ordine consilium, et mysterium deprehendere sibi videntur. Hilario, Prolog. in Psal. Ambrosio, Apolog. David. c. 8. et Origeni, in Ep. ad Rom. lib. 3. c. 3. vitæ Davidis series exhiberi videtur. Euthymio, Prolog. in Psal. iis ordinem solemnitatum, quæ in Templô celebrantur, spectatum videtur.

Primorum Psalmorum tristiùs ferè argumentum esse, subsequentium verò lætum S. Chrysostomus animadvertit*.

Hujus ordinis mysterium se nondum assecutum fuisse fatetur S. Augustinus*, videri tamen sibi, ait, tres illas Psalmorum quinquagenas ad vocationem, justificationem, et glorificationem Sanctorum non incongruè pertinere; Quinquagesimi enim argumentum poenitentiam, centesimi misericordiam, et denique centesimi quinquagesimi, seu ultimi laudem Dei in Sanctis respicit.

Verùm, teste S. Hieronymo*, frustrà in Psalmis Chronologicus ordo ad certæ historiæ seriem relatus quæritur; hunc enim ordinem lyrici Auctores negligere consueverunt.

* In Psal. 51.

* In Psal. 50.

* In Jerem. c. 25.

Si quis autem attentè Psalmorum textum et sensum considerare velit, intelliget profectò, Collectores sacros religiosam quidem adhibuisse curam, ut nullum negligerent; quem verò ordinem in illis disponendis sequerentur, contempsisse, nihilque curasse, modò nullum omitterent, an mancus aliquis, et à suis partibus avulsus, an cum aliis per incuriam confusus, an bis repetitus irrepsisset; cujus rei curam Psalmorum intelligentiæ studentibus integram reliquerunt. 359. ~~365~~.

De auctore, seu potiùs auctoribus Psalmorum non consentiunt Doctores. Chrysostomus, In psal. 50. Ambrosius, Præfat. in Psal. Augustinus, lib. 17. de civ. c. 14. Theodoretus, Præfat. in Psal. Cassiodorus, Prolog. in Psal. Euthymius, Præfat. in Psal. Philastrius, Hæres. 70. quos non pauci recentiores sequuntur, unum Davidem Psalmorum Auctorem agnoscunt, atque his potissimùm argumentis ducuntur, 1º Quia hoc ipsum de se ipso prodere videtur David his verbis*: Dixit David filius Isai, egregius Psaltes Israel: Spiritus Dei locutus est per me, &c. 2º Quia in omnibus cæremoniis, in quibus cantica præscribuntur, semper cautum est, ut Davidis Psalmi canantur; nam in Dedicatione Templi sub Salomone Levitæ cantica à Davide composita concinnebant*. Et cùm Ezechias cultum Domini in Templo restituit, Levitis injunctum fuit, ut laudarent Dominum sermonibus David, et Asaph videntis*. Sub Davide autem Præfectus Musicæ unus erat, cui Rex iste quamplures Psalmos musicis notis mandandos, sive concinnendos præscripsit. Denique in Dedicatione Tem-

~~456~~ 461.

7 Hinc

159

* 2. Reg. c. 22. v. 1.

* 2. Reg. c. 7. v. 6. et 2. Paralip. c. 25. v. 5.

* 2. Paralip. c. 29. v. 30.

pli post Judæorum è Captivitate Babylonicâ regressum laudes Domini Canticis Davidicis in Coetibus insonabant*. 3º Psalmos Davidis Nehemias collocavit in Bibliothecâ*. 4º Auctor Ecclesiastici Davidis Studium in pangendis Hymnis, et Canticis Domini elogiô prosequitur*. 5º In Novô Testamentô Christus, et Apostoli Psalmos Davidis nomine semper laudant*, nec tantùm eos, qui ejus nomine sunt inscripti, sed omnes passim, nullo alioqui titulô insignitos, quod de Psalmô 2. à S. Petrô factum est, Act. 4. v. 25.

b * lib. 1. Esd. c. 3. v. 30.
c * 2. Mach. c. 2. v. 13.
d * c. 47. v. 10.
e * Matth. 22. v. 42. Luca 20. v. 41. Marci 12. v. 36.

462 Nihilominus complures alii eruditi viri potiorem Psalmorum partem Davidi abjudicarunt, ut Athanasius, in Psalm. Auctor Synopsis. Eusebius, Præfat. in Psal. et Comment. in Psl. 131. Hieronymus Præfat. in Psal. Davidi 72. duos Psalmos tantùm, qui scilicet nomine ipsius sunt inscripti, tribuentes, reliquos iis, quorum nomina præ se ferunt, adscripserunt. Imò Commentatores quamplurimi Psalmos quosdam deprehendisse sibi visi sunt recentioris, quàm Davidis, Auctoris opus esse, cùm in iis et de captivitate Babylonicâ, quæ longè post Davidem contigit, et de aliis similibus sermo inducatur. Quòd autem universum Psalterium Davidis nomen exhibeat, id inde provenire præcipuè videtur, quia ipse primus Psalmorum in Chorô modulis, et alternantibus vocibus canendorum auctor fuit.

463. Præter 150. Psalmos alius in Hebræô, Chaldæô, et vulgatâ omissus, legitur in Syriacô, in omnibus fermè græcis exemplaribus, in Arabicô, in versione Anglo-Saxonicâ, in Euchologiis Græcorum, in S. Athanasiô, Euthymiô, Vigiliô Thapsensi, Episto-

lis interpolatis S. Ignatii Martyris, S. Chrysostomus ad illum alludere etiam videtur, Hom. 17. ad popul. Antioch. Hujus Psalmi titulus est iste: Psalmus gratiarum actionis, cùm Goliath vicisset. Incipit autem his verbis: Primus eram inter fratres meos, et adolescentior in domô Patris mei. 361. ~~349. 366.~~

Verùm, ut supra jam diximus, ab Ecclesiâ Psalmus iste extrâ Canonem esse jubetur.

Auctor Synopsis tradit, inter 3000. Psalmos à Davide dictatos, Regem Ezechiam hosce 150. selegisse, suppressis cæteris; quod quidem se ex Paralipomenon libris accepisse significat, sed frustrà ibidem hoc quæsieris. Idem narrat Josephus Christianus Græcus Auctor, in Hypomnesticô MS. lib. 2. Michaël Glycas verò ex Psellô ait, Esdram 150. Psalmos, quos in Bibliis modò legimus, ex 300. Psalmis selegisse. 467

Auctor Versionis Syriacæ observat, apud quosdam inveniri 12. Psalmos aliis additos, quos ipse tamen velut apocryphos censet rejiciendos esse.

Inter 150. Psalmos istos, reperiuntur quindecim, à Psalmô videlicet 119. usque ad 133. inclusivè, quos Hebræus textus Canticum ascensionum, Latinus verò, dictione ex Hebræô desumptâ, Psalmos graduales, appellat. Canticum ascensionis autem idem hîc significare videtur, ac Canticum regressûs è captivitate Babylonicâ. Scriptura enim agens de regressu populi ex captivitate istâ, verbo ascendere frequentissimè utitur, ut 1 Esd. c. 1. v. 35. et 11. ~~[illegible]~~ item c. 2. 468. 160

~~366.~~ v. 1. Et ~~Esd.~~ c. 7. v. 9. 2. Esd. c. 7. v. 9. et 6. In psalmo 121. graduali 3tio. Tribus ascenderunt in Jerusalem. ac denique Ezechiel. c. 39. v. 2. Et ascendere te faciam de Lateribus Aquilonis.

~~466~~ 465 Ex his planè intelligimus, Judeos, quoties de itinere Babylone Jerosolymam agendum esset, verbo ascendere frequenter uti consuevisse; quippe quòd è Babylone in planitie sitâ in Judeam montuosam Regionem ascendendo iter pateret. Cantica igitur ascensionum, seu Psalmi graduales facilè credimus eâ occasione fuisse conuinnata, ob agendas fortè eâ de re gratias. Et hoc potissimum esse Psalmorum gradualium argumentum observamus: in iis etiam non rara recepta à populo libertatis mentio. Hos graduales Psalmos Ecclesia quoque in suum usum sumpsit, eosque recitandos singulis Quadragesimæ feriis 4tis præscribit.

467 ~~466~~ De Psalmorum titulis varia sentiunt Interpretes. Sunt, qui iisdem Canonicam auctoritatem deferri debere contendunt; alii, quia alienâ manu adjectos arbitrantur, tanquam spurios rejiciunt: nonnullis titulus totius Psalmi clavis esse videtur; alii verò nihil ad explorandum textum eum plerumque conferre rident, quippe qui fortuito, et recenti manu sit adjectus, et ex quo, ut plurimum obscurissimo nec ulli unquam Interpretum satis cognito, nihil utilitatis expectari possit. Parum est damni, inquit Muirius*, in hujus vocis Haggitthith ignoratione, cùm illa, ut et alia similes, quæ passim occurrunt in titulis Psalmorum,

* In Psal. 8. v. 1.

ad argumentum, et materiam carminis nihil pertineant. Attamen Psalmorum titulos omnes omninò contemnere non decet, cùm inter illos aliqui sint, qui Canonicam habent auctoritatem, illi nempe, qui à primis Auctoribus, sive ab Esdra ducunt originem, hi namque sunt Canonici. Alii, qui sive ante, sive post Esdram alienâ manu, vel græcâ, vel Hebræâ adjecti, nec historiæ, nec Psalmo ipsi, cui præfiguntur, congruunt, abjiciendi videntur.

Neque profectò Patribus illis, qui Psalmorum titulis auctoritatem canonicam tribuere visi sunt, alia mens esse potuit, quàm quòd tituli illi in originali textu probandi essent, quos Esdras, aut Prophetarum aliquis apposuisset. Eos præterea nusquam Ecclesia in officiò legit; et Concilium Tridentinum, cùm textui vulgatæ canonicam auctoritatem asserit, titulos sacrorum librorum in medio reliquit, prout omnes fatentur.

Cæterùm Psalmorum obscuritatem ni- 468.
hil magis prodere videtur, quàm in immensum propè auctus Commentariorum numerus, quorum P. Le Long 630. recenset*, non enumeratis iis, qui in tota Biblia, vel in partem Psalmorum tantùm Commentaria scripsere, quibus omnibus collectis, et enumeratis, ultrà 1000. in Psalmos Scriptores afferri possent. Sensum autem Psalmorum obvolvunt 1°. textûs Hebraici abstrusa dictio, quæ sanè in Psalmis, utpotè poëticò stylò exaratis, magis quàm in aliis prosâ exaratis libris se se prodit. 2°. Stylus sublimis, eóque magis à nostrâ scribendi methodò, nostrisque phrasibus discrepans, quem Amanuenses minùs assecuti, Librum tamen frequentius describentes, crebrioribus

(g) * Bibliotheca Sac. tom. 2.

mendis deformarunt, quæ menda profectò ex collatione versionis Septuaginta Interpretum Syriacæ, et S. Hieronymi cum textu Hebraïcô nostræ ~~versionis~~ ætatis ultrò sese produnt. Indè ortæ etiam apud pios, religiosósque viros, qui ex vitæ institutô, quod amplexi sunt, Psalmis recitandis, et decantandis sunt deputati, tam frequentes in hisce divinis laudibus celebrandis distractiones, quod incommodum satis feliciter levavit noster R. P. Germanus Cartier, suô, quem lucis publicæ fecit, succinctô, et perspicuô in Psalmos Commentariô, ipsi textui superpositô, quem eo ordine digessit, quo Psalmi in officiô divinô Benedictinô solent recitari.

Solvuntur Objectiones.

469. Ob. 1.o Multa in Psalmis leguntur Deô indigna, adeò ut sine injuriâ afflanti Spiritui divino adscribi non possint, ut sunt dira illa, quæ Auctor in suos Adversarios interdum precatur. Ergò &c.

Resp. huic objectioni jam à nobis satisfactum esse sup. part. 1. c. 3. pag. 65. SS. Patres, et Interpretes communiter observant, non animô optante expressa, sed futura prævidentis oraculô à Prophetâ fuisse prolata: vel saltem adversarios, et peccatores eo sensu perdendos illum prænuntiare, nisi scilicet resipuerint; ac si diceret: Sanè peribunt, vel pereant, nisi in ordinem redigantur.

S. Chrysostomus asserit*, Prophetam ibi aliorum, non suos sensus expressisse. S. Athanasius verò*, Dæmones hostes invisibiles maledictis à Prophetâ proscindi autumat.

* In Psal. 136. v. 11.

* In Psal. 72.

470 ~~465~~. Ob. 2.do Psal. 31. v. 3. dicit Propheta, Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea, dum clamarem totâ die. Si tacuit, quomodò clamavit; si clamavit, quomodò tacuit? Ergò

Resp. Prophetam Regium non eodem 385.
sensu, nec de eodem tacuisse, et clamasse: tacuit enim, cum delicti sui, adulterii videlicet cum uxore Uriæ commissi, quod per novem menses silentii velamine tenit, et homicidii Uriæ viri ejus veniam implorare à Deo neglexit, atque peccatum confiteri distulit, donec publicè fuerit à Propheta increpatus; tunc demùm dolere [illegible], gemere, et affligi incepit, ac præ nimio dolore gemitu et afflictione demum ossa sua exarnisse, seu vires consumptas fuisse fatetur.

Ob. 3tio Psalmo 70. v. 5. idem Propheta ait: Quoniam non cognovi litteraturam, introibo in potentias Domini. Et tamen Psalmo 118. v. 99. ait: Super omnes docentes me intelexi. Ergo p. 466. 471.

Resp. cùm David ait, se litteraturam non cognoscere, intelligendus est loqui de sapientiâ Sæculi, seu profanâ, et humanâ scientiâ, vel eloquentiâ; in qua se haud versatum esse, ultrò fatetur. At cùm è contrà dicit, se super omnes docentes se intellexisse, intelligendus est loqui de scientiâ salutis, sive de necessariis ad Deum laudandum, et colendum, in quâ magis profecisse, et sive se ait, quàm omnes Magistri sui, qui eum docuerunt, sciant; quid nempe necessariò agendum sit, et ad salutem expediat, p.

Ob. 4to Psal. 115. v. 2. ait idem Propheta: omnis homo mendax, si omnis homo mendax, ergo et ipse. 469. 472.

Resp. 1º Notandum cum Sanctò Julianò Toletanò Episcopò quid præmittat Propheta: ait enim paulò ante, Ego dixi in excessu meò, id est, in excessu mentis meæ, seu in cle-

vatione mentis supra hominem dixi; omnis homo mendax; ego autem in quantum homo sum, mendax sum sicut cæteri, sed in quantum per excessum mentis supra hominem fui, non sum mendax, ac proinde, dum hæc dixi, verum dixi, nec ullatenus mihi ipsi contradixi.

Resp. 2°. Hæc non tam stricte ad litteram sumi debere, ita ut re ipsâ David sensisse dicatur, omnes homines esse mendaces, sed ad mendacium proclives duntaxat, fragiles, infirmos, inopes, et labiles ex se, quo sensu intelligunt Theologi illa verba S. Augustini*, Nemo habet de suo nisi mendacium, et peccatum.

K * Tract. 3. in Joan.

De Libro Isaiæ.

Isaiam Quatuor Majorum Prophetarum primum, ex tribu Juda regali ortum sanguine ferunt, ut qui filius fuerit Amos filii Regis Joas, et fratris Amasiæ Regis Juda.

Propheticum munus, quod statim post Oziæ Regis Juda mortem an. m. 3246. ante Chr. 754. exorsus fertur, usque ad an. m. 3306. ante Chr. 694. ante Dr. 698. atque adeo usque ad initium Regni Manassis Regis Juda, et ultra protendit, à quo deinde, prout constans est Hebræorum, et Christianorum traditio est, serrâ discissus fuit.

Idius Corpus propè Jerosolymam tumulatum fuisse ajunt sub quercu fullonis, propè fontem Siloë, unde Baneadem ad Jordanis fontes, inde Constantinopolim imperante Theodosio juniore an. Christ 442. translatum fuit.

Diu prophetavit, et qui Vaticiniorum ipsius initium annô 25. Oziæ Regis Juda statuunt, 85. annos prophetiæ illi tribuunt. At nos, cum ipsius ministerii initium ex ordiô Regis Joathan ponamus, non plures ei, quam 60. annos prophetiæ damus.

367.
~~[illegible]~~ ~~371.~~
~~469~~. 474.

Ipsius liber 66. Capitibus absolvitur, et in tres partes dividi potest. Primam sex priora capita constituunt, ubi agitur de Regnô Joathan. Secunda sex mox sequentibus Capitibus comprehenditur, ubi Propheta de Regnô Achaz disserit. Tertia denique reliquis totius libri capitibus, quæ Ezechiam respiciunt, concluditur.

Vaticiniis suis Isaias Babylonicam captivitatem, ab eâ reditum, Regnúmque Messiæ sibi præcipuè proponit. Hinc fit, teste S. Augustinô*, ut Novi Testamenti Scriptores frequentiùs ex Isaïâ, quàm ex aliis Prophetis testimonia adducant; necnon Patres aliqui eum Evangelistam potiùs, quàm Prophetam nuncupent.

* lib. 18. de civ. c. 29.

Liber iste tanquam Canonicus et divinus ab omnibus semper est habitus. 475.

Sed præter idem scripsit adhuc Isaïas Oziæ acta, quæ nunc deperdita sunt. Alium librum Ascensionem Isaïæ inscriptum citant Origenes, In Matth. 23. et Epist. ad African. S. Epiphanius, Hæres. 40. et 67. et S. Hieronymus, In Isaiæ c. 64.

Prophetarum eloquentissimus habetur, ejúsque Scripta pulcherrimarum cognitionum compendium esse, testatur idem S. Hieronymus*. Idius elogium breviter hisce ponit Ecclesiasticus c. 48. v. 25. Isaias Propheta magnus, et fidelis in conspectu Dei. In diebus ipsius retrò rediit Sol, et addidit Regi vitam. Spiritu magnô vidit ultima /: temporum :/ et consolatus est lugentes in Sion. Usque in sempiternum ostendit futura, et abscondita, antequam evenirent. 476

* m Præfat. in Isai.

Ob. 1.º Hic Propheta c. 38. vi. Ezechiæ Regi prædicit mortem in crastinum futuram: Dispone, inquit, domui tuæ, cras enim morieris et non vives. Et tamen non mortuus est, sed 477.

~~372.~~ ~~[illegible]~~. ultra vastinum vixit. Ergo verum eidem non prædixit Isaias, &c.

Resp. Prophetiam hanc non absolutam fuisse, sed comminatoriam tantùm, seu potiùs conditionalem, id est, nisi Deus naturæ cursum sisteret. Cùm ergo Isaias Ezechiæ dixit, Morieris &c. idem est, ac si diceret, si natura, et naturales causæ spectentur, morbus tuus est lethalis, et nisi Deus per miraculum te ~~[illegible]~~ sanet, morieris ex eo. Est enim duplex vitæ nostræ periodus, una à naturâ, altera à Deô constituta, hæc semper certa est, et fixa, nec augeri, aut minui potest; illa verò à Deô breviari, vel ampliari potest; ~~[illegible]~~ et reipsâ in Ezechiâ ampliata fuit, et mors ejus dilata, licèt secundùm causas inferiores futura.

3.162

478. Ob. 2.do Ibid. c. 58. v. 1. Dixit Isaias: clama, ne cesses. At contrà Paulus Ephes. c. 4. v. 31. clamorem prohibet. Ergo &c.

Resp. Isaiam jubere clamorem prædicationis, et postulationis veniæ; Apostolus verò prohibet idum, qui ab irâ procedit.

De libro Jeremiæ.

479. Jeremias filius Helciæ ex genere Sacerdotali prognatus in Anatoth vicô Tribûs Benjamin, in ipso matris uterô Propheta à Deô jam destinatus fuit.* 14.tô ætatis suæ annô, mundi verò 3377. ante Chr. 623. ante Dr. 627. primò Deum alloquentem se, ~~[illegible]~~ ac sibi præcipientem audivit*, ut ad Reges, Principes, et Sacerdotes hæc jussa ~~[illegible]~~ deferret; quòd munus ipse objectâ ætatis, et linguæ imbecillitate nequaquam deprecatus est. Abeo tempore, usque ad eversionem Urbis Jerosolyma, et Templi ejus, quæ facta est à Chaldæis an. m. 3416. ante Chr. 584. ante Dr. 588. non modò, sed etiam ultra prophetavit: duobus enim primùm post hanc eversionem annis, an. m. 3418. ante Chr. 582. ante Dr. 586. videlicet finem vitæ suæ imposuit, sive, quòd

n * Jerem. c. 1.

6 * Ibid.

naturali morte in Babylone, quò à Gentilibus suis unacum Baruch discipulô suô invitus fuerat abductus, obierit, prout quidam Rabbini putant; sive quòd lapidibus in Taphnis à Judæis ejus minas, atque loquendi libertatem impatienter ferentibus fuerit obrutus, ut est Hebræorum traditio, necnon complures antiqui testantur, ut Tertullianus, advers. gnostic. c. 8. Hieronymus, cont. Jovinian. lib. 2. Epiphanius, de vitâ, et morte Prophet. Dorotheus, in Synopsi. atque de ipso intelligunt illud Apostoli*, Lapidati sunt. Nonnulli tamen ~~apud~~ ex Veteribus, apud Hilarium*, autumant, idum adhuc supertitem manere, quemadmodum Elias, quòd de ejus obitu nihil memoret Scriptura, Christusque à Judæis creditus fuerit vel Elias, vel Jeremias*. At Theologi communiter censent, eum diem suum obiisse, et statutâ die resurrecturum fore.

Ejus Liber 52. Capitibus absolvitur, quibus alia 5. capita subjunguntur, quæ Threnos, seu Lamentationes, et orationem ipsius continent.

Prophetias in eo contentas primùm scripto mandare coepit Jeremias annô 4.tô Joakim Regis Juda, cùm anteà tantum vivâ voce prædicasset. Sub initium libri* contra scelera regni Juda invehitur, quæ quidem eo tempore, primis nempe Josiæ regis annis, summa fuêre, donec rex ipse 18.vô regni sui annô populum ad Saniora reduxit*. Toto ido tempore Judæi plurima mala Jeremiæ intulerunt*. Cognati, et populares ipsius ex Anatoth mortem ei minitati sunt, nisi à vaticinandô desisteret; quibus ille vicissim mortem gladiô et fame ~~[illegible]~~ prædixit. Eâ occasione queritur apud Deum, quòd impii lætos dies agant, justi verò affligantur. Eo

369. ~~[illegible]~~ ~~373~~.

* Heb. c. 11. v. 37.

* In Matth. 20.

* Matth. 26. v. 14.

488.

* c. 2. et seq.

* 4. Reg. c. 23. v. 45. et seq.

* c. 12. et seq.

~~374.~~ tempore regionem ultio divina fame vexabat; et paulò post Deus ipsi inhibuit, ne uxorem duceret, atque filios emutiret Jerosolymis, néve domum luctus ad solandos lugentes ingrederetur; quo quidem judicio mox populo pax, lætitia, et solatium subtrahenda protendebantur. *Deinde in domum figuli alicujus se conferens, vas fictile observavit, quo in manu artificis confractò, ejusdem operâ ex eâdem argillâ alterum efformatum est; ad cujus rei similitudinem Deum reprobaturum Judæos, ac alterum pro illis populum fidelem suscitaturum prænuntiavit. Hæc in Templò prædicans, ac prædicens ibidem carceri manipatur, ubi ad alteram usque diem detentus fuit. *Porteà Joakim Regem, ut Deo adhæreat, admonuit, sed monitis non obtemperanti exitum tristem prædixit.

x * c. 18.

4164

y * c. 22.

Cap. 23. Jechonia Joakim fratri captivitatem apud Chaldæos, et omne genus ipsius à regno excludendum fore prænuntiat.

Cap. 26. Eversionem Templi prædicit. Capitibus 45. 46. et 47. p. finitimis Judæa populis, Ægyptiis nempè, Philistæis, Tyriis, Phœnicibus, Idumæis, Moabitis, Ammonitis, populis Damasci, Cedar, et Asor, p. calicem iræ Dei se præbituram minitatur; quòd eversione Templi à Chaldæis factâ impletum est, quam cap. 25. clarè prænuntiavit. Cap. 36. in carcere detentus Deò jubente Baruchio Discipulo suo prophetias suas, factò ab an. 13tiò Josiæ Regis initiò, dictavit, quas coram frequenti populò posteà Baruch ipse legeret. Hæc et alia Jeremiæ liber continet.

481. Ei, ut dictum, Lamentationes, seu threni ipsius Prophetæ subjunguntur, 5. Capitibus comprehensæ; suntque lugubres ipsius

371.

querimonia de miserabili Statu Judæorum, et de vastitate Jerosolymæ, sive eam intelligamus, quam passa est ab interitu Josiæ, ut volunt Hebræi, Chaldæus, et alii: sive eam quam à captivitate Jechoniæ sustinuit, ut vult Eusebius: sive potiùs illam accipiamus, quam intulit Nabuchodonosor sub Sedeciâ Rege, cùm Urbs eversa est, et Templum incensum, ut censent Origenes, ac Theodoretus, necnon Græci Interpretes: sive etiam ad illam direptionem respiciamus, quam fecit Titus Vespasianus, quo ex mente Hieronymi, veluti complementum est hujus Prophetiæ.

Porrò liber hic ab omnibus, velut Canonicus semper habitus est. Id in eo difficultatem aliquam parere videtur, quòd c. 36. v. 30. Jeremias contra Regem Joakim hæc vaticinetur, ac dicat: Non erit ex eo, qui sedeat super solium David, cùm tamen lib. 4. Reg. c. 24. v. 8. dicatur: Et dormivit Joakim cum patribus suis: et regnavit Joachin filius ejus pro eo. 487.

Sed Respd. Quòd, si solium David conscendere tentaverit Joachin filius Joakim, per tres circiter menses, jure ad se Sceptrò devolutò: tamen, quia pacificè in eo non sedit sed cum universâ familiâ suâ post tres, ut dictum, menses abductus Babylonem fuit, ideò non dicendus sit sedisse. Posteri verò ejus verè Reges non fuêre, sed ad summum quasi Duces vel Regibus Persarum tributarii Principes.

De Libro Baruch. 483.

Baruch filius Neriæ, Maasiæ Nepos ex illustri progenie in Tribu Juda ortum duxit. Cujus frater Saraias apud Sedeciam Regem nobilissimò fungebatur munere, ipse

autem Jeremiæ Prophetæ adhæsit, cujus et Discipulus, et à Secretis, seu Amanuensis, quoadusque vixit hic Propheta, perseveravit, nec nisi mortuum reliquit. Cum ipso, post captam jam à Nabuzardan Jerosolymorum urbem, in Ægyptum pervenit. Ibi, quod ferunt plerique, Jeremias ocubuit; Baruch etiam duodecimo captivitatis anno Babylone obiisse dicitur à Rabbinis.

Ejus liber, qui Græcè tantùm superest, ut plurimùm Jeremiæ libro ad calcem inseritur, nec pluribus, quàm sex, constat capitibus, in quibus Judæi induuntur velut peccata sua, et scelera lugentes, Deique misericordiam implorantes. Cap. 3. v. 38. de Christo, ejusque in carne adventu vaticinatur Baruch. Cap. 5. prædixit Judæos à captivitate liberandos, atque cum gloriâ in patriam reducendos. Caput 6tum continet Epistolam Jeremiæ ad Judæos in Babylone captivos, qua ipsi Propheta vaticinatur, eos post septem generationes fore liberandos. Hæc libri hujus epitome, quem Baruch se scripsisse ait c. 1. v. 1. et 2. in anno 5.to post Hierosolymitanum excidium Babylone.

Extrà Canonem illum esse volunt ex Catholicis Joannes Driedo, lib. 1. de Scripturis et Dogmat. Eccles. c. ult. Et ex Acatholicis Calvinus, lib. 3. Instit. c. 20. §. 5. Atque Chemnitius, in exam. Conc. Trid. Sess. 4. Sed immeritò, contrà quos proinde ponitur

Conclusio.

Liber Baruch meritò inter libros Canonicos S. Scripturæ recensetur.

Ob. Conclusio 1.o Ex ipso Libri hujus contextu, qui nihil nisi sanctum, et pium spirat, ut suprà memoravimus; insuper Vatè-

cinia de Christo, de liberatione Judæorum à Captivitate continet, eventu hò comprobata; cujus sententias posteriores Propheta Daniel, et Nehemias scilicet in suas Scriptiones, quæ velut Canonica ab omnibus habentur, transtulerunt, ut Daniel. c. 9. v. 13. et seq. ex Baruch c. 2. v. 17. et seq. Daniel. ib. v. 5. et 15. Item 2 Esdræ c. 9. v. 10. ex Baruch c. 2. v. 11. et seq. Iterum Daniel ib. v. 19. ex Bar. c. 2. v. 15. Daniel. ib. v. 18. ex Bar. c. 2. v. 19. Idem denique c. 6.tum quo Epistola Jeremiæ continetur, tanquam Jeremiæ scriptionem citat Autor lib. 2. Mach. c. 2. v. 1. et 2. 373. ~~[illegible]~~. ~~374.~~

Atqui liber, qui nihil nisi sanctum, et pium spirat, qui vaticinia tum de Christi in carne adventu, tum de liberatione populi Israëlitici è captivitate; quem alii Scriptores sacri transcripsisse, atque citasse videntur, meritò velut Sacer, et Canonicus haberi debet. Ergo p.

Prob. 2.do Auctoritate Ecclesiæ, quæ, 486
ex antiquâ traditione, in professò Pentecostes palam, et publicè lectionem ex libro Baruch cum lectionibus aliorum sacrorum librorum legi jubet. Concilia item Florentinum, et Tridentinum eum inter sacros et Canonicos libros recensent.

Pb. 3.tio Auctoritate Veterum Patrum, 487 487.
qui vel sub proprio Baruch, vel sub Jeremiæ nomine idem citarunt, velut divinum, atque ex eo textus adduxerunt: ut Cyprianus, lib. 2. cont. Jud. c. 8. Item apud Baruch, inquit, hic est Deus noster, p. Et serm. de Orat. Dom. Epistolam Jeremiæ, quæ est ultimum Caput libri Baruch, velut à Spiritu santo dictatam citat.

S. Hilarius nominatim ponit in Canone Epistolam Jeremiæ, præfat. comment. in Psalm. S. Cyrillus etiam nominatim citat Baruch, lib. 10.

in Julian. Clemens Alexandrinus idem Sacram Scripturam vocat, lib. 2. Pædagogi, c. 3. ut et S. Ambrosius, lib. 1. de fide, c. 2. Theodoretus totum librum exponit, eumque divinam Scripturam apertè nuncupat, in Baruch, c. 2. Idem asserit Eusebius, lib. 6. Demonst. Evang. c. 19.

Passim etiam veteres sub nomine Jeremiæ librum hunc allegant, propterea, quòd Baruch notarius, seu Scriba, et Discipulus fuerit Jeremiæ*, quæ causa fuit, cur antiqua Concilia, et Patres aliqui idem nominatim in Canone non posuerint, quia nimirum eum partem esse Jeremiæ Vaticiniorum judicabant. Certè Clemens Alexandrinus sub nomine Jeremiæ citat illud Baruchi c. 3. v. 9. et illud c. 4. v. 4.* S. Ambrosius, lib. 1. de poenit. c. 8. nomine Jeremiæ citat quædam c. 3. et ex c. 5. libri hujus, ut et lib. 3 Hexamer. c. 14. ex c. 4. S. Basilius, lib. 4. in Eunom. non procul à fine, et S. Chrysostomus, inorat. quòd Christus sit Deus, cont. gent. adducunt illud Baruchi c. 3. v. 36. Hicest Deus noster sub nomine Jeremiæ. S. Augustinus lib. 18. de civit. c. 33. eundem locum dicit ab aliquibus citari nomine Baruch, sed à pluribus nomine Jeremiæ.

Denique eundem locum sub nomine Jeremiæ adducunt Sixtus I. Ep. ad omnes fideles, Felix IV. Ep. ad Petrum Antioch. et Pelagius I. Ep. ad Vigilium. Imò hucusque usus in Ecclesiâ etiam invaluit, ut, quoties libro Baruch utitur in Horis Canonicis, idem sub nomine Jeremiæ referat. Ergo liber iste meritò Canonicus, et Divinus reputari debet, vel etiam liber Jeremiæ à Canone removeri debet, quippe sub cujus nomine prior à Patribus citatur. At de libro Jeremiæ nulla unquam fuit apud veteres controversia, ergo nec de libro Baruch, adeoque divinus est, et Canonicus.

* c. 36. v. 4.

* lib. 1. pædag. c. 10.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1.º Liber iste à Canone Judæorum excluditur. Ergo non videtur, quâ ratione ab Ecclesiâ in Canone collocari possit. 375. ~~385.~~ ~~379.~~ 488.

Resp. 1.º trans. ant. neg. cons. Non est minor Ecclesiæ auctoritas, quàm olim Synagogæ fuerit, prout alibi jam sæpiùs inculcavimus: potuit ergò Ecclesia, neglectâ Synagogæ et Judæorum opinione, post examinatam libri Baruch dignitatem, illum in Canonem recipere, p. Igitur Judæorum mos, qui librum Baruch à Canone excludunt, non satis validum est argumentum, ut et à nobis ~~rejiciatur~~ rejiciatur, cùm et alios libros, quos ipsi non admittunt, nos inter Canonicos recenseamus.

Resp. 2.º Quod liber iste in Judæorum Canone non recenseatur, id ex multorum consuetudine factum est, qui inter Jeremiæ Scriptiones librum hunc collocabant. Atque ea consuetudo à primâ Ecclesiæ ætate prodita, à veteribus Patribus servata est, ut supra ostendimus. Unde minimè dubitandum, quin sub Jeremiæ scilicet nomine in Canonem à Synagogâ magnâ, seu Esdrâ relatus fuerit.

Inst. 1.º Liber iste nunquam hebraïcè scriptus fuit, et nonnisi ex Græcò ad nos perlatus est. Ergo minimè potuit ab Esdrâ, seu Synagogâ magnâ in Canonem referri, quæ nonnisi hebraïcò sermone conscriptos libros in illum retulit, nec alios referre potuit, ut qui nondum græcè exarati fuerint. 489.

Neg. neg. ant. Quamvis enim liber Baruch græcè tantùm supersit, minimè tamen dubitandum, quin primò ab ipso Baruch hebraïcè exaratus fuerit, quod hebraïcum exemplar postmodùm interiverit ex ratione, quia inter Jeremiæ Scriptiones amissò Baruch nomine liber hic positus fuit; unde cum librarii sæpe

376.
~~380.~~ ~~387.~~ volumina exscribentes, in eorum indice Baruch nomen non reperirent, ut qui sub Jeremiæ titulo continereter, librum quoque ejus inde amovendum censuerunt, cujus nomen in titulo non comparebat. Et profectò græcam hujus libri interpretationem ex hebraïco exemplari derivatam esse evincunt complures hebraïsmi, quibus totum opus perspersum est, isque tam crebris, ut apertum sit, librum hunc esse originis hebraïcæ opus.

Hima 167

490. Inst. 2°. Hebraïsmi in hoc libro contenti id duntaxat evincunt, illum nempe scriptum fuisse ab Hellenistâ quodam, seu Hebræo græcâ linguâ utente, minimè verò quòd Hebraïca originis fuerit, et ab eâ linguâ primùm in græcum sermonem translatus fuerit. Ergò &c.

Resp. neg. ant. Neque enim verisimile est, hominem græcum, aut Hellenistam græcè scribentem tantum hebraïci coloris huic libro adinvenire potuisse, nisi præeunte ipso exemplari, cujus sententias, et dictiones hebraïcas fidus Interpres sequebatur.

491. ~~486.~~ Inst. 3°. Homini hebraïca lingua perito facile fuit, etiam cùm græcè scriberet, hebraïca lingua saporem retinere, et crebros ubique hebraïsmos aspergere. Ergò &c.

Resp. trans. ant. neg. cons. Mirum enim profectò videtur, quòd vir hebraïca lingua peritus, sub Baruch hominis hebræi nomine opus confingere, et supponere voluerit, nec tamen hebraïcam, sed græcam orationem adhibuerit.

492. ~~487.~~ Ob. 2do. Liber iste in Veteribus Bibliorum Catalogis, quorum Patres, et Concilia meminerunt, nentiquam legitur. Ergò.

Resp. neg. cons. 1°. Non omnes libri Canonici simul ab Universâ Ecclesiâ recepti fuerunt, et fieri potuit, ut quos priora

Concilia, prioréque Patres minimè recepissent, 377. ~~381.~~ eos posteriores Synodi, Patres, et Pontifices confirmarent, prout de librô Baruch factum perhibetur. 2°. Ideo librum hunc veteres Ecclesiæ tabulæ non referunt, quia passim sub Jeremiæ nomine continebatur, prout suprà ostendimus; unde factum, ut hucusque usus in Ecclesiâ invaluerit, ut quoties ipsa librô Baruch in officiô Ecclesiasticô utitur, illum sub Jeremiæ nomine referat. Minimè proinde dubitandum, quin Patres, et Concilia, qui sacrorum librorum Canonem edentes, Jeremiæ volumen laudomiserunt, Baruch quoque librum, qui sub prioris Prophetæ nomine apud ipsos veniebat, intelligerent.

Ob. 3tiò Cùm reliquos omnes Prophetas ~~488.~~ 493. Hieronymus commentariis suis illustrasset, in hunc nihil prorsùs commentatus est, quòd, ut ait*, ab Hebræis non legatur, et insuper Epistolam falsò Jeremiæ adscriptam contineat. Ergo p.

* Præf. comment. In Jerem.

Resp. Ex hoc Hieronymi testimoniô, quod ex iis, quæ hactenus disseruimus, penitus enervatur, id ad summum duntaxat colligitur, scilicet suô tempore librum Baruch non omnimodam in Ecclesiâ obtinuisse auctoritatem, et fortè à quibusdam receptum non fuisse, quod non officit, quin posteà, ponderatis, quæ pro illo militant, auctoritatibus et momentis, Ecclesia illum sacrorum librorum Canoni meritò adscripserit.

Porrò eidem Hieronymo Epistolam Jeremiæ, quæ c. 6. libri Baruch legitur, falsi postulanti opponimus inter alios Cyprianum, de Orat. Dom. et Hilarium Prolog. Explan. in Psal. qui hanc Epistolam velut canonicam, et à Jeremiâ exaratam suscipiunt, atque

eam unum è Canonicis libris efficere voluit Hilarius. Cujus rei ignari plerique, eam propter enigmatem suam facilè delitescentem inter Canonica Scripta non posuerunt; hinc fortè etiam factum, ut Librariorum Hebraos Codices describentium diligentiam fugerit: imò è graecis quibusdam exemplaribus eamcidisse notum est, cujus, ut diximus, causa fuit libelli enigmatis, tùm etiam situs illius diversitas, cùm interdum Threnis, nonnunquam Baruch Prophetiae subjungeretur. Fieri enim potuit, ut cùm Threnos describeret librarius ex uno codice, in quo Epistola Jeremiae subnexa erat Prophetiae Baruchi, à Threnis unâ serie ad Baruchum describendum progressus sit; deinde verò cùm Baruchum describeret ex altero Codice, in quo Threnos excipiebat Jeremiae Epistola, abincautô, et parùm attentô Librariô praetermissa sit.

Ob. 4to c. 1. v. 1. et 2. librum suum Scripsisse Baruch ait anno 5to post captam, et incaeum Templô succensam à Chaldaeis Urbem Jerusalem: et tamen eodem c. 1. v. 7. 10. et 14. Item c. 2. v. 16. fit mentio Domûs Domini, seu Templi, et Altaris Domini veluti adhuc starent, nec diruta fuissent. Atqui haec sunt contradictoria. Ergô &c.

Resp. neg. min. Non enim Urbs unacum Templô ita vastata, et igne consumpta fuit, quincùm illius, tùm Templi reliquiae aliquae, scilicet parietes, et rudera remanserint, quae intra illud quinquennium, quod, antequam Jerosolymam liber Baruch mitteretur, effluxit, refici, et aptari potuerunt, abiis, qui tùm in Civitate, tùm in ejusvicinia remanserant, ita ut velut in tugurijs se recipere potuerint, atque intra Templi

rudera super Altare, quod fortè quodammodò ab incendiò servatum, vel ab ipsis restauratum fuerat Deo sacrificia offerre potuerint, prout memoratis v. 7. 10. et 14. c. 1. dicitur, p. 379. ~~389~~ ~~388~~.

De Libro Ezechielis.

Ezechiel filius Buzi, è Sacerdotali genere*, à Nabuchodonosore, qui Joakim Regem Juda jugum, quod priùs subire coactus fuerat, excutientem, in Judæam rediens, ceperat, et occiderat an. m. 3405. ante Chr. 595. ant. Ær. 599. Captivus Babylonem ductus est. ~~490~~ 495. * c. 1. v. 3.

Verisimilius est, eum, cùm captivus detineretur, primùm divinò afflatum Spiritu oracula sua fundere cœpisse an. m. videlicet 3410. ante Chr. 590. ante Ær. 594. Siquidem ante suum in Chaldæam adventum nunquam Prophetam egisse legitur. 496

Vaticinari igitur cœpit annò ætatis suæ 30mò*, ut nonnullis videtur, seu potiùs annò 30mò ab innovatò cum Dominò fœdere sub Josiâ Rege Juda; necnon prophetare perrexit usque ad an. m. 3430. ante Chr. 570. ante Ær. 574. qui fuit 14tus à Jerosolimæ urbis excidiò, quod in Jerusalem regnante Sedeciâ accidit an. m. 3416. ante Chr. 584. ante Ær. 588. adeoque per 20. annos vaticinia sua fudit. * c. 1. v. 1.

Jeremiam, et Ezechielem eodem simul tempore, hunc trans Euphratem, alterum Jerosolymæ ante urbis excidium, oracula fundentes sibi invicem Prophetias suas communicasse, ut Judæi exules animis confirmarentur, Hieronymus autumavit*. * In Ezechiel. c. 12.

Ezechielem à Principe populi sui, quem ab idololatriâ revocare conabatur, inter- ~~492~~ 497.

380.
~~387.~~ futum tradunt. Sed quis ad amnem Chobar, ubi in captivitatem abductus Propheta residerat, Judæorum Princeps fuerit, non facilè reperies. Alii alia de ejus morte tradunt, quæ hucusque pro incertis habita sunt.

498. Ipsius Liber 48. capitibus absolvitur. Prioribus calamitates Judæorum, et obsidionem urbis Jerusalem prefigurat. Cap. ii. prænuntiat reliquias Israël à Deo in patriam reducendas fore, quibus daturus esset cor carneum, ut eum colant, et timeant. Cap. ix. et ix. Pseudoprophetas ac Pseudoprophetidas, eorúmque clientes gravibus verbis redarguit, quòd ex cerebro vaticinantes falsam pacem populo promitterent. Sequentibus capitibus variis figuris, et parabolis demùm varias, eásque graves Regum Israël et Judæ calamitates designat. à cap. 25. usque ad 32. Ammonitis, Moabitis, Idumæis, Palestinis, Tyriis, et Ægypto exitium prædicit. * Cap. 34. prænuntiat, Deum oves suas liberaturum, et super eas Pastorem unum s. Christum nempe, constituturum, quem nomine Davidis prefigurat, sibique in omni ubertate terræ pascantur. Eadem repetit cap. 36. et 37. Cætera, quæ sequentibus capitibus vaticinatur, obscura admodùm sunt.

D. ij p. 169.

* Vaticinium de Christo.

499. Hujus libri autoritas absque controversiâ omnium sæculorum assensu comprobata est. Narrant tamen Judæi, diutiùs in Synedriò eâ de re fuisse disceptatum; Ipsius enim initium et finis obscuriora videbantur *; unde apud ipsos nonnisi post 30mum ætatis annum idius lectio permittitur. Nihilominus hinc in ibo oriuntur difficultates, quæ à nobis solvi debent. unde

* Hieronym. Præf. in Ezechiel.

Ob. 1º c. 1. v. 12. libri hujus, hæc de quatuor animalibus ab Ezechiele visis leguntur: Illuc gradiebantur, nec revertebantur, cùm ambularent, et è contrà ibid. v. 14. de iisdem aseritur: Et animalia ibant, et revertebantur, in similitudinem fulguris coruscantis. Atqui, p. Ergo, p. 381. ~~386.~~ ~~387.~~ ~~499.~~ 500.

Resp. In priori textu significatur tantùm, hæc animalia ita fuisse ad obediendum suo Auriga Deo parata, ut illùc rectà pergerent, quò ducebantur, quin retrocederent, vel usquam deviarent, prout interdum faciunt in loco declivi equi nimis oneratum currum trahentes, vel protervi, aut frani impatientes. In posteriori verò textu solùm indicatur, eadem animalia eo ipso impetu, quo prescriptam sibi cursûs metam attingerent, eâdemque velocitate reverti solita fuisse, ad aliò pergendum, quocunque ducere vellet Auriga Deus.

Ob. 2º Jb. c. 14. v. 9. Dicit Deus se Prophetam, cùm loquutus fuisset verbum, decepisse, adeoque per illum fuisse mentitum. Ergò p. 499. 501.

Resp. Deum non positivè Prophetam illum decepisse, sed permissivè duntaxat: nullus enim Propheta, quamvis falsus, positivè à Deo decipitur, sed permissivè tantùm, quatenus sinit, ut in deceptionis occasiones incidat, et homines interdum fallat in eorum peccati poenam, vel alùs justis de causis. Sic Paulus loquens de adventu Antichristi in poenam præcedentium peccatorum hominum ordinatò ait*: Ideò mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio. Idest, ideò sinet eos ab Antichristò decipi, et in errorem induci. Sic lib. 3. Reg. c. 22. v. 22. Dæmoni loquenti de Achab, et

* 2. Thessal. 2. v. 10.

382.
~~396.~~ ejus quadringentis falsis Prophetis atque ad Deum dicenti: Egrediar, et ero Spiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus, dixit Deus, Deci-pies, et prævalebis: egredere, et fac ita; non quòd præcipiat Deus, ut decipiat, sed solùm permittat, dicens, Egredere, et fac ita, id est, egredere, per me licet, non impediam, sicut non impedio peccatum.

De Libro Danielis.

502. ~~497.~~ Daniel Propheta Domini è familiâ David, qui, cùm tenera ad huc esset ætatis (: duodecim annos natum ferunt :) captivus Babylonem anno 4.to Joakim Regis Juda an. m. 3398. ante Chr. 602. ante Dr. 606. abductus est. Regis Nabuchodonosoris unanum tribus sociis Ananiâ, Azariâ, et Misaële obsequio in Regiâ destinatus fuit* atque hi quatuor eâ curâ educati fuêre, quæ tali ministerio competeret, necnon omni Chaldaicâ litteraturâ imbuti.

* Daniel. c. i.

503. ~~498.~~ Hæc porrò Danielis ejusque libri, qui 14. capitibus constat, Chronologia et ordo. Ductus est Babylonem annos natus fortasse duodecim an. m. 3398.* Historia Susanna an. m. 3401.* Somnium Statuæ an. m. 3402. necnon vaticinium de Regno Christi.* Erigitur à Nabuchodonosore Statua aurea, quam tres pueri Ananias, Azarias, et Misaël adorare nolentes missi sunt in fornacem ignis ardentis, unde illæsi egrediuntur, an. m. 3417.* Somnium Nabuchodonosoris de Arbore, an. m. 3434.* Phrenetis ejusdem, an. m. 3435.* Regno restituitur an. m. 3443.* Visio quatuor animalium sub exordium Regni Balthasaris, an. m. 3449. Item vaticinium de Adventu Christi, quem nomine filii hominis designat.* Altera

170

k * c. i.
l * c. 13.
m * c. 2.
n * c. 3.
o * c. 4.
p * ibid.
q * ibid.
r * c. 7.

ida

583.
~~3448.~~ 587.

visio arietis, et hirci, an. m. 3448.* Sauri- * c. 8.
legum Balthasaris convivium: interpretatio
Scripturæ ad parietem exaratæ facta à Dania-
le: occisio impii regis Balthasaris, cui succe-
dit Darius Medus, an. m. 3448. ante Chr. 555.* * c. 5.
Initio imperii Darii Medi visio septuagin-
ta hebdomadum, quæ apertam de Christi ad-
ventu prophetiam continet, an. m. 3449. ante
Chr. 551. ante Cr. 555.* Darius latò editò, * c. 9.
neminem præter se unum, nec hominem
nec Deum triginta dierum spatiò coli ab om-
nibus, præcipit: Daniel, quod contra Regis
mandatum, nihilominus Deum colere, et ado-
rare pergeret, in foveam Leonum immittitur,
è qua die alterâ illæsus eduitur, an. m. 3450.
ante Chr. 550. ant. Cr. 554.* Visio de viro * c. 6.
lineis vestito, de resistente Principe Persarum, de
Regni Græcorum Principe, et de Michaële Prin-
cipe Judæorum, an. m. 3458. ante Chr. 542.
ante Cram 546.* Vaticinium de Regibus * c. 10.
Persarum, et Rege Græcorum p. Eodem annô.* * c. 11.
Vaticinium de Salvatione reliquiarum Ju-
dæorum, de resurrectione quorumdam ex mor-
tuis ad vitam, et quorumdam ad opprobrium;
de gloriâ Doctorum, et completione Pro-
phetiæ post statutum tempus, eodem an-
nô.* Historia Beli* et Draconis à Da- * c. 12. * Bel vel
niele ouisi; ob facinus istud, argentibus Ba- Baal idem ac Domi-
byloniis, permittente Cyrô Rege, mittitur nus apud Ægyptios
in lacum Leonum, ubi per sex dies inclusus Bel idem erat ac
ab Habame Prophetâ pastus est, septimô apud Latinos Jupiter.
autem die inclusus inde extrahitur, an. m. Hû Belus indicari
3458. ante Chr. 542. ante Cr. 546.* videtur primus Baby-
Sunt lonionum Rex.
qui non improbabiliter, imò probabilius fortè, * c. 14. et ult.
hanc historiam ad Regnum Evilmerodach,
~~quod ab parricida Balthasaris in hac libro commemoratur~~ quæ an. m. 3448. ante Chr. 555.
ante Cr. 559. Babyloniæ regnum obtinuit,

384.
~~382~~

atque eodem annô amisit, referri debere autumant. Nam Cyrus Belum, primum Babylonis Regem, cui post mortem divinos honores exhibebant Babylonii, non colebat, sed Iolem. Neque ausi fuissent Babylonii, utpotè à Cyrô subacti, eidem mortem, nisi Danielem in Leonum foveam mitti permitteret, minitare, prout tamen minitant.* Hæc historiæ et libri Danielis epitome, ~~[illegible]~~ et Chronologia. Tempus, quo mortuus est, ignoratur.

*c. 14. v. 28.

504. ~~499~~

Librum ipsius velut Canonicum, et divinum Ecclesia Catholica agnoscit, sit ergò cum idâ

Conclusio.

Liber Danielis Canonicus est, et divinus.

Pb. 1º ex hoc ipso Danielis libro. In quo nempe earum rerum, quas multis, antequam evenirent, sæculis, prædixit, infallibiles, et certissimi eventus inveniuntur. Imò non solum futura prædixit in suo librô Daniel, quod omnibus Prophetis commune est, sed etiam quo tempore, et sub quibus Regibus, numeratis per ordinem annis, ea evenire debuerant, certissimè prævidit, et prædixit, adeò ut non tam videatur futura prædixisse, quàm præterita narrasse; Nihil ferè enim de quatuor Babyloniorum, Persarum, Græcorum, et Romanorum Monarchiis in Gentium historiis continetur, quod in libro Danielis ante plura sæcula ab ipso prænuntiatum non legatur.

His accedit consensus sacrorum voluminum tam Veteris, quàm Novi Testamenti de Danielis Prophetiâ testimonium ferentium. In 1º Machab. librô c. 2. Matthatias morti proximus filios suos hortatur ad Legis observantiam et ærumnarum tolerantiam, acceptis ex hoc Danielis librô exemplis trium puerorum è caminô ignis liberatorum, et Danielis, qui

3. 171

de ore leonum liberatus est. Christus quoque apud Matthæum c. 24. ex hoc libro excidium Urbis Jerosolymæ, et ejus Templi abominationem à Daniele Propheta prædictam denuntiat. Paulus item ad Hebræos scribens. c. 11. meminit historiæ trium puerorum et Danielis in Cavea leonum, cùm ait: Extinxerunt impetum ignis, obturaverunt ora leonum p. 385.

Atqui liber, cujus contenta vaticinia certus, et infallibilis eventus confirmavit, qui à Sacris Scriptoribus, ipsoque Christo Domino adducitur, in eorum, quæ proferunt, testimonium p, verè propheticus, adeoque divinus, ac proinde Canonicus dici, et reputari debet. Ergò p.

Prob. 2.do ex Traditione Judæorum, qui librum Danielis inter Agiographa, seu inter Sacros, et Canonicos ~~[illegible]~~ libros ~~[illegible]~~ ponunt, atque Danielem unum è maximis Prophetis, qui cum Deo Sabuerit colloquia, nuncupant, eumque non solùm futura prædicasse, sicut alii Prophetæ, sed et tempus, quo hæc eventura erant, determinasse fatentur.* Imò Thalmudistarum sententia est, librum Danielis à viris Synagogæ Magnæ fuisse elaboratum, quam alii Rabbini sequuntur. Nos autem id ita intelligendum volumus, ut Synagoga Magna librum hunc è Chaldaïco, quo sermone à Daniele scriptus fuerat, in Hebraïcum transtulerit. Ergò p. 505.

Pb. 3.tio ex Traditione Ecclesiæ, quæ testibus Ruffino lib. 2. cont. Hieronym. et S. Augustino Serm. 49. de Sanctis, jam à 1300. et quod excurrit annis, tam in Missâ, quàm aliàs in Officio varias hujus libri partes recitat. 506.

* Maimonides in More Nevochim. lib. 2. c. 45. Joseph. Antiq. lib. 10. c. ult. Thalmudicus liber Megillah c. 1.

~~490.~~ tat, ut in Missâ Sabbati Quatuor Temporum, et in Laudibus, quæ non sunt de feria, Hymnum trium puerorum. In Missa Sabbati ante Dom. 4. Quadragesimæ, Historiam Susannæ. In Missâ feria 3. post Dom. 5. Quadrag. Historiam Draconis interfecti, &c.

507. ~~500.~~ Accedunt 4.tò Concilia, et Patres, à quibus totus Danielis liber velut Canonicus et divinus semper habitus est. Canonicis Scripturis deputatur à Concilio Laodicenô sanctô 4.tô celebratô, et Carthaginensi III. an. 397. sub Siricio Papâ, et aliis. Atque omnes sacrorum librorum catalogi idem referunt per omnes Ecclesiarum Ecclesiones tanquam veri Propheta libri.

Sancti Patres verò etiam idem tanquam divinum, et propheticum agnoscunt. ut Beatus Ignatius Martyr, Ep. ad Magnesian. Origenes, hom. in Levitic. et Epist. ad Julian. African. Tertullianus, libro de coronâ militis. S. Cyprianus, lib. 1. Ep. 8. et lib. 4. Ep. 6. Item serm. de Orat. Dom. et serm. de lapsis. S. Basilius, lib. de Spiritu Sanctô c. 3. S. Epiphanius, in Anchoratô. S. Joan. Chrysostomus, Hom. 4. ad popul. Antioch. Theodoretus, comment. in Daniel. S. Ambrosius, lib. 3. de Spiritu Sanctô. S. Augustinus, lib. de natura boni, et tract. 36. in Joan. Ergo &c.

Solvuntur Objectiones.

508. Ob. 1.º Liber hic non est Danielis illius, qui inter viros sanctos, et Prophetas in quibusdam Sacræ Scripturæ locis memoratur. Ergo fictitius est, et Danieli falsò adscriptus. Ob. ant. Ezechiel, qui, ut suprà, ubi de illius librô egimus, à nobis notatum est, an. m. circiter 3410. oracula sua fundere coepit, Danielis meminit velut alium jam defuncti,

vel saltem jam provectæ ætatis, et multorum liberorum parentis; sic enim de eo, atque Noë et Job loquentem Dominum inducit, c. 14. v. 14. et v. 16. Si fuerint tres viriusti Noë, Daniel, et Job in medio ejus /: terræ peccatricis scilicet :/ vivo ego, dicit Dominus, quia nec filios, ~~nec filias~~ nec filias liberabunt. Atqui tunc Daniel noster ad summum erat 24. annorum, nec unquam filios habuit, aut filias, ut qui eunuchus fuerit, prout communiter tradunt Judæi, quibus assentiuntur Origenes, et Hieronymus. Ergo fictitius est liber, quem sub Danielis vivi sancti, et Prophetæ nomine præ manibus habemus.

Resp. ad 1.num Arg. neg. ant. ad ejus prob. neg. ant. Propheta Ezechiel adductô locô loquitur hypotheticè tantùm, non absolutè, et perindè ac si diceret, si Daniel filios haberet, eos non liberaret, quod patet ex eo, quia de Noë et Job, qui multis ante sæculis jam è vitâ excesserant, eadem ac de Daniele dicit Ezechiel: annumerat autem eum inter vivos grandævos, quia quamvis adhuc juvenis esset, tamen notus erat populo, propter Susannæ liberationem, somniorum Regis interpretationem, et occisionem Presbyterorum Idoli Bel.

Ob. 2.do Liber iste partim Chaldaïcè, partim Hebraïcè, partimque græcè scriptus proditur. Ergo à variis diversarum nationum Scriptoribus videtur esse malè digesta, et consuta historia. 509.

Resp. Equidem primum hujus Libri caput cum tribus primis versiculis sequentis capitis hebraïcè scriptum tenemus; sequen-

tia usque ad caput octavum Chaldaïcè exarata sunt, quæ postmodùm à Rabbi Levi ben Gerson Hebraïcè reddita sunt; reliqua rursum Hebraïcô sermone narrantur, præter orationem Azariæ, c. 3. v. 25. et seq. Hymnum trium puerorum, Ibid. v. 51. et seq. Susannæ et Beli, ac Dacronis historias, quæ tempore Hieronymi Græcè tantùm supererant. Non tamen dubitandum, quin Liber iste primùm Chaldaïcè fuerit ab ipso Daniele exaratus, qui Chaldaïcâ linguâ jussu Regis Babyloniorum fuerat imbutus, et magnum linguæ hujus usum diutinâ inter Chaldæos commoratione comparaverat; deinde Hebraïcè à Judæis reducibus in gratiam, et utilitatem suæ gentis; demùm etiam Græcè ab Auctore priscæ Interpretationis, ab Aquilâ, à Theodotione, à Symmachô, et aliis translatus; ita ut temporum injuriâ Chaldaïcâ et Hebræâ illius editionibus malè mulctatis, ac detruncatis, vel, prout conjicit Origenes, ex hoc librô deditâ operâ à recentioris ævi Judæis suppressis iis, et expunctis, quæ Majorum suorum infamiam, scelerúmque vestigia exhibebant, sola integra perstitit Græca versio.

510. Ob 3tio Ejusdem Libri c. 1 v. 21. hæc leguntur: fuit autem Daniel, usque ad annum primum Cyri Regis. Item c. 6. v. 28. Porrò Daniel perseveravit usque ad Regnum Darii, regnúmque Cyri Persæ. Et tamen c. c. 10. v. 1. dicitur: Annô tertiô Cyri Regis Persarum, verbum revelatum est Danieli. Atqui duo priores textus innuunt, Danielem obiisse primô Regni Cyri annô, et posterior è contrà ait, eum tertiô ejusdem Cyri annô adhuc fuisse superstitem.

sta 173

389. ~~377~~. ~~391~~. 5

Resp. In duobus prioribus textibus significatur solùm, Danielem in Regis aulâ, et maximô in honore ac gloriâ fuisse usque ad primum Cyri regnantis annum, hoc est, totô ~~captivitatis~~ tempore captivitatis, et servitutis, necnon Babylonicæ Judæorum afflictionis, quod non excludit, eundem Danielem, relictâ aulâ Jerusalem reversum, privatam adhuc per duos annos egisse vitam, usque ad 3tium Cyri Regis annum, prout posterior indicat textus.

Ob. 4to Ibid. c. 9. v. 1. Darius dicitur Assueri filius. Et tamen 1. Esd. c. 4. v. 6. et Esther c. 1. v. 6. Assuerus Dariô longè posterior ~~[illegible]~~ fuisse dicitur. Ergò. ~~506~~. 511.

Resp. Cùm Darius Assueri filius vocatur, idem est, ac si dicatur filius Magni Principis, seu Regis Medorum, nempe Astyagis; Assuerus enim non erat nomen proprium, sed commune Regis Medorum, sicut Artaxerxes Regis Persarum: unde est, quòd Cambyses, et Maritus Esther, aliique secundæ Monarchiæ Reges vocentur modò Assueri, modò Artaxerxes prout Medis, vel Persis, quibus utrisque imperabant, propriô gentium illarum nomine contingebat eos appellari.

Ob. 5to Præter diversas hujus libri phrases, auctor illius se græcum fuisse prodit, cùm Danielem græcis allusionibus Presbyteris respondentem adducit c. 13. deductis verbo Chisein*, hoc est scindere à dictione Chinu*, id est, Lentisiô; et verbô prisein*, id est, secare, à nomine prinu*, hoc est Ilice: quæ etymologiæ nec Hebræo, nec Chaldæo sermoni possunt ~~507~~. 512.

* χίσειν.
* χινθ.
* πρισειν.
* πρινθ.

~~394.~~ adaptari. Ergò liber hic falsò adscribitur Danieli Prophetæ.

Resp. neg. ant. Phrases in libro hoc contentæ potiùs Græcum translatorem, quàm auctorem arguunt, quippe quæ Hebraismum frequentissimè redoleant, prout ab eruditis viris jam diu observatum fuit.

Fatemur etiam, Danielem in hoc judicio, quo Susannam ab iniquâ duorum senum illorum accusatione vindicavit, ac liberavit, usum non esse his græcis vocibus, neque istis ad voces græcas allusionibus, sed alias Chaldaicas voces nobis ignotas adhibuisse, quibus tamen secundùm Chaldaicæ linguæ proprietatem aliqua verba Sindendi, et Secandi responderent. Græcus ergo Interpres non vertit ad verbum, sed ad sensum, utque allusiones servaret, alias arbores accepit, quibus in Græco responderent allusiones ad verba Sindendi, et Secandi; quod sanè in optimo interpretandi genere fastitari solemne est.

513. ~~548.~~ Ob. 6.to Eodem c. 13. et in eâdem Susannæ historiâ Daniel dicitur fuisse puer junior. At sup. c. 7. dicitur fuisse unus ex primis Satrapis Darii Medi, quo tempore utique puer amplius non erat. Atqui hæc sunt contradictoria. Ergò &c.

Resp. conc. maj. neg. min. Vulgata nostra non omnia eo ordine, quo re ipsâ evenerunt, in Danielis libro recenset, sed interdùm prius narrat ea, quæ primùm posteà facta sunt; unde in Græcorum Codicibus, in quibus historiæ ordo magis servatur, liber hic incipit ab histo-

viâ Susannæ, quippe quæ primis captivitatis Danielis annis, et cùm adhuc 15. circiter annorum puer esset an. m. 3401. ante Chr. 599. ante Er. 603. contigisse perhibetur. Hanc autem historiam Hieronymus, qui librum hunc ex Hebræô in Latinum transtulit, et Latinæ Ecclesiæ tradidit, ad illius calcem rejecit, ut intelligeremus, eam ex Hebræô intercidisse, atque, ut suprà ex Origene annotavimus, à Judæis recentioribus suppressam, et deletam fuisse. 391 ~~379~~. ~~390~~.

Inst. Memoratum cap. 13. Danielis, quo historia Susannæ præcisè continetur, his verbis finitur: Et Rex Astyages (aliàs Darius Medus:*) appositus est ad patres suos, et suscepit Cyrus Perses regnum ejus; quod evenit an. m. 3456. Atqui hæc innuunt, hanc Susannæ historiam accidisse vel sub finem Imperii Astyagis, vel initiô Cyri. Ergò &c. ~~509~~ 514.

* Imperavit Babylone ab an. m. 3448. usque ad an. 3456.

Resp. conc. maj. neg. min. Quæ hic de morte Astyagis, et principiô Regni Cyri Persis dicuntur, perperam ab Interprete Latinô, seu potiùs Librariô et ammanuensi ad calcem capitis 13. libri Danielis posita sunt, ut quæ ad historiam Susannæ proximè narratam non pertineant, sed constituant initium capitis 14.ti et Ultimi. Id liquidò patet ex contextu, et dispositione Græcorum Codicum, præsertim editionis Græcæ Sixti V. Papæ, in quâ versus ille 65. et ult. cap. 13.tii vulgatæ nostræ connectitur cum cap. 14.tô illiusque initium constituit, non

~~396. 380.~~ verò cum historiâ Susannæ, quæ longô tempore ea præcessit, quæ memoratô cap. 14.tô narrantur.

515. ~~510.~~ Ob. 7.mo Josephus lib. 10. antiquit. Historias Susannæ, Beli, et Draconis in vulgatâ nostrâ recensitas c. 13. et 14. Danielis gesta perscribens tanquam fabulosas omittit. Hieronymus quoque eas fabulas appellavit, et velut lectu indignas obelô, seu veru jugulante transfixit, ac à reliquô Danielis volumine detruncavit, multisque argumentis confutavit, Præf. in Daniel. Item, Præf. in comment. ejusdem. Ergò re ipsâ sunt fabulæ.

Resp. trans. ant. nec enim secundum omnia verum est. Neg. cons. Josephus lib. 10. antiquit. c. 12. has et multas alias sacras historias se silentiô præteriisse fatetur, non quia eas narratione suâ indignas censebat, sed quia in antiquis Hebræorum libris scriptæ non erant, quos solos sumpserat transferendos. Hieronymus autem Apolog. 2. cont. Ruffin. ait, se non quid sentiret explicuisse in citatis prologis, sed quid Judæi dicerent, indicasse. Obelô verò has historias notavit, ut, quod jam supra memoravimus, sciremus, eas suâ ætate non amplius in Hebræô fuisse.

516. ~~511.~~ Inst. Sed cur eas fabulas vocat, nisi quia commentitias censuit? Ergò &c.

Resp. Eum fabulæ nomen non à fabulando, sed à fando hic deduxisse: nam et qui vera narrant, communi gentium locutione fabulari dicuntur; sicut de duobus Discipulis, de morte Christi in itinere loquentibus, dixit Lucas c. ult. v. 15. Et dum fabularentur ad invicem, hoc est, colloquerentur.

* Certè si S. Hieronymus eas fabulas et fictitias censuisset, non utique in eas commentatus fuisset, prout tamen commentatus est, &c.

De Osee Propheta, et ejus Libro.

393. ~~[illegible]~~. ~~397~~. ~~412~~. 517.

Osee duodecim minorum Prophetarum primus fuit filius Beeri*, ex patriâ Belemoth in Tribu Isachar, quæ videtur eadem esse ac Beelmon in eâdem Tribu sita versus Esdrelon. Eius patrem ferunt Rabbini fuisse Beerum*, Tribûs Ruben Principem eo tempore, quo Theglathphalassar nonnullos ex Tribubus Israël in captivitatem abduxit an. m. 3245. ante Chr. 755. ante Dr. 759. Quæ si vera sint, profectò dicere debebimus, Osee natum esse ex Tribu Ruben, et ex Patriâ Beelmon ultrà Jordanem fuisse.

* Epiph. lib. de Vit. Prophet.

* 1. paralip.

Vixit in regnô Samariæ, ejusque Prophetia ut plurimum in regnum respiciunt, licèt quædam ad regnum Juda pertinentia etiam edisserat.

Liber ipsius, qui 14. constat Capitibus in Vulgatâ nostrâ his verbis incipit*: Verbum Domini, quod factum est ad Osee filium Beeri in diebus Ozia, Joathan, Achaz, Ezechiæ, Regum Juda, et in diebus Jeroboam filii Joas Regis Israël. Quod tamen comprobari nequit, nisi Osee plus æquô vixisse fateamur. Abinitiô enim regni Oziæ, quod coepit an. m. 3194. ante Chr. 806. ante Dr. 810. usque ad finem regni Ezechiæ, quod defiit an. m. 3306. ante Chr. 694. ante Dr. 698. anni 112. numerantur, quibus si addamus 20. aut 25. annos, quos natum Osee credimus, cùm vaticinari coepit, anni 132. vel 137. complebuntur, quòd si autem Decem, vel duodecim à regno Ozia, et Decem, vel tredecim à regno Ezechiæ, quibus Osee va-

* 412. 518.

* c. 1. v. 1.

~~398. 399.~~ ticinari non potuerit, annos demamus, adhuc tamen 112. vel 117. supererunt anni, quod diutinum prophetandi tempus ex ipso Osee nullibi colligitur. Cur etiam de regnis Regum, sub quorum Dominiô minimè vixit, ipsius Prophetiæ sint inscriptæ, non videmus. Unde initium istud Prophetiæ Osee, seu versum 1. cap. 1. non ab ipso, sed ab aliquo veteri Scribâ, imperitô quidem, appositum censemus; atque ejus Prophetiam à versu 2.do seu ab his verbis, Principium loquendi Domino in Osee &c. incipiendam esse arbitramur. Sua igitur Vaticinia aggressus est circa finem regni Jeroboami II. Regis Israël, an. m. 3222. ante Christ. 778. ante Or. 782.

519. Prophetarum omnium, quorum Vaticinia supersunt à Hieronymô, in Osee; Basiliô, in Isai. c. 1. Ruffinô aliisque pluribus Osee vetustissimus habetur; attamen aliis Amos vetustior videtur, ut qui circa an. m. 3215. prophetias suas ~~fuderit~~ fundere inceperit: sed de hoc postèa.

Eo vivente quatuor Tribus à Theglathphalassare primò in captivitatem abductæ fuerunt, et deinde eversum à Salmanassare Samariæ regnum; post cujus eversionem tamen adhuc stetisse vaticinium asserit Hieronymus.

920. ~~515.~~ Capitis 1. Prophetiæ hujus initium ad Zachariæ Regis Israël, Jeroboami II. filii mortem refertur. À 6.tô versiculô ejusdem Capitis usque ad c. 3. Israëlis captivitas, et post eam captivorum libertas prædicitur. In Regni decem Tribuum flagitia Osee vehementer insurgit, cujus etiam ætate non modò in Dan, Bethel, et Sama-

riâ, verùm etiam in Galgala c. 4. v. 15. et c. 9. v. 15. et c. 12. v. 11. In Sichem c. 6. v. 9. In Bersabee; In montibus Thabor, c. 5. v. 1. In Galaad, c. 5. v. 1. et c. 6. v. 8. idolis cultus videtur fuisse exhibitus. Loquitur denique de Israëlitis, velut de populo ad scelus quodlibet paratô, cujus flagitia defleri quidem possent, augeri non possent. Eorum vitulos aureos evertendos, conterendos; Israëlitas verò in Assyriam transferendos fore vaticinatur, c. 8. v. 5. et c. 10. v. 5.

395. ~~399~~. ~~399~~.

8

Neque etiam scelera Judæ præterit, eósque in Galgala ad colenda idola pergentes increpat c. 4. v. 15. Sennacherib adventum in regionem Judæ, c. 8. v. 14. Judæ populos post decem Tribuum captivitatem suis domibus aliquamdiu adhuc fruituros, c. 1. v. 7. Postèa tamen et ipsos ultra Euphratem captivos deducendos esse; indè etiam reducendos c. 1. v. 10. pronuntiat.

8
176

Hujus Prophetæ Stylus est admodùm obscurus; phrases sæpè difficiles, et intricatæ; ad quam obscuritatem vehementer conferunt ea, de quibus agit; cùm valde absint à nostrâ ætate, nósque eorum temporum historiam ad amussim non possideamus.

Plures Interpretes Osee conjugium sibi à Deô* præceptum cum muliere prostitutâ parabolam duntaxat esse arbitrantur: attamen ex toto Osee textu satis supérque patet, hoc conjugium verè contigisse, quamvis illud per figuram ea etiam expresserit, quæ deinde comprobavit eventus. Nec tamen culpandus est, inquit S. Hieronymus*, quòd meretricem converterit ad pudicitiam,

~~516~~. 521.

* c. 1.

* Comment. in Osee c. 1.

~~400. 387.~~ Sed laudandus potiùs, quòd ex malâ bonam fecerit ..... præsertim, cùm non ob causam luxuriæ, non libidinis, non propriâ fecerit voluntate, sed Dei paruerit imperio; ut quod in illo carnaliter prostitum legimus, in Deô spiritualiter factum probaremus.

De Joële ejúsque Prophetiâ.

522. ~~517.~~

Joël Phatuëlis filius inter duodecim minores Prophetas secundus, ex Tribu Ruben, et urbe Betharan oriundus, in regnô Juda vaticinatus est post decem tribuum captivitatem, ut credimus, et regni Israëlis eversionem. Quo tamen tempore vaticinari inceperit, et quo obierit, incertum. Maximâ quidem annonæ caritate, et Locustarum nube Judæam affligendam pronuntiat; at cùm eo calamitates regionem illam sæpissimè afflixerint, neque singulæ in peculiares tabulas regestæ fuerint, nihil inde addui potest, quo hujus Prophetiæ Epocha constitui valeat.

Hebræi Manasse in Jerusalem imperante, cujus regnum an. m. 3306. ante Chr. 694. ante Dr. 698. sumpsit initium mors autem in an. m. 3361. ante Chr. 639. ante Dr. 643. inuidit, Joelem vaticinatum ferunt: famem autem, quam ipse prænuntiat, eandem esse putant, ac eam, de quâ Jeremias c. 8. v. 13. Id si verum sit, profectò post Manassem Joël prophetasse dicendus est; eodem enim Jeremiæ locô propter præterita Manassis flagitia Hebræos se dispersurum minatur Dominus, ex quo Manasses è vivis jam demigrasse ostenditur. Quamobrem commodiùs sub Josiâ Rege

Juda, eâdémque, qua Jeremias floruit, æta- 397. ~~401~~.
te Joël statuitur, scilicet circa an. m. 3389.
ante Christ. 615. ante Eram 623.

Tribus duntaxat capitibus tota ~~518~~. 523.
Joëlis Prophetia absolvitur. c. 1. hostilis
instar exercitûs locustarum immensum
agmen in Judæam irruturum minatur,
quæ, bruchis interim, et acris siccitate le-
gionem populantibus maximam populis
caritatem inferent; hortatúrque omnes,
et potissimùm Sacerdotes ad planctum, jejuni-
um, et orationem, plangens et ipse vastita-
tem terræ populi sui. Cap. 2. Diem Do-
mini, et ultionem de impiis à Deô sumendam
vetiinatur. agit præterea de justitiæ Doc-
tore à Deô in terris donandô; de Spiritu sanctô
in homines effundendô; de cœlesti Jerusa-
lem, quam per totam æternitatem justi
incolent; de salute, quæ de Jerusalem ingre-
dietur, et quam is consequetur, qui nomen
Domini in auxilium sibi advocaverit;
quæ omnia ad novam Christi Ecclesiam
referuntur. Denique cap. 3. minatur
Dominus magnam afflictionem gentibus,
quæ populum suum afflixerunt; et quòd
omnes in valle Josaphat judicaturus sit,
quod ad extremum judicii diem refertur.

De Amos ejúsque Prophe- ~~519~~ 524.
tiâ.

Amos inter Prophetas Minores or-
dine tertius, ovium Pastor, ex urbe
Thecue in Tribu Juda quatuor leucis
ab Jerusalem versùs meridiem ortum
duxisse, nulla tamen satis firmô argu-
mentô, ferunt.

398.
~~402.~~
525. ~~520.~~

Pr. Z 177

Ex urbe Bethel ditionis decem Tribuum, in quâ sub Jeroboamô II. circa an. m. 3215. ante Chr. 785. ante Ær. 789. prophetare coepit; jussu Regis pulsus, ad Civitatem Thecue se recepit, ubi et Prophetam egit; quare è Regnô Israël Originem duxisse, et Israëlitas potissimùm illius missio spectasse verisimilius

Prophetare coepit duobus annis, antequam terræ motus ille contingeret sub Ozia Rege*, quem Josephus lib. 9. antiquit. c. 11. ac Veteres, necnon recentiores Commentatores vulgò ad tempus illud referunt, quo Rex iste munus Sacerdotale offerendi incensi usurpare ausus est, circâ annum m. nempe 3221. ante Chr. 779. ante Ær. 783. At id verum non erit, si, quod tradunt, Jonathas Oziæ filius eodem an. m. 3221. natus est; quandoquidem eo tempore, quo Ozias incensum obtulit, Jonathas ætatem regno aptam jam habuisse Scriptura prodit*, unde ille terræ motus, de quo sermo est, prius accidisse dici debet.

* 4. Reg. c. 15. v. 5.

* 2. Paralip. c. 26.

526 ~~521.~~

Novem Capitibus Prophetia ipsius absolvitur. Duo prima Capita impenduntur contra Damascum, Philistæos, Syrios, Idumæos, Ammonitas, et Regna Juda, et Israël. Mala, quæ minatur, spectant tempora Salmanassar, Theglatphalassar, Sennacherib, et Nabuchodonosor, qui horum populorum provincias devastaverunt, atque Israëlitas, aliósque abduxerunt Captivos. Prædicit calamitates Regno Israël imminentes post mortem Jeroboami II. tum temporis regnantis; expeditiones Phul, et Theglathphalassaris

contrâ Israëlitas; captivitatem, egressum de- [illegible].
cem Tribuum. Demum Israëlitarum vitia, luxum, avaritiam, maximè in pauperes, et immodica convivia castigat: nec remissiùs agit adversùs peregrinationes religionis causâ ab Israëlitis susceptas ad falsa numina in Bethel, Dan, Galgala, et Bersabee; necnon jurantes per Deos alienos. Tandem prædixit, Deum suscitaturum tabernaculum David, et captivitatem filiorum Israël conversurum cum magnâ ipsorum felicitate.

Quo mortis genere Amos obierit, igno- [illegible] 527.
tum est. Cyrillus, Præfat. in eundem tradit, Amasiam vitulorum aureorum, qui in Bethel colebantur, Sacerdotem, quo instigante eâ Urbe pulsus fuit, dentes illi confringi jussisse, ut ad silendum adigeret. Epiphanius verò, De vit. Prophet. c. 12. Isidorus, De vitâ, et morte Sanct. c. 43. Dorotheus, In Synopsi, et alii narrant, Oseam, seu Oziam dicti Amasiæ Sacerdotis filium in tempora ei clavum infixisse, quo ictu pene exanimatus Thecuam translatus, ibidem brevi post diem clauserit, atque in sepulchrô Patrum suorum contumulatus fuerit. Sed verisimilius est, Prophetam hunc, postquam solum vertere ab Amasiâ coactus fuit, diutiùs in urbe Thecue substitisse; nec gravius quidquam ab iniquo isto vitulorum Sacerdote accepisse, ex eo colligi potest, quòd nunquam eâ de re conqueratur; id solùm c. 7. v. 12. innuit, prohibitum scilicet se esse, ne ultrà in Bethel vaticinaretur.

Stylum hujus Prophetæ humiliorem [illegible].
esse censet S. Hieronymus*, eumque omnes suas comparationes è re campestri trahere observat, pro more satis recepto, ut singuli de rebus sua

* Prolog. Expos. in Amos.
* In Amos c. 1. v. 2.

~~404~~ ~~388~~ artis libentiùs agant; nam Armentarius erat, atque Sycomoros vellicans, seu compungens.*

* Amos c. 7. v. 14.

* lib. 4. de Doct. christ. c. 7.

2/178

S. Augustinus verò illum adducit,* ut ostendat, Scriptores sacros genere quodam eloquentiæ uti adeò Spiritum et prudentiam præ se ferente, necnon rebus, de quibus agunt, ita conveniente, ut qui ruditatem, et rusticitatem in illis carpunt, neque ipsimet magis aptum personis, et circumstantiis Stylum eligere potuissent.

De Abdiâ
ejúsque Prophetiâ.

528. ~~523~~.

Abdias quartus inter Prophetas minores, de cujus Tribu et parentibus nihil constat, unicum scripsit capitulum contra Idumæos.

Eum tempore captivitatis Babylonicæ, et Jeremiæ vixisse contendit Calmet:* at paulò ante ea tempora illum floruisse vult Huëtius,* ut qui Osee, Joeli, et Amos contemporaneum fuisse tradat.

* Dict. Bib. Verb. Amos

* l. cit. in Amos.

529. Idumæis ob crudelitatem in filios Israël exercitam extremum minatur exitium. Ipsos redarguit, quod Judæ hostibus adjuncti, dum super Jerusalem sortes mitterent, ad exitus viarum starent, fugientes interfecturi.

Prædicit, instaurandam Jerusalem: Domum Israël iis dominaturam, quibus nunc parebat: Ipsam velut ignem, domum verò Esau ut paleam futuram. Reditum Judæ à captivitate apertè prænuntiat.

Jeremiæ Stylum imitari videtur, ac penè verba transcribere; quod in causâ est, ut tempore ipsius Jeremiæ floruisse credatur.

Verisimile est, minas ab Abdiâ contrà Edom enuntiatas aliquâ ex parte fuisse à Nabuchodonosore executioni mandatas, qui annô post Jerosolymæ desolationem quintô,

m. 3421. ante Chr. 579. ante Ær. 583. arma in finitimos Judæis populos protulit: reliquas verò minas tempore Machabæorum fuisse adimpletas. 401 ~~389~~ ~~405~~.

De illius Sepulchrô agit S. Hieronymus, à S. Paulâ Samariæ visô*. * Ep. 27. seu Epitaph. Paulæ

De Jonâ, ipsiusque Prophetiâ. ~~520~~ 534.

Jonas Amathi filius, inter Minores Prophetas ordine quintus, Galilæus ex Urbe Geth-Opher oriundus*, quæ eadem creditur, ac Jotapata à Josephô Historicô adversus Romanos paulò ante Jerosolymitanum excidium diu defensa. * 4. Reg. c. 14. v. 25.

Geth-Opher in ditione Tribûs Zabulon sita erat, ubi et Regio Opher, sive Epher, eam S. Hieronymus 2000. passibus à Sephori Tiberiadem versùs removet.

Sub Joas, et Jeroboamo II. floruit circa an. m. 3222. ante Chr. 778. ante Ær. 782. Cætera, quæ de illo tradunt Scriptores, eum nempe filium fuisse viduæ illius Sarepthanæ ab Eliâ vitæ restitutum*; vel Sunamitidis filium itidem ab Elisæô ad vitam revocatum*; aut Prophetam illum ab Elisæô ad Jehu missum, ut eum in Regem consecraret*; incertæ sunt fidei, imò minùs cum veritate stare posse videntur. ~~520~~. 531. * 3. Reg. c. 17. v. 17. * 4. Reg. c. 4. v. 16. 4. Reg. c. 9. v. 1. *

Hæc verò de Jona ex ipsius libro, qui quatuor constat capitibus, certò scimus. *Ninivem pergere jussus à Deô, ut de impendente cæli ultione urbis hujus populos moneret, neglectô Dei mandatô, Tharsum Ciliciæ conscensâ navi fugiens contendit, sed orta tempestas non priùs sedata est, quàm Jonas in mare projectus fuerit. *Absorptus à Cetê, tribus diebus ac noctibus in eo delituit, cúmque de ventre ejus orasset Dominum, iis exactis, in aridam à Cetê ~~527~~. 532. * c. 1. * c. 2.

*c.3. evomitur. *Iterùm à Dominô jussus Ninivem ingreditur trium dierum itinere protensam civitatem, ac unius diei itinere per vicos clamantem: Adhuc quadraginta dies, et Ninive subvertetur, audierunt Ninivitæ, et poenitentiâ ducti, præeunte eorum Rege Phul, quem profani Scriptores Anacydaraxum, seu Anabaxarem vocant, Sardanapali fortè patre, saccô induti, et cinere conspersi à cibô omnes omninò abstinuerunt; imò, jubente Rege, jumentis pabulum subtractum, ipsáque etiam saccô operta fuêre; necnon ita ingemuêre Ninivitæ, ut Deus pietate motus veniam indulserit dolentibus. Ergò Jonæ prophetia de illorum interitu conditionata duntaxat erat, nempe nisi poenitentiam agerent; quâ proinde peractâ, placatus Deus illorum civitatis subversionem suspendit, non tamen sustulit: nam denuò ad scelera reversis misit Deus Nahum, qui illius subversionem iterùm post Jonam annuntiaret, atque tùm intentatum, et prædictum à Jonâ Ninivitis excidium inflixit.

*c.4. Verùm ut ad Jonam revertamur, *afflictus ipse, quòd vaticinium suum adversùs Ninivem non impleri cerneret, sibi ipsi interitum precatur; propterea à Deo corripitur, qui injustam ipsius indignationem ex eo convincit, quòd putaret, se rectè dolere ob arefactam hederam, sub cujus umbrâ resederat, et tamen noluerit, ut Dominus Ninive civitati maximæ parceret, in quâ tamen erant plusquam duodecim hominum millia, qui non peccaverant.

533. Ubi, et quando Jonas obierit, incertum est. fortè in Judæam regressus, ibidem mortem opetiit. Orientales in Mosul, quam Ninivem putant, ejus sepulchrum ostendunt. Tem-

pore S. Hieronymi in Geth Palestinæ ipsius tumulus visebatur.* 403.

* Prolog. in Jon.

De Michæâ, ejúsque Prophetiâ. 529, 534.

Michæas Marastites, seu è Moresâ prope Eleutheropolim in plagâ Meridionali Judæ, sextus inter Prophetas Minores recenseturr.

Quinquaginta annorum spatiô sub Regibus Juda Joathan, Achaz, et Ezechiâ, ab an. M. circiter 3245. ante Chr. 755. ante Cr. 759. quo Joathan regnum inivit, usque ad an. m. 3306. ante Chr. 694. ante Cr. 698. quo Ezechias regnum suum absolvit, oracula fudit.

Pseudo-Dorotheus tradit, Michæam sepultum fuisse in cemeteriô Eratim post autem Hebronæ, et in vicinis locis vitam. Suppar fuit Isaiæ, cujus phrases quandoque in suis Scriptis usurpat, ut videre est Isa. c. 2. v. 2. ad Michæa c. 4. v. 1. et Isai. c. 41. v. 15. ad Mich. c. 4. v. 13.

Ejus Prophetia septem capitibus concluditur. c. 1. Arguunas Samariæ, quam Salmanassar Rex Assyriorum captam evertit, recenset. Deinde oracula contra Judam profert, cujus regionem vastandam per Sennacherib sub Ezechiâ rege prædicit. Inde iterum contrâ Samariam invehitur, captivitatem Decem Tribuum minitatus, ac tandem regressum eorum vaticinatur. Cap. 2. Gravioribus posthæc verbis Principes Domûs Jacob, et Judices Domûs Israël, scilicet Optimates, ut arbitramur, Regni Juda, Judices, Magistratus, Sacerdotes, et Pseudo-Prophetas, castigat. C. 3. Exprobrat etiam eorum avaritiam, injustitiam, dolos; quibus iniquitatibus tandem factum iri ait, ut Jerusalem in ultimam desolationem, ac Templum ejus

530, 535.

in desertum adducatur. Hanc prophetiam sub Ezechiâ Rege prolatam fuisse ex Jeremiae c. 26, v. 18. intelligimus, qui eadem praenuntians, contra se decretum supplicium ideò evitavit, quòd similia ac Michaeas praedixisset. *C. 4. praenuntiatis tristibus subinde ad laetiora conversus Michaeas, regnum Messiae, atque Ecclesiae Christianae exordium describit, à v. 1. usque ad 11.

C. 5. v. 1. 2. 3. et 4. Messiam orituram in Bethleem, imperiumque suum, quà latè patet orbis terrarum, propagaturum praedicit. v. 5. et 6. Suscitaturum dicit Deum septem Pastores, et octo Primates, qui regionem Assur, et terram Nemrod vi occupaturi sunt; quod nos de Dariô Hystaspis filiô, ac septem conjuratis suis, qui sublatô Magô Babyloniorum Rege, Persarum imperium, deletâ Cyri familiâ, invaserunt, intelligendum arbitramur. v. 7. et seq. Res Judaeorum florentes post Darium, et Machabaeos describit; identidem tamen quaedam admiscet ad Ecclesiam Christi unicè pertinentia. Duo postrema capita longam contrà iniquitates Samariae querelam continent. Tandem Babylonis eversionem, restitutionem urbium Israël, ditionem Israëlitarum longè latéque propagatam, résque eorum sub Dei auspiciis florentes exaggerat, verbis tamen adeò magnificis, ut Ecclesiae Christianae statum prae oculis potissimum habuisse videatur.

536. Defuncti hujus Prophetae corpus in Morasthi tumulatum tradit Hieronymus*; quod sepulchrum divinitùs revelatum Sebenno Eleutheropolis Episcopo, Theodosiô magnô imperante refert Sozomenus*, addens nomen loci illius esse Beretsatam, qui fortè locus idem est, ac Morasthis decem stadiis ab Eleuteropoli distans.

* Hoc capite 4tô et sequentibus vaticinia de Christô et ejus Ecclesiâ continentur.

4/180

* Ep. 27. seu Epitaph. Paulae.

* lib. 7. hist. c. 29.

405.

Pseudo-Epiphanius refert*, hunc virum vitia Joram filii Achab liberius reprehendentem ejusdem Regis jussu in praeceps actum fuisse: at Auctor iste Ric duos Micheas confundit, hunc nempe, et illum, qui fuit filius Jerulæ Ephraimitæ, de quo 3. Reg. c. 20. v. 35. qui quamvis Propheta Domini fuerit, tamen ab eo, de quo nunc agimus, omninò diversus fuit.

* De vit. et mort. Prophet.

De Nahum, ejusque Prophetiâ. §37.

Nahum septimum inter duodecim Prophetas minores ortum duxisse vult Hieronymus ex urbe Elcesaï minimò Galilæa pagò, cujus reliquias adhuc sua ætate extaße aperit*. Sunt nihilominùs, qui putant, Elcesai ejus genitoris nomen fuisse, ipsius verò patriam Begabor trans Jordanem*.

* Comment. in Nahum.

* Epiph. de vit. et mort. Proph. et alii apud Hieronym. Item Chron. Paschal.

Olim ejus sepulchrum in quodam pagò, quem tunc temporis Bethogabrum, nunc Giblin appellant, prope Emaus videbatur. Chaldæus textus Nahum ex Beth-Kosi, seu Beth-Ketzi ortum dicit, cujus loci situs tamen, uti et Elcesaï propriè adhuc latet.

Ejus Prophetiam tria capita constituunt, quibus eximium Ninives vehementibus adeò simulque tristibus verbis vaticinatur, ut non ventura duntaxat nuntiare, sed visa referre videatur. §38.

De tempore, quo vaticinatus fuerit, non conveniunt Scriptores. Josephus putat*, eum annis 115. ante Ninives excidium illius urbis prædixisse eversionem, unde dicendum foret, Nahum, Achaz regnante floruisse. Judæi volunt*, eum sub Manasse rege vaticinatum fuisse. Clemens Alexandrinus lib. i. Strom. arbitratur, Nahum Ninives excidium prædixisse viventibus Daniele, et Eze- §39.

* Antiq. l. 9. c. 11.

* Seder olam apud Sixt. Senens. Grot. Vatab. Genet. Mont.

chiele Prophetis, adeoque captivitatis tempore. Sed verisimilius censet Hieronymus, cum tempore Ezechiæ Regis vaticinia sua edidisse post bellum Sennacherib in Ægypto, de quo bello Josephus agit apud Josephum*. Certè Nahum de expugnatione Noammon Urbis Ægypti apertè agit c. 3. v. 8. De Rabsacis audaciâ c. 2. v. 13. De clade Sennacherib, c. 2. v. 11. et c. 1. v. 9. Et ita hæc omnia recenset, ac si jam evenissent. Judæos adhuc in suis regionibus fuisse, dum hæc scribebat, suásque celebrasse solemnitates innuit. Captivitatis item, et dispersionis decem Tribuum meminit.

* Antiq. l. 10. c. 1.

Cùm autem Ninives excidium, de quo Nahum agit, illud esse non possit, quod longò priùs sub Sardanapalo contigit, necesse est, ut ipsius vaticinium de secundâ hujus urbis obsidione intelligatur, quâ eam Nabopolasar, et Astyages oppresserunt an. m. 3378. ante Chr. 622. ante Dr. 626. quod tempus respondet anno 16to regni Josiæ, quo regnante Ninivem eversam fuisse scribit S. Hieronymus*.

* Præfat. in Joan.

Tobias c. 14. v. 16. græcæ editionis Nabopolasaro Nabuchodonosoris, et Astyagi Asueri nomina tribuens Ninivem à Nabuchodonosore, et Asuerò captam memorat.

540

De Habacuc, ejúsque Prophetiâ.

Habacuc octavus inter Prophetas minores, è Tribu Simeonis, et urbe Bethzacar oriundus fuit, si Pseudo-Epiphanio, et Dorotheo fides adhibenda*.

* De vit. et mort. Prophet.

Cùm Nabuchodonosorem Jerosolymæ propinquantem cerneret, urbisque excidium prædiceret, Ostracinam in Arabia propè lacum Sirbonidem confugit, ubi et aliquamdiu vixit. Captâ verò à Chaldæis Jerosolymâ, hisque in patriam suam redeuntibus, Habacuc

407.

in Judaam reversus est, cùm interim reliqui Ju- ~~[illegible]~~. ~~411.~~
daei, qui Babylonem translati non fuerant, post
mortem Godoliæ in Ægyptum secesserant. Ægro-
rum suorum cultu occupatus cùm die quadam
Messoribus suis prandium deferret, vocem audi-
vit, quæ illum cibos ad Danielem in lacu Le-
onum Babylone degentem deferre jubebat:
remansit ipse, quòd neque Danielem, neque
Babylonem noset, ab Angelo capillis è terrâ
evectus cum cibis Babylonem ad Danielem
citissimè translatus est, oblatúque Danieli
in Leonum foveâ daribus, eâdem manu in
Judaam est restitutus; ubi et obiit, atque
duobus ante captivitatis finem annis tumu-
latus est an. M. 3455. ante Chr. 545. ante Cr.
549. Floruit igitur labente Regnô Juda,
eodémque, quo Jeremias, tempore.

Idem sepulchrum, teste Hieronymô, ~~536~~ 541.
in Urbe Bethzacar, sive Ceilâ, vel Ichelâ,
seu Gabbathâ olim visebatur; quæ quatuor
nomina fortè eundem locum designant, vel,
si distinctas urbes dicere malueris, profectò ibi
invicem proximæ fuerunt, et Eleutheropoli
vicinæ. Ipsius corpus, Theodosiô seniore
imperante, inventum dicit Sozomenus*. * lib. i. Hist. c. 29.

Ipsius Prophetiâ tribus capitibus conti- ~~539~~ 542.
netur. C. i. in regni Juda scelera conceptis
verbis invehitur, quorum terribilem ultionem
Chaldæorum armis à Dominô expetendam pra-
videt. Nabuchodonosoris item victorias, me-
tamorphosim, et mortem prædicit. Infor-
tunia etiam Chaldæis post Nabuchodonosoris
mortem superventura prænuntiat. C. 2. con-
silia omnia Joakim destruenda prænuntiat,
atque in Regem quendam /; fortè Regem Tyri/

~~412.~~ ~~[illegible]~~. Sanguine, et sceleribus constructa ædificia molientem, invehitur. Alium etiam Regem, accusat, in amicô suô ebrietatem procurantem ut ejus pudenda detegat; quòd de Rege Ægypti Sedeciam Regem Juda, ut secum à Nabuchodonosore deficeret, sollicitante intelligunt Interpretes. Hæc omnia versans animô Propheta c. 3. canticum canit, in quo misericordiam Dei, ejúsque potentiam mirè deprædicat; necnon futuræ Incarnationis ipsius, et adventûs jam ante c. 2. v. 3. sibi promissi mysterium insinuare videtur.

Susannæ, Beli, Draconis, et suæ ab Angelô in Babylonem deportationis historiæ in Danielis librô exaratæ eidem ab aliquibus adscribuntur, errore sumptô ab inscriptione quorumdam exemplarium Græcorum, quæ sic sonat: Prophetiæ Abacum Sacerdotis Juda ex Tribu Levi. Sed hunc Abacum à nostrô Habacuc alienum censent Salianus, in Annal. et Huëtius, in Demonst. Evang. propos. 4. in Habacuc.

543. ~~[illegible]~~. De Sophoniâ, ejúsque Prophetiâ.

Sophonias inter minores Prophetas nonus, fuit filius Chusi, et nepos Godoliæ è Tribu Simeonis, et juxta Epiphanium* ex monte Sarabata, cujus montis porrò Scriptura non meminit. Avos illius initiô libri recensitos pari cum illo Spiritu donatos fuisse Judæi autumarunt*. Ex illustri genere ortum aliqui crediderunt, sed temerè.

Ejus gestorum et obitûs historia nulla superest. Sub Josiâ, qui regnum inivit an. m. 3363. ante Chr. 637. ante Er. 641. floruit*. Quantùm autem ex rerum Judaïcarum quoad mores statu, quem deplorat,

a * De Vit. et mort. Proph.

b * Apud Hieronym. in Sophon.

c * c. 1. v. 1.

conjecturâ assequi valemus, illius prophetiæ tempus assignandum videtur ante 18vum Josiæ regni annum, ex quo Rexiste corrigendis populorum sibi subditorum moribus operam dedit.* 409. ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

Eversionem Ninives etiam prædicit, quæ ante 16tum Josiæ annum poni non debet, si cum Berosô 22. regni in Chaldæâ annos Nabopolossaro tribuere velimus.

* 4. Reg. c. 22. v. 3. 10. et 12.

Igitur hujus Prophetæ Oracula tribus capitibus contenta sub Regni Josiæ initium consignanda videntur. C. 1. in omnes populos invehitur neci à Dominô jam destinatos, in Judam nempe, et in eos, qui saliunt super limen, id est, Philistæos juxta illud 1. Reg. c. 5. v. 5. Propter hanc causam non calcant Sacerdotes Dagon, et omnes, qui ingrediuntur Templum ejus, super limen Dagon. C. 2. In Moab, Ammon, Chus, Phoenices, et Assyrios vertitur; Ninivem evertendam prædicit, cujus excidium contigit, ut alibi jam dictum, an. m. 3378. ante Chr. 622. ante Er. 626. C. 3. denique primum minis, et verbis terret Jerosolymam, deinde factâ spe solvendæ captivitatis, atque statûs felicioris illam solatur.

~~[illegible]~~

De Aggæô, ejúsque Prophetiâ. 544.

Aggæus decimus ex minoribus Prophetis Babylone natus creditur, unde cum Zorobabele rediit an. m. 3457. ante Chr. 543. ante Er. 547. Post reditum à captivitate Judæis templi restaurationem, ut in eo sacrificia offerri possent, sollicitè incipientibus*, hostium invidia, et iniquæ Aulicorum artes tantùm apud Cyrum potuerunt, ut datam Templi restaurandi facultatem revocaverit alterô regni sui annô; idémque interdictum Cambyses Cyri filius, susceptô imperiô, confir-

* 1. Esd. c. 3. et seq.

mavit. Quare quatuordecim annorum spatiô nihil aliud Templo additum est, sed tectum solummodò Templum propriè dictum, sive Sanctum, et Sanctuarium, et nonnullæ fortassis circâ Sacerdotum atrium porticus. Post mortem verò Cambysis Dariô Hystaspis filiô regnante, an. m. videlicet 3483. ante Chr. 517. ante Ær. 521. Aggæus à Deô excitatus est, ut Zorobabelem Principem Juda, et Jesum filium Josedech Pontificem ad Templi restitutionem diu intermissam exhortaretur.

Propheta hic igitur libri sui, qui duobus comprehenditur capitibus, c. i. eorum negligentiam redarguit, quòd magnificas domos anxiè sibi ædificarent, Domini Templum verò desertum, et sub ruinis suis sepultum relinquerent: mala proinde, quibus à Deô post reditum à suâ captivitate vexabantur, famemque et sterilitatem terræ inde ortum ducere ajebat, quòd nempe Templi instaurationem minimè curarent. Aggæi monitis excitati Judæi annô secundô Darii, m. 3484. ante Chr. 516. ante Ær. 520. decimô sextô à reditu suô Babylonicô manus instaurando Templo admovêre. Cap. 2. Cuncta prospera, præcipuè autem Messiæ adventum apertè prænuntiat,* ρ.

* Prophetia de Christi adventu.

De hujus Prophetæ morte nihil notum. Epiphanius* idum Jerosolymæ inter Sacerdotes sepultum ait, ex quo idum ex Aaronis stirpe fuisse progenitum colligi potest. Nihil tamen Aggæus ipse commemorat, quod hanc opinionem confirmet.

g* De vit. et mort. Prophetarum.

De Zachariâ, ejúsque Prophetiâ.

545. Zacharias Minorum Prophetarum undecimus, Barachiæ filius, et nepos Addonis*, è Tribu Levi Sacerdotali genere prognatus, jam

h* c. i. v. i.

grandis natu Babylone rediit cum Zorobabele, et annô 2.dô Darii Hystaspis vaticinari coepit An. M. 3484. ante Chr. 516. ante Dr. 520. octavô anni Sacri à Paschate incipientis, et duobus mensibus post initum ab Aggaeô Prophetae munus. Hic Propheta non secus ac Aggaeus, ut populus praetermissam ante ante annos aliquot Templi Structuram reassumeret, hortatus est. 411. ~~399~~. ~~415~~.

Quo locô aut tempore natus sit Zacharias, ignoratur. Alii Babylone captivitatis tempore; alii Jerosolymis ante translationem Tribuum Juda, et Benjamin, natum asserunt. Non tamen confundendus est cum illo Zacharia, de quo Christus ait*, eum occisum fuisse inter Templum et Altare, qua de re fusiùs agemus infra Sect. 2. cùm de Evangeliô S. Matthaei disseremus. ~~544~~ 8 * Matth. 23. v. 35.

Vaticinia sua 14. capitibus comprehensa Zacharias exorditur exhortans populum, ut convertatur, nec Patrum suorum perfidiam imitetur, c. 1. à v. 1. usque ad 7. Post tres menses Angelum equo insidentem in mediô Myrtheti ad fluvii cujusdam ripas vidit, cui plures Angeli omnem circa regionem pace frui, et ab incolis frequentari nuntiarûnt: ex quo ille Dominum rogandi occasionem arripuit, ut Civitatum Juda misereretur, cui Dominus pacatô sermone respondens postulata concessit. Tum Prophetae quatuor cornua apparuerunt, et homines quatuor ea malleorum ictibus confracturi; iisque cornibus Principes, qui populum Israëliticum oppresserant, deprimendos intellexit, à v. 7. Cap. 2. videt virum funiculô dimetientem ~~544~~

Jerusalem, absque muro, pro incolarum multitudine, in posterum inhabitandam, p. quo Ecclesiam Christi militantem, et triumphantem non obscurè prefigurat.* Cap. 3.

* Prophetia de Ecclesia Christi.

Ait, adducturum Dominum Servum suum Orientem, seu Germen*: Messiam nempè Dei Servum: qui velut lapis pretiosus septem oculis præditus esset Laborandus. Cap. 4.

* Prophetia de venturo Messia.

Narrat se vidisse Candelabrum aureum septiceps inter duas olivas constitutum, ex quibus olivis oleum in candelabri lampades infundebatur. Cap. 5. Vidit volantem librum, in quo totius terræ judicium erat descriptum, et vas fœminam continens, super quam massa plumbea ducens vasis orificium claudebat: tum duæ alatæ mulieres vas illud inter cœlum et terram suspenderunt: mulier autem in vase inclusa, Babylonis iniquitatem; plumbum verò, ultionem Domini; et duæ alatæ mulieres, Medos et Persas imperium Babylonis destruturos significabant. Cap. 6. Vidit quatuor currus à medio duorum æreorum montium egredientes, qui Persas, Græcos, Ægyptios, et Syros in meridionales, et Septentrionales plagas his quoque temporibus Domini ultionem perlaturos designabant. Tum Zacharias ab Holdaò, Tobia et Idaia quamdam auri summam accepit, quo duas coronas, alteram Pontifici Jesu, alteram Orienti, seu Germini, nempè Zorobabeli, ut Messiæ figuram gerenti, composuit. Cap. 7. et 8. an. 4.to Darii M. 3486. ant. Chr. 514. ant. dr. 518. quartâ die noni mensis Zacharias à Sarasar, Rogommelec, et nonnullis aliis consultus, an jejunium ad quinquagesimum diem protrahendum esset, uti post Templi

gva 182

413.

exuvium fieri consueverat, respondit, je-
junia sponte ab illis electa fuisse, hac verò
à Dominô exigi, pietatem nempè, et justi-
tiam; lustrûs denique et jejunii dies ali-
quando in festos fore convertendos. Cap.
9. Minas in regionem Adrac, Syriam,
et Philistæos intentat. * Tum apertè satis * Prophetia de Christô.
Servatoris nostri, pauperis, asino insiden-
tis, et ejus pullo adventum prænuntiat.

Cap. 10.* Messiæ regnum, et ultionem * Altera de Christô Prophetia.
Domini in Israëlitarum persecutores idatam
exhibet. Cap. 11. De Romanorum
adversus Judæos bellô*; de violatô inter De- * sub Titô et Vespasianô.
um et populum suum fœdere; * de trigin- * v. 12. et 13. vaticinium de Christô Judæis à Juda proditore venditô pro triginta argenteis. Matth. 27. v. 9.
ta argenteis, pretiô scilicet, quo Dominus
appretiatus est ab eis. Cap. 12. An-
tiochi Epiphanis Bellum in Judæos, Macha-
bæorum victorias, lustrumque ob Juda
Machabæi mortem enarrat. Cap. 13.
à v. 1. florentem Judæorum ætatem —
ab interitu Antiochi Epiphanis usque ad Mes-
siæ mortem describit*. v. 7. et duobus * genus mortis Christi.
sequentibus infortunia Judæis superven-
tura post Christi necem prænuntiat.
Tandem c. 14.* Jerosolymam à Romanis ob- * Vaticinia eorum quæ post Christi necem Judæis accidere, et quæ à Josephô aliisque fuse memorantur.
sidendam, Christianæ Ecclesiæ magnitudi-
nem, gentium conversionem, vexationes,
quibus fideles exercebuntur, et animadver-
sionem in persecutores à Deô faciendam
prædicit.

Zacharias minorum Prophetarum 546.
prolixissimus est, et obscurissimus, inquit
D. Hieronymus*, comicum et præcipitem sty- * Præfat. in Zachar.
lum habet: De Messia cæteris clarius et
distinctius vaticinatus est.

Recentiores quidam eruditi hujus 547.
Prophetæ cap. 9. 10. et 11. Jeremiæ adsci-

~~418.~~ ~~400.~~ bunt, eoquòd Matth. c. 27. v. 9. et 10. versus 12. et 13. capitis 11 Zachariæ sub Jeremiæ nomine legantur, hæcque Zachariæ capita 10. et 11. sint eadem series orationis. Verisimiliùs tamen Jeremiæ nomen fortuitò et librariorum oscitantiâ pro Zachariæ nomine in textum Matthæi irrepsit: proclivem enim in nominibus propriis esse lapsum sciunt, qui manuscriptos Codices versare solent, sed hac de re infra uberiùs*.

* Sect. 2. c. 1. tit. de Evangelio S. Matthæi.

548. De Malachiâ, ejusque Prophetiâ.

Malachias duodecimus, et postremus inter Minores Prophetas numeratur. Ejus gesta adeò latent, ut vel de nomine ipsius dubitetur, an videlicet Angelum Domini quemcunque, vel Nuntium, seu Prophetam significet. Ex Aggæô enim*, et ex ipsâ Malachiæ Prophetiâ* satis intelligimus, Prophetas tunc temporis nomine Malach-Jehovah, idest, Missus à Deô, non rarò appellari consuevisse.

* c. 1. v. 13.

* c. 3. v. 1.

Septuaginta nomen Hebræum Malachi reddunt Angelum suum, pro eo, quod Hebræus habet, Angelum meum: multi etiam Patres, ut Clemens Alexandrinus, lib. 1. Strom. Tertullianus, cont. Jud. c. 1. et alii, Malachiam sub nomine Angeli Domini laudarunt. Quartus verò Esdræ liber, et Tertullianus utrumque et Malachiæ, et Angeli Domini nomen simul jungunt.

Malachiam Angelum fuisse humanis exuviis indutum Origenes temerè autumavit*. Veteres Hebræi, Chaldæus Paraphrastes, S. Hieronymus Præfat. in Malachiam. Rupertus Abbas in eundem hunc Prophetam cum Esdrâ confundendum censent. Sed plerique Patres, et Interpretes id velut commentum repudiant; quamvis diffitendum non sit, Malachiam Esdræ coævum fuisse.

ij

* Tract. 2. in Joan.

prima Aa pag 185.

415. 2

Pseudo-Epiphanius, et Dorotheus*, Item Chronic. Alexand. Malachiam Sophâ, seu Suphâ, vel, ut alii legunt, Socha oriundum in Tribu Zabulon tradunt; nomenque illi inditum ex morum suavitate, ex miraculô Angeli, qui, postquam Propheta perorasset, spectabilem se populo præbens, ejus dicta confirmabat; de quo tamen miraculô nuldibi vestigium aliquod, unde et satis ineptè hîc illud à Pseudo-Epiphaniô commemoratur.

* De vit. et mort. Prophet. 549.

Mortuum tradunt vix juventam ingressum, atque juxtà Patres suos in Sophâ sepultum. Ejus obitus in Martyrologiô Romanô ad 14tum Januarii consignatur. 550.

Omnium Synagogæ Prophetarum novissimus est, id etiam indicare videtur libri ipsius locus, qui postremus est; id quoque, ~~ratio postulat~~, ut credamus, postulat ratio rerum cùm in Aggæi, et Zachariæ libris, tùm et in Malachiæ volumine traditarum. Illi enim Judæos ad Templum instaurandum impellunt, hic, ut in Templô piè, ac reverenter se gerant, Sacerdotes adhortatur. Illorum ergo vaticinia ante restitutionem Templi edita sunt, hujus verò, post Templum reparatum. Floruit igitur an. M. circiter 3600. ante Chr. 400. ante Er. 404. 551.

Liber ipsius 4. capitibus absolvitur. cùm suô tempore Sacerdotum et populi Judæ mores corruptissimi essent, gravioribus verbis Sacerdotes castigat, c. 1. v. 6. et seq. Item c. 2. v. 4. et seq. Populo nuptias cum alienigenis, c. 2. v. 2. In fratres suos inclementiam v. 10. et c. 3. v. 5. Pronum in divortium animum, c. 3. v. 13. In solvendis primitiis, 552.

~~420.~~ ~~424.~~ et decimis Segnitiem, ibid. v. 10. exprobrat. Innuere etiam videtur foedus illud, quod Nehemias, Sacerdotes, et Optimates populi cum Dominô sanxerunt, c. 2. v. 4. et seq. De ortu S. Joannis Baptistæ Subnomine Eliæ, et duplici Servatoris nostri Jesu Christi adventu luculentissimè agit, c. 4*. Neque etiam Sacrificii Novæ Legis institutionem nec veterum Sacrificiorum abolitionem omittit, c. 1. v. 10*.

a * Prophetia de ortu S. Joannis Baptistæ et duplici adventu Jesu Christi.

b * Prophetia de Sacrificii novæ legis institutione, et veterum Sacrificiorum abolitione.

Sectio Secunda.

De Libris Novi Testamenti.

553. Hujus Sectionis pro librorum Novô Testamentô contentorum varietate, ut pote, quorum, prout in Veteri Testamentô, alii sunt legales, alius Historicus, morales alii, et alius denique Propheticus; ~~et hoc~~ ~~[illegible]~~ etiam quatuor erunt capita. Sit igitur

~~553.~~

Caput Primum

De libris legalibus Novi Testamenti.

Novi Testamenti libri legales, in quibus nempe gratiæ Lex à Christô promulgata exprimitur, quatuor tanquam Canonici, et divinæ auctoritatis numerantur, prout parte 1. c. 1. hujus Tractatûs diximus: Scilicet Evangelia S. Matthæi, S. Marci, S. Lucæ, et S. Joannis.

554. Græcô nomine Evangelia nuncupantur, quod latinè redditum idem sonat, ac Bonus Nuntius; quippe qui vitæ, miraculorum, et rerum gestarum Jesu Christi Servatoris nostri historiam contineant, viámque Salutis omnibus aperiant.

2da 186

555. De Evangeliô S. Matthæi.

S. Matthæus Apostolus et Evangelista filius Alphæi*, Galilæâ oriundus, religione Judæus, professione, seu arte Publicanus,

c * Marc. c. 2. v. 24. Luc. c. 5. v. 27.